

Werk

Titel: Thesaurus Iuris Executivi Rutgeri Ruland, Icti. Quadripartitus

Untertitel: Quarum Pars Prima exhibet usum verum executivum, mediante Brachio Eccles lastico, Seculari, Regio, Et Militari, Eorumque imploratione. Secunda, exactam praecipuarum Rerum Civilium tractationem ... Tertia, perfectam manuductionem Executioni Rerum Criminalium inservientem. Quarta, Decem Classes Relationum, Actorum ac Votorum Cameralium praedictis materiis accommodatarum ... Atque Ita His Quatuor Partibus, Non Solum Executionis Materia fructuosissima continentur, sed & diversae per totum ius privatum dispersae materiae videlicet ...

Verlag: Author; Weissius

Ort: Francofurti ad Moenum; Francofurti ad Moenum

Jahr: 1624

Kollektion: VD17-Mainstream

Digitalisiert: Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen

Werk Id: PPN755514025

PURL: <http://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?PPN755514025>

OPAC: <http://opac.sub.uni-goettingen.de/DB=1/PPN?PPN=755514025>

LOG Id: LOG_0005

LOG Titel: Tractatus De Invocatione Brachii Secularis, Rutgeri Rulandi I. C.

LOG Typ: chapter

Terms and Conditions

The Goettingen State and University Library provides access to digitized documents strictly for noncommercial educational, research and private purposes and makes no warranty with regard to their use for other purposes. Some of our collections are protected by copyright. Publication and/or broadcast in any form (including electronic) requires prior written permission from the Goettingen State- and University Library.

Each copy of any part of this document must contain these Terms and Conditions. With the usage of the library's online system to access or download a digitized document you accept the Terms and Conditions.

Reproductions of material on the web site may not be made for or donated to other repositories, nor may be further reproduced without written permission from the Goettingen State- and University Library.

For reproduction requests and permissions, please contact us. If citing materials, please give proper attribution of the source.

Contact

Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen
Georg-August-Universität Göttingen
Platz der Göttinger Sieben 1
37073 Göttingen
Germany
Email: gdz@sub.uni-goettingen.de

TRACTATUS DE INVOCATIONE BRACHII SECVLARIS, RVTGERI RVLANDI I.C.

CAP. I.

Utrum liceat inuocare Brachium seculare.

SVMARIA.

- 1 Inuocatio diuina quare premittenda.
- 2 Brachii inuocandi materia est frequens, & incognita.
- 3 Secularibus in causa fidei canones viam praeferunt.
- 4 Clericus non potest ferre testimonium coram laico.
- 5 Clericus executionem non potest petere coram laico, nec ad id se in instrumento obligare, idq; nec consuetudine confirmatur, & quid in herede? num. 6.
- 7 Secularis non potest citare clericum.
- 8 Præuilegia propria singulorum qua dicantur.
- 9 Prorogatio quid sit.
- 10 Vassallus potest prorogare iurisdictionem. (rioxis.)
- 11 Clericus non potest prorogare iurisdictionem superiorem.
- 12 Clericus in vniuersitate studens, an subsit Reclari laico, ex mente Guidon. Papa & Barhol. Bolognini. num. 13.
- 14 Clericus coram alio ecclesiastico litigare volens, consensu episcopi opus habet.
- 15 Actum qui fecit, in omnibus dependentibus consensisse videtur.
- 16 Rex Francia de facto non recognoscit superiorem.
- 17 Imperatoris lex an tollat pontificiam.
- 18 Canonum conciliarium efficacia.
- 19 Fideiussor datus per clericum in iudicio laico consentium, non obligatur.
- 20 Satisfans iudicio sibi, iudicis incompetentis iurisdictionem quomodo proroget.
- 21 Sacerdotes in veteri testamento gladio vsos, exemplis demonstratur.
- 22 Laicus non potest clericum punire.
- 23 Brachii secularis inuocatio in nouo testamento non est vsitata.
- 24 Ope alterius vsitur, qui ipse non potest. (fert.)
- 25 Societas valet, vbi vnus pecuniam, alter operam con-
- 26 Confraternitatum iura valent.
- 27 Fœdera quado licita, & quomodo à conspiratione discernantur.
- 28 Congregationes ex mala causa præsumentur, nisi probetur contrarium.
- 29 Seditiosorum pœna capitalis.
- 30 Iurisdictionis confusionem ius civile horret, & Canonum. num. 33.
- 31 Extra territorium ius dicenti, non paratur, & quæ pœna.
- 32 Magistratus vnus alteri manum porrigit.
- 34 Sedes materialis ex iure canonico vbi fundatur Brachii inuocatio.
- 35 Interpretes præcipui qui, & vbi de hac materia tractantur: Et quibus rationibus approbent inuocationem.
- 36 Germani.
- 37 Hispani.
- 38 Itali.
- 39 Galli.
- 40 Seculares quatenus in causis fidei sese intrinmittere possint, ex ipsis canonistarum traditionibus.
- 41 Imperatorem posse conuocare concilium, eiusq; exempla.
- 42 Sacerdotes si aliter quam debent, viuant, Princeps secularis hoc corrigere debet.
- 43 Gallica regia consistit multa ecclesiastica continent.
- 44 Edificatio, & resectio templorum ad Regem spectat.
- 45 Leges sine moribus parum proficiunt. (die.)
- 46 Sacerdotem vere agere difficile, & in quo peccent honeste.
- 47 Episcopus turbans quietem publicam sede aetruitur.
- 48 Imperatores seculares plurimas leges ecclesiasticas tulisse, easq; ecclesiasticos sequi, etiam ratione conscientie, ex mente Augustini & num. 52.
- 49 Caroli Magni ordinationes circa ecclesiastica.
- 50 Ludouici Synodus, & ordinationes ecclesiastica.
- 51 Quando mutatio admittenda in ecclesiasticis pro variis circumstantiis.
- 52 Regali prouisione electi Abbat. Episc. & Pontifices.
- 53 Non parendum Papa, cum turbatur status ecclesie.
- 54 Clericus cū cōsensu superioris potest adire secularem.
- 55 Vel si abdicauit ecclesiast. à se iurisdictionem: & qui illi sint, ex Hipp. de Mar. sit. num. 56.
- 57 Consensu iudicis clericus potest testimonium ferre coram laico, & aliis casibus.
- 58 Quatenus liceat clericis causas sanguinis agitare, ex mente Aluar. Pelagii.
- 59 Irregularitas non est à iure diuino.
- 60 Clericus ob enormitatem criminis à laico punitur, & quid sit enorme. num. 61.
- 62 Traditio quid significet.
- 63 D. Paulus coram ethnicis litigauit.
- 64 Ab exemplis negatiuis non argumentandum.
- 65 Apostoli quare non inuocarint brachium seculare.

VANDO QUIDEM cuncta opera nostra ad Deum, omnium auctorem, absq; quo omnia humana caduca fragilia, inuiliaq; sunt, & mortales nihil operari possunt,

A VI

vt inquit Constant. Landi, Com. in enarration. lib. c. 14. quod & Ethnici obseruauerunt, teste Virgilio 9. *Aeneid.*

Prefatus diuos solio rex inquit ab alto:

Et in *Georg.*

Imprimis venerare Deos, &c.

Idcirco & ego, de inuocatione vtriusque brachii, acturus, inuoco IERHOVAM, manibus ad caelum erectis, iuxta textum in *l. i. C. de veter. iur. enucl.* vt rem hanc difficilem, incipere, & eo modo finire valeam, quo ad ipsius gloriam, & proximi utilitatem, omnia conferantur. Quia autem haec materia, vt in simili Rebuffi vtar verbis, *in titulo de literis requisitor. in principio*, praenaticis valde est frequens, Doctoribus vero praxin ignorantibus parum nota: operapretium fuerit, antequam eius penetralia attingam, imprimis hanc quaestionem expedire: Vtrum, maxime ecclesiastico liceat inuocare brachium seculare? eius enim *in principio* status nemini, prima fronte, displicere debet, quasi haec inspectio & consideratio otiosa sit, cum multae possint in medium adducitationes, quae, quominus hoc Ecclesiasticis faciendum sit, persuadent. Nam ipsa iura canonica videntur hoc inuere, dum Clericis iudicem laicum adire prohibent.

Idque non solum primo, in rebus ad constitutionem fidei spectantibus, de quibus sic *in c. si quis a proprio. 2. quest. 5.* disponitur. Si quis a proprio Episcopo depositus presbyter vel diaconus, aut etiam si a synodo quilibet episcopus fuerit exautoratus, molestiam imperialibus auribus inferre non praesumat, sed ad maiorem Episcoporum synodum sese conuertat: & quae se putat habere iusta, in eorum concilio alleget, atque ab his de se expectet, quae fuerit deprompta sententia. Quod si deficiens pusillanimitate hoc noluerit facere, sed importunus fuerit Imperatori, huiusmodi nullam veniam habeat, neque locum vllius assertionis suae, nec spem recipiendi gradus habeat in futurum, quod latissime Ioan. Hieronymus Alban. *de potest. Pap. & concil. part. 2. num. 2. 19. & seq.* prosequitur. Sed etiam ad constitutionem iudiciorum pertinentibus.

Nam secundo prohibetur clericus, sese littere foro ciuili, & laicis vetatur cognitio *l. 13. de criminis. C. de Episcop. audient. Authent. statuimus, C. de Episcop. & Cleric.* prout infra patebit.

Et tertio, si ipsi inhihetur, ne ferat testimoniū coram laico, vt sequentibus verbis a me traditum est in tractatu de Commissionibus *part. 1. lib. 5. cap. 4. num. 3.* Regulariter non astringuntur Clerici ad dandum testimonium in causis ciuilibus, Abb. & Felin. *in cap. cum nuntius, de testibus.* Prosper Caranita *ad rit. magna Curie rit. 144. num. 1.* Grammat. *consil. 3. num. 7.* vbi tradunt: coram ciuili persona non cogi deponere, etiam si de causa ecclesiastica agatur. Felin. Grammat. & Prosper Caranita *d. loc. n. 2.*

Ex quibus tribus rationibus, si quarto inferatur, idem etiam de executionibus dicendum. Cui enim non conceditur antecedens, scilicet adire iudicem in principio & medio; ei multo minus consequens, scilicet executionem expetere licet. Et in specie hoc notat Ant. Mass. Galef. *ad Form. Cam. Obligat. p. 2. q. 2.* cuius verba: quia quomodo hoc accipiendum sit, explicant, subiciam: Quarta-

tur, inquit, an virtute huius submissionis, possit clericus conueniri in foro seculari, saltem vt detur executio realis contra ipsius clerici bona temporalia? Habetur similis quaestio inter Tholosanas, 126. vbi deciditur negatiue; quia clericus in laicum iudicem, etiam de consensu Episcopi sui, consentire non potest, *c. si diligenti, & c. significasti. de foro competer.* Et hoc adeo verum est, vt etiam non valeat quancunque temporis contraria consuetudo, vt subiungit in addit. *dicta quest. 126.* Stephanus Aufrer. Et habetur late in decis. *Rota 840.* Vtrum valeat consuetudo in antiquis. Imo quod est fortius; si laicus hoc, vel alio quocunq; arcto modo obligatus, decedat, superstiti sibi haerede clerico, agendum erit pro executione coram iudice ipsius clerici, qui etiam in reali, gaudere debet privilegio, & conueniri in foro ecclesiastico, iuxta *not. in authent. vt omnes obed. iud. prouinc. §. hoc considerandum*, vt per Archid. *de clericis coniug. c. 1. libro 6* & hoc eo maxime, quia (iuxta superius dicta) vbi contra haerem facienda est executio, oportet vt praemittatur citatio, si & aliqua causa cognitio, quam in clericum iudex secularis non potest praemittere: Ita tenet *Rota decis. 552. Obligatus est laicus Auenion. in antiquis*; Refert & sequitur Canarius *in tractat. de executione instrumentorum, quest. 57.* Haec autem, & ea quae dicta sunt, intelligenda sunt, quatenus non esset ceptum contra defunctum procedi: tunc enim, etiam clerico existente haerede laici, procedi posset per iudicem laicum ad vltiora. Quamobrem notanda est dispositio *l. haeres absens, & l. is qui Roma. ff. de iudic.* & quae ibi notant Doctor. & praecipue Paulus Castrensis, cuius in summa haec est sententia: Aut conuenitur haeres ex persona defuncti, id est, pro eo, pro quo defunctus poterat conueniri; aut ex persona sua, videlicet pro legatis & fideicommissis, pro quibus defunctus non poterat conueniri, licet ab ipso defuncto processerint: hoc secundo casu non attenditur domicilium defuncti: & sic haeres non conuenitur in loco, in quo defunctus fortiebatur forum, nisi ibi esset maior pars hereditatis. In casu autem praecedenti est distinguendum, essetne inceptus contra defunctum processus, an non: nam si processus erat contra illum inceptus, haeres tenetur ibidem prosequi, licet sit alterius fori, nec excusatur villo privilegio proprio, vel communi: etiam si ipse haeres ibi non reperiat, quod locum habet, etiam in clerico haerede laici conuenienti coram iudice laico: Si vero processus non erat inchoatus, & haeres non sit eiusdem fori, nec ibi inueniatur, tunc de iure communi non potest ibi contra ipsum haerem procedi: inuentus autem in loco haeres tenetur ibi respondere, nec excusari potest ratione proprii privilegii. Haec de iure communi: Sed vigore huius obligationis, iuxta superius dicta, semper procedi potest, praeterquam per iudicem laicum contra clericum haerem laici, contra quem processus non erat inchoatus: Privilegia autem propria singulorum si dicuntur, quae non sunt clausa in corpore iuris: communia vero quae sunt in corpore iuris clausa, vt: quod legari petere possint se remitti domū, *l. 2. §. legatis. eod. tit. de iudic.* & quod habent viduae, & pupilli, *C. quando Imp. int. pup. & vid. c. ex parte. de for. comp.* Et quod habet clerici, vt non conueniantur coram iudice seculari.

Hinc

Hinc Iudices ecclesiastici, tanquam pro aris & focus disputant, laicisque Iurisdictionem adimere tentant, in casibus, ubi alie qui iura ciuilia iudici, etiam non competenti, iurisdictionem concedunt: veluti, quod quamuis pluribus casibus iurisdictionem iudicis prorogare [hoc est, ordinariam iudicandi potestatem, quam quis habet, ad similem extendere, quo significatu Cicerone se dixit] prorogare imperium, prorogare provincias, prolongare alicuius auctoritatem, & potestatem quam habebat, in maius tempus, vt notatur in *Christianâ ciuitat. Aristocrat. cōstat a excomm. rerum quotid. lo. Quintin. Hadui. pag. mibi 39.] i-
 9 ceat. l. 2. §. 1. ff. de iudiciis.] Hinc vasallus potest renuntiare iurisdictioni, Gilman. *de iur. cam. 47. nu. 7. & seq.* Quæ tamen quomodo accipienda, notauit in *tractat. de commissionib. c. 1. lib. 8. p. 4. num. 18.*
 10
 11 Tamen, quinto, id ecclesiastico & clerico adimunt, Muscatellus in *praxi part. 2. gloss. competent. s. num. 46. & 47.* post Innoc. Vulteius ad *l. 1. nu. 122. C. de iurisdic. & notauit d. loc. num. 18.* idque per tex. in *c. si diligenti, de foro competent.* quem allegat ad hoc propositum Guido Papæ, in *Authentica habita, C. ne filius pro patre. num. 26.* Idque adeo verum dicunt, vt dubitetur:] An clericus in vniuersitate possit eligere in iudicem Doctorem suum laicum, quod quia pulchre idem Guido determinat, eius verba adiicienda: Iuxta hoc, inquit, quærunt Dd. nunquid scholaris clericus possit eligere doctorem suum laicum; videretur quod sic: quia istud fecit auctoritate huius authent. contrarium dicit Cyn. per alleg. *cap. si diligenti, & mouetur ratione; quia istud priuilegium clericis erat datum per principem, antequam iurisdictionis esset trāsata in Ecclesiam, vt in authent. statumimus. hic alleg. ex quo ergo est trāsata per principem, non potest ipse adimere. Nic. de Math. distinguit sic: quia aut clericus est in studio, auctoritate legis; vt in studio Theologiæ, iuxta *c. super specula. de magistris, vel de licentia Papæ, & tunc potest eligere doctorem laicum in iudicem, quia canon & Papa potuit dispensare super *c. si diligenti, vt in simili dicim⁹ de monacho existente in studio, de licentia Abbatis, qui potest agere ad ea, quæ sunt necessaria pro studio, vt not. in l. si longius, in fin. ff. de iudi. si vero sit in studio de licentia sui Prælati, tunc non potest eligere doctorem laicum in iudicem: quia Prælati non potuit dispensare; si vero, & tertio, sit in studio sine licentia sui Prælati, tunc quia committit in leges, non potest vti eius beneficio, vt *l. auxilium in fin. ff. de mino. nec potest eligere in iudicem doctorem suum, siue laicum siue clericum; sed compellitur à suo Prælati, ita dicit ipse Or. tamen in primo casu, quando est de licentia Papæ, est satis dubium, quia Papa concedendo quod sit in studio, non videtur sibi concedere, quod eligat iudicem laicum. Et eandem rem non minus late deducit Bartholom. Bologninus in d.
 12
 13 authent. habita numer. 10, cuius verba,] cum etiam robur huic tractationi addant, subiicio: Quærunt is, An authent. dispositio locum in laicis habeat? Fuit, inquit, dubitatio ista mota inter antiquos scribentes; & primo Io. de Deo, & Ober. de Bobio tenuerunt, quod ista Authent. locum habeat in scholaribus clericis, dummodo ipsi sint forenses, & mouebantur per istum textum in verbo, *peregrinantibus*, hic posito: ergo, vt etiam supra dicebat Bald. &*****

Sal. habet locum in forensibus, & non in ciuibus; & eorum sententiam sequitur Spec. in *tit. de reo, in princip.* ubi examinat multa circa materiam istius text. in verb. *sed quid si scholaris*, & idem tenet ista ratione Gofre. in *summa de foro competent.* & dominus Anton. in *c. præallegato, si diligenti,* & dicit ipse, dummodo ille talis scholaris sit de licentia sui Prælati in studio. Et profecto ista opinio semper mihi placuit, & moueor ego ponderando text. in *cap. significasti, extra de foro competent.* ubi Papa disponit, quod nullus clericus possit litigare, nisi coram suo Episcopo: si autem voluerit litigare coram alio iudice ECCLESIASTICO,] tunc est necesse, quod interueniat consensus Episcopi sui; Ita est tex. in *cap. significasti, ibi.* Episcopi diæcesani voluntas accedat, &c. *eod. tit.* ergo, si Episcopus consentit, hoc casu ipse scholaris poterit coram Episcopo loci studii, vel doctore suo, si est in sacris, litigare: hoc autem sic probō: Nam qui facit actum,] non solum in illum consentit, sed etiam in aliis, in quibus dispositio legis super illis loquitur, *text. in l. si duo, quem ita ponderat ibi Bald. ff. de acquirend. heredis.* per quem tex. dicit etiam ibi Paul. de Cap. quod qui facit se ciuem in vno loco, dicitur consentire omnibus oneribus consuetis, sibi imponendis ab illo loco: ita etiam in proposito isto dicendum est, videlicet, quod ex quo Episcopus dedit licentiam clerico eundi ad studium, quod tacite videatur dedisse sibi consensum de his, quæ circa studium sunt, & sic de iis, quæ in studio vertuntur: Vnde videretur dedisse licentiam de litigando coram Iudice in studio, si opus fuerit, dummodo sit Iudex ecclesiasticus: & ita mihi videtur, quod possit & debeat intelligi ista materia, semotis tot dubitat. Doct. Vtrū Imperator potuerit istud cōcedere; quia hoc non pondero, sed pondero, quod isti, si sunt Ecclesiastici, possunt, accedente consensu Episcopi, de causa istius scholaris clerici cognoscere: & sic cum, vt supra probatum est, accesserit consensus Episcopi, dicemus, quod iste text. locum habeat in scholaribus clericis forensibus, de quo latius in *d. c. si diligenti*, pro quo etiam facit, quia nulli dubium, quod ista Authent. est priuilegiatiua, vt patet & l. priuilegiatiua in distincte valet, etiam quoad ipsos clericos, vt est communis sententia doctorum in *cap. Ecclesia S. Maria, extr. de de constit.* Ergo ista Authent. habeat locum in ipsis scholaribus clericis: Limitando tamen istud, nisi causa esset criminalis; quia tunc per solum Episcopum cognosci poterit; istud dicit dom. Abb. in *d. cap. si diligenti.* Dicat tamen, quod licet Episcopus loci sit iudex scholarium clericorum forensium, vt supra, non potest tamen sine licentia Episcopi sui ab Episcopo studii ad ordines promoueri, vt pulchre voluit d. Abb. in *cap. nullus, extra de parochiis.* Et intellige, quod ista constitutio non habeat locum, quoad conuentionem iudicii in ipsos clericos, sed bene quo ad alia, concludas tamen quod per istum textum nō poterit clericus scholaris conueniri coram præside seu Potestate ciuilitatis, vigore istius text. quia esset nimis absurdum; & id quod dicitur in ciuibus, habet dubium respectu Rectoris, qui debet esse clericus; vnde videbatur eum posse, Episcopo suo prætermisso, coram ipso Rectore conueniri; nec esset sane mirum, tamen sit cum cōmuni sententia in hoc. Et

14

15

quod ista constitutio nō habeat locum in clericis, tenet hic Cyn. in prima colum. subdit quod istud tamen non seruatur Parisiis ex consuetudine & priuilegio Regis Franciæ, † qui de facto in regno nō cognoscit superiorē. Sed ultra omnes, quod immo iste textus habeat locum, quo ad omnes scholares, etiam quantum ad conventionem eorum coram Episcopo, præside seu Potestate, quia hic interuenit consensus tantorum Episcoporum & Abbatū, vt patet in tex. videtur quod istud, ex quo interuenit auctoritas istorū, posset fieri. Attamen, hoc non obstante, in contrarium est veritas, & dico, quod singula singulis referenda sunt, scilicet clerici coram Episcopo, laici coram vtrisque. Nō obstat motiuum supra formatū, quia dico, quod ex capite Imperatoris ista dispositio non præiudicat, tex. in c. inoluta. & in c. placuit. 11. quasi. 1. & in c. si diligenti. de foro compet. † quia l. Imperatoris legem Pontificis auferre non potest. c. Ecclesia S. Mariae. de conscri. c. bene quidem. 96. distinct. Auth. statuimus. C. de Episcop. & cler. & sic ex capite Imperatoris non tenet. Quo autem ad consensum Episcoporum & Abbatum non habet istud obstat, nec potest istā constitutionem validare, cum in pluribus conciliis sit cautum, clericum coram laico conueniri non posse, de quibus in præalleg. iuribus. Et ideo Episcopi ipsi, etiam si esset simplex ius canonicum, non possent in contrarium statuere, vt in c. quod super iis. & ibi per Abb. de maiorit. & obediens. per Io. And. in c. fin. de offic. archiepisc. per glo. in Clem. ne Romani. de electio. & not. per Abb. & alios in c. fin. de con. s. lit. Et tanto magis, quod est canon † conciliaris, quia à fortiori contra ipsam dispensari nō potest, vt per glo. not. in c. cum dilecti, & ibi dom. Abb. magnificat eam, allegando concordantes, de electio. vnde dico talem consensum, isto casu non potuisse inducere istud contra ipsos clericos; & facit glo. in c. in istis. 4. distinct. quæ dicit, quod sententia Papæ præualeat sententiæ omnium Episcoporum mundi, & Imperator concilia approbat, sicuti Euangelia. in Auth. de Eccles. titulis, in princip. & in l. final. circa med. C. de summa Trinit. & si. c. & idem dicit Papa in c. post transl. de renuntia. Vnde Imperator nō debuit, nec Episcopi, nec alii, hoc potuisse; & ita tenendum est: Imo nec istud potest Papa, quod est quid fortius; quia priuilegium quod habet clericus ne cōueniatur coram seculari, est à Deo, vt est glo. solen. in c. si Imperator 96. de qua per Cardin. in reper. c. perpendimus, de sent. excom. in 5. col. Abb. in c. ar. si clericus, in princ. in 8. col. in c. cum non ab homine, in pr. de iudic. & per reueren. dom. Felin. in c. 2. in principio. de maior. & obed. cum similibus. Hactenus Bolognin. quibus adde Ioan. Wames. conf. 67. nu. 4.

Atque inde etiam fluit, quod fideiussor datus per clericum, † in iudicio seculari conuentū, nullatenus obligetur, argum. text. in l. si seruus. in princ. ff. si quis cautionibus, concludit Petrus Iacob. in arbor. success. Regum Franciæ, circa medium. vers. idem fideiussor. Imo talis fideiussio inualida, etiā per nullam adiectionem confirmatur, vt voluit Boerius in singul. 11. incip. Cautio & fideiussio. nu. 7. per tex. in l. Seruus 27. in fin. ff. ad l. Falcid. Cui non obstat, quod dicitur, voluntariam satisfactionem † iudicio hñti, vel fideiussionem de iudicatio soluendo, iudicis incompetens iurisdictionem prorogare; nam illa satisfactio intelligitur cum clausula; Si ap-

pareat me teneri, Francis. de Zabar. & Abb. Sicul. in c. inter monasterium. extr. de sent. & re iudic. Bart. in l. quid. in consulebat, num. 10. ff. de re iudic. vel cum hac cōditione: Si inuentum fuerit, quod exceptiones declinatoriæ, incompetentiæ, & aliæ per me proponendæ, fuerint de iure non receptibiles, Bart. in l. vir bonus, ff. iud. solui. Ant. de Butr. in c. 1. vers. ex his decidetur. extra de iudicis. Bald. in l. 2. C. de reb. auct. iud. poss. Anton. de Butr. col. 2. & Felin. num. 13. in c. inter monasterium. extr. de re iud. Maranta in specu. par. 4. dist. 12. nu. 11. & ibi Petr. Foller. in addit. Pet. Gerard. sing. 50. Borgn. Caualecan. decis. 1. nu. 18. & decis. 11. nu. 4. Horat. Carpan. ad statut. Mediolan. part. 2. c. 154. nu. 12. Amicus noster Anton. Hering. in doctis. tractat. suo de fideiuss. c. 14. num. 18. 19. 20. & 21.

Sexto exemplis veteris fœderis id probatur. Nā in veteri testamento ecclesiasticos ipsos etiam capitalia executos constat: sacerdotes enim veteris † legis etiam materiali gladio utebantur: quod non fecissent, nisi ad eos temporalis & materialis gladius etiam pertinisset. Moyses enim sacerdos fuit; vnde Psalm. 98. Moyses & Aaron in sacerdotibus & 22. dist. c. 2. mandauit Leuitis interficere fratres suos idololatrias, Exod. 32. & 45. distinct. c. disciplina. & 23. q. 4. quid crudele. & q. 5. hinc apparet. & q. 3. non inferenda. Item Phinees, filius Eleazari sacerdotis, & ipse sacerdos, arripso pugione, intrans, scortum perforauit, & Iudæum coeuntem cum Midianita, propter quod meruit pactum sacerdotii sempiterni, vt hæc leguntur Num. 25. & 23. q. 8. legi Sironasthen. & c. occidit. Item Samuel minister Dei, Agag regem pinguisimum in frustra concidit. 1. Reg. 15. & 23. q. 5. hinc apparet. Nonne & Helias prophetarum eximius occidit Prophetas Baal? 3. Reg. 18. & 20. c. in princ. & duos principes quinquagenarios Ochoziæ, cum quinquagenis, qui cum eis erant. 4. Reg. 1. & de isto vtroque, 23. q. 4. quod Christus, & in c. ea vindicta. Nonne & Matathias filius Iohannis, sacerdos Domini; zelator legis occidit Iudæum superaram sacrificantem? 1. Machab. c. 2. In signum huius gladii temporalis potestatis, Christus ea vtens; accepit funiculum, eiecit ementes & vendentes de templo. Io. 2. c. 1. q. 3. ex multo & c. vendentes. & 23. q. 4. qui peccant. Petrus etiam Apostolus auriculam Malcho amputauit; Io. 18. & 24. q. 1. si Petrus, & geminum fecit homicidium Ananiæ & Saphiræ, Act. 5. & 23. q. 8. legi & c. occidit. & c. Petrus. Nec discipuli secundum Ambros. peccauerunt petentes ignem descendere super Samaritanos, Luc. 9. 23. q. 4. quod Christus, nec Paulus obcecans Elimam magum, Act. 13. vt pre. c. legi & 24. q. 4. § potest tamen in hac, & 45. dist. 10. Salomon. Nec Apostoli peccauerunt, qui mandabant templis: vt corruerent super idololatrias, & corruerant, & multi ex iis peribant, vt in eorum gestis legitur.

Hinc septimo magistratibus ciuilibus inhibetur, ne puniāt clericos: Vetus enim illud est in diuinis oraculis, † Nolite tangere Christos meos. 22 Psalm. 104. Christos appellans, inibi expositore Augustino, sanctos patres, electos à Deo vt ei ministrarent in vera religione, quæ ne Accursio quidē ignota est expositio, ad verb. degeneri. psalmū illum citati, & exponēti, Christos, id est, sacerdotes, qui lege Dei defenduntur, propterea sancti sunt. Auth. de non alien. & c. § vult illa. Nocentes etiam, & peruersos tangere formidabant, si damnum, delictū, vel

vel iniuriam aliter vitare poterant: Saul erat ini-
quus, & malo agitatus spiritu, in quem tamen non
est ausus manus iniicere David, inquit: Quis
enim extendet manum suam in Christum domi-
ni, & innocens erit? 1. Reg. 26. de quo rursus: Qua-
re non timuisti mittere manum tuam, vt occide-
res Christum domini? Porro ἄριστος Græcis vn-
ctum significat. Vnctio vero regum sacerdotum-
que dignitati communis est, & conuenienter per
Christos intelligimus sacris addictos, & deuotos
clericos.

23 Octauo, morem hunc in nouo testamento vti-
tatum fuisse nusquam legimus: quinimo ꝑ argu-
mentando contrarium erui hac ratione posse vi-
detur. Quod cum ecclesiastici, verbi diuini mi-
nistri successerint Apostolis, & Apostolos nun-
quam legamus implorasse brachium seculare:
Consequens videtur, ex natura surrogatorum, l. si
eum. §. qui iniuriarum. ff. de his qui caus. iudic. f. si.
& l. si donat. §. si sponsus. ff. de donat. inter virum & uxorem. la-
son latissime consil. 108. Schurff. consil. 59. num. 35.
cent. 1. nec ecclesiasticos id facere debere.

Quibus tamen omnibus, & similibus, quæ in
contrarium maiori cum pompa adferri possunt,
non obstantibus haud sine ratione defendi po-
test, implorationem brachii secularis non solum
licitam, sed & honestam esse.

24 Primo enim dicitur ratio ꝑ naturalis, quod ad
ea, quæ quis ipsemet non potest, alterius ope in-
digeat, iuxta versiculum:

Nemo sibi satis est, eget omnis amicus amico.

25 Secundo, quia vires ꝑ coniunctæ, etiam si vnus
consilio, alter pecunia iuuat, plurimum proficiunt,
vt in societate communi videre est, l. 1. C. de societ.
notauit latius, de Commiss. p. 4. lib. 4. c. 10. n. 22. Ad hic
vnus magistratus ferendo sententiam velut ope-
ra, alter vero executione reali iuuat, tanquam pe-
cunia.

26 Tertio. Hinc iura publica ꝑ confraternitatum
inter magnatum familias conflata, veluti Saxoni-
cam, Hassiacam & Brandeburgicam.

27 Quarto. Et ex eodem fundamento ꝑ fœdera
inter personas potentes vsitata, quæ etiam cum
imperii fructu vsurpantur, si modo secundum le-
ges fiant: nam conspirationes illicitasque pactio-
nes, relictio. Ne autem iniuniores hic errent, breues
differentiæ annotandæ, ex mente Francisc. de A-
uiles in capp. Prætorum, cap. 2. in verbo Ni confedera-
cion; vbi breuibus definit & distinguit, hac ratio-
ne: Confœderatio est coniuratio, plurium in v-
num iuratio. Et differt à conspiratione, quæ fit
mediante iuramento, & coniuratio sine eo. Fit e-
nim promissio, vel pactio sine iuramento, & est
dicta à conspirando, quando scilicet plures spi-
rant, id est, flant, & tendunt in vnum. Et potest
dici, à con, & spira, id est, superbia, vel elatione.
vt tenet Domin. de sancto Gemin. in c. constitutio-
nem, de verborum significatione, num. 6. in princip. alle-
gando Ioan. Andr. in c. exhibita. de iudic. vbi gloss. di-
cit, in verbo, conspirationem. quod conspiratio est
grauissimum crimen. Et tales illicitæ confœde-
rationes, seu congregationes, sunt prohibitæ, vt
in clem. pastoralis. de re iudic. & ibi Cardin. num. 2. &
text. & ibi Bald. in l. nullus. C. de summa Trinit. & fide
cathol. in princip. dicit, quod si confœderationes,
fraternitates, seu congregationes essent domino

Papæ, vel regi suspectæ, posset eas prohibere, &
deinceps congregari non possent, alias paniren-
tur, argum. illius l. quia tales congregationes &
confœderationes præsumuntur ꝑ ex mala caus. 28
sa congregatæ, nisi aliud probetur, tenet Alexan.
in additio. ad Barr. in l. final. ff. de collegi. illicit. in addi-
tione, quæ est in parte, non valent. num. 10. & Paris de
Puteo in tractat. syndic. in parte, pone, quod vniuersi-
tas sol. 24. vbi de hoc. Et Abb. in cap. fin. de testibus co-
gendi num. 1. in fin. tenet, quod si quis confœdera-
tionem, vel tumultum ꝑ contra aliquem fece- 29
rit, vel seditiosas voces emiseric, capitali pœna
punitur, vt in l. denuntiamus. C. de his qui ad ecclesiam
confuge. & in l. 1. & 2. Cod. de seditiosis, & in l. aut sa-
cta, 1. respons. ff. de penis, & in l. qui certu, ff. de vi pu-
blic. l. conuenticulum, C. de episcop. & cleric. Adde de re-
gimine princip. Niphum lib. 4. cap. 2. Erenberg. in
meditat. pro fœderibus. Conrad. Brun. de legat. cap. 10
libro 3.

Quinto. Et ne quis hæc dici, tantum illis casu-
bus, putet; iura ciuilia audiat, quæ licet plane ab-
horreant confusionem iurisdictionis, ꝑ per l. repe- 30
rita. C. de episcop. & cleric. l. consulta. C. de testam. Et id-
eo extra territorium ius dicenti impune non pa-
reri, tradiderunt, ꝑ l. vlt. ff. de iurisdic. omnium iudic. 31
ex illa ratione, quod cognoscens ita, vt priuatus
est, l. 3. de offi. presid. Idque ita sancte obseruare volue-
rint, vt si contra fiat, condignæ pœnæ cõtra rranf-
gressorem insurgant, teste Rebuff. de lit. requisit. in
princip. num. 1. & 2. Cum tamen viderent varia acci-
dere, vt vnus alterius ope indigeret, vt in secunda
confut. C. post principium scribitur in l. episcopali. C. de
episcop. audien. Rebuff. d. l. num. 2. Statuerunt vnum
magistratum ꝑ alteri manum suppeditare debe- 32
re, vnamque per aliam adiuuandam, l. 2. C. de his qui
latron. Idque maxime circa executionem, ne illa
differatur per iura infra num. 36. recitanda.

Sexto. Id secuti sunt ꝑ Canones; Etsi enim & 33
illæ confusionem auerterentur c. peruenit, 11. quæst. 1.
Et doceant ad id euitandum, cuique magistratui
iurisdictiones in suo territorio assignandas esse,
cap. solita de maioritat. & obediens. cap. pastorales de his
quæ sunt à prelati. quia tamen experientia edocen-
tur, distinctos esse magistratus, ad exemplum iu-
ris ciuilibus, brachium seculare implorandum, ne-
cessarium duxerunt. Sic enim (vt sedes materia-
rum ꝑ in aperto sint, & illustriora proponantur) 34
habetur.

Primum in cap. 4. nec licuit 17. distinct. Nec licuit
alicui aliquando, nec licebit particularem syno-
dum congregare: sed quoties aliqua de vniuersa-
li synodo aliquibus dubitatio nascitur, ad recipi-
endam de eo, quod non intelligunt, rationem,
aut sponte illi, qui salutem animæ suæ desiderant,
ad Apostolicam sedem, pro recipienda ratione,
conueniant; aut si forte (sicut de talibus scriptum
est:) [peccator cum venerit in profundum ma-
lorum, contemnit:] ita obstinati, & contumaces
extiterint, vt doceri non velint, eos ab eisdem A-
postolicis sedibus, aut attrahi ad salutem, quoquo
modo necesse est, aut (ne aliorum perditio esse
possint) secundum canones per seculares com-
primi potestates.

Secundum, ex mente Isidori in cap. 20. Prin-
cipes. 23. quæstion. 5. Principes seculi nonnunquam
intra Ecclesiam potestatis adeptæ, culmina te-
nent,

nent, vt per eandem potestatem disciplinam ecclesiasticam maniant. Cæterum intra ecclesiam potestates necessarię non essent, nisi, vt quod non præualet sacerdos efficere per doctrinę sermonem, potestas hoc impleat per disciplinę terrorem. Sæpe per regnum terrenum, cœleste regnum proficit: vt qui intra ecclesiam positi contra fidem, & disciplinam ecclesię agunt, rigore principum conterantur, ipsamque disciplinam, quam ecclesię humilitas exercere non præualet, ceruicibus superborum potestas principalis imponat: & vt venerationem mereatur, virtutem potestatis impartiat. Cognoscant principes sæculi Deo debere se rationem reddere propter ecclesiam, quam Christo tuendam suscipiunt. Nam siue augeatur pax & disciplina ecclesię per fideles principes, siue soluantur, ille ab eis rationem exiget, qui eorum potestati suam ecclesiam credidit.

Tertium in cap. 26. *Administratores. 23. questio 5.* Administratores plane sæcularium dignitatum, qui ad ecclesiarum tuitionem, pupillorum ac viduarum protectionem, rapaciumque refrænationem constituti esse proculdubio debent, quos ab episcopis & ecclesiasticis viris conuenti fuerint, eorum querimonias attentius audiant, & secundum quod necessitas expetierit, absque negligentia examinent, & diligenti studio corrigant. Quod si Dei timorem præ oculis non habentes, negligere post secundam & tertiam admonitionem inuenti fuerint, omni se nouerint communionem, vsque ad condignam satisfactionem, priuatos.

Quartum in cap. 14. *Quoniam. De officio iudicis ord.* Quoniam in plerisque partibus intra eandem ciuitatem atque diœcesim permixti sunt populi diuersarum linguarum, habentes sub vna fide varios ritus, & mores: districte præcipimus, vt pontifices huiusmodi ciuitatum, siue diœcesim prouideant viros idoneos, qui secundum diuersitates, rituum & linguarum diuina illis officia celebrent, & ecclesiastica sacramenta ministrent, instruendo eos verbo pariter & exemplo. Prohibemus autem omnino, ne vna eademque ciuitas siue diœcesis diuersos pontifices habeat, tanquam vnum corpus diuersa capita quasi monstrum. Sed si propter prædictas causas, virgens necessitas postulauerit, pontifex loci catholicum præsulem nationibus illis conformem, prouida deliberatione constituat sibi vicarium in prædictis, qui ei per omnia sit obediens, & subiectus. Vnde si quis aliter se ingesserit, excommunicationis se nouerit mucrone percussus: & si nec sic resipuerit, ab omni ministerio ecclesiastico deponendum adhibito (si necesse fuerit) brachio seculari ad tantam insolentiam repellendam.

Quinto, in cap. 2. *Statuimus, ibi, in fine, Per temporalem. De maledicis.* Per temporalem præterea potestatem, coactione (si necesse fuerit) episcopi diœcesis, adhibita contra eum, blasphemus, si diues fuerit, quadraginta solidorum, alioquin triginta, siue viginti: & si ad id non sufficiat, quinque solidorum vidualis monetę pœna mulctetur, nullam in hoc misericordiam habiturus, quod etiam inter alia communicatum statuta ponatur,

Sexto, in cap. 2. *si quis. De cleric. excomm. depof.* Si quis presbyter aut alius clericus fuerit degradatus, aut ab officio, pro certis criminibus, suspensus, & ipse per contemptum & superbiam aliquid de ministerio sibi interdicto agere præsumpserit, & postea ab episcopo suo correptus in incepta præsumptione perdurauerit, modis omnibus excommunicetur: & quicumque cum eo cõmunicauerit, similiter se sciat esse excommunicatum. Similiter de clericis, laicis, vel sæminis excommunicatis obseruandum est. Quod si aliquis ista omnia contempserit, & episcopus minime emendare potuerit, regis iudicio, ad requisitionem Ecclesię, exilio damnetur.

Septimo, † omnes tam antiqui, quam recentiores Interpretes, ex hisce rationibus, approbāt inuocationem, quorum testimonia illustriora addenda.

Præter enim Canonistas, & Legistas, in locis ordinariis: veluti Innocentium, Panormitanum, Siculum, Baldum, Antonium de Butrio, Barbat. Anchoranum, Imolam, Alciatum, Ferrariensem, aliosque in cap. 1. *de officio ordinarij.* Bartolum, Angelum, Alexand. Decium, Iason. Paulum Castren. Lancellot. & alios in *l. magistratibus. ff. de iurisdiction. omnium iudic.* etiam alii id fecerunt. Et quidem

INTER † GERMANOS.

Zafius, *de Rei vendic. in paratit. num. 43. & in l. vnic. si quis ius dicent. num. 19.*

Dickin *de onom. fol. 370. tit. de execution.*

Mynling *respons. 6. num. 2. & 4.*

Gail *lib. 1. obseruat. 115.*

Freder. *de mandatis lib. 2. cap. 65.*

Meland. *Commentar. Cam. part. II. folio 181. versicul. limitatur.*

Ioan. Wames. *consil. 67.*

Magenhorst, *ad ord. Cam. part. 3. tit. 48. fol. 496.*

Author *decision. Camer. in verb. brachium. Gloss. Landrecht lib. 1. artic. 1. in gloss. latin.*

Et quante hic aliorum rationes congestit, Graueus, *conclusion. 115. num. 1.* his verbis: Siquidem executio perhibeatur esse iurisdictionis, ex gloss. in *l. 1. & ibidem Bald. & Alexand. de iurisdic. omnium iudic.* Hartmann. *Pist. inducit lib. questionum 1. questione 15. numero 31.* & alius etiam, ne sententia per alterius iurisdictionis iudicem iuste lata, reddatur, ob iurisdictionis in exsequendo defectum, elusoria, atque ita iuris executio contra *l. si pretor. ff. de iudic. & cap. commissa. §. porro. de ele. in 6. frustretur, quam rationem in his terminis considerauit Barthol. Blarer. in l. diffamari. §. c. n. sub numero 21. circa medium. Cod. de ingen. & manum. ff. vnus territorij iudex alterius sententię executionem, cæteris paribus, rogatus, seu in subsidium iuris requisitus, facere teneatur. post Iasonem, Menochium, & alios Matth. Coler. *de process. executiu. parte 2. capite 3. numero 18.* Hieronym. Schurff. *consil. 33. per totum centur. 1. Mynlinger. responsi. 6. numero 3. & seqq. decad. 1.* Ita & hic constituenda erit conclusio: Iudicem laicum ecclesiastici sententię, ad requisitionem, teneri demandare executioni. Et ne sim in recensendis textibus, quos plerosque citauit dominus Gail. transcriptor, neque in accumulandis auctoritatibus prolixior, adduco ex professo conclusionem illam germanicam*

tem Menochium (quem virum doctissimum, & suæ ætatis nulli Iuriconsultorum secundum laudat ex nostris Germanis & ipse eruditissimus Hartmannus Pistorius libro *question. 2. parte 1. questione 4. numero 31.*) de arbitr. iud. *quest. cas. 452. numero 4.* citans in auctoritatem Hostiens. Cardinal. Albert. Abbatem, Decianum, Rolandum à Valle. idem Menoch. de retinen. possess. *remed. 3. numer. 359. & seq.* & conclusionem eiusmodi ex professo comprobatur Ioan. Baptist. Afin. in *prax. Floren. §. 31. capite 1. ampliat. 15.* Mynsinger. *respons. 6. numero 4. centuria 1.*

INTER † HISPANOS

- 37 Gundissalvus de Villadiego, de *hereticis, question. 11. numero 17.*
 Franciscus de Auiles in *cap. 20. Pratorum.*
 Simanc. de *Cathol. instit. cap. 36.*
 Vasquius de *Testament. §. 6. num. 16. vers. illud.*
 Didac. Perez in *l. 4. titul. 1. libro 3. ordin. verbo, in roque.*
 Michael Agia, in *tractat. de exhiben. auxiliis.*
 Palac. de Rub. in *repet. cap. per vestras. §. sed pulchriora. numero 22.*
 Bartholom. Roder. Calder. in *manual. iud. capit. 10. numero 59.*
 Aluar. Valasc. *consultat. 48.*
 Royas *sing. 108.*

Et qui cumulativè illorum rationes eoacervavit Couarr. *pract. quest. cap. 10.* Non omnibus iudicibus (is inquit) quibus cognitio, ac definitio alicuius causæ iure competit, licet nec permittitur, quæ semel definitur, executioni mandare: siquidem multa sunt, qui liberam hanc executionem, absque alterius iudicis auxilio & ministerio, possunt impedire. Atque ex ea causa illud obtinuit, ut quoties res ista in discrimen hoc inciderit, iudex qui sententiam tulerit, aut de contractus executione cogniturus est, requirat pro exequenda sua sententia, & contractu, iudicem alium, qui personam, & bona debitoris capere possit, atque executionem ipsam ad effectum deducere. Sic etenim iudex ecclesiasticus, ubi censuris iam fuerit usus adversus laicos, nec potuerit earum viribus sententiam exequi, requirit pro eius executione iudicem secularem, ut is, captis rebus, & persona ipsius laici condemnati, ecclesiastici sententiam exequatur, *tex. vbi glo. in verbo, publicum. sic intelligenda in cap. 1. de offic. ord. & ibi Doct. præsertim Panorm. Fel. & Alciat. Oldrad. conf. 89. Bald. in l. 1. C. de his qui latro. occulta. Matth. de Afflict. in præv. constit. Neapol. nu. 54. text. optim. in cap. dilect. de sentent. excom. in 6. c. postulasti de homicid. c. 2. de maled. c. principes. 23. quest. 5. c. quoniam de offic. ord. l. episcopale. Cod. de episcop. & cleric. cap. vt officium. §. compescendi. de hereticis in 6.*

38 INTER † ITALOS.

- Speculat. in *ritul. de execut. §. 2. & in tit. de iud. deleg. §. sequitur.*
 Fredericus de Senis *conf. 163.*
 Anton. de Fano in *tractat. de brachio.*
 Oldradus *conf. 89. & ibi Reinald. Corfus.*
 Card. Florentin. in *Clem. 151. nu. 10. de sequest. poss.*
 Bossius, de foro competent. *num. 87.*
 Rolandus à Valle *consil. 65. vol. 1.*
 Hippol. de bannitis, in *verb. iudice.*

- Beretta *consil. 3.*
 Natra *consil. 130.*
 Afinius in *prax. §. 31. ampliat. 15.*
 Paulus Fulcus in *singulari 21.*
 Marc. Mant. *lib. 10. obser. legal. c. 92.*
 Quintil. Mandos. de *inhib. quest. 72.*
 Lanfranc. de Oriano ad *Clem. dispendiosam, num. 9. de iudicis.*
 Vestrius in *praxi. & ibi Grauat. lib. 8. c. vl.*
 Fulvius Pacianus *conf. 164.*
 Hortensius Caualean. de *brachio regio p. 4. num. 267. & seq.*
 Prosper Farinac. *quest. criminal. de Inquis. lib. 1. tit. 1. questione 7.*

Quorum rationes omnes inveniuntur tractatæ à Paride de Puteo, in *verb. brachium.* Officialis (ait) qui non est potens, potest inuocare auxilium potentioris, secundum Petr. & Barr. in *l. si quis in hoc genus. de Episc. & cler. vbi etiam dicit Bald. quod homines de cōtrada, id est qui in platea aut via sunt, ad præceptum officialis, vel iudicis tenentur capere malefactorem, & ad ipsum ducere; & sic potest etiam inuocare auxilium superioris, de quo in *l. properandum. §. sin autem. de iudic. & in c. 1. de offic. ordin.* Et dicit Ang. in *l. 2. de his qui latro.* quod si pro capiendo malefactore officialis non habeat familiam sufficientem potest implorare brachium alterius iudicis, etiam in contemptum subditorum nolentium; & idem dicit in *l. 1. Cod. de agge Nili. non rumpen.* quod si officialis requirat coentes, vt eum adiuuent ad malefactorem capiendum, & illi volunt, vt fugiat, quod dicantur præstare auxilium, negligendo, & tenentur conditione ex *l. 2. de his qui latro.* Et vide Andr. de Ilern. in *constit. iustitiar. & in titul. de pace iuram firm. in §. receptatores alias puniuntur.* de quo vide bonum textum in *l. 1. & 2. ff. de ser. fugit. & infra.* Vnus iudex tenetur ad requisitionem alterius suum brachium impartiri. *l. 2. C. de his qui latron. & si non facit, potest puniri per superiorem. l. si iudex. de variis & extra. cog. Barr. in l. à diuo Pio, de re iudicat. vide Andr. de Ilern. in constitutio. post mundi. & Cano. in c. 1. de off. ord. & ibi Innoc.**

Gallij hac in re sunt parciores, cum ipsimet sibi maxima ex parte directe sumant executionem, vt extractandis apparebit; agnoscunt tamen in aliquibus Cosmas Gunicier. in *pragmat. Sanct. tit. de collat. fol. mihi 85.*

- Franciscus Mar. *decis. 27. & 771. p. 1.*
 Ioan. Quint. Hæduus in *aristocrat. Christ. ciuitat. folio 74. & 81.*
 Charond. *responsor. libro 3. respons. 9. & lib. 1. respons. 14.*
 Stephan. Aufrer. in *tract. de potestat. seculari reg. 4. nu. 32. in 5. vol. tractat.*
 Ex quibus conficitur, licitè inuocari brachium alterius iudicis.

Ne quis autem offendatur argumentis in contrarium adductis, & illa examinanda sunt. Et vero primum quod attinet, illud euertere nequit brachii inuocationem. Multis enim casibus, in rebus etiam constitutionem ecclesiasticam concernentibus, inuocatum brachium seculare constat, prout infra de executione cōciliorum per brachium seculare, dicitur.

Quinimo ex historiis constat etiam Imperatores aliosque principes negotiis ecclesiasticis

adfulse. Quod licet à neotericis & antiquis, quos silentio inuoluo, videlicet Defensore pacis, itemque de Iure Imper. in confirm. Rom. Pontific. auctore Commonefact. De Iurisc. fin. Pareo in præfat. ad Landgrau. Waremund ab Erenberg in verisimilib. satis deductum: placet tamen ex ipsis canonistarum asseclarum traditionibus propriis verbis id confirmare: Cumulanter autem illa, in lect. Ioann. Quintini Hædvi iuris Doctoris & ordinarii professoris Lutetiz in cap. Nouit. de Iudi. sub titulo Christiana ciuitatis Aristocrasia, Anno 4. Parisi editis, hac ratione: Regula traditur altera, de regia potestate in pontificem, ex can. Quando vult Deus. 23. quest. 4. Hoc pertinet ad reges seculi Christianos, vt temporibus suis pacatam velint matrem suam ecclesiam habere, vnde spiritualiter nati sunt. Hæc ratio est, cur principi quandoque liceat super iis definire, quæ concernunt ecclesiam: ne matris vlla in re violetur honestas, neve turbetur illius tranquillitas ab iis potissimum, quibus est commendata. Optima ciuitatis ea forma creditur, in qua est, qui possit imperantibus imperare. Mutuis enim tenetur imperiis scitum illud Senecæ, lib. de ira 2. Nemo regere potest, nisi qui & regi.

Doctorum multorum virorum vna opinio est, Imperatorem conuocare † posse concilium generale, quotiescunque & quacunque ex causa, vbi Papa, & Cardinales aliqua suspicione notantur & cessant, imperitia forte, malitia, vel utroque, aut cum scisma est. Ex Decio *consil.* 151. Celebrem in Arrium Synodum Constantinus Imperator Niceam conuocauit, vbi & interfuit, auctore Rufino. Et vniuersales tres alias, Gratianus, Theodosius, & Martianus Imperatores edito suo cœgerunt. Hæc sunt illa quatuor concilia, quæ fidem nostram, velut quatuor Euangelia, complectuntur. De quibus tota *distinct.* 16. Theodorici Regis autoritas ex diuersis prouinciis Episcopos, & sacerdotes Romam conuenire præcepit, ad Symmachi primi purgationem, §. *Hinc etiam* 17. *distinct.* Carolus Magnus (vt est in historiis nostris) quinque concilia pro statu ecclesiastico celebranda iussit, Maguntium, Remense, Turonense, Cabilonense, Arelatense, atque, si quod aliud, hoc maxime est pontificium, & ecclesiasticum. Papa Romam vel alio vocat episcopos: Rex ire vetat, aut in suum comitatum venire iubet: obtemperandum est regis præceptioni: non hic tantum, sed & in quacunque alia re, extra peccatum, can. *Si episcopus* 18. *distinct.* can. *Salonitana* 63. *distinct.* can. *Si vobis* 23. *quest.* 8. Quum Rex Prælatos ad concilium, & ecclesie statum formandum cōuocat, obedire tenentur: hoc sentit Innoe. cap. *Quum parati*, de appellat. Interesse tamen volo Reges tantum, non etiam præesse talibus sacerdotum conuentibus, & electionibus. Imperatorem Martianum sequantur, actione septima Calcedonenfis concilii, dicentem, patribus & presbyteris congregatis: Nos ad fidem confirmandam, non ad potentiam ostendendam synodo interesse volumus. can. *Nos ad fidem* 96. *distinct.* Imperator bonus (ait Ambrosius) intra Ecclesiam, non supra Ecclesiam est. Huc referantur à nobis omnia dicenda. Quemadmodum igitur reges ad officium pontifex inuitat, & cogitata repe-

titur in canonibus, ad Regem confugiendum esse, quoties pontifex res ecclesie collatas dissipat, ac defraudat. can. *filius* 16. q. 7. Si iam sacerdotes in circa altaris officia dediti sint: si contempto templo, neglectis sacrificiis, properent in Regum palatia, festinent in palæstras, se gynæciis immundi prophaneant (iguales 2. *Machab.* cap. 4. describuntur) & in suas suorum delectationes si conuertant id quod fideles obtulerunt Christo: cur non hoc reuocabunt ad sollicitudinem suam principes, quos catholica fides in ecclesie sinu genuit, & docuit? Sed (vt cœpimus) exemplis regulam tractemus: quæ nobis non erunt à veteribus repetenda longius: quum legamus hodiernis Regum nostrorum constitutionibus infera ecclesiastica multa. † Fiduciarie beneficiorum possessiones (quod supra monui) pro tribunali principis tractantur. Quid causæ putatis? nisi quod æquitate contempta, non amplius (vt iubetur) ecclesiasticus iudex, secundum formam canonum, & sanctorum patrum instituta, sed per subtiles quasdam iuris formulas de beneficiis pronuntiabat: vt merito videatur illis interdita cognitio, qui præ cæteris debebant omnes sacras regulas custodire, non per veteratorias pragmaticorum imposturas, hominum controuersis victitare. Quotidie (proh pudor?) ciuiles iudices videmus ecclesiasticæ iurisdictionis abusus, & contumelias, seu suo quodam iure, ex principis constitutione, corrigere, de excommunicatione etiam (qua, quid magis spirituale?) cognoscentes: ô dedecus? de lege tamen non conqueror, sed doleo, quod meruimus hanc legem, similesque: contra quam vetatur in cap. *Qualiter*, de iudi. Regis autoritate compelluntur † ecclesiarum præpositi, vt ædes sacras aliqua refectione indigentes instaurant: & facta tecta templorum præstent: quibus cessantibus aufert ipse rex sacerdotibus ecclesiasticam pecuniam licite, quam in vsus templi expendat, præpositis ad hoc opus curatoribus. Ioadis, & Iosæ, regum, in sacris ea cura fuit, de quibus *quarti libri Reg.* cap. 12. & 22. Et *Paralip.* cap. 23. & 34. Fuit & hoc per prouincias quondam proconsulum Romanorum munus, in suorū deorum fanis, *l. si in aliquam. ff. de offic. proconf.* Tertiam beneficialium reddituum partem Rex Carolus Sextus, his reparationibus omnium primus deputauit: non antiquam ecclesie traditionem sequutus, quæ fidelium oblationes in quatuor portiones diuidebat. can. *concesso*, & *seqq. tribus* 12. *quest.* 2. Sed (opinor) magis Imperatores Arcadium & Honorium, qui de ciuitatū redditibus tertiam partem publicis operibus reficiendis assignari voluerunt, in *l. Ne splendidissima. C. de oper. publi.* Ante hunc alii reges pontificali sollicitudini templorum fabricas, cultumque diuinum reliquerant, ex canon. *Decernimus* 10. *quest.* 1. Nouo regis edicto causam dedit Innocentius Papa septimus, tum sedens Auennione, Hic effræni Cardinalium numero comitatus, & pari luxu, inauditis exactioibus ecclesiam Gallicā premebat, omnium prouentuum ecclesiasticorum partem sibi mediā rapiens, Quod ægre passa schola Parisiësis, quum Regi supplicasset anno Christi millesimo trecentesimo octogesimo quinto, protinus exportatum pecuniam regno vetitum, ac simul constitutum,

tum, diuidendos in tres partes ecclesiarum fructus: cædit vna clericalibus vsibus: altera templorum instaurationibus: tertia dissoluendis ecclesiarum debitis, & obligationibus relicta fuit; quo nos adhuc iure viuimus: & ex eo tempore rerum sic iudicatarum exempla multa sunt. Patrum nostrorum ætate, Ludouicus vndecimus Rex cõstitutionem sanxit, vt Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, & quicumque dignitates in ecclesia gerebant, aliorumve beneficiorum curam habebant, intra quinque menses ad suas se conferrent ecclesias, nec amplius inde se mouerēt, assidue diuinis inibi rebus, ac sacrificiis operaturi pro regni regisque salute, & incolumitate, pona adiecta non obedientibus amissio feudorum, fundorumque & bonorum temporalium. O Legem rege Christiano dignam! beneficiarils tamen ecclesiæ pudendam, ad officia compulsis. Vtinam sint episcopi, & sacerdotes, quod audiunt: aut negent, se pastores, aut exhibeant. Certe per legem non stetit.

45 Verum, ¶ quid leges sine moribus vanæ proficiunt, vt queritur Flaccus? Difficillimum est ¶ cuiquam vere sacerdotem agere, qui libenter aliud est, quam sacerdos: nunc aliud esse, & aliud videri volumus: nempe cultu, fastu, verbis & moribus milites, & plus quam milites: quæstu, otio, redditibus clerici: re & actu neutrum præstamus. Cur non hic princeps male feriatum genus hoc hominum coget ad officium? per quos nomen infamatur sacerdotii, ministeriumque nostrum vilipenditur. An illi magis se immiscet enormitatibus: propter quas impune & fustigatur, & patibulo affigitur, etiam non de se cratus sacerdos, *perpendimus, de sent. excomm.* Pereunt cum pastoribus greges: cur quæso? quia sicut populus, sic & sacerdos. *Osea cap. 4.* Curarunt isthæc igitur, & merito Reges nostri recentiores. Quod si vetera placeant, nemini dubium est, quin in primitiua ecclesia de rebus & personis ecclesiasticis principes ius dixerint. Arcadius, & Honorius, religiosi principes, episcopu ¶ turbantem quietem publicam, episcopali & sede, & nomine detrudunt, ac iubent exulare. *l. quicumque. C. de episcop. & cleric.* libri primi Codicis Iustiniani primi tredecim tituli ex diuersorum Imperatorum cõstitutionibus nequam obscure tractant ea, & iudicant, quæ ¶ ad pontificalem curam pertinent. Quod maius pontificis munus, quam fides? quæ baptismus? quam summa Trinitas? quam monachorum conuersatio? clericorum & episcoporu ordinatio? quamque similes multæ leges haud dubie religionem nostram, & ecclesiam concernentes? Atqui talium plenæ sunt Imperatoris Iustiniani nouellæ constitutiones. Et ne quis tyrannidem forte, aut ecclesiæ oppressionem suspicetur, hunc Iohannes Papa clementissimum filium, ecclesiasticis disciplinis eruditum, principum Christianissimum salutat. Epistola *Inter claras. De summa Trin. &c.* Et se ipse vltimum Dei, & Ecclesiæ seruum nominat. *l. 1. de offic. pres. prato. Apher.* Childebertus Francorum Rex (quo fuit in Græcia tempore Mauritius Imperator) à Pelagio Papa II. religionis & fidei confessionem exegit; quam cito, nec inuitus, pontifex præstitit, ad auferendum omne suspicionis scandalum *can. sat agendum 25. q. 1.* Anni aliquot sunt, quod agens in Calabria cum militia nostræ magi-

stro, casu reperi libricuiusdam fragmentum literis Longobardicis, hac inscriptione: CAPITULA KAROLI: Deinde sequitur epistola, cuius tale est exordium; Ego ¶ Karolus, gratia Dei, eiusque misericordia donante, Rex, & rector regni Francorum; & deuotus sanctæ DEI Ecclesiæ defensor, humilisque adiutor, omnibus ecclesiasticæ potestatis ordinibus, seu secularis potentia dignitatibus, salutem: Illa sunt capitula Karoli, quæ tã sæpe Gratianus allegat: & hic etiam citantur ab Innocentio III. In illis agit rex de Abbatibus, & Episcopis ordinandis, seu eligendis, de monachorum obedientia, vita & vestimentis: de virginibus sanctimonialibus, quæ beatissimæ virginis habitum susceperunt: de sacramentis secundum vsu Romanum: de missis in ecclesia, non intra domos celebrandis. Et sunt in eam sententiam multa alia edita capitula: quibus omnibus in epilogi modum subduntur hæc verba: Omnes secundum canones, & secundum patrum regulas viuere cogam. Huius filius, Ludouicus Imp. synodu ¶ habuit, in qua vestium luxus, gemmarum vanitates, & pompas nimias ecclesiasticis interdixit, anno Christi 830. edito etiam libello, De ordine & ritu ecclesiastico viuendi. Non dubito, quin talibus legibus ecclesia & vteretur, & teneretur, pleraque enim statuebantur in eius honorem, commodum, & fauorẽ: quæ cum approbarit: ecclesiasticorum canonum vim obtinent. *can. generaliter 16. q. 1. c. 10. de constit.* Pontificibus autem semper est probandũ, quod pro ratione temporis expediat, vt nunquam prodesse non possint aliis, magis optantes frequenter quod optimum sit, quam exigentes: & (quod ipsi quoque Paulo accidit) præscribentes, non quod Christo sit proximum, ¶ sed quod ab his temporibus possit obtineri: scilicet, hos esse volo vni quos virtuti, & eius amicis; vbique tamen semper sui similes in iis, quæ Dei sunt: quæ vel sanguinis & animæ profusione defendere, confirmareque debent. *can. sunt quidam, 25. q. 1.* Ratio quoque datur altera, cur seculares in ecclesiasticos aliqua statuunt, ac de illis nonnunquam iudicant: quia sæpe tales leges ferri perit ecclesia, se committens alienæ sententiæ: qua ex re obligatur. Incomparabiliter maior est omnibus, ac dignior Ecclesia. veluti sol inter minora sydera: sed est receptum, vt si quis maior subiiciat se iurisdictioni alterius, possit ei, & aduersus eum ius dici. *l. Est receptum. ff. de iurisdict.* Leo tertius accusatus à Campulo & Paschale presbyteris apud Carolum Magnum, Romæ agentem, necdum Imperatorem, suggestum publice conscendit, ac Enangelia tenens iureiurando affirmavit, se omnium rerum, quæ sibi obicerentur, in fontem esse Purgationis huius sit mentio in *can. Auditum. 2. quest. 5.* Leo quartus, si quid incompetenter egisset in legem seditiosus, (dicebatur imperii referendi ad Constantinopolitanos cõsilia inuisse) Ludouici regis Galli Augusti iudicio voluit emendari, omnemque definire accusationis controuersiam. *can. Nos si incompetenter 2. q. 7.* Memna, quem reuerendissimũ fratrem & coepiscopum Gregorius nominat; ab hoc ipso iam purgatus denuo iubetur obiectum crimen diluere coram Brunechilde Francorum Regina *can. Memna. 2. quest. 5.* Qua in quæstione legitur, & Sixtum tertium se purgasse, apud Valentinianum,

can. Mandastis, Cresconius quidam illustris Siculus ea in prouincia potestatem habuit, à Pelagio Papa sibi datam, in Episcopos, clerum vexationibus opprimentes. *can. Illud. 10. quæst. 3.* quod legis caput, ad secularem Principem scriptum glois. Interpretatur in *can. Clericum nullus. 11. quæstio. 1.* Regali prouisione quandoque sunt electi Abbates, Episcopi, & ipsi etiam summi Pontifices. *can. Adrianus 63. distinct. can. hinc est etiam 16. quæstio. 1.* Gregorius Rudulpho & Bertulpho duobus scripsit, vt symoniacos, & scortatores presbyteros nullo modo reciperent, sed eos à sanctis ministeriis prohiberent in §. *verum. 32. distinct.* vbi annotant Interpretes, Papæ mādato, laicos posse quandoque ab officio clericos suspendere, imo & excommunicare; quod est memoria dignum. Ita res postulabant, nec violabatur diuini numinis reuerentia: status ecclesiæ catholicæ manebat illæsus, tum certe Pontificis est, ad præsentem rerum statum sese accommodare, temporique pia quadam prudētia seruire. Nam Paulus omnia sese factum dicit omnibus, vt omnes Christo lucrificeret. Glossæ sunt, quibus assentiuntur omnes, in *c. Decernimus, de iudic. in cap. Tua. 1. de deci.* Papam posse causas merè personales, aut etiam criminales clericorum, committere laicis decidendas: quibus addit Cardinalis Zabarella in *repetitione cap. Perpendimus, de sentent. excomm.* eundem quoque posse omnes vnus regionis clericos subicere Principi, & secularibus iudicibus. Certum itaque relinquatur, Ecclesiam posse cui libet, in se, ac suos tradere iurisdictionem & auctoritatem, tam realem, quam personalem. Clericus nullus inuitus aut voluntarius secularia iudicia subire debet: adeo vt non sit obligatorium iuramentum, quo se fori præscriptione nõ vsorum clericus promisit: nam, volens nolens ecclesiastico iudici subest. *cap. si diligenti, de foro competenti.* Hoc si priuato consensu faciat: nempe iudicat inique de totius ecclesiæ confortio, quisquis illa relicta, poscit auxilium à iudicio seculari. Ex conciliis hoc Carthag. in *can. Placuit 11. quæst. 1.* Sed si publica Papæ, vel cleri voluntate fiat, recte fit, & ordine. Videmus in Biturigi- bus Concilium Gallicanum Regi demandasse curam obseruandorum decretorum pragmaticæ sanctionis, in clericos contemptores coercitione permitta. Hoc illud est, quod dico, Ecclesiam, cui vult, dare de se iudicium: cuius tum legibus viuere debet, ac iussis obtemperare. Sed & cum ferendarum legum principibus ratio perpetua est, qualis fuit Caroli Magni, vt si non nostra voluntate, certe Regis auctoritate, secundum canones, & maiorum decreta viuamus, generaliter omnibus legibus illis, æquè ac naturalibus obligantur. Et qui talibus legibus, quæ pro Dei veritate feruntur, non obtemperaret, grande sibi supplicium acquireret. Ex Augustini sententia *can. 1. distinct. 9.* Obligant ¶ in foro conscientie Regum leges iustæ & rationabiles. *Felin. cap. 1. ac 10. de consis.* communem hanc doctorum sententiam rationibus, & auctoritatibus diuersis probat. Inter alia, ius præcipit honestè viuere, *liustitia. ff. de iusti. & iur.* id est, maiorum legibus & institutis, & cum virtute, viuere. Ad hoc princeps, & omnia alia potestas, sibi subiectos astringere potest, author est Albericus in *d. l. nequa-*

quam, tunc Lex regia nõ dicitur canonibus imperare: sed contra, sancta Dei Ecclesia, leges, & Reges seculares accipit in famulatum: quod alias non raro facit, *cap. super specula. de priuileg. ex 10. distinct.* Scitum est illud Lucii tertii, huc apprime conueniens: Sicuti leges non deignantur sacros canones imitari: ita & sacrorum statuta canonum Principum constitutionibus adiuuantur, *cap. 1. de operu noui nuntiat.* Contra *uovapxioules* de me quærent. Ecclesiæ corpus biceps esse credis? Bona verba, quæso, absit hoc monstrum. Sicuti vnum baptisma, vna fides est, vnum corpus, vnus spiritus: sic & vnum caput, & vnus omnium Dominus est, *ad Ephes. 4.* sub quo & in terris etiam vnus tantum Princeps, non numero, sed secundum officium: quum, qui sunt principes, eadem omnes agunt, iudicant, præcipiunt, vno consensu, communique decreto: eadem studiorum voluntas, animorum concordia, rerum omnium communio: vulgi etiam proverbio, de pluribus vnum facit, Pro ecclesia sua patrem Christus interpellans, *Ioan. 17.* Da pater (orat) vt sint vnum, sicut & nos. Quili suo plures Deus pastores præfecit, & populo suo Christiano, seu tutores, plures dedit principes: qui tamen omnes vnus loco numerantur; quia vnus nomine conueniunt, *l. si plures ff. de pactis.* Non vnum Regem sequuntur vbi que locorum apum examina, & tamen in apibus rex vnus est; quia vnus omnium idemque animus, & vna natura. Tale est Regis & Ecclesiæ regimen, in his fluxis temporalibus rebus: Papa iubet aliquid, iubet Rex: vnus vtriusque idemque iustus est, ad Dei laudem, & honorem, cui si contraria iuberent, non esset his obediendum, *can. non semper, & seq. 11. quæst. 3.* Pertinent huc Innocentii verba, *cap. Inquisitioni. de sentent. excomm.* Præcepto Papæ non est obediendum (ait) quando vehementer ¶ ex hoc turbatur status Ecclesiæ: 53 peccat enim sic obediens. Nihilò magis hoc in casu Regi patendum est, Igitur, eodem cum tendant omnes, vna cum sit omnium voluntas; etsi duo non sint vnus, vnum tamen sunt. Quomodo & Aristocrata nostra ad vnum supremum redacta est.

Secundum hac ratione eneruatur, quod id regulariter non liceat, nisi cum consensu superioris: at eo ¶ accedente, permittum est, vt ex Ioan. Hædvi verbis iam recitatis constat. Et Abbas in *cap. decernimus, de iudicis*, ait: Quod non potest laicus habere aliquam administrationem, per quam sit supra clericos, vel habeat ius percipiendi clericis, nisi interueniat auctoritas Papæ. Et idem dicit, in *d. cap. secundum. circa finem.* Idem dicit Butr. in *d. c. cernimus, & in d. c. 2. de etat. & qualit.* & est communis opinio, & iura in hoc apertissime loquuntur, refert Alexand. de Neuo *consil. 48. num. 6.* Vel si casus talis sit, à quo iudex ecclesiasticus tã se ab 55 dicarit iurisdictionem, vt ex superioribus patet: quos quia nouissime paucis congeffit Hippol. de Marf. in *tract. de bannit. in verb. iudice. n. 218.* eius verba: ¶ quia hic multum conferunt, adicienda: Si clericus fuerit degradatus, & traditus fuerit iudici seculari puniendus, vt in *c. cum non ab homine, cum concord. extra de iudi.* vel si clericus se immisceat enormibus, vt ibidem, & latissime per Henric. Boic. in *c. vt fama. de sentent. excomm.* vel si publice vitam 56

tam turpem & inhonestam ducat; ut quia est publicus iaculator, buffo, seu gagliardus, tunc etiam quod sit in sacris, post annum, ipso iure, censetur priuatus omni privilegio clericali, vel etiam infra annum, post trinam monitionem præcedentem, ut in *c. vnico, de vita & honestate clericorum, lib. 6.* Idem si temere assumat habitum, prout hodiernis temporibus sæpe contingit: nam etiam si capiantur, vel percutiantur per laicos, non incurritur aliqua censura excommunicationis, ut tenuit Imola per illum textum, in *cap. in audientia, de sentent. excommunicat.* Idem, si iudex secularis reperiat clericum, seu deprehendat in flagrante crimine, quia potest eum capere, & per 20. horas detinere tradendum suo superiori, ut pro maiori parte videntur assentire Doctores. in *d. cap. vt fama, licet Hostiens. contra: cui sententiæ videtur inhære* Henric. Boic. in *d. c. cum non ab homine.* Archid. tamen, in *cap. presbyter. 18. distinct.* & Lucas de Penna post eum, in *l. generali. C. de decur. lib. 10.* sequitur opinionem primam, quæ videtur esse consuetudine approbata: Et inter dictos casus duo sunt præcipui, & curiosè attendendi, vnus est contigibilis, quâdo scilicet maritus inuenit clericum adulterantem cum vxore, secundum Hostien. & Henric. Boic. in *cap. si vero, de sentent. excommun.* alius est notabilis, & prima facie mirabilis, vbi timetur de fuga debitoris clerici; quoniam creditor potest talem clericum debitorem suum capere, propria authoritate, & ducere ad iudicem ecclesiasticum, ut singul. ponit Ioan. Andr. in *nouella, & Innoc. in d. c. vt fama.* Quod est singulariter notandum ad textum in *l. ait prator. §. si debitorem ff. qua in fraudem creditor.* pro eius notabili ampliatione: & illud potest facere absque metu alicuius excommunicationis; quod singulariter nota. intellige prædicta procedere in clerico, non in coniugato, quia statim omnis cognitio deuoluitur ad ecclesiasticum, per not. etiam in *cap. cum C. laicus, alias in c. fin. de foro comp. lib. 6.* & Petr. de Anchor. in *regul. ea qua, de regul. iur. lib. 6.* tamen secus est in clerico coniugato, de cuius clericali opponitur: nam nõ eximitur immediatè, ex quo potest notorie seculari constare, an incedat in habitum & tonsuram: vnde de tali re notoria cognoscere potest, ut singulariter decidit Gemin. in *c. 1. de cler. coniugat. lib. 6.* dicens, quod de hoc vidit dubitari, quam decisionem dicit habere pro multum notabili Socin. in *consil. 122. præstantissime Doctor, 2. colum. 1. volum. & c.* Restringit hæc magis Hieronym. Alban. *consil. 13. per totum,* plus debito propensus in ecclesiasticam iurisdictionem.

Tertium hoc modo deluitur: Quod hoc non procedat, si consuetudine aliter inductum sit, vel consensus iudicis adsit; quod quia notatum à me in *tractat. de Commissionibus,* verba illa adicienda dixi, ex *d. cap. 4. num. 3.* Quia itaque hæc via est exorbitans, recte petitur licentia: † nam clericus non potest esse testis, sine licentia superioris. Berdach. in *verbo Clerici.* Guid. Pap. *decision. 65. numer. 1.* Crauet. *consil. 2. num. 1.* Roland. à Vall. *consil. 24. num. 77. & seq. lib. 1.* Doctor. in *tractat. de testibus.* Aufrer. *num. 13.* Lanfranc. *num. 87.* Alber. de Malct. *cap. 5. num. 27. & seqq.* Gail. *lib. 1. obseruat. 100. numer. 6. per text. in cap. quanquam 12. quest. 2. & c. testimonium 11. quest. 1.* Ea; licentia facit; vt compareat. Alphonf.

Alvarez. *de iure & potestat. & c. cap. 36. per totum,* Prosper Farinac. *de opposit. contr. test. quest. 61. num. 83.* vbi tamen *num. 84.* docet, Clericum, qui sine licentia deponit, probare. Et hoc de consensu. De consuetudine autem ita habent verba mea, *d. loc. num. 9.* De consuetudine potest induci, ut clericus cogatur à laico ad ferendum testimonium, per *l. 3. §. final. dict. tit.* Guid. Pap. *d. loc.* Cui tamen videntur aduersari, quæ communiter Doct. tradunt: Non valere consuetudinem in clericos. Doctor. in *cap. Ecclesia S. Maria. de constitut. in cap. postulasti. de fo. compet. Aufrer. decis. 128.* Ioan. Lup. in *tractat. de libertat. Eccles.* Hinc & plurima parlamenta (Camera familia) introduxerunt, ut Clerici nolentes deponere, cogi possunt. Guid. Pap. *d. decision. num. 2.* Quod traditur obtinere, siue superior examinandus sit, cum, vel sine alio Clerico, nec opus esse vni petitione, late Farinac. *de opposit. contr. test. quest. 61. num. 85.* Accedit hæc, quod sine indulto examinatur clericus, cum superior eius ob bellum aufugit. Ut factum in causa *Witmarshelt contra Wuttheimb.* sicuti videre licet, in *Form. h. tit. form. 1. cap. 4.* Illudque multo magis in Camera locum habet; cum nulla sit ecclesiastica persona, quæ vel ipsa, vel cuius superior, ratione Regaliorum, non subit Camerae iurisdictioni. Si ergo in aliis parere debent mandatis Camerae Imperialis; & his consequenter, non minus, quam seculares obtemperabunt: ut in mandatis, quæ à Camera emanant, videre licet. Et confirmatur per ea, quæ egregie recenset Didac. Perez. *ad tit. 2. lib. 8. fol. 33.* Quod dominus temporalis, clericis aliquando aliquid mandat, & ipsius præceptis illos parere teneri. Nec his obstat, quod indultum & literarum mutui compassus æquiparentur; quia illa comparatio fit tanquam ad quid, scilicet ut honos Ecclesiasticis tribuatur, ne quid in dispendium privilegiorum videatur statui: aut vbi illi hæc spernunt, ne veritas occultetur, in causis ciuilibus recte coguntur; idque vel eo nomine maxime, cum hi, non nisi in defectum aliorum, *cap. quanquam, cap. super eo. de testibus.* Gail. *lib. 1. obseruat. 100. num. 6.* parte ita petente: ut in causa *Essen contra Essen* notatum. Et extat *formul. 12. hoc tit. & sic necessitate cogente, adhibentur.*

Quarti pondus deprimitur rationibus, in enodatione tertiarum rationis adductis, prout constat ex ipsa obiectione.

Quintum autem ex eo refutatur, quod cum consensu liceat prorogare.

Sextum, vires quidem habet, verum, donec pleniora de hoc occurrant, subiticio (non tamen per omnia probans) responsionem Aluari Pelag. *d. loc. †* Nec hoc dico (inquit is) quod clericis sit licitum, hodie causas sanguinis agitare: imo prohibitum, ut *pre. c. episcopus. extra. ne cler. vel mon. sententiam, & cap. clericis. quasi per totum & extra de rap. cap. in archiepiscopatu. & l. di. clericum qui paganum, & c. miror. & in multis ibi c. & expressum 2. quest. 7. §. item cum Balaam. vers. h. ita ij.* Sed ut probem quomodo ecclesia gladium habeat temporalem: sed per se non eius exercitiam, ut superius satis dixi: non enim cum authoritate occidere; vel iuste, peccatum est: immo meritorium *23. quest. 4. §. hinc apparet. de occidendis. cap. miles. cap. cum minister. & cap. lex aeterna. cum aliis, & nisi ecclesia hoc prohibuisset clericis,*

ricis, sine culpa interficerent: si potestatem haberent; vel iuste hoc facerent: sicut sacerdotes veteris legis, vt *pre. §. item quum Balaam*, quia qui peccat, non peccat legis auctoritate. 24. *quest. 4. qui peccat*. hoc autem ecclesia ex maiori puritate, & innocentia ordinauit, vnde Dominus ad Dauid. 1. *Paralip. 22. ait: Multū sanguinem effudisti: & plurima bella bellasti, non poteris ædificare domum nomini meo, tanto effuso sanguine coram me. de hoc 1. quest. 7. si quis omnem. de conse. di. 1. cap. 1. vbi de hoc. Si enim peccatum esset iuste occidere, nunquam angelus Domini de mandato eius occidisset pro vno peccato vanæ gloriæ regis Dauid. 70. millia virorum de populo Israel, 2. Reg. vlt. & 1. q. 4. §. item peccato ciuium. vers. item Dauid. nec propter superbiam Sennacherib regis Assyriorum, 85. millia de populo suo. Esai. 37. & in multis aliis locis percussit Dominus per angelos Iudæos, & gentiles. Irregularitas ꝑ quoque non à iure diuino est, sed à canonico introducta, extra lib. 6. de sentent. excom. is qui in ecclesia.*

Septimo responderetur illud accipi, si de leuibus agatur. Nam vt idem Quintin. Hedu. subiicit d. cap. 27. de verb. sig. Criminiis enormitas facit, vt statim ꝑ clericis degradetur, & curiæ tradatur seculari. *can. nec licuit. 17. dist. 3. q. 4. can. clericus. 11. q. 1. can. si quis sacerdotum. can. forte 23. q. 4. cap. Quum non ab homine. sup. de iudi.* Qui commertus pœnam debitam vitat, nec impositam patitur, ac sæpius in crimen relabitur, vere est incorrigibilis (vt hæc obiter exponam) contumax, & rebellis, nec amplius inter Christi fideles habendus, *can. si qui sunt presbyteri 81. dist.* Imperatoria lex est, quæ statuit, vt remissionem veniæ crimina, nisi semel commissa, non habeant: indigni sunt alii, qui impunitatem veteris admissi, non emendationi potius, quam consuetudini deputarunt, l. 3. C. de episcop. 61 *audient.* Enorme crimen ꝑ accipio graue, grande, magnum, quod Romanis appellatur atrox facinus. Hoc autem determinant, ac definiunt, aut persona, aut tempore, aut re ipsa fieri, l. *Prætor edixit. §. Atroce. ff. de iniur. Instit. de iniur. §. atrox.* Vnde quod sit enorme crimen, vel atrox facinus, arbitrio iudicis est relictum. Propter incorrigibilitatem, & criminis atrocitatem clericus degradatus seculari curiæ traditur. Crediderunt aliqui tum demum degradatum ab episcopo tradi curiæ seculari, quando iubet hunc Episcopus per 62 suos ꝑ ad ipsam regium iudicem duci: quum traditio factum noter, nec verbotenus accipiatur, l. *si rem tradi. ff. de verbor. obligat.* Longe alius ritus, id est mos & consuetudo tradendi seu relinquendi secularium potestatum iudicio viros ecclesiasticos, hic describitur. Verbalis tantum fit traditio; quod ostendit hæc litera.

Octauum parum facit, Ipsos enim Apostolos, quod maius est: Ethnicos Magistratus appellasse constat, cuius rei testem D. Paulum habemus; 63 eiusque ꝑ exemplum in hisce fere terminis allegatur, ex sententia Augustini, *distinct. 7. c. si adiutorium.* Et ab exemplis præsertim negatiuis, nihil 64 certi inferri potest: nam multa ab Apostolis ꝑ ommissa, & facta, quæ in consequentiam argumentando, trahi non possunt, nec debent. Quibus si ne dubio motus Augustinus, in specie sic huic objectioni responderet, in *epistol. 50. & alibi, Aposto-*

los id non fecisse; ꝑ quia nullus tunc erat Christianus Princeps, quem inuocarent: tunc enim implebatur illud *Psalm. 2.* Astiterunt Reges terræ, & Principes cõuenerunt in vnum aduersum Dominum, & aduersum Christum eius: at postquam tempore Constantini cœpit illud impleri, quod sequitur in eodem *Psalm.* Et nunc Reges intelligite, erudimini qui iudicatis terram, seruite Domino in timore, mox Ecclesia auxilium secularis brachii implorauit. Verba sunt Michael. Agiæ de *Inuocatione brachii conclus. 2. in versic. Huic objectioni.*

CAP. II.

De origine inuocationis brachij.

SUMMARIÆ.

- 1 De origine an tractare liceat.
- 2 Voluptas sua quemque trahit.
- 3 Media via tutissima.
- 4 Principium cuiusque rei pars potissima est.
- 5 Finis cum habet necessariam consequentiam ad principium hoc inspiciendum est.
- 6 Origine sublata, imago non debet relinqui.
- 7 Contractus qui aquiratis origine caret præscriptione non firmatur.
- 8 De origine brachij nihil certi ab Interpret. tradi.
- 9 Imp. Romani dignitates, consentiente populo ad se traxere.
- 10 Censura diuina quid sit Tertulliano.
- 11 Excommunicatio antiqua iurisdictio ecclesiasticorum.
- 12 Origo brachij secularis iuri canonico ascribitur.

AN & quatenus de origine rerum tractare liceat, notatum à me, de Commissionibus. lib. 1. cap. 1. nu. 1. sequentibus verbis. Quamuis quidam rem ꝑ gemino ab ouo, primisque incunabilis ex veteribus seculis accessere superfluum, ac inane esse existiment, ira de legato loquitur Francisc. le Vajser, de *legat. cap. 1.* Alii è contra iam dicta legati specie rem alrissime repetant, antiquasque omnes species latissime persequantur. Alb. Gent. in *tractat. de legatis, in integ. lib. 1.* vbi de hisce speciebus tractat. Ac in hac, quod in aliis fieri solet, partibus, accidat, quod trahat sua quemque voluptas: ꝑ Quo adductus Perlius Saryr. *§. vers. 53. sic cecinit:*

Velle suum cuique est, nec voto viuatur vno.

Et Horatius lib. 2. *Epist. 2.*

Tres mihi conuiuia prope dissentire videntur,
Pescante vario, multum diuersa palato.

Verum vtr sit, ꝑ ego mediam, quæ solet esse tutissima, iuxta vulgatum,

Medio tutissimus ibis.

sententiam inter has, in hoc præsentis tractatu, sequi plane statui, ita ab ouo rem incipiens, ne superflua, aut adumbrata in specie latius deducam, Iurisconsultorum vestigiis insistens, qui similiter de origine iuris disputant in l. 2. de origine iuris. Sic & interpretes de nouis, & iure antiquo incognitis materiis scribentes originem inquirunt.

Idem pulchre postea scripta inuenio tractasse Claudium Pratum Iurisconsultum. Sabaud. *Gnos. generali iuris. lib. 3. cap. 1.* hisce verbis: Vt vnaquæque tractatio omnibus suis partibus, & numeris constet, ab origine seu principio incipiatur, inquit Caius

Caius in l. pr. de origine iuris. l. quid ergo, in princ. de his qui not. infra. l. 3. §. de mino. l. si tamen iuente. Ad Macedon. l. Rutilia Polla. de contrahen. emptio. † Ratio est, quia cuiusque rei potissima pars principium. Vade illi versus:

Ab Ioue principium Musa, Iouis omnia plena

Et

Dimidium facti, qui bene capit habet.

Facit ad regulam. l. si voluntate in fine. C. de rescind. vend. l. 3. §. diu. fratres. de iure fisci. l. 2. l. in pupillo. de solut. l. Cesar, de publicanis l. u. qui suis. §. pr. de manumiss. §. non autem. Auth. de her. falcid. can. placuit. 3. quest. 10. Hinc prima uis contractus est inspicieudus, ut ex eo omnis denominatio actionis sumatur. l. pr. §. idem Pomponius, & §. non solum. de positi. l. si procuratorem dederit. mandati l. si id. quod si filius familiaris. pro socio: Ita in testimoniis, conditio tertium tempore latum testimonii inspicitur. l. ad testium §. pr. de testam. l. quoniam. C. de testib. cap. cum causam. & ibi glo. de testib. facit l. 2. C. de iure cod. l. si alienum. §. in extraneis. de her. instit. d. l. Rutilia de actio. empti. l. vsum fructum. de usu & usufr. legat. l. vi. in fin. C. de impo. l. u. r. a. descripti. Idem in usufructu. l. sequitur. §. de illo l. si is qui pro emptore §. si quis bona. de usufructu. Idem in stipulationibus & aliis contractibus. l. non omne. 187. in fine. l. quod quis. 189. l. si filius. de reg. iuris. l. si filius. de verb. obli. l. nouissima. iudicatum solui. Idem in delictis l. pr. de penis. l. quamuis. de furtis. Idem in honoribus seu muneribus l. libertus §. praescriptio. ad mancip. l. honor. §. pr. de mun. & hon. in obligationibus. l. 3. C. ad Macedon. in possessione l. 2. §. si seruus. l. fundum §. q. bona. pro emptore l. clam. possidere. de acq. possess. Atque etiam in condemnatione prior lex quae tempore actus viguit §. pr. & ibi notatur Auth. ut cum de appella. cog. col. 7. Iuuat etiam, quod in fauorem filiorum sufficit tempus natiuitatis, non testamenti inspicere l. Gallus §. nunc de lege Velleia. de lib. & post. Item, quod valde notabiliter scribitur a Doctoribus. Quando finis habet † necessariam consequentiam ad principium, illud inspicere debere, ex l. damni infecti §. Sabini sententia. de damno infecto. Item † ab iudicio est ipsa origine rei sublata eius imagoem relinquit l. pr. in princ. C. de lativa lib. toll. Item qui status contractus † non sumpsit initium ab origine aequitatis, ideo non firmatur praescriptione can. sacerdotis 16. quest. 3. Et omnia regulariter disponenda sunt, a quo sumpsere principium. can. uocamus 24. quest. pr. Causa & origo, non iudicis potestas praevalet. l. qui id quod. de donat. Item in omnibus rebus certum debet spectari initium, itemque finis, ut euitetur confusio. Pulchra l. vetus, cum l. seq. de tritico vino, & oleo leg.

Est autem diligentissime haec de re, quod praesentem materiam attinet, tam apud historicos, & patres, quam in iure canonico inquisitionem instituerim, nihil tamen certi reperire licuit, nisi quod ex citatis capitulis pateat tempore Gregor. Ioan. VIII. Pelagii, Iudor. & celebrati concilii Antioch. in usu rem fuisse. Ipsam autem uocabulum brachii reperit tempore Innocentii. III.

An vero sub his caperit me, hercle, later. Apud interpretes, † quod mirum est. cum saepe ludicra etiam alius inuestigent, ne huius quidem mihi inuenire licuit: Nisi quod incidenter Michael Agia, cond. 2. ad Constantinum hoc refert, hisce uerbis: Ab exordio enim nascentis Ecclesiae, praeser-

tim à tempore Constantini Imperatoris, Ecclesia contra laicos inobedientes, & contra clericos resistentes cepit seculare brachium inuocare, quae in specie loquitur text. cap. petimus. c. istud. 11. quest. 1. cap. postulasi 21. de homicid. Quia tamen sine auctoritate, & argumento hoc aluit. nolo pro certa indubitataque ueritate hoc lectori obrudere, cum historiam actaque Constantini perlustrans nusquam hoc in ipsius rei gestis & Constitutionibus inuenire mihi licuerit; nisi coniecturando dicamus. Quod cum Imp. Romani, dignitates conueniente Pop. ad se traherent, † ut Tacit. de Augusto 1. Annal. copiose refert, illaque possessio usque ad Christianos Imperatores mansit inuiolata, deriuatam fuisse, & quasi eodiuua serie per manus traditam, & transmissam eam iurisdictionem. Quae ut solida, & integra tota Imperatoribus, siue magistratui seculari maneret, concesserunt centuram, siue curam motum ecclesiasticis: inde Tertullianus Apologetico de ueteribus Christianis: Ibidem inquit, etiam exhortationes, castigationes, & censura diuina: † centuram diuinam uocat iurisdictionem ecclesiasticam: ea qualis antiquitus fuerit, statim subiicit: nam & iudicatur, inquit; magno cum pondere, ut apud certos, Dei conspectu, suam unquam faturi iudicii praedictum est, si quis ita deliquerit, ut à communicatione orationis, & conuentus, & omnis sancti commercii, relegatur: quibus uerbis Excommunicatio recte denotatur. † quae sola in antiqua Ecclesia iurisdictione Ecclesiasticorum fuit. Nos itaque non incommode nunc donec alia testimonia nobis offerantur (quibus libenter cedemus) originem huius asseribemus † iuri canonico: nusquam enim in iure ciuili brachii mentio in hac significatione extat; sed reperitur haec uox in iure tantum canonico, ut ex his, quae superiori capite notata sunt apparet.

CAPVT III.

De etymologia & descriptione brachii.

SUMMARI.

- 1 An Iurisconsulti grammaticis aligentur.
- 2 Verbis sua est antiquitas, & ideo de iis disputandum.
- 3 Etymologias Iurisconsulti in consideratione habent.
- 4 Ex paucis sapiens multa intelligit.
- 5 Brachii uocabuli vim pauci intellexere.
- 6 Brachii uocabulum hic figurate sumi.
- 7 Brachii uocabulum à fortitudine est.
- 8 Confirmatur id exemplis ueteris Testamenti: & noui. num. 10.
- 9 Messias brachium Dei uocatur, & nu. 11.
- 10 Brachii uerbo Patres quomodo ufi.
- 12 Brachii uerbum quomodo scholastici accipiant.
- 13 Brachii uocabulum in quo significato poetis.
- 14 Bra. hia poeta Iunoni tribuunt.
- 15 Iunoni: egra ascribuntur.
- 16 Brachia extendere inermia, uictoria signum fuit.
- 17 Brachium Iurisconsulti uiam regiam significat, & quid sit brachium implorare.

B

Est

ET SI multis docuerim quare de origine & etymologia etiam Iurisconsultis agendum, *lib. 1. cap. 1. de commissar. p. 1.* Quia tamen idem genus argumenti alibi confirmavit amicus noster Anton. Hering, in *excellens. de fideiussor. tractatu*, eius verba, ad pleniorum explicationem, adiciam.

1 Non (inquit ille *cap. 2. in princip.*) ignoro et præter Petrum Costalium in *Parergis num. 4.* multos multos opinari disputationem Grammaticam omni prorsus carere utilitate; non solum, quia, ut Baldus in *consil. 33. num. 2. vol. 1.* dicebat, leges nostræ Prisciano non subiacent: Verum etiã quia is, qui ad Iurisconsulti alicuius titulũ aspirat, id diligenter expendere debet, ne magis Grammaticum, aut quendam Græculum de schola, quam Iurisconsultum agere videatur (quibus adde Jacob. de Nouarrinis in *enarrat. l. vn. de profes. num. 15.* Quia tamen & verbis sua, non minus quam rebus, est antiquitas, cuius nos quoque studiosos esse par est, et teste Barnaba Brissonio *lib. 4. antiq. c. 23.* & ut ait, Varro. Qui de verbis multa dixerit commode, potius boni consulendum, quam si quid nequiverit, reprehendendum. Imo turpe est, prius determinare velle, quam terminos intelligere Ang. *consil. 110.* Francisc. Mantica *de coniectur. vl. volunt. lib. 1. tit. 1. num. 1.* Idcirco, contemptis quorundam elatis superciliis, malo, in hac refacere, non solum, cum singulari illo Philosophiæ lumine, Platone, qui sic in vocum originatione laboravit, ut totam ei libram consecravit, sicut auctor est Ioan. Goropius Becanus, in *Becceslan. lib. 1. mihi pag. 7.* (Græcarum vocum Etymologica & Onomastica, silentio, ut nunc præteream) verumeriam cum Iureconsultis nostris, qui in inuestiganda nominum etymologia, et quæ proprieta-tem rei ostendit, valde diligentes fuerunt, ut liquido apparet ex *l. 1. ff. de offic. quaestor. l. 1. ff. de furtis l. 1. §. 1. ff. de pactis. l. senatus. §. 1. ff. de donat.* cum multis similibus, notatis à Ioan Bellono in libello *de argumentis legum cap. 1.* & à Waremundo de Erenberg. in *meditam. pro fœderibus cap. 3. num. 1. & a-*

4 *liquor seqq.* et Non; quia velim cum tædiosa nimietate, verbolosis cõmentarios facere, Sapiens enim ex paucis multa intelligit, ac longitudo narrationis & scripturæ, sæpe mentem inuoluit. Aretin. *consil. 83.* Hieron. Gigas. *consil. 34. num. 1.* sed quia interpretationem promittentibus inconueniens est, ommissis initiis, protinus materiam ipsam tractare, *l. 1. ff. de origin. iuris.* Quinimo Ciceroni etiam ipsi, in quaestionibus Academicis, verborum explicatio probatur. Vnde etiam Quintilianus *Institut. lib. 12.* dicit. Quod omne ius fere aut in verborum interpretatione positum sit, aut in æqui prauique discrimine, sicut retulit Baptista Aymus, in *tractatu de Alluionibus, lib. 1. c. 1. in princ. &c.* Quibus adde luculentissimum de hac re institutum discursum Pauli Prati Iurisconsulti Saubaud. in *Gnos. generali iuris lib. 2. tit. 4. cap. 1.* per totum, vbi plura notatu digna, cum fructu inuenies. Quæ omnia in hac nostra materia vel eo magis obtinent. Quia hoc in tractatu, (ut vtar verbis Gabrielii Cattiani Brixiani in *Syntagma. de eo quod interest, c. 1. in fin.*)

5 Huius vocis est multiplex potestas: et nam quid hoc in tractatu valeat multi non intellexerunt, nemo perfecte; itaque ante omnia huius nominis vis explicanda.

Illud itaque principio sciendum, metaphoricis aut per allegoriam potius, et brachii nomen hic usurpari pro Imperio, & potestate; ne quis hic mihi brachium carnale & ossium duntaxat imaginetur. Est autem eius vocis vsus Ebraicus, minus vsitatus Romanis scriptoribus. Isidorus *orig. lib. 12. c. 1.* et Brachia à fortitudine nominata: *pa-* 7 *sed enim Græce, graue, & forte significat.* Et ita sacra scriptura hoc vocabulo vtitur, in veteri & nouo Testamento, locis pœne infinitis; quorum, ne omnia huc referam, illustriora proponam. et In veteri illustrissimum est *Exod. 15.* vbi 8 Deus Brachio suo vires potentissimi Pharaonis dicitur confringere, quo nihil dici potest fortius, quam brachio extenso Regem adeo potentem confringere, & humi prosternere: vnde & ad potentiam hanc explicandam *versic. 16.* brachii magnitudo appellatur. Hinc et in eodem Testamento Messias, quo nullus est fortior, Brachium Domini, vocatur. Esaias *cap. 53. versic. 1. & 52. versic. 10.* Parauit Dominus brachium sanctum suum in oculis omnium gentium q. d. Messiam in conterendis hostibus nostris spiritalibus præstiturum brachio suo *neg-* 9 *cos*, quod vel robur, vel potentiam, vel forte clarum & insigne facinus significat. et Nec in 10 nouo Testamento desunt testimonia: Excellentissimum autem *Luc. 1. versic. 51. & seq.* vbi expresse demonstratur per quam potens brachium Christi: Præstitit robur per brachium suum; dispersit superbos, detraxit potentes de sedibus, &c. Et ibi Theophilactus in *edit. Basil. fol. 81. vers. fecit.* et brachium patris, filium vocat; 11 addens hæc verba: Fecit igitur robur, & virtutem, ac potentiam contra naturam Deus in filio suo; declarat etiam, quam fortes hostes fugari hoc brachio, dispersit, & deposuit superbos demones: Scholastici etiam brachium pro excel- 12 lenti fortitudine vtuntur; ut videre est apud Thomam Aquinatem qui *1. questio. prima, capit. 10.* dicit; Brachium potentiam operatiuam significare.

Sic videmus poetas et vim brachiis tribuere *13* *κατ' ἐξουσίαν*, ut ex sequenti Virgilii versu colligitur:

Illi inter sese magna vi brachia tollunt.

Et Iuuenalis (quamuis non ita apposite ad nostrum propositum *Satyr. 4.*

Ille igitur nunquam direxit brachia contra Torrentem.

Vnde et poetas et brachia in corpore humano tribuunt Iunoni; Falgentius *lib. 3. ex Democriti Physiognomen*: quo significare voluerunt, illis qui Reipubl. regnisque præsunt, potestatem & ius coercendi, puniendi, imperandique esse; iidem enim poetas Iunoni ascribunt regna, et præsi- 14 dem regnorum constituunt: Vergilius *1. Aeneid.* Ouidius *Metamorphoseon libro 3.* Apuleius *Milesiarum libro 10.* vnde et regia Iuno in Tragedia Agamemnonis, apud Senecam; inde et Phoroneus, qui primus arma illi confecit, regnandi potestatem habuit. Higinus in *fabulis c. 174.* idem etiam Numen Iunonis, & Deæ matris, quam turritam pingunt; vnde et Seneca Agamemnone, turritam parentem, vocat, quod vrbis sit præses. Ideoq; sceptrum illi tribuunt et arma, quæ iubeat, & 15 coer-

coerceat, & Dea matris curram trahi fingunt à iugatis leonibus; quod dominium, & subiugatam potentiam notat Fulgentius lib. 2. & 3. *Mythologia-vum*. Hinc cum vires deminutas denotare volunt, brachia inerma ostendere solent. † Sic apud Gallos, & Hispanos, pro victoria fuisse brachia, & manus inermes extendere refert Alexand. ab Alexand. *Genialium dierum lib. 4. cap. 7. pag. 472. in edit.*

16 *Francosurt*. Implorare ergo brachium † iudicis, idem est, quasi rogare, vt adiuuet exequi rite à se latam sententiam, manu & via regia; hoc est absoluta potestate; ita verbo hoc brachio vratur nostri iuris interpretes, prout videre est apud *Caualean. in tract. singulari, de brachio regio, per totum. maxime part. 1.*

CAPVT IV.

De diuisione brachii.

SVMARIA.

- 1 Brachium duplex, seculare, & ecclesiasticum.
- 2 In quibus conueniunt.
- 3 Germanorum opiniones.
- 4 Camera Imperialis, per literas mutui compassus, agit apud ecclesiasticos.
- 5 Hispanorum sententia.
- 6 Laici si obedire praesidi nolunt, ab Episcopo debent excommunicari.
- 7 Iudex debet vitare proscriptum alterius iudicis.
- 8 Officialis, si non habet satis virium, pro capiendo, alium in auxilium vocare potest.
- 9 Merum imperium habens, si locus desit, in loco vicino potest exercere actum.
- 10 Malefactores stipendiis Regis capiendi.
- 11 Episcopus tenetur obedire literis potestatis.
- 12 Iudex secularis quomodo cum excommunicatio ab Episcopo agere debeat.
- 13 Italorum opinio.
- 14 Argumentandi Canonistarum genus quomodo describitur à Berrando d' Argentre.
- 15 Differentia inter secularem, & Ecclesiasticum à canonistis. Italis, & Hispanis tradita, quasi cogi secularis non ecclesiasticus, possit.
- 16 Distinctio alterum, inter coactiuam, & voluntariam obedientiam.
- 17 Tertia distinctio, quasi ecclesiasticus seculari non tenetur ostendere acta: sed bene contra.
- 18 Refutantur dictae distinctioes, & eos in iudicialibus praesertim pares esse docetur.
- 19 Canonista forum conscientia pro se allegant, & ideo tenentur dicto: quod tibi vis fieri alteri fac.
- 20 Obligatio est mater actionis.

CANONISTAE vulgo tradunt, duplex esse brachium; ecclesiasticum, & seculare. *Colman. Guinicijer. in pragmat. sanct. Basil. & Bituricens. tit. de collat. fol. mibi 85. in verbo. Brachii, & Dd. omnes supra cap. 1. allegati; ecclesiasticumque vocant dextrum, seculare sinistrum, † Guinicijer. d. loc. quorum illud tum competit, cum ecclesiasticus secularem; hoc vero, cum secularis ecclesiasticum iudicem, aut magistratum, pro executione, interpellat. An autem iisdem regulis vtrumque consistat, scire necesse est. Et ex natura † correlatiuorum idem in vtroque dicendum videtur, prout*

ex rationibus diuersarum nationum Iuriconsultorum patet.

Inter Germanos refero, verba. † *Graxxi conclus. 15. num. 14.* Quemadmodum igitur inquit: laicus in auxilium exequendae sententiae imploratur; ita e contra, ex eadem iuris ratione, inconueniens non est, vt Ecclesiasticus, suppetias ferat iudici laico; atque proinde eius sententiam exequatur; ita clare, & nuncupatim docet Ioan. Bapt. *Asin. in prax. Flor. §. 31. capito secundo, circa med. vers. vbi idem, & e contrario.* † Sic & in Camera Imperiali per literas compassus requiri ecclesiasticos iudices, vt bannicum ecclesiastica censura constringant, scribit Barth. *Blarer. in l. difamari. capite 11. sub numero 21. C. de ingen. & manumif.*

Hispanorum † addo notata sc. F. Michael, *Agia conclus. 7.* tenentur inquit, haec duae potestates se mutuo iuuare allegans *Ianocent. in cap. 1. de offic. ordinar. quem omnes communiter sequuntur: iuxta text. Authent. sed hodie C. ad l. Iuliam de adulter. & facit text. in cap. dilecto. de sentent. excomm. in 6. & tradit Socin. in cap. cum sit generale, de foro. comp. numer. 24.*

Et non minus accurate eiusdem nationis, *Auiles cap. 20. Prator. nu. 17. & seqq.* Iudex ecclesiasticus tenetur iuuare secularem, & suam sententiam mandare executioni: & hoc debet facere, non obediendo, sed patrocinando, & fouendo iurisdictionem temporalem, in licitis, & honestis: vt tenet *Bald. in d. c. 1. de offi. ordi. 1. col. vers. quero. cum Innoc. & facit text. in c. 1. de exceptio. lib. 6. † & si laici nolunt obedire suo praesidi, episcopus requisitus, potest, & debet eos excommunicare; sicut secularis contra inobedientes Episcopo, potest multam, vel bannum indicere: quia istae duae iurisdictiones sunt inuicem colligatae, & confederatae: † & ideo vnus iudex debet vitare proscriptum alterius; sicut dicit lex; quod si duae ciuitates sunt ad inuicem confederatae, vna debet vitare proscriptum alterius; & si proscriptus non vult obedire, debet punire de inobedientia, vt in *l. non dubito ff. de capt. & per Bart. in l. à diuo Pio. §. 1. ff. de re iudi.* prout ad literam tenet *Bald. in d. cap. 1. num. 14.* Et idem dic; quod si pro capiendo malefactore officialis non habet sufficientem familiam, potest implorare brachium alterius iudicis; vt tenet *Angel. in l. secund. C. de his qui latrones. & Ioan. de Plat. in l. fiscalib. C. de exactio. tribut. lib. 10.* Et idem *Ioan. de Plate. in l. tanti collaterales. §. eos licet. C. de re milit. lib. 12.* vbi iudex non habens officiales in sua iudicatura, potest recipere de loco proximiori alterius iudicis pro suis executionibus faciendis. *arg. l. diui. ff. de tutori. & cura. dat. ab his.* Quinimo dicit, † quod si habens merum imperium non habeat locum ad id exercendum, potest in loco vicini illud exercere; quod est notandum. Et ibi quoque tenet; quod Officiales, & Potestates, tam ciuiles, quam ecclesiastici, debent se inuicem iuuare; & vnus potest implorare brachium alterius, vt in *l. episcopale. C. de episcop. audient. text. in cap. vnico de statu regal. in 6. & in cap. dilecto, de sentent. excomm. in 6.* Tamen si Rex, vel eius magistratus vult capere maleficos, & latrones, non potest ad hoc cogere sibi subditos, maxime homines ciuitatum, quia † stipendiis Regis sunt male-*

fici capiendi; nā ideo habet tributa, & Regni redditus, & prouentus Regni, vt Regnū seruet, absque subditorum grauamine & iniustitiam faciat. vt Andr. de Iserni in lib. feudo. in ritu, de statu, & consue. §. nauigia. & tenet Lucas de Pen. in l. 1. C. vt rustici, ad null. obsequi. col. 7. lib. 11. Et facit quod tenet Bald. in c. licet vndique. de offic. delega. vtri. col. quod sequitur Iason in l. à diuo Pio. §. sententia. ff. de re iud. num. 8. † quod Episcopus teneatur obedire literis potestatis ei scribentis, & habentis temporalem iurisdictionem; quia hoc facit autoritate legis: ad quod dicit, esse gloss. notab. in l. ex ea. ff. depositi. & si non facit, punietur per Archiepiscopum: quod dicit esse notandum. & vide Bald. in d. l. ex ea causa. num. 2. Facit, quod tenet Par. de Put. in tract. de syndic. in parte: brachium officialis. fol. 64. Vbi ait: quod secularis teneatur exequi sententiam iudicis ecclesiastici per gloss. in l. episcopalis dignitas. C. de episcop. & cler. & in d. c. 1. de offic. ord. & Ioan. de Plat. vbi supra. tamen iudex secularis non tenetur exbannire excommunicatos ab Episcopo, licet debeat eos vitare: tenet Iason in d. l. à Diuo Pio. in d. §. sententia. num. 10. præter hos Hispanos, si quis vltiorem desideret, addat tertium, Seguram de Auiles in direct. iud. part. 2. cap. 13. num. 30. & seqq.

13 Inter Italos † refero, Anchoran. d. loc. Host. inquit: concludit, quod secularis debeat proscribere & bannire excommunicatos ab ecclesiastico: & è contra ecclesiasticus debet excommunicare proscriptos & bannitos, à iudice seculari, ad requisitionem ipsius 11. quast. 3. c. qui resistit, & vere dicit ipse: necessaria est potentia secularis Ecclesie: & ipsa potentia secularis indiget scientia Ecclesie remittit. Host. ad summam. de treuga & pac. §. quod sit iustum bellum. vers. quid de comitibus. Et subiungit: Quæro, dicitur hic quod Episcopus, cum opus fuerit, potest inuocare brachium seculare? sed quid è contra: an secularis poterit inuocare brachium spirituale. gloss. pen. tenet quod sic: quia vna potestas per alteram adiuuatur, vt 7. de ope. no. vnc. c. 1. §. 6. d. cum ad verum. & c. duo sunt. & 10. d. si in adiutorium & c. seq. & in Lombarda, vt Episcopi & Comites sibi inuicem auxilium dent, in rubro. & nigro.

14 Hęc tamen minus Canonistas mouent, quin contrarium tutare conati sint, hoc præcipue fundamento: quod clerici sunt maiores laicis † quæ voces (vt vtar verbis Bertrandi d' Argentre, V. C. Rhed. in tit. iuris Britannici, de donat. n. 3. 8.) simpliciter desipientium sunt: quod similibus demonstrat hisce verbis: Multa inquit hic scriptores scholastici arguantur, de similitudine matrimonii carnalis & spiritualis inexpressissime, & res vsu, & sine dissimilimas coniungunt, comparatione inutili, & ἀμείρωτο; sic effecturi, vt Imperator Constantinus, veluti frater ecclesie Romanæ, dotem iure dedisse videatur: imo & ex lege debuerit, quia scilicet frater sororem dotare teneatur, id est imperium ecclesiam. Atque ecclesiam matrem potius, inter factitios titulos, audieramus appellari. Quærendū igitur potius de matre fuerat: an filius eam dotare teneretur: quorum sententias misero labore collegit Boer. decis. 126. Has ego nugas, & infantissimas argutationes fuisse qui probarent, non miror, cum eosdem in l. 1. ff. de

reb. cred. colligere video: Doctores veteres anteferendos nouis: quia vinū vetus excellat nouo, &c.

Ne tamen generalitas illa faceret scrupulum iudici seculari, ad denegandum auxilium ecclesiastico, varie distinxerunt.

Primo, aliqui statuunt † secularem cogi posse, 15 vt præter auxilium: ecclesiasticum non item.

Inter Italos refero Innocent. & qui eum sequitur Anchoran. d. loc. num. 5. Idemque, post Alciatum, & Vestrium, tradit ex com. Zoarcz lit. E. numer. 21.

Inter Hispanos, Agiā, qui putat quod ecclesiasticus compellere possit secularem centuris, ad exhibendum sibi auxilium, c. 2. de maled. at vero secularis compellere non possit ecclesiasticum, sed eius superiorem adire teneatur, atque ab eo humiliter petere, vt iudicem ecclesiasticum inferiorem cogat, ad præstandum sibi auxilium, pro suæ sententiæ executione, secundum Innocent. Panormit. & Alciat. num. 26. & num. 123. in cap. 1. de offic. ordin.

16 Alii qui secundū locū sibi vèdicant, cū naturam correlatiuorū huic maxime obstare cernerent, distinxerunt inter † obedientiam ecclesiasticam coactiuam, & voluntariam: prout, inter Italos, eius opinionis est Bald. qui hoc ita effert in c. 1. num. 10. de off. ord. Quæro cum Innoc. vtum secularis potestas possit mandare Episcopo, vt iuuet eum in executione faciendā? Respondeo, non; sed e contra sic Innoc. cuius dictum dicit intelligi in mandato arctatiuo, bene tamen facit Episcopus, non tanquam obediendo, sed tanquam patrocinando, fouens iurisdictionem temporalem in licitis & honestis, & adde quod habet cap. 1. de except. lib. 6.

Inter Hispanos idem defendit Auiles d. c. 20. num. 21. inquit, Ecclesiasticus potest compellere secularem, si non vult sibi impendere auxilium, sed non e contra, glo. in c. 1. & ibi Abb. de offic. ordi. n. 11. quia secularis non potest compellere ecclesiasticū, qui maior est eo, facit c. qualiter. de iudi. & c. legimus. in fine. 93. distinct. Sed iudex ecclesiasticus compellitur per suum superiorem ecclesiasticum. vt in c. 2. de except. in 6. Et licet possit secularis cogi per ecclesiasticum, non intelligas per quemlibet ecclesiasticum, sed per suum ordinarium vt in d. c. 2. cui subest ratione peccati: quia si ecclesiasticus inuocat brachium seculare, qui nō est de sua diœcesi, non poterit nō parentem compellere: quia est extra territorium c. 2. de constitut. in 6. l. fin. ff. de iuri. d. omn. iud. sed implorabit auxilium diœcesani, cui subest ille secularis, & ille compellet secularem. vt Cardi. in d. c. primo. & Barb. ibi 33. & 34. sol. Tamen idem Auiles, n. 17. dicit, hoc eum patrocinando, & fouendo iurisdictionem temporalem facere.

17 Nonnulli civili magistratui minus fauentes; differentiam statuunt, in eo, quod † ecclesiasticus nō teneatur ostendere acta, vt secularis. De posteriori infra pluribus, vbi de modo procedēdi agemus.

Hanc distinctionem inter Italos, notauit Anchoran. d. loc. num. 4. de off. ordi. Quia ait secularis non habet examinare processum ecclesiastici: Ecclesiasticus vero, nunquam ad petitionem secularis excommunicabit, nisi ex causa rationabili, & seruata forma canonica. de sent. excom. sacro. & cap. cum medicinali.

Inter Hispanos Agia, *conclus. 7.* Secularis tenetur iuare ecclesiasticum, non ostensa illi iustitia seueritatis. At vero ecclesiasticus non tenetur suis ceteris iuare seculari, nisi præmissa prius canonica monitione, secundum eundem, Innoc. & monita prius, & audita parte, ut si quid allegare voluerit, secundum Imol. *ibid. col. 5.* Et hæc sunt canonistarum distinctiones.

Quicquid vero sit: illud certum est, has distinctiones omnes non fundamento super allegato niti. Quod euerso, omnia corruunt. Subuertunt illud ipsi canonistæ: sic enim *in c. 1. num. 11.* ait Panormitan. ex mente Innocent. (in quo tamen omnes fundamentum ponunt:) Nam iudex secularis non est inferior, maxime in processu, sed par iudici ecclesiastico, secundum eum, &c. De quo videantur, post alia, notata ab Ernberg. *in verisimilibus cap. 1.* Et id ipsum obseruatum à Dominis Affessoribus Cameræ Imperial. in causa Braunfelschweig contra Hildesheim Episcopum.

Sed dato, non concessio, esse superiorem: an non ergo cogi poterit? & videtur, quod non: quia inferior superiorem non cogit? Sistite parumper gressum Canonistæ; Ex foro conscientie (quod vobis præcipuum est:) fercula proponam, aut potius huic vestro morbo, vel vulnere, conscientie emplastro, medebor. Primo cogitate, a Christo domino prolatum: Quæcunque vultis ut homines vobis faciant, idem vos illis facite *Matth. 7. vers. 12.* Quod & vos ipsi, vestrique Coriphæi, Hostiensis, in præmio, summæ in hos verficulos redegere:

Quod tibi vis fieri, alteri fac: quod non tibi, noli.

Sic potes in terris viuere iure poli.

Secundo, attendite quæso exercitatissimum Gallie Iurisconsultum; quomodo hunc nodum soluat; vbi de superiore qui cogi non possit, agit, & dicit, de pœnis: Rebuff. puto, cuius rationes relata referentur à me *cap. sequenti, nu. 15. & seqq.*

Tertio animaduertant lectores & hoc, quod ipsi Canonistæ dicunt: illos teneri iuare, sed non posse cogi: quasi non omnis qui obligatur, actioni, & per consequens, executioni sublit. Obligatio enim est mater actionis; nec scio an defendi possit aliquem firmiter obligari, & tamen contra eum agi non posse: frustranea enim talis esset obligatio. Statur ergo huic regulæ, donec se naturaliter duntaxat obligari ecclesiastici canonistæ, ex rationibus iuris communis, quod difficulter fiet, edocent. Addantur his quæ notauit. *seq. n. 28.*

CAPVT V.

De brachii affinis, eorumque differentiis à brachio.

SYMMARIA.

- 1 Similia non discernere, insciam sapit.
- 2 A similitudine ducenda in hoc tractatu argumenta: & ea de iure valida esse, & nu. 3. & 7.
- 4 Delicta paria, mutua compensatione, tolluntur.
- 5 A simili argumenta probabilia sunt.
- 6 In symbolis transibit facilis est transitus.
- 7 In æquipollentibus eadem iura seruantur.
- 8 Ratio vbi eadem, ibi idem ius.
- 9 Litera mutui compassus primum affine. & ita barbare dici, alias, rogatorialis, subsidiales, &c.

- 10 Litera mutui compassus: quando locum habeant.
- 11 Sententia per iudicem alterius iurisdictionis lata, nulla est.
- 12 Iudex non imploratus non impartitur officium.
- 13 Literis mutui compassus laicus contra laicum: & ecclesiasticus contra ecclesiasticum vitur.
- 14 Litera compassus quomodo differant ab inuocatione brachii.
- 15 In literis iuris subsidialibus causa cognitio requiritur.
- 16 De pœnis iudicum non parentibus iuris subsidialibus.
- 17 Quod quicq; iuris in alium statuit, eo & vti debet.
- 18 Periturus est iudex qui non facit iustitiam, & tenetur ad interesse. num. 19.
- 20 Reppressalia conceduntur cum iustitia denegatur.
- 21 Iudex negligenter iustitiam administrans facit læsem suam.
- 22 Pro citato habetur qui impedit que minus citatur.
- 23 Princeps ex qualibet provincia citat.
- 24 Delegato per edictum citare vetitur.
- 25 Edictales contra absentes locum habent.
- 26 Executio ab alio facienda iudice si pronuntiauerit secundum leges, non secundum statuta.
- 27 Indultum, alterum affine brachii, & quomodo inter se differant. num. 28.
- 29 In indulto liberum est commissario exhibere commissionem.
- 30 In indulto an ecclesiasticus cogi possit.
- 31 Clerici exempti sunt à potestate laicorum.
- 32 Consuetudo an valeat: ut clericus a laico cogi possit ferre testimonium.
- 33 Tertium affine: remissio in ciuilibus, & quomodo differat. num. 34.
- 35 Quartum affine, remissio in delictis: & vnde remissio illa originem habeat.
- 36 Quomodo à brachio differat; & remissionem esse voluntatis.
- 37 Remissiones in Germania, non, nisi sub reuersalibus, fiunt.
- 38 Remissio in leuioribus non habet locum.
- 39 Remissio cause cognitionem desiderat.
- 40 Quintum affine: apprehensio in alterius territorio; & quibus casibus locum habeat; & quomodo ab hoc differat.
- 41 Sextum affine: executionis ordinarium remedium.
- 42 Iudex, cuius brachium imploratur, non est nudus executor.
- 43 Executores mixti qui sint, & quos actus execeant.
- 44 Iudex secularis quid in inuocationis actu exequendo faciat.
- 45 Septimo affinia sunt mandata executoria, ad executores contra bannitos ordinandos: & in quo differant. nu. 46.

Quia, ut in primo capite annotatum, brachium inuocandi remedium, ex aliis affinis originem duxit, multa in hac materia occurrentia dubia decidenda veniunt, & necessario hic illa, adiectionis differentiis, annotanda. Idque primo, ne insciam sapiat, similia siue cognata non discernere, & similia pro illis, & alia pro aliis accipere; vel ut Arnobius *lib. 1. aduersus gent. mibi pag. 477.* loquitur; Dissimilia copulare, atque in vnam speciem cogere, inducta confusione, conari: verba sunt Heringii, *de fideiuss. cap. 18. num. 1.* Idque

secundo hic ideo magis obinet, diligentiusque
 2 faciendum est, et quo tutius, argumentando à similitudine, vel cognatione, ad decisionem occurrentium controuersiarum, deuenire liceat. Nam
 3 valet, & sumitur plerumque argumentum et à simili non possunt. *de legib. §. pr. Institut. de legit. pat. tut. l. vlt. C. ad leg. Falcid. l. quisquis mihi heres. de leg. 3. can. placuit pr. quest. pr. cap. maiores. §. verum quidam. de celeb. miss. cap. excommunicamus. §. credentes, de heret. can. qui viderit. 32. q. 5. cap. inter corporalia, de transl. epi cap. recolentes. de statu monachorum. Unde Iustin. Imper. in l. pr. vers. tollentis. C. de Iustin. Cod. consir. similia, inquit, non esse aspernanda, quibus eadem fere sanciendo diuisio iuris aliqua denotatur. Hanc regulam late explicant Bernad. Diaz. reg. 52. & Socyn. reg. 48. Equitas paribus in casibus paria iura desiderat, ut Cicero in *Topica*. Facit *can. scire. & ca. sequens. dist. 76. & can. in scripturis. dist. 96.* Iuuat etiam et quod dicitur: paria delicta, vel alia facta, mutua cōpensatione dissolui. *l. viro. solut. matr.* Quoad videlicet interesse priuatorum, non autem, ut penalis omnino & vindicta publica remittatur. *l. si vxor. §. iudex. ad legem Iuliam. de adult. cap. intelleximus. de adulter. & supro.* Non videtur quoque læsus qui æquale, siue simile commodum percipit. *l. si pater puella. C. de inoffic. testam.* Nihil autem interest, an aliquid fiat, aut eius simile. *l. vlt. mandati l. vit. C. si mancipium ita fuerit alien. l. idemque pro socio.* Atque de simili ad simile procedendum est, quando eadem est ratio æquitatis in utroque; secus autem non; ut eleganter distinguitur, cum multis iuribus. hinc inde allegatis, ab Azone *Rub. 29.* Quo fit, ut
 5 probabile sit tantum hoc argumentum: et Nam prolata diuersitatis ratione statim euanescit. *l. inter stipulantem. §. sacram. de verbor. obligat.* Solui: ut simile per dissimile. *cap. per venerabilem. qui filii sint legitimi.* Item similiū non est eadem ratio, neque iudicium, quando dissimilitudo assignatur. Felinus in *cap. pr. de sponsal.* latius hoc tractat cum authorum allegatione Medicus, *reg. 5.* fallit quoque regula, in penis, *§. pena de pœni. dist. pr. c. capitulum. de rescript.* Nec sufficit similia verba dicere. *l. sciendum. §. vlti. de verbor. obligat.* Mutatur enim effectus rei, licet alia verba apponantur, quæ similem videntur habere significationem; ut late, cum multis iuribus, & distinctionibus, explicat idem Azo supradicta *rub.* Hinc nascitur alia trita, apud brocardicos, subregula: et In symbolizantibus facilem esse transitum, *l. in rem. §. item quacunque. de rei vindicat. si accepto latum. de acceptil. l. sed cum patrono de bon. poss.* Concordat Philosophus *lib. 2. de gener. & corrup. & c. circa medium; de sarca vnctione.* Quæ tamen fallit, quando in fauorem dissimilitudo vergit, puta mulieris, *l. si cum dotem. sol. matr.* Huc pertinet alia notabilis regula, quæ copiosissime tractatur à Doctoribus; de qua tamen pauca, scitu necessaria, dicimus: Quod obinet in vno casu extenditur ad alios ipsi similes. *l. Gallus §. & quid sit tantum. l. si ita scriptum l. Titius §. pri. de liber. & posthu. l. 3. C. de here. vlt. l. iam hoc iure de vulgari. l. tale pactum. de pactu. l. fin. C. de posthum. har. inst. l. mulier. ad Trebell. facit glossa finalis, in l. si quis seruo. C. de furtis l. vt tantum §. pr. de seruo corrupto. l. pr. C. de cupressis lib. 10. l. vn. §. & vt plenius. C. de rei vxor. act. c. qui ad agendum. de pra. ur. in 6.*
 7 Tertio quoque est regula; et quod in æquipollentibus eadem omnino iura seruentur. *l. illud. ad**

legem Aquil. l. vlt. C. ad l. Falcid. Nec refert, quid ex æquipollentibus fiat, *l. si ita esset. quando dies legat. cad. l. fideicommissa §. si cui ita. de legat. 3. l. fin. C. de donat. que sub modo.* Nec, si quid fiat, aut propè illud fiat, dummodo eundem inducant effectum. *l. apud. §. si quos. de doli except. l. tutor. §. cum quidam. ad Velleis. l. insciando. de furtis l. si filium. C. de tutelis.* Tractat latius Azo, in *rub. 59* Ratio desumitur ex *cap. 2. supra proximit. et* Vbi est eadem ratio, idem ius statuitur. Fallit autem regula: si alia diuersitas sublit. *l. à Titio. & ibi gloss. de verbor. obligat. l. fin. de cloacis. l. fin. de consuet. pecun. l. non solum. de ritu nups. §. veniens. Authent. de vupt §. pr. de allodis, in vsib. feud.* Hanc regulam latius declarat Donat. *Fin. lib. 5. Prat. in gnol. lib. 2. tit. 6. cap. 1. & 2.*

Sunt autem hæc affinia.

Primo, literæ, et quas barbaro vocabulo, teste
 9 *Zal. in l. vlt. nu. 19. ff. si quis ius dicenti.* nos Germani, secundum Radulphum Fornerium, rerum quotidianar. *cap. 12.* mutui Compassus vocamus quæ & rogatoriales, vel iuris subsidiales; ut notauit. in *tractatu de commiss. par. 1. lib. 5. p. 1. c. 4. nu. 16. 17.* dicantur Fornerius *d. loc.* commisionem rogatoriam nominat. Dantur autem ex literæ tunc potissimum, cum res, in qua executio facienda est, in alterius iurisdictione et seu territorio sita est: tunc enim
 10 index eius loci, ut exequatur, à iudice latæ sententiæ requiri debet. *Barthol. & Ias. in d. l. à diuo Pio. §. sententiā. l. cum quadam. vbi gloss. ff. de iurisdiction. l. 1. ff. de offic. consul. Mynsinger. centur. 3. obseruat. 68.* Et hoc fieri debet per literas requisitorias: ac iudex iste requisitus, alterius iudicis sententiam exequi debet, in bonis, quæ suæ iurisdictioni subiecta sunt. *Barthol. in d. l. à diuo Pio. §. 1. per l. 1. ff. de offic. consul. & l. properandum §. fin. autem reus. C. de iudic. cap. Romana §. contrahentes, de foro competent. in 6. gloss. in l. cum quadam in princip. in verbo generaliter. ff. de iurisdiction. omnium iudic.* Et dicit ibi Baldus, post Cynum, ita fuisse obtentum Florentiæ, quod executio sententiæ, et per iudicem alterius iurisdictionis facta,
 11 nulla fuerit, eo quod non habuerit literas eiusmodi imploratorias, seu requisitorias iudicis latæ sententiæ. Ratio: quoniam nemo de alieno processu, nisi requisitus, se intrmittere potest, aut
 12 debet. et Cum alias iudex suum officium, nisi postulatum, non impertiat, text. in *l. 4. §. hec autem. ff. de damn. infect. Mynsinger. d. obseruat. 68.* Hisque non solum laicus erga laicum, et sed etiam ec-
 13 clesiasticus erga ecclesiasticum vtitur: quod comprobatur sequentibus *Rebuff. de lit. requis. in princip. num. 19. capitu. Romana. §. contrahentes. de foro competent.* Quandoque iudex ecclesiasticus requirit eundem ecclesiasticum: ut quando quis est hic excommunicatus, officialis huius ciuitatis, rogat officialem Tholosanum, ut talem denunciaret excommunicatum ibidem, vel citer, ratione contractus hic facti, & vocatur: rogatum: in quo solent
 apponi hæc verba: in iuris subsidium requiritur, & rogamus.

Differunt et autem ab hoc nostro primo: quod
 14 brachium seculare, vel ecclesiasticum inuocatur in executiuis plerumque: hoc vero, in omnibus fere pœnitis, etiam leuioribus: ut pote testium examinationibus, instrumentorum transumptiōnibus, & executionibus.

Secundo, differunt: quod brachii inuocatio
 d. fin.

distinguat inter causas; vt infra pluribus do-
cebitur; hic vero nulla est differentia causa-
rum.

Tertio; quod in inuocatione brachii, multis
casibus, opus est ostensione sententiæ, & actorum
exhibitione, causarum examinatione, de quibus
infra: quod hic non requiritur, teste Hostiens.
15 *Cavalcan. de inuocatione brachii p. 4. n. 269.* † Iudex
laicus, qui sententiam criminalem tulit, requirit
per literas subsidiales alterum iudicem laicalem
sub eodem principe, vt suam sententiam exequatur;
tunc tenetur, sine alia causæ cognitione, exequi,
nisi notorie, vel euidenter de iniustitia constet,
Farinac. q. 7. n. 53. & seq. Clar. q. 54. ver. sed pone,
& quest. 96. var. resolut. c. 1. n. 10. Afim. in pract. §. 31.
cap. 17. in fin. Boss. tit. de senten. n. 114. & seq. & in tit.
de foro compet. vide etiam pract. Papi. in form. libell.
spot. poss. gloss. 1. col. 3. circ. med. c. si iudex requisitus pã-
rere nolit, potest à superiore cogi, porrecta que-
rela, Iaf. & alii d. l. à diuo Pio, §. sententiam Roma, n. 19.
ff. de re iud. Carpa. multa in propof. accumulatur super
statu. c. 158. fol. 218. n. 15. & vsque ad fin. d. capit. Sed in
causis ciuilibus recurrendum est ad D. Menoch.
de arbi. d. q. 38. Boer. sing. in verbo executio. n. 17. Didac.
Conar. var. resol. lib. 1. c. 1.

Quarto, quod in inuocatione brachii, iudex
non adigitur remediis iuris pœnalibus, de quibus
capite vlt. In his autem, aliis remediis, non tamen
ita rigorosis, proceditur; quod sic querendo euo-
luit Rebuff. in tractat. de liter. requisitor. num. 9. gloss. 2.
16 *Quarto; † si magistratus requisitus, ad literas re-*
quiritis nolit exequi, an puniendus sit; & qua pœna;
vel an cogendus sit. Respondeo; quod requisitus
primo peccat recusando; quia non implet legem
Christi dicentis: Alter alterius onera portate. ad
Galat. 6. cap. & ponderet, quinquagesima, distinctio.
Ægid. de Bellamera, & alii in d. §. contrahentes. vid.
Barb. in c. 3. col. 3. de fideiuss. Secundo, non tenebitur
postea requirens in simili casu impartiri auxilium;
† quod enim quisque iuris in alium statuit,
ipse eodem iure vti debet. rubr. ff. quod quisque iur. c.
cum omnes de conscri. & Terent. Omnium rerum vic-
issitudo est. moralis Caro: Tu quoque fac simile.
Ideo in literis requisitoriis solet apponi: Nos of-
ferentes in similibus vobis complacere &c. Tertio
requisitus † non faciens, est periuarus, ab initio
enim iuravit seruare iura, consuetudines, &
constitutiones in authent. iusurand. quod prestatum ab
his, collat. 2. & iura & consuetudines volunt hanc
requisitionem debere perfici, alioqui in vanum
requisitio fieret. Quarto, tenetur † ad interesse
parti. Bart. in d. §. 1. l. à d. Pio. per l. si iudex ff. de var. &
extraord. cognitio. Aufser. in decis. Tholos. q. 411. requi-
situs, Quinto, secundum quosdam, iudex requi-
rens compellet requisitum d. §. 1. d. l. à diuo Pio. vbi
text. vtiur verbo: iussum: quod importat quan-
dam superioritatem. rubr. quod iussum. ff. si quis mihi
bona. §. iussum ff. de acquiren. heredit. facit §. si quis com-
prehensorum. vbi vtiur verbo: iubemus: & quod
præcipitur, imperatur; & quod imperatur, neces-
se est fieri c. fin. 14. q. 1.

Nam in hoc, secundum eos, requirens dicitur
superior: quia hoc facit autoritate legis; vel meli-
us dicunt alii, quod superior requisiti compellet
eum; cum par in parem non habeat imperium l.
ille à quo. §. tempestiuum. ff. ad Trebel. & hoc per text.

in c. nullus de iure patronat. & hæc opinio de consue-
tudine inoleuit: Nec obstat d. §. primus; quia intel-
ligi iussum debet per superiorem; vel alii habent,
si hoc visum fuerit; & melius. nec obstat verbum:
iubemus. Nam licet Imperator iubeat, tamen
non dat potestatem iubendi, vt docet Bellamera
& alii, in d. §. contrahentes. Et si nullum haberet su-
periolem, vt si Rex Franciæ requireretur à Rege
Angliæ, † & nollet obtemperare, solent concedi 20
repressaliæ; & ita fuit alias factum contra Auenio-
nem à Magistratibus regni requisitum, teste Iaco.
de Bellovisu q. 3. d. §. contrahentes; intellige, vt ibi,
per eum, & Bonifa. in clem. pastoralis.

Sexto faceret litem † suam iudex, qui requisi- 21
tus negligit facere iustitiam. l. pen. C. de pact. l. si filius
familias. ff. de iudic. c. 1. de re iudic. lib. 6. Et tanquam
consciens criminis debet puniri l. 1. in fin. & l. Chri-
stianus C. de pagan. §. iudices. de pace tenenda inter subdit.
& iura firmand. in feud. & ibi gloss. in verbo neglexerint.
Iacob. de Bellovisu in sua practica. in rubric. de fug. reor.
vers. item suspecto auferitur. Iacob. in l. argentarius §. fin.
ff. de edend. imo talis iudex sic negligens, postquam
fuerit condemnatus per superiorem ad multam,
non poterit impetrare rescriptum remissiuum
illius multæ. text. not. in l. mancipia C. de seru. fugiti.
quem not. Do. Saxon. in ordin. Turon. arti. vltim. in
princip. Solent tamen quotidie literæ istæ impe-
trari, quicquid in contrarium dicatur. Septimo,
secundum alios, pars habebitur pro † citata, post, 22
quam impeditur, ne citeatur, clementi. causam. ibi,
verum si propter appellati. &c. de electio. facit l. final. C.
de nauicular. lib. 11. vbi Bartol. notat, quod ob ne-
gligentiam, vel delictum superioris puniuntur
ciues. Ioannes Andr. in regu. non debet. de regulis iuris
lib. 6. in nouell. facit, quod habetur in concord. in rub.
de inter. indiffe. non ponent. vbi propter negligentiam
superioris potest terra subici interdico, & tota
ciuitas: & sic fuit Tholosa mea memoria interdi-
cta ciuitas instantibus condigeris, vel audi quid
statuatur, quando requisitus non vult exequi. hæ-
ctenus Rebuff. Cuius verba, quia ad explicatio-
nem capitis præcedentis, vt & vltimi faciunt, hic
inferenda duxi. Quæ tamen, quomodo in Ger-
mania accipiendæ sint, demonstraui in tractat. de
Commis. cap. 4. nu. 18. & 19. hisce verbis: Illud au-
tem hic queritur, si hisce literis non pateatur,
quid Commissario faciendum? Hoc casu sic sta-
tuendum, si est pars, contra quam pœta est com-
missio, aut aliæ personæ impetio, vel ratione bo-
norum, vel ratione personarum, subiectæ, & tunc
nè ius alicuius lædatur, citationi per edictum vi-
detur locus esse. † Quo facit, quod traditur, Prin- 23
cipem, ex qualibet prouincia, suos citare. l. sol. 7. ff.
de custod. & exhibit. reor. l. 1. & ibi Bart. de exhib. reis.
Et quilibet subditus verbaliter, citra subsidium,
recte vocatur, post alios tradit Wefenbecius con-
sil. 97. num. 2. & 3. Et licet id hic dubium videatur
habere, cum delegato per edictum † citare non 24
liceat, vt nec personam tubæ, tex. in authentica de
litigios. §. omnem Bald. & Dd. in l. 2. C. quomod. &
quando iudex. & in authent. qui semel. eod. Rebuff. de
citation. in presat. vbi addit, per hoc fuisse annulla-
tos processus cuiusdam delegati commissarii curi-
æ. Ego tamen id nostro Commissario recte tri-
bui posse existimo: Delegatus enim Principis, per
edictum citare potest, vt late hoc explicat Me-
noch.

25 noch. *consil.* 100. *num.* 95. † Et id tunc est, contra absentem enim citationes per edictum decernuntur. Ioan. Baprista. Mayol. *in subscription. ad consil. Bursari.* 74. *n.* 104.

Quinto, in eo differre videntur; quod in brachio indistincte debeat exequi, etiam si non secundum ius commune, sed statutarium iudicari: In hisce vero, licet iudex vnus iurisdictionis teneatur exequi sententiam alterius *text. in l. à diuo Pio §. 1. ff. de re iudic.* Bald. *in l. final. C. si à non competent. iudic. laf. in d. l. properandum §. fin autem Reus.* Anton. Tremol. *in additio. ad Vbert. de Bonacurso. rubric. de imped. execut. §. 7. etiam in criminalibus.* Hyppo. *consil.* 86. *licet iam col. 2. & seq.* Id tamen accipiendum, quando scilicet iudex pronunciauit secundum leges, secus si pronunciauerit † secundum statuta, & consuetudines loci ipsius iudicis, Bald. *in l. vna in fin. C. de confes.* quia statuta municipalia vnus territorii, alter iudex in exequendo sequi non debet: secundum eum, *in l. 1. in 4. questio. C. ne filius pro patre.* Alexan. *in d. l. à diuo Pio. §. sententiam col. 3.* Alexand. & alii *in d. §. fin autem reus.* Hyppol. *in singul.* 138. *iudex vnus.* Iason. *in leg. cum quadam. colum. vlt. ff. de iurisdic. omn. iudic.* sed in vsu forensi non solet fieri hæc differentia. Rebuff. *de liter. rogator. in princip. n.* 25. & 26.

Secundum affine remedium est indultum: 27 cum † iudex secularis, aut eius delegatus, ecclesiasticum interpellat, vt sistat testem, vel instrumenta edat, quo coram ipso exhibeantur, & attentiones ab illis recipiantur, † differtque à brachii inuocatione.

Primo, quod vt illud plerumque in executiuis ita hoc circa probatoria duntaxat occupetur.

Secundo. Quod illo solus laicus contra ecclesiasticum testem vtitur, & ecclesiasticus, si examinationem à seculari petat, alio remedio opus habeat, de quo videatur tractatus de Commiss. *part. 1. cap. 5. lib. 5. num. 12. vers. hadenus.* Hoc vero remedium est commune vtrique.

Tertio, quod indultum fiat à superiori ecclesiastico inferiori, vt veritatem pandat, vt notauit de Commissionibus *cap. 5. part. 1. lib. 5. num. 3.* Brachium vero indifferenter, & contra superiorem, & inferiorem impleretur, vt supra de personis.

29 Quarto † quod liberum in indulto exhibere commissionem ab initio vel non, de quo ego. *d. loc. nu. 4. iuncta ibid. lit. a.* At cum laicus brachiumulare inuocat, necessario exigitur ab initio ostensio actorum, de quo *infr.*

30 Quinto, in eo differre videntur, quod in inuocatione brachii, ecclesiasticus libere deneger, nec à seculari cogi possit: † Quod in indulto secus esse demonstraui *d. loc. num. 5. & 6.* è quo sequentia verba, cum ad explicationem eorum quæ infra tradentur plurimum faciant, adiicienda duxi, vt in promptu & hic sint. Sed quid si commissarii petitione non attenda, indultum denegeretur? vt factum in causa Hylmarn von Querenheimb contra Casparum von Querenheimb Anno 74. Tum monebit primo Commissarius per alias literas Ecclesiasticam hanc personam, vt in d. causa factum: Sed, si ne tunc quidem pareatur; anne Commissarius mandatis pœnalibus contra ipsam procedere, eamque multare poterit? Et videtur dicendum, non posse, & impunitam eam esse de-

debere: cum id in ipsius arbitrio consistat: Sunt enim instar literarum mutui compassus: & sic à Camera vocantur Sayer. Anno 1550. 5. Septembris: vbi dicitur *Compassbrieff der Geistlichen Zeugen halber außgehen zulassen.* Et anno 1530. 15. Iunii *Compassbrieff an geistlichen Richter zu Speier decretæ,* & 12. Februarii Anno 1518. Deinde, etiam si cogi possit, tamen Camera in eiusmodi personam, tanquam ecclesiasticam, non habet imperium, cum ecclesiastico foro subiecta sit, † & clerici à potestate & iurisdictione laicorum sunt exempti, gloss. *in c. si imperator 96. dist. & cap. quanquam. de censibus. lib. 6.* Vasqui. *de successione. creat. §. 22. num. 58. limitat. 17.* Schuff. *consil.* 44. *num. 1. cent. 1.* Bursar. *ex communi consil.* 42. *num. 2.* Nulla ergo hic considerari potest contumacia: quod enim non fortitur effectum, nullum præstat impedimentum. *cap. non præstat. de regul. iur. in c. Menoch. consil.* 627. *num. 27.* Et in specie, quod à iudice seculari multari non possit persona ecclesiastica, tradit Rolan. à Valle, *consil.* 12. *nu. 39. vol. 2.* Vt autem sit; eum ego hoc casu cogi posse statuendum arbitror, hac adhibita moderatione, quod aut est mediate Imperio subiectus is, à quo indultum petitur, & hoc casu, eo denegante, à superiore peti posse, vt cogatur ipse: sicut ex prædictis locis Sayeri patet: aut est immediate subiectus; & tunc commissarius contra illum mandatis pœnalibus procedet, eo modo, quo in aliis mediatis & immediatis, de contumacia dicitur, Ratio est, quod hæc personæ fere omnes feuda ab Imperio recognoscant, & iura regaliorum habeant. Eaque hisce indubitatis confirmantur rationibus: Primo quod hæc solennitas non ita stricte obseruanda, sed talis sit, quæ omitti possit, priuato consensu personæ ecclesiasticæ, vt docent Bertachin. & Guido Pap. *dict. loc. Roland. à Valle consil.* 24. *num. 77 cum sequent. lib. 1.* Bursar. *consil.* 343. *num. 69.* Farinac. *d. loc. num. 84.* Quod tamen cum in causa Franckfurt / contra Friedburg fieret, remisit Commissarius clericum, & pro indulto supplicauit, de quo extat Formula 12. in meo Formulario, hoc sit. Deinde, quod Crauetta *d. l. dubitat,* an semper venia petenda, paruum ergo ordini Ecclesiastico generatur præiudicium, si mandatis, contra eum procedatur. Tertio, quia de consuetudine potest induci, vt Clericus cogatur † a Laico ad ferendum testimonium, *per l. 3. §. final. dict. tit. Guid. Pap. dict. loc.* Cui tamen videntur aduersari, quæ communiter Dd. tradunt. Non valere consuetudinem, vt Laici habeant iurisdictionem in Clericos. Dd. *in cap. Ecclesia S. Marie. de constitut. & in cap. postulasi. de foro compet.* Auffrer. *decision.* 126. Ioan. Lup. *in tract. de libertat. Eccles.* Quarto, quia plurima parlamenta (Cameræ similia) introduxerunt, vt clerici nolentes deponere, cogantur. Guid. Pap. *d. decision. num. 2.* Quod traditur obtinere, siue superior examinandus sit, cum, vel sine alio clerico, nec opus esse veniæ petitione, late Farinac. *de opposit. cont. Test. q. 61. n. 85.*

33 Tertium affine remedium † est remissio in ciuilibus, ex consuetudine quorundam locorum, de quibus auctor decis. Cameræ, *in verbo remissio,* sic differit, in quibusdam Episcopatibus seu ciuitatibus, vt pote Münster & Bremen / quamuis appellatio ad Cameram spectet, tamen id non procedit,

cedit, nisi prius petant ab Episcopo loci, ut causam ad Cameram remittat. Ita factum in causa Gildemeyster des Eramerampis zu Münster/ contra Hermani Damiger / 9. Decembr. quamuis ex alio capite, nempe quod ab interlocutoria viua voce appellatum esset. Anno 57. remissio denegata. Aliquando tamen; ut in causa Witters contra Hausbecken/ quamuis Remissoriales ab Episcopo Monasterienli non essent datae, tamen processus periculo partis decreti, 5. Decem. An. 81. reproducti 14. Nouéb. Ex hac causa denegati processus, in causa Johan Hinderlinghoff & consorten, contra Heinrich Modersam 28. April. Anno 91. & in causa Bernhart von Bona/ Bürger zu Bremen/ contra Ruben Busch/ vnd Claus Meyern/ eo quod remissoriales non annexae appellationi decretum fuit, wo fern der Supplicat iurisdictionem fundiren wird/ 7. April. Anno 89. Tamen quia postea in supplicatione narrauit, quod à Brema directo ad Cameram appelleretur, processus periculo partis decreti sunt 9. eiusdē. Quae tamen ¶ differt ab inuocatione brachii q̄ illa salē circa appellationē; brachium vero seculare, circa executionē occupetur. Quarto quoq; affine est; t̄cū delinquens aufugit, quia à iudice ordinario petitur remitti, ut puniatur, leg. 1. §. hoc autem. de seruis fugitiuis. Solent enim praesides prouinciarum in quibus delictum admissum est, scribere ad collegas suos, hoc est praesides aliarum prouinciarum vbi sceleris auctores agere dicuntur, & desiderare, ut cum prosecutoribus ad se remittantur, l. 7. solent ff. de custod. & exhib. res. & in eam rem quae mittuntur epistolae dicuntur *δημοσία γράμματα, ἢ δημοσία ἐπιστολά, no. 17. 80. & 134.* Radulph. Fornerius lib. 4. rerum quotidian. cap. 12. & subiicit: hic vero ritus simile quiddam cum proscrizione veterum obtinet, apud quos qui alienae ditioni subiectum aliquem sublatum volebant, pecuniam publico praeconio pollicebantur iis, qui vel illum interfecissent, vel viuum adduxissent, ut ex Suida didicimus, in dictione *ἐπιχειρηθέναι*, & ex Demosthene in oratione *πρὸς τὸν Περικλέα*. Illud quoque non est ab simile superioribus, quod etiam Romae fuit obseruatum, ut cū in ea ciuitate vnde pupillus oriundus esset idonei nulli tutores inuenirentur, magistratus aliquem ex vicinis ciuitatibus huic muneri praeficiendum inquirerent, eiusque nomen ad praesidem mitterent, ac non ipsi sibi arbitrium dandi vindicarent, l. 24. diuis ff. de iur. & iur. dat. Idque ita ab inuocatione ¶ brachii differt; quod brachii rogatio sit necessitatis, ut infra, hoc merae voluntatis, parere, vel non; idque maxime de consuetudine, ut testatur Decian. in tract. criminal. c. 17. n. 10. & 11. Gail. li. 1. obser. 16. Prosper. Farin. de inquisit. lib. 1. tit. 1. q. 7. n. 28. Hinc ¶ & videmus, cum tales remittuntur in Germania id non aliter fieri, nisi datis reuersalibus, hoc est literis, in quibus consentitur, ex hac remissione, neque remittenti de sua iurisdictione quid discedere, neque petenti remissionem quicquam accedere.

Secundo, quod brachium in omnibus causis, mix i praesertim forti, in ploretur. Remissio ¶ vero in leuioribus, & vbi ad civilem poenam agitur de delictis non habeat locum; de quibus sic Couar. c. 11. pract. q. n. 7. circa si. inquit; Remissioni locus erit, eaq; faciendae est in criminib. grauib., & in his, quae leuia non sunt; nam in leuib. necessaria

non est remissio, nec tenetur iudex delinquentem ad locum delicti remittere, sicuti tenuerunt Calderin. in d. c. 1. de raptori. Cyn. in authen. qua in prouincia. c. vbi de crimin. agi oportet. Collectarius in c. postulasti. de foro competent. quorū opinionē sequitur Capella. Tholosana decis. 319. & fatentur eam esse communē, secuti Auferri. inibi in additionib. & Panor. in c. vlt. de foro competent. n. 15. Idē erit, vbi crimina sunt grauia, modo actū sit ad civilem poenam, & condemnationē; tunc etenim remissio non est ad locū delicti faciendae, quod expressim auctores praedicti admonent, quibus suffragari videtur regia. l. 2. tit. 17. lib. 8. ordinat. idem notant Chassan. in consuetud. Burgundie, rubric. 12. num. 7. & Iacob. de Bellouisi, in §. contrahentes. de foro competent. in 6. n. 112. Imola post alios, in d. Clem. pastoralis. n. 64. Et hanc Didaci opinionē approbat iuribus, & aliis Dd. auctoritatibus Farinac. d. loc. num. 36. & 37.

Tertio differunt, quod in inuocatione brachii non semper sit opus causae cognitione: fecus atqui ¶ in remissione, quod ita effert Couar. decis. 39. loc. num. 8. In hoc tractatu oportet animaduerrere, quod ut remissio fiat ad locum delicti, est necessaria quaedam summaria criminis cognitio, & probatio, ne alioqui quis innocens infamia notetur. Sic visum est glo. in Clem. pastoralis in verb. de more. de re iudicat. Oldrado consil. 124. & aliis auctoribus, quorum statim mentio fiet. Omnes enim tendunt in hoc, quod remissio fieri non debeat absque delicti commissi suspicione, & cognitione summaria, quod Baldus expressim tradidit, in decis. l. 1. c. vbi de criminibus agi oportet. Aret. in cap. vlt. de foro compet. num. 20. Sunt tamen qui probare velint, hanc cognitionem summariam esse praemittendam à iudice remissuro, qui requisitus est de remissione. Quod notant Anton. Abb. n. 18. & Felin. in d. c. vl. n. 10. quam opinionē nec praxis admittit, nec iure verā existimo. Nam & Bart. in l. vl. §. 1. ff. de publicanis, scribit, iudicem à quo remissio petitur per iudicē loci delicti, esse merū executorem, nec posse, etiā summarie, cognoscere de ipso crimine. Idē notat las. in l. magistrat. ff. de iurisd. ora. in col. 1. Est ergo necessaria summaria delicti cognitio & probatio ad remissionem, in quo omnes propemodū cōuenire mihi videatur: Haec autem fieri debet à iudice loci delicti, qui remissionem petit, q̄ mihi videtur Bart. in d. l. 1. Panor. in d. c. vlt. n. 18. recte sensisse, & Guido Pape in d. qu. 202. eiusdem opinionis auctorē habeo, qui asserit, iudicem requisitū hanc cognitionē habere, quoties requirens, eam omiserit, aut ad iudicē requisitū non transmiserit. Idē tenet Chassan. in d. rubr. 12. n. 6. ex quib. illud superest, q̄ modo potissimū receptū est, ut iudex requirens teneatur in ipsis literis requisitoriis summaria delicti cognitionem interfere, alioqui non tenetur iudex requisitus remittere delinquentē. Nec quicquam refert, legē regia, qua 2. est tit. 17. lib. 8. ord. exigere ad remissionem, quod reus iam fuerit à iudice requirente condemnatus: nā id obtinet, quoties iudex ille p̄cessit cōtra delinquentē absentē, iuxta formā iuris, eumq; propria sententia damnauerit. Nec tamen ex hoc negat regia lex, posse iudicē loci delicti statim ante condemnationem, praemissa summaria quadam cognitione, remissionē petere. Idem que nouissime late notauit Prosper. Farinac. decis. loc. numero 34. & 35. vbi expresse hanc Couar. opinio-

opinionem, tanquam communem, laudat, adducens Bonacals. *part. 1. in verbo remissio*, iunge eundem, *num. 43. vbi late examinat: an & quatenus stetur processui iudicis remittentis.*

38 Quintum remedium præcedenti valde affine est, cum petitur capi delinquens in alterius territorio; tunc enim iudex territorii compellitur: Nam si requisitus nollet capere, vel permittere in sua iurisdictione delinquentem capi, posset sua priuari iurisdictione per superiorem; quia abutitur illa. *ar. c. cum priuilegia. de priui. vt puniatur, in quo deliquit. authen. omnes peregrini. C. communia de success. c. postulasit, & ibi dixi, vlt. no. de cler. exco. minist. vel poterit puniri pœna, l. ad commentariensem. C. de custod. reo. Iacob. de Bellouisu, vbi sup. n. 55.* Præterea poterit compelli requisitus per suum superiorem, sicut etiam requirens, si nollet requirere, *c. nullus. de iur. patronat. c. si forte 65. distin. 15. dist. 6. 1. de offi. ordi. in authen. nisi haberet iustam causam contradicendi. Vincen. in d. §. 1. col. 13. Bal. consil. 98. casus scribitur in 3. vol. tene practicam tex. quod si ordinarius recuset, vel differat, quod feruens externus possit exequi, & de hoc debet constare: nam feruens in sua relatione scribet, adhibitis duobus testibus, vel ipse poterit requirere ordinarium coram Notario, & testibus. Rebuff. de lit. rogator. glos. 3. num. 4.*

Differt autem in eo, quod brachium implorans nihil possit facere propria autoritate: Hic autem, cum alterius iurisdictionis officialis valde timeret, criminofum fugam arripere veile, poterit illum capere, ante requisitionem, & idem quando non potest de facili recursus haberi ad iudicem illius territorii *argum. l. generali. C. de dec. libr. 10. Sicut de debitore fugiente dicitur, in l. ait prator. §. si debitorem. ff. quæ in fraud. credit. Iason. in §. 1. Institut. de act. Moder. in capit. 1. de indic. debet tamen feruens postea iudici illius territorii præsentare captum, & eidem reddere, ac facultatem petere extrahendi illum, alias non posset. d. §. si vero quis comprehensorum. leg. capite. ff. de adulter. Iacob. de Bellouisu in sua pract. rubr. de srga reo. n. 49. Hypp. sing. 203. iudex.*

39 Sextum tunc affine est, executionis ordinarium remedium. Differunt tamen in eo, quod iudex secularis non est nudus executor, & minister, 40 quicquid male videatur sentisse tunc Alberic. in d. c. l. episcopale, namque potest se opponere iudici ecclesiastico, & denegare brachium iniuste petitum, imo debet aliquam causam cognitionem in eo adhibere, an iustum sit quod petitur ab eo, Anchoran. consil. 382. col. 2. Frederic. Senens. consil. 251. col. fin. cum aliis pluribus ad id citatis per D. Rol. à Vall. in consil. 37. num. 7. 8. lib. 1. quæ ipsa ei non licerent, si nudus exequutor esset. l. exequutorum C. de execut. rei iud. l. si vt proponis. eod. tit. cap. pastoralis. §. quia vero. de offic. delegat. Rebuff. in consil. Reg. tractat. de sentent. exequutor. artic. 7. glos. 12. num. 19. in primo tomo, & licet vterque exequatur, tamen dispari modo id fit, vt iam innotescet. Beretta. consil. 3. n. 15.

Idemque notauit Natta consil. 130. num. 33. hisce verbis: Nos autem sumus in iudice seculari, cuius brachium imploratur, qui non est parus, sed mixtus executor, cum debeat aliqualem præmittere causam cognitionem & examen, ne forsitan eccle-

siastico sit adiutor, non ad bonum, sed ad malum. Vt autem iuniores sciant, qui sint mixti executores, & qualis potestas, audiant Commentatorem ad edict. iurisd. iud. presid. glos. 44. num. 1. fol. 131. Mixti tunc propterea dicuntur, qui præter potestatem executionis, vt in facto consistentis, habent quoque iurisdictionem liticularum, & quæstionum liticularum, quæ oriuntur in executione sententiarum. Huius generis sunt censendi executores, quando nominatim in mandato nuncupatum est, aut quando ad sententiam exequendam datur aliquis iudex. glos. in cap. pastoralis §. quia vero ext. de offic. & potest. iud. deleg. Tum hic iudex cui mandata est sententiæ executio, agit, & repræsentat personam iudicis, qui iudicauit, quare apud eum proponi poterunt exceptiones, quæ apud delegantem institui poterant aduersus rem iudicatam. Et licet executio, non cognitio mandata videatur, tamen horum omnium erit cognitio executoris. Panorm. in d. c. de cetero. num. 4. l. etsi non cognitio. C. de practicis. imper. offer. id sic temperandum est, vt si ex epuones spectent rem iudicatam, vel restitutionem fructuum rei euidæ, aut si tertius dicat se dominum, & intercedat executioni rei iudicatæ, de his cognoscet, & pronunciat hic executor. l. à diuo Pio. §. si super rebus ff. de re iud. d. c. pastoralis. §. quia vero de offic. & potest. iud. delegat. Si autem exceptiones vocent iudicata in recognitionem, hoc est in disceptationem, vtrum bene vel male sit iudicatum; velut si excipiatur, quod sententia sit nulla, aut iniqua, aut super falsis instrumentis, aut per sordes, & dolum lata, executor admittet super his disputationem, qua inspecta, si eam non contemnendam putauerit, de ea non pronunciat. Non enim lacerandi vulnerandique iudicata, sed exequendi ius mandatum est, iudex litem & negotium reiciet, amandabitque ad delegantem *c. super eo. de crim. fals. ex l. si prator §. 1. de iud. ff. Bart. Alexan. Angel. & Iason. in d. l. à diuo Pio. §. 1. ff. de sent. & re iud.*

Et licet quidam eum merum dicant executores, tamen ipsi plurima concedunt, de quibus pulchre Francisc. Marc. decis. 269. num. 2. Nec obstat, si dicatur, quod iudex secularis non est nisi merus executor, tunc & quod non potest cognoscere, 42 re, cap. pastoralis. §. quia vero. de offic. deleg. quia bene potest cognoscere, quando constat de nullitate, defectu iurisdictionis, prætextu appellationis, quæ suspendit primam sententiam: & licet regulariter quando agitur de executione sententiæ, non sit necessaria citatio partis, quando agitur de re, de qua fuit cognitum, & lata sententia secundum Innocent. in cap. veniens l. 2. de testibus. & in cap. ex ratione. de appellatio. & Bartol. in l. à diuo Pio §. in venditione ff. de re iudic. Tamen de stylo curiæ, quando præsentatur sententia iudicis ecclesiastici lata super petitorio, cum executorialibus, est solitum vocare possessorem beneficii, cum agatur de suo interesse. cap. licet de prebendis lib. 6.

Septimo tunc affinia valde sunt alia mandata potestalia executorialia, quibus deputatis executoribus, sub pœna pecuniaria, mandatur, vt immissionem, & executionem in bona banniti, vel condemnati faciant, idque intra tempus iudicati, quod in Camera esse consuevit sex septimanarum, & trium dierum, licet de iure communi sit quadrimestre

l. 2. & l. 3. C. de usur. rei iud. Et decernuntur isthæc monitoria cum clausula iustificatoria; quia certæ causæ esse possunt, quibus deputati executores se excusent, quarum quatuor enumerantur, *part. 3. ordin. tit. 49. §. seriner/ & §. nembtsch*, vide quæ late & eleganter hæc de re Gail. *de pac. publ. lib. 2. c. 17. à n. 13. vsq. ad fin.* Frider. *c. 26. n. 9.* † Differunt tamen à brachii inuocatione, quod per ea monitoria saltem à iudice seculari alteri seculari mandetur, per hanc non item: secundo quod illa in banni declaratione tantum obtineant, hæc in aliis, etiam sæpe non sequuta excommunicatione.

CAPVT VI.

De personis iudicum & magistratum.

SUMMARIÆ.

- 1 Ecclesiastica & seculares hic summum personarum genus constituunt.
- 2 Omnis qui potest suam sententiam exequi, eius brachium recte imploratur.
- 3 Brachium an gradatim implorandum.
- 4 Brachium implorare volens, omnia prius debet tentare.
- 5 Brachii imploratio, vt immediate fiat, an exigatur denegatio iustitiæ.
- 6 Neceffitas facit de illicito licitum.
- 7 Appellatio gradatim interponenda.
- 8 Brachii inuocatio nihil iudicibus in sua iurisdictione præiudicat.
- 9 Brachium inuocatur etiam si ambo sint sub vno superiore.
- 10 Par in parem non habet imperium.
- 11 Ecclesiasticus princeps, cum iudicibus secularibus sibi subditis, non hoc remedio brachii, sed directo procedit.
- 12 Laici ratione delicti an subsint Episcopo.
- 13 Delegatus an recte exequatur.
- 14 Iudex semel pronunciando functus est suo officio.
- 15 Prima distinctio inter delegatum principis summi, & aliorum principum, quo ad executionem.
- 16 Secunda distinctio, an addita facultas in commissione.
- 17 Mandatum delegatorum stricte sequendum exemplis docetur.
- 18 Mandatum transgredi solet vel defectu, vel excessu, idque exemplis demonstratur.
- 19 Delegatus fungitur vice delegantis.
- 20 Commissarius an possit iuris subsidiales ad extraneos iudices dirigere.
- 21 Antecedente concesso, & consequentia, sine quibus id expedire non potest, concessum censei.
- 22 De clausula commissioni addita, cum incidentibus dependentibus &c.
- 23 Extensio mandati fit ad ea, que sunt eiusdem speciei.
- 24 Tertia distinctio auctoritatis.
- 25 Respondetur argumentis partis negatiua.
- 26 Moderatio dictarum opinionum.
- 27 Delegatus an prius delegantem an iudicem Laicum immediate requirere debeat.
- 28 Delegatus debet iudici cuius brachium implorat delegationis instrumentum exhibere.
- 29 Successor an teneatur parere literis pro inuocatione ad prædecessorem missis.
- 30 Remissio an morte remittentis expires.

31 Argumentum à remittente ad delegantem non valet.

EX superioribus patet, duplex summum personarum esse genus † Ecclesiasticos scilicet, & seculares.

Alterum genus hominum, quod sese hic offert, diuiditur in Magistratum, hoc est, iudicem, & partem. De iudice præsentis; de parte, sequenti capite agendum, vbi hæc occurrit discutienda quæstio: an indistincte omnes magistratus, siue mediati, siue immediati, hoc beneficio vtantur? In qua re ego distinguendum sentio, quod magistratus vel ordinariam vel delegatam iurisdictionem habeat, si ordinariam habet, aut actiue, aut passiuè consideratur: Actiue intelligo, cum petitur ab illo, vt exequatur, passiuè cum ipse petit, vt sua sententia exequatur.

Si actiue, hic illam regulam statuendum existimo, vt † qui facultatem sententiam exequendi 2 habet, ei, si brachium seu auxilium ipsius inuocetur, id etiam liceat. Par enim & eadem vtrobique est ratio: Executio enim subsidialis quoad punctum executionum eo loco habetur, ac si ipse iudex suam exequeretur sententiam.

Si passiuè maior est dubitatio: Et videbatur dicendum quod vt in ecclesiasticis, gradus obseruantur in iudiciis, quemadmodum ad oculum patet ex textu in *l. Sancimus 29. C. de episcop. audient.* Et gradatim ad appellationem dictam vtroque † iure perueniatur, ita & per consequens 3 in hac, quæ inde sequitur executionis materia, non apud inferiorem, sed gradatim faciendam, & si contra fiat, petentem executionem in alterius foro, non requisito iudice proximo supremo ordinario, pœnis condignis subiecti, per iura *sup. c. 4.* notata. Et hæc sententia nititur hac ratione, quod vt ecclesiasticus possit implorare brachium seculare, debet prius omnia fecisse, vt infra docebitur. At † non fecit, & tentauit omnia, qui proximo ordinario prius adiuit, faciunt ad confirmationem horum, quæ notat Roland. à Valle *conf. 37. n. 6. li. 1.* vbi dicit, quod vt omnia fecisse dicatur, requiritur, quod prius ordinarius ecclesiasticus fuerit per delegatum requisitus, cuius auxilium si non erit sufficiens, tunc implorabitur auxilium seculare. Ita Card. in *d. Clem. in 10. q. de offic. delegat.* Vnde autor decision. Camer. videtur denegationem iustitiæ † præsupponere, quando iudex secularis 5 requisitus à iudice ecclesiastico pro executione sententiæ eiusdem iudicis ecclesiastici, non vult impartiri Brachium seculare, recte tali casu ad Cameram peruenitur, & ad talem iudicem ecclesiastici requisitionem decernuntur processus, *per athen. & differentes iudices. in pr. & athen. statuius. C. de episcop. & cler. Bartol. in l. de pupillo §. meminisse num. 5. Alexan. ibid. num. 12. de nou. oper. nunc. ord. part. 2 tit. 26.*

Item author antiquarum annotationum ad ordinationem Camera, sub nomine Magenhorst editarum *p. 3. tit. 48. ait*, sic quoque in qualibet etiã ecclesiastica causa, vbi vsq; ad brachium seculare processum, si victori à iudicibus secularibus, sic per brachium inuocatis, non succurritur, iam vtique idem victor Cameram, pro brachio seculari, inuocare potest, & hoc casu decernitur quoque

quoque mandatum cum clausula: antequam tamen hoc fiat, oportet quod prius exhibuerit in consilio priorem processum, & fulminationes: Num si iura illa perfecta reperiantur iam primo dictam mandatum decernitur: eius tamen procurator in supplicatione, ordine totum processum indicare debet, ne scilicet cancellaria superfluo, & nimio labore oneretur, ut decisum in causa *Speit* sig. contra N. vide hac de re *Oldendor. cons. 89. & c. directo. de sententis excom. lib. 6.*

6 E contrario vero argumentari sic potest; ægrotum querere remedium apud illos ubi commo-
distime habere potest auxilium; † & necessitatem exulare. *c. quod non debet. de regul. iuris. in 6. l. item quamuis. comm. diuisiund. l. ea quæ propter. & ibi Dec. de reg. iur. Gal. lib. 2. de pac. publ. cap. 2. Petr. de Ra-*

Ad hæc, hac via sumptibus parciat demum etiam illa opinio eo iuuatur, quod, ut mox dicemus, delegatus possit prius vel ordinarium adire, vel eo omisso, secularem. Et inde hanc sententiam confirmat *Gal. lib. 1. obseruat. 115. num. 9.* eamque in practica obseruari dicit, his verbis: An autem omisso medio iudice, brachium seculare immediate in Camera inuocari possit, de eo fuit aliquando dubitatum, sed multa extant præiudicia, hoc fieri posse, ut in causa *Uersbach* / contra *Uersbach* anno 52, *Creueli*, contra *collegiatam Ecclesiam S. Cuniberti Coloniae*, 28. Mart. Anno 33. & in causa *Kauff* contra *Dettleu* 28. Nouembris Anno 65, in quibus omnibus mandatum executoriale decretum fuit in Camera per inuocationem brachii, tamen si partes immediate Camerae non subessent. *Friderus de mandat. cap. 65. num. 1.* qui tamen videtur de iure, meo iudicio, recte in aliam sententiam procliuor, quæ & mea
7 opinio est verior, † non obstantibus rationibus in contrarium adductis: Omnia enim vno actu contruunt, quod scilicet eadem & in appellatione moueri possint, & tamen, iis utpote infirmis, non obstantibus, illam gradatim ad impediendam confusionem iurisdictionum interponi.

Si tamen temperamento hæc res componenda, ego iudicarem mediam inter vtramque viam tenendam, & hic distinguendos hos casus: quod aut facile superior potest adiri, & tunc, aut constat, illum posse exequi sententiam, non inuocato alterius brachio, aut interpellando alterius iurisdictionem, aut non potest allequi auxilium: & puto tunc eum licite petere. Cum enim hic
8 nihil principaliter † de iurisdictione alterius decedat, *cap. 1. in fin. de off. iud. ord. Iacob. Berett. consil. 4. num. 34.* merito regulæ hic locum habent: primo, quod difficultas excusat: secundo quod ubi notorie constet aliquem non posse inuare, licite ad aliud remedium confugiatur: tertio id maxime obtinere in priuilegiato executionis puncto.

Hic casibus exceptis, maxime si oriatur controuersia inter ecclesiasticum, & secularem superiorem, gradatim vnumquemque adendum puto. Quod eo sine hic à me dicitur, quia multi ecclesiastici in Germania præsertim sunt, qui cum regulis inuestiti agere ferunt subditos suos indignante laicos, pro executione interpellare. Hoc ne discusso, nec illud hic silentio inuolendum est, requisitionem brachii non solum lo-

cum habere, cum plane † sub vno non sunt superiori domino, sed si vterque, & secularis, & ecclesiasticus, sub vno superiore, ut in Germania sub Imperatore, commoerentur; 2d eius comprobationem expendo notata. *Rebuff. de lit. rogat. in princip. num. 27.* Dicitur, inquit ille, hanc requisitionem fieri posse, siue sint iudices sub eodem domino, siue non; ideo iudex villæ nouæ, vel alius de regno, poterit requirere iudicem Auentonensem, & è contrario, ut docet *Bonif. Vital. in cle. pastoralis vers. nos tam. de re iudic.* & quotidie hoc fieri solet. Quod intellige ex vrbinitate, † non ex necessitate, ad hoc ut possit cogi: quia par in parem &c. *d. l. nam magistratus.* *Bonifa. vbi supra, per glos. ibi.* dicam tamen infra an possit cogi per representas.

11 Sed quid statuendum, † si princeps ecclesia-
sticus Imperii, habeat sub se iudices seculares (vti hodie sub imperio Electores, Ducesque sunt multi.) an hoc remedio uti cogatur? Minime gentium, obtinet enim hic regula superior; Non habet requirere, sed præcipere inferiori, ut archiepiscopus archidiacono, vel Balliuus præposito; ita latum arectum Parisiens. ut testatur *Ioan. Gal. in quest. per arecta, questione 95. fuit dictum per Arectum per doct. in d. cle. pastoralis*, & tunc in literis solent apponi hæc verba, *Mandons & commandons*; & tunc quod præcipitur, necesse est fieri. *fin. 14. quest. 1.* nisi rationabilis causa allegaretur. *cap. si quando de rescri. & superius scripti, in tractat. de rescri. artic. 1. & 2. Rebuff. de liter. requisitor. in prin. num. 31.*

Conferunt hisce quæ notat *Henricus de Bortis in tractat. de synod. Episc. & stat. episc. p. 3. art. 2. num. 3.* hinc verbis: Nedum statuta Episcopi ligant clericos, sed etiam laicos morantes in diocesi Episcopi, quia laici ratione delicti sunt sub Episcopo † *cap. nouit. de iudi.* ita notat *Gemi. in d. cap. 2. 12*
10. notab. de constit. in 6. vbi *Phil. Francus in §. statuto 2. notab. eiusdem cap. & latius ibi hoc idem examinat & attingit, domus Johannes Crotus etiam 2. notab. dicens; quod ex quo committitur delictum, prohibita statuta Episcopi, in eius territorio, ratione delicti, sortiuntur forum laici. *ca. penul. cap. si. de foro compe.* hanc etiam ampliacionem tenet *Baptista de sancto Seuerin, in l. omnes populi. colum. 28. vers. ex quorum dictis ff. de iustis. & iure Angel. consil. 64. incip. quoniam nihil. versic. super proprio.* & vult *Federi. de Senis. consil. 95. incip. super questione. col. fin.* & eandem ampliacionem, propter supra dictos, tenet *Laurentius de Rodolphis, in tractatu de vsuris q. 133.* quem refert, & sequitur *Ioan. de Anania in cap. cum in diocesi. col. 5. versic. adde etiam de vsuris.* & eandem etiam tenet *Aufreterius in repe. de. 1. de offi. ordi. tractatu de potestate ecclesiastica super laicis, in casu 125.* faciunt pro hac ampliacione quæ dixi supr. in præceden. articulo conclus. 14. in 2. illatione. facit etiam, quia laici ligantur statutis Archiepiscopi factis in synodo prouinciali in materia spiritali *cap. fin. 18. distin. vbi Doctores: & ergo pariter debent ligari statutis Episcopi, in materia eadem cuius iurisdictioni, immediate sub-**

13 Et hæc de ordinario iudice dicta sufficiant.

Sed quid † de delegato statuendum? Et licet
dubium sit, an possit; quia delegatus executionem

14 nem non habet, & simul, atque iudicavit, siue bene, siue male, functus est officio, omnisq; eius iurisdicção finita est. *text. in l. si ut proponis 4. & ibi Bartol. C. quomodo & quand. iud. c. in literis. c. querenti de offic. deleg. & ibid. Felin. &c.* Tamen eum posse plurimum voluit, post Innocent. Leopold, Dick in *conom. tit. de execut. Gail. d. loc. Graueus conclus. 115. numer. 1. post Abbat. Roland. Rebuff. Nauar. Menoch.*

15 Id tamen absolute non obtinere, sed ita distinguendum quidam arbitrantur: Quod aut est delegatus Imperatoris vel Papæ, & possit: alius non possit, ita hanc rem Frider. *d. loc. determinat: consequens esse videtur, (inquit) ut neque delegatus, multo minus pars ipsa brachium seculare possit inuocare, nisi singulare ab ipso ordinario, qui exequi debebat, mandatum sit concessum. Et ita quoque hoc consideratum in causa Westerhold contra Hälberstadt 25. Iunii. Anno 86. quamvis delegatum Papæ & principis recte magistratum secularem pro exequenda sententia requirere dicunt. per c. sane 2. cap. significasti, de offic. deleg. c. pastoralis §. præterea. & ibi. not. de offic. ordin. Minling. respons. 6. num. 6. In eandem sententiam videtur & descendere Mynsing. *decad. 1. respons. 6. n. 5.* Sic ergo in nostro casu, Officialis curiæ Bamberg. potuit seculares Magistratus etiam requirere ad exequendam sententiam à se latam: maxime cum fuerit delegatus Papæ, referens ipsius Papæ vices: Nam delegatus Papæ vel Principis, in causis sibi commissis, repræsentat vices Papæ vel Principis, & ita supremum locum tenet. *ca. sane 2. c. significasti, de offic. deleg. ca. pastoralis §. præterea & ibi per gl. & Dd. de offic. ord. arg. c. h. dist. 93. & 1. dist. 94.**

16 Alii præterita hac distinctione, quæ nec apud me scrupulo caret, prout constat ex traditis de Commission. *cap. 5. lib. 3. p. 1. & in specie lib. 5. cap. 5.* ita hanc rem componunt, facta distinctione, an facultas hæc addita sit in commissione, vel ommissa, de priori eum non sit dubium, quin tunc non solum possit, sed etiam teneatur, per ea quæ notavi, in *tractatu de Commis. lib. 2. cap. 27. p. 1. de mandatis pœnalibus & de stricta interpretatione Commis. lib. 3. ca. 2. p. 1.* quippe cum ad vnguem omnia seruari debeat. Latius non ago, sed tuis saltem addo, quæ de 17 mandato strictè sequendo notauit Conradus Brunus Iuriconsultus, in *tractat. de legationib. lib. 3. capit. 4.*

Alterum inquit, est, ut fines mandatorum diligenter custodiantur, ne quid vel contentum in mandato omittatur, vel quod continetur, contra formam in eo præscriptam, agatur. Hoc præceptum seruauerunt legati à senatu Rom. Tarentum ad res repetendas missi: hi enim cum grauissimas iniurias acceperant: vnus etiam vrina aspersus esset, in Theatrum, ut fuit consuetudo Græciz, introducti, legationem quibus acceperant verbis peregerunt: de his quæ passi erant, nihil conquesti, ne quid ultra ac mandatum esset, loquerentur. Atholorum Legati, cum liberis mandatis, ad petendam à Romanis pacem, si possent æquis: si minus tolerandis conditionib. missi, grauiore à Romanis responso accepto, maluerunt, nullo etiam reddito responso, domum regredi, ac re integra, prætorem, & principes consulere, quam ipsi, etsi liberis mandatis instructi quicquam decernere.

Pulcherrime idem declarat *ll. 3. r. 5.* Illud præterea ait in vtraq; iurisdicção administranda curabunt Legati, ne mandatorum fines excedant, neq; enim is tantum susceptum mandatum negligit, qui id non impleuerit, sed etiam qui, aliud faciendo excesserit, & vterq; sane mandati fines transgreditur, ille deficiendo, hic vero excedendo, excedunt 18 autem, qui aliud, quam mandatum est, gerunt, veluti si Legatus Apostolicus de criminibus Episcoporum, Legatus Principis de feudis imperii, aliusue maioribus causis, sedi Apostolicæ & Principi reseruatis, si id expresse in mandato non continetur, cognoscant, similiter, qui datæ iurisdicçãois modum excedunt, vt si Legatus Proconsulis custodiarum cognitione mandata, vel innocentes liberet, vel nocentes condemnet, nam hoc genus mandati extraordinarium est, nec Proconsul gladii, vel cuius alterius coercitionis potestatem sibi datam, ad alium transferre potest, itaq; Legatus de custodiis cognoscendo, mandatum facit, liberando vero reos excedit. Et hæc de prima parte distinctionis.

De posteriori maior est controuersia, nam esse hanc facultatem magnam, & continere maxima iurisdictionalia, ex superioribus patet: illa ergo non venire constat. In generali enim mandato non continetur, quod potest in magnum domini præiudicium vergere, nam de eo mandans non præsumitur cogitasse. Ratio rationis hæc est, quod delegatus persona delegantis fungitur, cui non 19 habita matura deliberatione, delegatus præiudicare non debet. Has simileq; rationes expendit Frider. de Senis *conf. 163. allegans c. edoceri. & ibi gl. & c. nonnulli de rescrip. in fi. & dicit tenere Archidic. in c. officium de heret. in 6. easque repetit Barth. Roder. Calderon. in manual. iud. c. 10. n. 59.*

Secundo pro hac opinione facit, quod plerumque soleat id opponi in mandatis, ergo ommissum videtur reseruatum domino pro cognitione interponenda. Hinc in simili in Camera Imperiali Commissarius etiam imperialis, hæsitare debet, cum in mandato facultas subsidiales impartendi expresse data non est, quod à me notatum est in 20 *tract. de Commis. c. 4. l. 5. p. 1. n. 21.* hisce verbis: Quânis non ignorem, partes sæpe petere, vt Commissario detur licentia, impartendi literas mutui compassus, & tunc hoc modo interloqui iudicem: Das die Commissarii sampt vorigem gewalt macht haben / Compass / vnnnd gebürliche Hilffbrief an frembde örter zu geben / hoc est, vt Commissarii, præter ante concessa, potestatem habeant literas mutui compassus ad loca extranea concedendi. Ita cum secunda dilacione iniunctum fuisset Commissario, vt mutui compassus literas decerneret, in causa Dentheim contra Münster / 1551. 6. Mart. Similiter in causa Schönberg contra Eschenau / Commissarius expresse dixit, sibi non licuisse literas mutui compassus decernere, & ideo ad committentem remisisse, sed eum responsum non acciperet oclusit Rotul. De quo *vide formu. 5. h. tit.* Si ergo in specie hæc facultas concedenda est, sequitur eam sub generali mandato non contineri, refert Saylor An. 15 16. 15. Septem. Sic decretam hanc facultatem vna cum commissione in eodem decreto Saylor. An. 1550. 5. Septem. & an. 1565. 26. Septemb. Et habet hanc rationem, quod singula-

rem causæ cognitionem desideret, ne temere concedendo Imperii aut Camerae iurisdictioni, quid decedat. Hinc Camera sæpe solet denegare examinationem per literas mutui compassus, ut factam in quadam causa homicidii, ubi ad probandum innocentiam, Hallenses petebant à Comite von Hohensohe/literas mutui compassus, ut curaret Testes examinari, quod cum comes denegaret, allegando ad se spectare delinquentem punire, cognati captiui, pro literis mutui compassus supplicarunt, sed frustra, quia Camerales volebant illum destituere sua possessione: & Camera potius, si id petiissent ex officio decreuisset Commissarios, tandem tamen promotoriales ad comitem decreta.

Et licet pro hac distinctione, & alia multa disputari possint, ex iis quæ norant Canonistæ Archidiacon. *dict. cap. administratores. 23. quest. 5.* & Abb. Sicul. *in c. si. de excessib. Prælatorum*, & Andr. Barb. *in cap. significasti. de officio delegat.* & iterum Archidiacon. *in cap. ut officium de heret. lib. 6. & Oldrad. d. consil. 89.* Et hanc sequatur Martin. de Fano. *in tract. de brach. seu auxilio implorando n. 3.* Contrarium tamen hoc casu, nisi expresse constaret de magno præiudicio superioris, vel delegantis, statuendum puto, hoc argumento motus, quod commode non potest officio fungi delegatus, nisi hac facultate concessa. Et quod quando aliqua res permittitur, vel prohibetur, omnia, quæ ex ea sequuntur præmissa, vel prohibita censentur, ut textibus demonstrat

21 in hac specie Rod. Calderon *d. l. n. 6.* Idque maxime tunc procedit, si causa delegato sit commissaria adiecta clausula, † cum incidentibus, dependentibus, & connexis, tunc enim ex sententia Egid. de Bellam. *decis. 328.* veniunt ea quæ sunt eiusdem naturæ, cuius est ipsa causa, scilicet de iudicialiter agitandis, de quo dicit, nunquam obliuiscaris, & quia concessa iurisdictione in genere, veniunt ea, sine quibus iurisdictione non potest expediri, etiam si sit maioris iurisdictionis, per l. quotiens. *C. de iudic. ut Bartol. in l. 2. colum. 2. ff. de iuris. omn. iud.* Sed hoc intelligit Felinus, *ubi supra*, dummodo sint eiusdem speciei. † Facit ad idem, quod tenet Rota *decis. 23 in tit. de procurat.* ubi ait, quod licet procurator possit necessaria ad causam, non tamen grossa, quæ possit dominus, sicut offerre se ad sponte confitendum, consentire testium examinationi, sine citatione, & similia, quæ non veniunt in mandato, sicut nec donatio, aut liberalitas secundum Felin. *ubi supra in 3. colum. versic. & dicit Rota.* Sequitur Auiles *ad cap. 1. Prætor. in verbo. mandato. num. 28.* ubi latius, quomodo dicta clausula accipienda sit, explicat. Vnde & ego in simili *d. loc. num. 20.* in literis subsidialibus idem statuti sequentibus verbis. Illud præterea quæritur, an Commissarius, si in commissione nulla fiat mentio literarum mutui compassus, eas decernere possit? Et dicendum quod sic, nomen enim citationis hoc importat, ut si non directo, per indirectum ceter, dum enim iniungitur, eum citare debere personas nominatas, siue ecclesiasticas, siue seculares, satis innuitur eos, qui directo non possunt, per obliquum vocari posse.

Et hanc sententiam sequitur Agia *concl. 1. f. 121.* Menoch. *d. loc. n. 360.* quem imitatur, prædicta mea verba de commissionibus recte assecutus: prout illa citat, Grauzus *concl. 116. num. 2.* Bermond. *de*

public. concu. fol. 31. num. 7. & 8. Caualean. *de brach. reg. p. 4. num. 257.* Frideric. de Senis. *d. l. post Innocent. Host. Specul. Archid. Bart. Rodericus Calderon. d. loc. n. 59. & 60.* Si tamen † delegantem, sine longa mora posset pro venia, absque magnis & ipsius impetrantis & partium sumptibus interpellare, non dissuaderem priorem opinionem, tanquam tutiorem amplecti.

Qua sententia † stante non obstant in contrarium adducta. Responderetur enim ad primum, rationem illam assignatam, specialem esse exceptionem regulæ, quod generale mandatum omnia complectatur, in quibus terminis si versetur delegatus, eum à regula ad exceptionis doctrinam confugere debere suadent iam deducta: Vnde & in specie huius obiectioni sic respondet Frider. de Senis: non obstat, inquit, quod iurisdictione delegata est restringenda, quia habet locum, ubi per delegatam iurisdictionem derogatur iurisdictioni ordinariæ, quæ est fauorabilis, & ibi quoque responderet ad alia, quæ in contrarium possunt adduci.

Secundum, hac ratione eneruat Agia, *dict. loc.* quod licet in rescripto quandoque adiciatur clausula, inuocato ad hoc auxilio brachii secularis, si opus fuerit, illud est ad super abundantem cautelam, sicut in materia *e. mandatum de offi. deleg. & de stylo curiæ* interdum exprimuntur clausulæ, quæ suapte natura insunt, ut tradit Imol. *in d. c. significasti. col. 2.* Præter has duas opiniones tertio nonnulli distinguunt alia ratione, de quibus tale Beretta, *cons. 4. n. 24.* est iudicium: At subsequens ponderatio reflectitur & confirmat antecedentia, namque in qua sit. proposita ibi per Doctores an delegatus possit inuocare brachium seculare, duplex opinio fuerat, altera affirmatiua, & communis, quæ fuit Innocentii, ut Decius post Abbat. ibi testatur *col. 2. sub n. 4. Bero. num. 24.* unde deprehenditur, quod iam dictum est: Innocentium ibi loqui de ordinario seculari, altera negatiua, quod non possit: iam si negatiua retineatur, monet ibi Ioan. Andr. remedium esse, per quod adhuc delegato concedatur brachium seculare habere pro executione suæ sententiæ, si scilicet executionem ordinario ecclesiastico committat, ut vult negatiua opinio contra Innocentium, illique mandat, & eum compellat, ut auxilium brachii secularis inuocet sic Ioan. Andr. ibi refert Bero. *num. 26.* aitque alios communiter sequi, quæ omnia luce clarius ostendunt Doctores, cum post Innocent. communiter sentiunt, delegatum non posse manu militari exequi suam sententiam, sed ad ordinarium recurrere debere, qui ipse id facit, & intelligi de ordinario seculari, non ecclesiastico, ut ex aduerso imaginati sunt; ut autores aliquos graues sententiæ aduersæ assertores haberent.

Hæc tamen quæ de delegato diximus, ita accipienda sunt, ut locum habeant, † nisi primo constaret de incompetentiā delegati, Menoch. *d. remed. 3. sub n. 360. vers. debet tamen iudex.* Secundo, nisi delegati sententia esset iniusta, quo casu exequenda neutrquam est ad literas subsidiales, adnotat Ioan. Petr. Surdus *consil. 405. num. 1.* licet ibi in rationibus dubitandi versetur, auctoritates nihilominus à se citatæ hanc declarationem præstant. Magon. post Mynsig Floren. *decis. 104. n. 18.* Tertio

non impartitur brachium ad requisitionem delegati iis in casibus, in quibus ecclesiastico iudici committenti denegandum esset, post Menoch. Grauzus. *concl. II. n. 3. 4. & 5.* Illud ad extremum circa delegatum queritur: an prius delegantem; an vero iudicem laicum requirere debet, ad quod verbis Menoch. respondere libet, *de pos. rei. remed. 3. n. 366.* Et si, inquit, contentio est de possessione laicorum, tunc per modum simplicis requisitionis debet requirere iudicem laicum, ut sententiam exequatur, si vero est possessio rei ecclesiasticæ, tunc si per se non potest, debet prius requirere iudicem ecclesiasticum ordinariū: & si is non potest, tunc ad brachiū seculare recurrere debet. Ita docuit Zabar. *in clem. 1. q. 10. de offi. dele. atque ita declarat Felia. in d. c. significasti, eod. t. n. 2. & Nauar. d. c. cum contigat, vers. non obstat de res. rip.* Hinc intelligimus errasse Dec. *qui in d. c. significasti, n. 4.* absolute censuit, prius esse requirendum auxilium ecclesiastici, & Decium secutus est Rol. *cons. 37. n. 6. lib. 1.* verius est, ut distinguamus, ut supra, vel etiam cum Frederico de Sen. *cons. 163. col. 2. & Nauar. ubi supra.* dicere possumus esse in arbitrio delegati prius requirere auxilium ordinarii ecclesiastici, vel non requirere:

Adde quæ in hanc sententiam differit Dickin *æconom. titul. de execut. §. Et est aduertendum.* Quod si inquit, exequutor subsequitorem habet, qui tamen executioni præsse realiter non potest, hic tunc non solum brachium seculare, sed & spirituale potest inuocare, ad expellendū detentatorem, & ad inducendum verum possessorem in possessione *10. q. 1. c. petimus 24. q. 5. d. Ligur. esc. administratores.* Aliter canonistæ distinguunt ut videre licet apud Lælium Iordan. *in tract. de maior. rerum q. capis. caus. Episcop. c. 8. n. 15.* his verbis: Sunt autem in hac questione de delegato, distinguendi tres gradus: Primus, Delegatum, per se non posse: Secundus, ordinarii ecclesiastici auxilium; vel, ut loquimur, per ordinarium ecclesiasticum posse. Tertius, si non possint ambob. peti brachium seculare. Atq; ita declarat etiam Felia. *in eod. c. significasti n. 7. vers. si vero de reb. ecclesiast.* & tunc si non potest, inuocet ecclesiasticum ordinarium &c. & not. summ. Tabiens. *in d. n. 10. in verb. delegare, vers. & sic sunt tres gradus,* ac dixit etiam Henric. de Boic. *in d. c. significasti, in vers. & tunc per ordinem requirendus est primo, &c. & ibi. n. 46.* Vel etiam responderi recte potest, Delegatum prius requirere ecclesiastici ordinarii, quæ secularis auxilium, & si fortasse solum non sufficeret ecclesiasticum, tunc posse ad secularis auxilium confugere. Cardin. *in clem. 1. q. 10. de offi. deleg. & not. etiam Casalens. ille recetior, dictus Rolan. à Valle Senator Montisferrati, in consil. 37. omisso multiloquio nu. 6. vol. 1.*

28 Illud tamen iudex hic considerabit ut iubeat sibi delegationem ipsam exhiberi. Nam si iudex secularis non debet exequi sententiā Apostolici delegati, nisi sibi sibi faciat de delegatione, & sic de sua cōpetentia; ut probatur in *l. c. rimn. C. de iuris. d. om. iud. ubi puniuntur iudices exequentes sententias iudicum incompetentium, & subdunt in proposito Bal. & Sali. quod cautus debet esse iudex secularis à quo per delegatū imploratur brachium seculare, ut videat, an sit ille iudex cōpetens, necne, nam si erit incompetens, non debet præstare sibi ministerium alicuius obedientiæ, vel executionis,*

Hoc loco si ad extremum aliud adhuc attingendum, an successor teneatur parere literis ad prædecessorem directis? quam rem cum apposite decidat Couarr. nec meliorem resolutionem inuenire hoc tempore liceat, utar ipsius verbis, quæ *c. II. practic. q. in prin. continentur,* quæ ita se habent: Scio semel in forensi exercitatione controuersum fuisse; cum essent literæ requisitionis solennes decretæ, & iudicibus quibusdam destinatæ: Contigit etenim iudicem requirentem, ante harum literarum præsentationem, & publicā cognitionem, mortē obiisse, vel officio publico functum, aut priuatū esse, nam quidam existimarunt, non teneri iudicē; qui modo post obitum, aut priuationē iudicis requirentis admonetur, & requiritur easdem literas, quas requisitorias dicimus, exequi & effectui mancipare, quasi vires harū literarum defecerint omnino, deficiente munere, & officio publico, apud ipsum iudicē requirentem integraliter, ad exemplū iudicis delegantis, & delegati; Cum officium delegati expiraret, mortuo re integra delegante, *c. gratum, de offi. dele. l. & quia ff. de iuris. d. om. iud. §. item si adhuc. Inst. mandat. l. mandatū. C. mandat. l. si quidam C. de act. & obli.* Nos vero contrariū respondimus, ac modo idem respondemus, dubio procul censentes, teneri iudicem requisitū has literas in hac specie exequi, nec posse hanc executionē effugere, ea ex causa, quod iudex requirens ante requisitionē mortē obierit, vel officio publico fuerit functus. Hanc vero sententiam, ne quis eam in dubium reuocare contendat, aliquot rationibus cōprobare conabimur; primū in eius probationē adducētes tex. Iuris. *in l. fundi venditor §. vi. ff. de acq. pos. ita enim inquit Pomp. Itē si amic⁹ venditoris, mortuo eo, priusquā id sciret, aut non prohibentibus hæredibus, id fecerit recte possessio ei tradita est; Sed si id fecerit, cum sciret dominum mortuū esse, aut cum sciret hæredes id facere nolle, contra erit.* Hactenus Iuris. conf. ex quo passim Dd. adnotarunt, mandatū ex causa necessaria non expirare, morte mandantis re integra; Nam qui vendiderat fundum, mandauit amico, ut eum traderet emptori, & tamen ante traditionem mortuo venditore, respondit Iuris. conf. mandatariū ignorantem mortem, vel non prohibētib. hæredib. recte tradere emptori possessionem fundi venditi. Qua ratione præmissam opinionē Bar. & alii probarunt *in d. §. vit. gl. in l. eius qui in prouincia §. quas vero, vers. nam & si tibi. & ibi Bar. & alii ff. si cer. per. gl. Bar. & Alber. in l. 2. §. sed si quis ff. de don. Roman. cons. 202. Fran. in c. si super gratia, de offi. deleg. in 6. Henr. in c. quoniam Abb. de offi. dele. Hippol. sing. 44. Bal. in l. mandatū. C. mandat. 4. opposi. Imol. in l. cū pater. §. Mæuio ff. de leg. 2. quorum opinionem sequuntur, ac fatentur communem esse Ial. in l. nota n. 62. ff. de iuris. d. om. iud. Arer. & Claud. in d. l. fundi venditor §. vit. ff. de acq. pos. cui sententiæ patrociniari videtur tex. *in d. c. si super gratia.* Igitur cum iudex requirens teneatur omnino pro executione iustitiæ literas iudici requisito destinare, & sic teneatur in specie istum actum ei delegare, committere, aut saltem eius ministerio agere, manifestum sit, non cessare, nec finire mandatū istud per mortem iudicis requirentis, nec per officii functionem, priuationem, aut amotionem secuta. Hæc vero ratio, etiam si communis sit, cōmuniq; omnium consensu probetur, dubia nihilominus*

est. Nec enim satis iure probatur, mandatum ex causa necessaria procedens morte mandantis non expirare, nec extinguere, siquidem in *d. l. fundi venditor §. vi.* hoc nequaquam constat. Imo fortassis contrarium, si quis diligenter obseruauerit. Primum equidem apparet ex eo responso, non recte tradi possessionem à mandatario, qui sciuerit mandatorum mortem obiisse: ergo dubio procul palam est, mandatum illud morte extinctum: alioqui posset mandatarius certus de morte mandatoris exequi mandatum, & possessionem tradere. Sic sane glos. in *l. sed interim §. si vxor. versis. conditione ff. de don. inter vir. & vxor.* expressim not. ex dict. *l. fundi venditor §. vi.* mandatum morte mandantis reuocari. Nam cum mandantis mors non inducit mandati reuocationem, minime necessaria est distinctio illa, vtrum mandatarius rescuerit mortem mandatoris, an non, quæ tamen traditur in *d. §. vltim.* quemadmodum in mandatis, quæ morte non extinguuntur, probatur in *l. mortis causa capimus. §. Titia. ff. de don. caus. mor. l. si vero non remunerandi §. vlti. ff. mandati* notat Bart. in *l. 2. §. sed si quis. ff. de donationi.* Fit tandem ex his, non probari in dict. *l. fundi venditor.* communem conclusionem, quæ tamen alibi, quod ipse sciam, nusquam probata, iuris vtriusq; regulam contrariam omnino habens, erit profecto facillime refellenda, nec iure poterit admitti. Nec quicquam refert, quod Bartol. Angel. & Alexan. in *d. l. fundi venditor §. vi.* & Iaso. in *d. l. eius, qui in prouincia §. quas vero.* scripserint, apud iuriconsultum alternatiuam adsumi pro copulatiua, vt mandatarius, qui morte mandantis sciuerit, & ab hæredibus fuerit prohibitus possessionem tradere, non recte eam tradiderit, quasi mandatum modo per prohibitionem hæredum expresse reuocetur, nondum morte mandatoris extinctum. Quæ quidem interpretatio maximam vim & violentiam infert iuriconsulti responso, in quo non temere bis alternatiua dictio continetur, iuxta propriam eius potestatem, & significationem, nisi quisquam hallucinetur, omnino intelligenda, cum & in priori parte alternatiua propriam vim habeat, sicuti ab omnibus receptum est, qui fatentur, recte à mandatario possessionem traditam fuisse, cum is nondum sciuerit mortem mandatoris, etiam si hæredum consensus expressus, vel tacitus non accesserit. Idcirco, si post mortis scientiam, etiam non prohibentibus hæredibus, mandatarius re tradiderit, non erit recte tradita possessio, secundum veram & propriam præcitati responsi interpretationem, quicquid alii fuerint hac quæstione commenti. Sed & communis conclusio adhuc non probatur in dict. *c. si super gratia. de offic. deleg. in 6.* Nam ea decisio specialem rationem habet, propter executionem gratiæ, quæ semel à summo Pontifice concessa, eius morte non finitur, imo valida manet, & ideo, ne frustranea sit, executor datus poterit, mortuo Rom. Pontif. qui eam concessit, eandem executioni mandare. Nec in eo casu scientia mortis impediret gratiæ executionem, cum et si executor sciuerit, Romanum Pontif. mortem obiisse, nihilominus poterit gratiam ipsam exequi, secundum communem illius capituli interpretationem. Quod non ita erit admittendum in specie iuriconsulti, in *d. l. fundi venditor.* Nisi quis velit temere à propria dictionum significatione discedere, deinde illud est

iuris constitutissimi, mandatum morte mandantis finiri re integra, etiam ipso mandatario mortem ignorante. *tex. insignis in §. recte. Instit. de mandat. l. interiu prin. ff. mandat.* not. glos. & omnes, in *l. mandatum. C. de mandat. l. eius qui in prouincia.* & ibi Alex. & alii communiter, *ff. si cert. pet. l. si quis §. morte. ff. mandati.* glos. in *Clem. i. in verb. teneant, de renunciatione.* Idcirco non video, quod referat, aut qua ex causa in *d. l. fundi venditor §. vltim.* scientia vel ignorantia mortis consideretur, si ibidem de mandati reuocatione tractaretur. Nihil enim ad mandati reuocationem pertinet scientia mortis, vt probauimus. Igitur cum à iuriconsulto distinguatur scientia mortis ab ignorantia, plane consequitur, ab eo non tractari, nec ambigi, an mandatum in eo casu fuerit per mortem mandantis reuocatum. Hinc sane fit iuriconsultum tantum respondisse, possessionem recte traditam fuisse à mandatario ignorante mortem mandatoris, etiam si mandatum iam morte finitum fuerit, non tamen dominiū, ad exemplū eius procuratoris, qui expressam mandati reuocationem ignorans bona fide rem tradiderit, transfert enim is possessionem, *l. mandatum distrabendor. ff. mandat.* dominiū autē nusquam transfertur à procuratore, cuius mandatum reuocatum est, etiam si ipse bona fide rem tradiderit, minime certus de reuocatione *tex. in d. l. eius, qui in prouincia, §. quas vero.* glos. & omnes in *d. Clem. vnic. in verb. teneant, de renuncia.* optimus *tex. in l. Papin. ff. de public. in rem actio. & in l. 2. §. sed si quis ff. de donatio.* Hæc deniq; aduersus communem sententiam adnotauit Petrus Stella in interpretatione *d. l. Papinian,* quo in loco à Iason. discedit, qui in *d. §. quas vero,* communem opinionem veram esse censet, etiam in reuocatione expressa, vt tandem mandatum ex causa necessaria, etiam re integra minime expiret per expressam reuocationem. Quod probat autoritate *tex. in d. l. Papin.* & tamen in eo casu res non erat integra, & ideo mandatum non potuit reuocari adhuc expresse, quia re non integra mandatum, etiam expresse reuocari non potest, saltem regulariter *glo. l. si pater. C. mandat. probaturque in d. §. recte, i. respon.* & ideo non satis vrget pro Iasonis opinione locus ille iuriconsulti. Imo Iasoni refragatur *tex. in l. fundi venditor §. vlt.* vbi mandatum processit à causa necessaria, & nihilominus expirat, & finitur expressa reuocatione hæredū, qui quantum ad reuocationem expressam mandati, non habent maiorem potestatem, quàm mandans ipse, si viueret *l. in his §. non deo ff. de reg. iu. l. cum hæres ff. de diuer. & temporal. prescrip.* Ergo si in *d. §. vi.* potuit hæres mandatum ex causa necessaria datum post mortem mandatoris reuocare, poterit & ipse, qui mandauit, viuens id agere: quam ob rem Iason. opinio non iniuria refellitur. Ex quib. nunc omnino certum fit, quod ex *d. l. fundi venditor §. vi.* secundum communem interpretationem adduximus pro ea sententia, quæ p̄bare hoc in loco institimus, tamen si ea opinio communis, & receptæ sententiæ autoritatem habeat. Secundo hoc ipsum probatur autoritate Bart. in *l. c. quia ff. de iurisdi. om. iu.* aut potius in *l. more n. 6.* qui scribit, nuntium, cui est mandatum missionis in possessionem iniunctum & decretum, posse, mortuo mandante, eandem posse, tradere, & illud mandatum exequi, ea quidē rōe, quod hoc in casu nulla fiat delegatio iurisdictionis, aut potestatis, sed potius excusetur officium illi, quod potestatem aut iurisdictionem habebat, alterius mandato subordinatam. Quæ opin. Bart.

f. quon

sequuntur Imola, & Arerin. in d.l. fundi venditor. §. ult. Angel. in l. per epistolam. ff. de acquiren. her. Felin. in cap. relatum. in fin. de officio delegat. atque eandem esse communem asseuerant Iason, & Purpurat. col. penult. in dist. l. & quia. sic denique in praesentiarum officium iudicis iurisdictionem habentis excitatur, & requiritur ad executionem eius, quod alter definiuit, & pronunciauit. Vnde nulla in hoc casu contingit, nec constituitur delegatio, quae hunc effectum habeat, vt morte delegantis expiret. Tertio, eidem opinioni suffragatur textus. mihi satis eligans, in authen. vt nulli iudicium. §. & hoc vero iubemus, versic. si vero. quo in loco apertius multo probatur conclusio haec, quam in d.l. fundi venditor. §. vl. Quarto eadem sententia probatur autoritate Pauli, Angeli Arerin. & aliorum in d.l. fundi venditor. §. vltim. qui expressim asserunt, non extinguuntur morte mandantis, etiam re integra, mandatum, quo iudex qui sententiam tulit, eius executionem alteri commiserit: Par etenim ratio esse videtur, & in executionibus instrumentorum, quae iure Regio paratam habent executionem: quemadmodum explicat Roderic. Xuares, in l. postrem. ff. de re iudic. in comment. ad l. regiam. Quinta ratio poterit in hunc modum assumi ex d. c. si super gratia. de offic. deleg. in 6. etenim haec commissio fit ad executionem actus principalis iam perfecti, vt patet: commissio autem huiusmodi morte committentis minime extinguitur: vt Romanus Pontif. ibidem respondit: Ergo & in proposita quaestione morte, aut remotione iudicis committentis nequaquam extinguitur. Postremo illud his accedit, quod huiusmodi commissiones nomine dignitatis, quae nusquam moritur, fieri videntur: quemadmodum apparet ex his, quae nos latius adnotauimus in cap. requisisti de testam. & ideo non extinguuntur morte committentis, argum. à cap. quoniam Abbas, de offic. deleg. Non tamen inficior rationem istam, quo ad quaestionem propositam, non omnino eerrâ esse: Cum & potestas delegati finiatur profus per mortem delegantis, re integra contingentem, etiam si delegatio fiat ratione, & causa dignitatis, quam ipse delegans obtinet, nisi expressim solius dignitatis nomen foret adscriptum, ex his, quae traduntur in c. si gratiose, de rescrip. & in c. si super gratia de offic. deleg. in 6. His ergo rationibus, ni fallor, praescripta sententia probari iure poterit, eaque potissime congruit publico iustitiae ministerio, ob varias, ac saepissime contingentes iudicum mutationes. Faciunt & huc quae notantur in decis. Cam. in verbo Remissionales: his verbis: Remissio non expirat mortuo remittente causam ad superiorem re integra. Nam si viuens iudex causam semel remissam, etiam re integra, renunciare non potest Specul. in tit. de iudic. dele. §. excipiendo num. 9. multo minus per mortem eius, vel per successorem renunciari potest, vel expirare; maxime si remittens, propter dignitatem, in qua est constitutus, iurisdictionem habeat. Dignitas enim nunquam moritur, etiam in delegato Abb. in c. licet n. 7. extra de officio iud. dele. Nec bonum est argumentum à remittente, ad delegantem, hoc casu, propter rationem diuersitatis; quia iurisdictionis delegati omnino à delegante dependet: Superioris vero ordinarii, ad quem fit remissio, iure proprio mittitur. Vnde sufficit remittentem semel à se omnem iurisdictionem abdicare: Ita obseruatum, in causa Xell.

ter contr. Graffen vnnnd Hauptleuth des Lands Nottinger / 30. Ian. An. 67. vt latius in prothocollo Notarii Geisselbech's / eodem & sequenti die.

CAPVT VII.

De personis Partium, à quibus & contra quas brachium inuocari potest.

SUMMARI.

- 1 Brachium an ipsamet vincentes partes possint implorare. Negatiua ex sententia Schurff. Quae & in Camera recepta dicitur. n. 2.
- 3 Affirmatiuam etiam in Camera receptam demonstratur.
- 4 Brachium imploratur contra contempnentem sententiam.
- 5 Brachium contra singulares successores inuocatur.
- 6 Ad brachium seculare an quis se in instrumento valide obligare possit.

TRACTATIO huius capituli ita instituenda est, vt consideretur, primo, an sit pars implorans, vel pars contra quam imploratur. Quoad partem implorantem, illud in quaestionem venire potest; an priuatus vincens in iudicio, ipsemet per se possit inuocare brachium? Et licet simpliciter dicendum videatur, partem id non posse, idq; non solùm ex mente Schurff. qui sic ait *confi. 33. n. 3. cent. 1.* Quod si iudex non teneatur ad huiusmodi executionem, si requiratur à parte, sed opus esse, vt iubeatur à superiore, vel requiratur per eum, qui tulit sententiam. Hinc Bartol. in d. §. 1. (quem sequuntur ibi Legistae) concludit, quod quando petitur executio sententiae per offic. iudicis coram alio iudice, quod istud non possit fieri nisi median- tibus literis eius iudicis, qui sententiam tulit, allegat ad hoc tex. in l. 1. ff. de offic. consul. & in l. properandum. §. si autem reus. C. de iudicis. c. Romana. §. contra- hentes, de foro compet. in 6. Idem tenet gloss. in l. cum quadam in princip. in verb. generaliter ff. de iurisd. omni. iud. Et dicit ibi Baldus, post Cyn. ita fuisse de facto obtentum Florentiae; quod executio sententiae fuerit nulla, quae facta per iudicem alterius territorii, seu iurisdictionis, non habuerat literas primi iudicis: Et est ratio, quod de alieno processu non possit quis se intromittere, nisi sit requisitus. Sed quando est requisitus bene potest, quia tunc imaginem illius gerit, secundum Bal. in l. fin. C. de edict. diui. Adr. toll. Sed etiam quia id in Camera obseruari tradit Frider. lib. 2. de mandat. ca. 65. nu. 6. Quae enim, si an pars pro qua iudicatum est, auxilium iudicis secularis recte inuocet eamque, quaestione- nem decidit. Consequens est, quod quia non delegatus, multominus pars ipsa brachium seculare possit implorare, nisi singulare ab ordinario, qui exequi debebat, mandatum sit concessum: & ita consideratum inquit in causa Westerhoff contra Halberstat. 25. Iun. an. 1586.

Tamen id non esse perpetuum, & contrariis exemplis edoceri posset, sic enim brachii imploratore anno 1556. 29 April. executio impetrata à Georg. Einführn Sächsischen Wänsmeistern contra die & tadt Nottlingen / auch Annen Breu- lein glaubigerin. Ad partes contra quas imploratur brachium, quod attinet, sic statuendū: si ordinarie contra contempnentem sententiam excom-

municationis implorari, Anchoran, in cap. postula-
sti. de homicidiis, dicitur autem contemnere, secun-
dum Hostiensem, qui non satisfacit cap. expubl. de
conuersat. coniug. additio antiqua ad consil. 89. Oldrad.
Dick in econon. ord. iud. consil. tit. de execut. vers. est &
aduertendum. fol. 370. Et non solum imploratur
contra ipsos, sed etiam contra hæredes, aut singu-
lares successores. Nā ꝑ videmus, quod literæ exe-
cutoriales, seu brachium seculare obtentum con-
tra eum, qui primo possidebat, potest exequi con-
tra eius successorem singularem, mediatum, vel
immediatum, qui lite pendente, rem super qua li-
tigabatur, emit, absque nouo iudicio. vt notatur
per Bart. in l. creditores. C. de pignor. col. 7. per text. in ca.
Ecclesia S. Maria, vt lite pendente. ita in quadam causa
Romanæ curiæ 20. Decemb. 1537. fuit dictum, vt
est decis. in Recoll. Mohed. 12. qua incipit. In eadem, sub
tit. de execut. rei iudic. de quo aliquid etiam dicemus
infra in secunda parte cap. 4. de attent. lite pendente in
tertia illat. in quinta ampliacione regula, in dicta illatio-
ne posita num. 459. verba sunt Robert. Lancelot. in
elaboratissimo de attentat. tractat. part. 1. capitul. 3.
sum. 22.

6 Sed an quis possit se obligare ad hoc; ꝑ videli-
cet, an debitor recte pacificatur, vt possit moueri,
& excommunicari, regrauari, & ad brachium se-
culare deponi, quæsitum est? ad quod ita respon-
det Massa Gallel. ad Form. Cam. obligat. part. 3. qu. 3.
Pro quorum intelligentia, suppositis pro nouis iis,
quæ habentur in cap. P. & G. de officio delegati, & in
6. sacro. de sentent. excom. & in cap. cordis oculus. 1. qu. 7.
& in eisdem locis notat glos. & Docto. ex illis in
summam facio hanc conclusionem: Quod si quis
dubitet, an per tale pactum prorogari possit iuris-
dictio alieni iudicis, vt talis iudex hæc facere pos-
sit, & de clericis res est clara, quod non possit id
facere sine consensu sui Episcopi: Similiter potest
& laicus cum consensu sui Episcopi. Sed an idem
facere laicus possit sine tali consensu? quamuis
Ant. Butr. voluerit facere certam distinctionem:
tamen communis Dd. sententia est, quod nõ pos-
sit. Vnde sequitur, quod vigore huius obligatio-
nis, via excommunicationis & censurarum non
poterit extra Rom. Curiam procedi, nisi per pro-
prium obligati (siue clerici, siue laici) Episcopum,
aut eius Vicarium, aut alienum, in quem de con-
sensu proprii Episcopi facta sit prorogatio, & in
ipsa Curia per auditorem Camera, cui hoc genus
causarum est (iuxta superius dicta) præcipue dele-
gatum. Si autem dubiretur, an valeat pactum, q̄
à iudice competenti possit obligatus excommu-
nicari, non præcedente monitione, seu citatione
& contumacia? Et in hoc quoque dubio commu-
nis est omnium sententia, quod pactum non va-
leat: & ideo prudenter positum fuit in hac for-
mula verbum moneri, ante verbum excommu-
nicari.

CAPUT VIII.

De rebus super quibus brachium potest
implorari.

SUMMARI.

1 In clericorum bonis immobilibus potest fieri executio, si
sub magistratu laico sit & sint.

- 2 Si de regalibus imperii agatur, etiam si persona eccle-
siastica in lite sit: Imperatoris est iurisdictio.
- 3 Ecclesia bona non veniunt in statuto de parata exe-
cutione.
- 4 Ecclesia semel quæsitum dominium, secundum Inno-
cent. est sanctum sanctorum domino.
- 5 An dicta nu. 3. locum habeant, si collatum quid sit ec-
clesia sub conditione aliquid faciendi.
- 6 Donatum Ecclesia non potest etiam ex causa reuo-
cari, facta traditione, limitatur n. 7.
- 8 Executio iuridica excusatur à sacrilegio.
- 9 Donator potest ab initio conditionem rei adii-
cere.
- 10 Clerici criminaliter condemnati bona quo deueni-
ant. Immobilia, merum imperium habent: ce-
dunt, num. 11. Etiam in crim. hæreseos. num. 12.
Mobilia episcopis. nu. 13. & quibus nu. 14. Idq̄ ex-
emplo simili demonstratur n. 15.
- 16 Ecclesiasticus non potest mittere in possessionem in re-
bus Laicorum, sed brachium seculare implorare de-
bet. Ratio eius rei. n. 17. & 18.
- 19 Differentia est inter sententiam, qua decernitur im-
missio, & ipsam immisionem. & n. 20.

IN pertractatione rerum, super quibus brachi-
um implorari potest, hoc tantum consideratur,
an sint secularium, an vero Ecclesiasticorum? Et
si ecclesiasticorum: an de patrimonio ipsius Ec-
clesiæ, vel clerici: Et si clerici: an mobilia, vel im-
mobilia? quæ res ideo diligentius inuestiganda,
quia primo sæpe dubitatur de bonis clericorum,
an sine imploratione brachii, contra illa procedatur,
an vero requisito prius magistratu eccle-
siastico. Vt autem id dilucidius explicetur, an-
te omnia notandum; aut agi ratione bonorum
contra clericum, vel ex causa ciuili, vel crimi-
nali.

Si ex causa ciuili, iterum distinguendum: an il-
la bona sint sita sub magistratu seculari, an vero
ecclesiastico. Et si sub magistratu ecclesiastico:
an is sit satis potens ad defendendum illa bona,
an vero non: posteriori enim casu brachii secula-
ris inuocationi duntaxat locus est, per infra no-
tanda.

Si sub ciuili magistratu, tunc aut bona sunt im-
mobilia, vel quæ immobilibus æquiparantur; &
in iis à magistratu ciuili directo potest fieri execu-
tio, ꝑ vtor ad hoc autoritate Massuer. in prax. tit.
de execut. num. 37. cuius verba hæc sunt: Execu-
tio potest fieri aduersus monachum, & alium
virum ecclesiasticum in sua temporalitate, fru-
ctus pendentibus; quia si sunt à fundo separati
illz font ameubliz. Et idem in redditibus non-
dum solutis, vel exceptis, vt notat in Authent.
causam qua Cod. de Episcop. & Cleric. & c. Addantur
ea, quæ notat Bernardinus Laurentius, in tractat.
in quibus iudex secular. potest manus in person. Cleric.
sine metu excommunicationis impenere numer. 17. qui
dicit in Francia seruari, vt quando iudex laicus
procedit ad aliquam executionem, in casibus
sibi permissis, contra clericum, illa sit in bonis
temporalibus, quando habet talia bona. Et
hinc Barth. Capua super constitut. reg. in rubric. de
sacram. prestando numer. 1. statuit, Clericum &
religiosum posse conueniri coram iudice secula-
ri, in causa ciuili; scilicet, vbi ipsi retinerent,
seu possiderent aliqua bona burgensatica,
quæ

quæ sunt de bursa Imperatoris. Ratio est: quia potius inspicitur qualitas rerum in hoc casu, quam qualitas personæ, & iudicis ecclesiastici, ut & res Imperatoris habeant ampliorem prærogatiuam, quam aliæ res cuiuscunque alterius. Idemque dicendum est de regalibus imperii eiusque feudis agatur quod notatum in causa Hildesheim contra Braunschweig. Dicitis vero casibus exceptis, in bonis ecclesiasticis non proceditur indifferenter, in executionem. Nā sicut in executione paritur bonis militum, concernentibus ipsorum vocationem: ita multo magis istud procedit in bonis Ecclesiæ semel addictis, ut in statuto de parata executione, quantumvis generali, et ea non veniant: cum laicorum constitutiones non ligent clericos, *auth. cassā, & irrita. C. de sacros. ecclesiis. & c. quæ in ecclesiis. extra. de constit.* Idemque procedere etiam in conuentione executiua; ut videlicet manus ad bona ecclesiæ poni non possit: author est Innoc. in *d. c. verum. n. 2. extr. de foro compet.* Quia secundum eum, dominium semel quæsitum Ecclesiæ, sanctum sanctorum est Domino, adeoque non potest capi, sine in cursu sacrilegii, nisi cum autoritate iudicis ecclesiastici, *c. null. liceat. cum sequentibus. 12. q. 2. facit. §. sacra. Instir. de rerum diuisione. l. sancimus. C. de SS. ecclesiis, & §. quoniam cognouimus. auth. de alienat. & emphyt. collat. 9. & toto titulo, extra de rebus eccles. nō alien. c. semel dicatum, extra de reg. iur. in 6.* Quod quidem ego, de bonis ecclesiæ, prælatum, sub pacto executiuo obligatis, non admodum pugno: sed quatenus Innocentius, hoc extendit ad bona, etiam collata ecclesiæ, et sub conditione aliquid faciendi, & si istud non fiat, quod locus pateat manus iniectioni, quasi etiam tunc, lege contractus non seruata, cesset manus iniectionis, istud est contra textum expressum in *cap. verum, extra, de condit. apposi.* vbi habetur: siquidem ecclesiæ donetur aliqua possessio, sub conditione, quod, ea cessante, collatum reuocetur, locum esse manus iniectioni, cum deficiat causa, ob quam res donata, fuit. *l. si extraneus, & toto tit. ff. de condit. causa data causa nō fec. ac facit. l. creditores C. de pignor.* Collatio si quidem facta sub conditione, non aliter valet, nisi demum conditione existente, vel adimpleta. *l. qui heredi. §. fin. & l. quæ sub conditione ff. de condit. & demon. str. cum l. hac venditio, de contrah. empr. nisi dicamus, Innocentiū loqui, vel de manus iniectione priuata, vel quæ fiat cum ministerio iudicis secularis, tanquam in competentis, c. si diligenti, extra de foro compet. aut saltem in casu, vbi prædium donatum iam fuit conuersum in adem sacram,*

6 aut cæmeterium: quo casu, ne quidem, si ob nō seruata pacta, poterit, quod donatum est, ab ecclesia reuocari, sed debet donator contentus esse æstimatione rerum, pro quibus agit, Felin. *d. c. verum. nu. 9. vers. 2. declaratio, de foro compet.* Idque illa ratione, quod mutata est antiqua conditio rei, Anton. de Butt. *d. c. verum, nu. 12. per c. ad hoc, extra de religiof.*

7 dom. et nisi forte negligentia solius prælati, absque culpa collegii vel ecclesiæ, interuenisset, ita declarat Felin. in *d. c. verum. nu. 7. & 8.* vbi etiam Panor. notat, *n. 2. & Ant. de Butt. n. 12.* cum Ioanne Andr. & Hostiensis *ibidem*, & post eos, hanc opinionem, contra Innocentium, asserit, & sequitur etiam Bart. in *l. si. n. 1. ff. ut in poss. legat. seru. causa esse lic. & in l. redtores. nu. 4. C. de pignor. ac facit l. si quis curialis. in verb.*

ad pristinam sortem, veluti manu iniecta, reuocetur, ibidemque Salic. *nu. 2. C. de episc. & cler.* Afferunt rationem, et quod executio iuridica excusat a sacrilegio. *l. quanquam in princ. ff. de aqua plu. arc.* cum profectio iuris cuiusque, non habeat in se iniuriam. *l. 1. §. vsque adeo. & l. iniuriarum §. 1. de iniuriis c. scienti, & consentienti, extra, de reg. iur. in 6.* Licuit enim donatori ab initio, circa traditionem rei suæ, imponere ei legem, et quam volebat, *l. in traditionib. ff. de pactis. l. legem quæ dixisti C. eod.* hanc rationem innuit Ant. de Butt. in *d. c. verum. n. 12.* eaq; sententia communis est, teste Ruin. *consil. 145. n. 6. vol. 4.* quem allegat, & sequitur Menoch. *de adipis. pos. remed. §. n. 25. Coler. de process. executiu. part. 2. c. 3. num. 173. & seq.*

Si ex causa criminali agatur contra clericum: notanda sunt monita huc quadrantia Ioan. Imbert. in *Instit. forensibus lib. 3. c. 16. in verbo: purgatione*: sequentibus verbis comprehensa; Hic quadrat maxime, ut admoneamus, sacerdotes, criminis pœnā sanguinis commerti, & honorū publicationem inferentis, gratiam, à Rege nostro consequi oportere, ut tradit Dn. Chassanæus in *consue. Burgun. commenta. tit. si aucun. commet. simple larcin. §. 5. in vers. si na grace, in fine.* Nam clericorum immobilia, moribus nostris publicata, merum imperiū, in loco vbi sita sunt, et habentib; acquiruntur, tradit Oldrad. *con. 17. & Boer. in consuetu. Bitur. tit. de iurisdic. §. 2. & D. Chassan. in tit. des confiscation. §. 1. in gl. & appartient. in consuetud. Burgun. vbi id etiā eo producit, quando à iudice ecclesiastico fit immobilium publicatio. Addit quoque multam pecuniariam, qua iudex pontificius plectit clericum, ob delictum, ad iurisdictionis laicæ vindictam spectans, eius fieri, cuius est laica, iurisdictionis. Verum si de crimine læsæ maiestatis clericus condemnatur, immobilia ad Regem perueniunt, ut tradit Guid. Pap. *questio. 341.* Quod si de crimine hæreseos conuictus sit, nihilominus immobilia efficiuntur et eius, qui merum imperium obtinet: ut tradit idem Guido, *quest. 77.* Quare non facile assentirem Dn. Chassanæo, qui in *ritu. supra citato, ad finem* tradit, quod si iudex regius bona delinquentis publicet, ea principi acquiruntur: etenim contra fuisse iudicatum quamplurimis curiæ Parisiensis arefctis compertum habeo, vnde in huiusmodi publicationibus, curia illa fere his verbis vti solet: ut bona publicentur, & confiscentur, ei, cuius ea res est, seu cui oportet. Nec refragatur, quod ibi adducit idem Chassanæus: publicationem esse introductam pro oneribus sumptuum, qui in lites capitales fiunt: nam Rex, siue æris regii susceptor de bonis publicatis, sibi eos sumptus præcipit: nonnunquam pœna pecuniaria in harum expensarum compensationem Regi adiudicatur. et Mobilia autem clericorum, acquiruntur episcopis eorum: ut tradunt Oldrad. & Boer. in *locis supra cita.* Sequuntur enim personam, & non territorium: ut scribit Alexand. Imol. in *consil. 16. 1. volum.* et Sed dubitabatur, cui episcopo ea debeant applicari: an videlicet ei, in cuius diocesi ea reperiuntur: an vero ei, à quo clericus sacris initiatus est: an autem ei, qui sententiam super crimine profert: an denique ei, in cuius diocesi delictum est commissum: Oldradus enim, in *consilio supra citato*, sentit ei publicanda, & adiudicanda Episcopo, in cuius diocesi*

crimen est perpetratum. At Ioann. Gallus in *questio. suis q. 91.* refert Parisiensis curiæ aresto fuisse pronunciatum; ea mobilia ad illum pertinere Episcopum, eique applicari oportere, in cuius *diocesi ipsa sunt constituta.* Quod confirmatur ex simili specie, in statutis nostris municipalis regionis **15** Pictonicæ ¶ relata *c. 130.* ubi mobilia eius, qui sine hærede mortuus est, ei domino applicantur, in cuius sunt territorio. Idem tradit Bald. in *c. 1. de pace tenen. per eum text. & latius Alex. Imol. in cons. 16. supra allegato.* in quam rem citat text. in *l. ex facto proponatur. §. verum. ff. de heredib. insti.* Porro Steph. Anfrer. in *decision. Tholoss. q. 150.* scribit, dominum temporalem, cui essent immobilia clerici accusati applicanda ob crimen, non posse conqueri, si episcopus cū clerico, coram se criminis illius convicto, & confesso, transigat, cum fraus in bonis acquirendis nulla fiat. *l. cum quidā. ff. de iure fisci.* Quod quidem non parum confert ad id confirmandum arestum quo in *lib. 1. supra* reuulimus, pronunciatum fuisse, dominum feudarium; in cuius feudo sunt sita immobilia eius, qui crimen commisit, non posse oppugnare criminis gratiam illi à principe factam: quibus ex eo crimine immobilia illa ei fuissent publicanda, si quidem istic, sicut hic, non potest quis se fraudatum in bonis quærendis allegare; Necnō episcopus in exactione multæ contra clericum iudicatæ, Regi, multam suam repenti, præferunt, vt not. in arest. ad finem styli parlamen. adpositis, *arest. 103.*

Et hæc prima causa est, quare de differentia rerum, proprie sic dictarum, agatur.

Secundo, hæc consideratio rerum ad hoc conducit, quod missio in possess. non potest fieri à delegato, etiam Papæ, sine hoc remedio, cuius rei testem habemus Purpurat. *consil. 537. num. 3.* sic hanc rem pertractantem: Quod delegatus Papæ potest ubique exercere suam iurisdictionem, excommunicando, & aliis modis, quibus iurisdictionis ecclesiastica exerceri solet. & ita Socin. loquitur in *præallegato consilio*; non tamen potest mittere ¶ in possessionem, in reb. laicorum, sitis in territorio domini temporalis, seu laici; sed debet committere, vt executio fiat à iudice laico, secundum Innocent. & Bald. in *cap. significasti. de officio deleg.* quod Docto. communiter lequantur, & dicit Cardin. in *clum. pri. de offi. deleg. quest. 10.* quod isto casu debet requirere auxilium brachii secularis, per viam simplicis requisitionis. Nec huic communi opinioni obstant duo, quæ moderni adducunt, in *d. cap. significasti.* quos ibi commemorat Felin. in *col. vii. in primo d. Innoc. in c. t. de mutuis petitionibus.* quod iudex laicus exequitur suam sententiam in bonis clerici coram eo reconuenti; ergo pariter ecclesiasticus debet posse exequi in bonis laici à se condemnati: quia neganda est ista consequentia, propter diuersitatem rationis: quia d. casu iudex laicus, non exequitur sententiam in rebus ecclesiasticis, sed in prophanis, quæ sunt in territorio ipsius iudicis exequentis, quo caret delegatus, & propterea non potest **17** facere ¶ missionem in possessionem: vt in simili Bald. dicit, in *l. ubi quicquam. §. vbi decretum. colum. penult. ff. de officio. procons. & lega.* & latius dixi. in *l. imperium. ff. de iurisdic. colam. §. versic. & ex prædicta consensione.* Secundo mouebantur d. moderni, per

l. magis puto. §. illud. ff. de rebus eorum. ¶ vbi iudex domicilii pupilli, præstat autoritatem, in alienatione rei pupillaris, existentis extra suum territorium; Ergo eodem modo delegatus potest concedere missionem in possessionem in alieno territorio; sed nec istud aliquid concludit contra communem; quia, & si iudex domicilii possit talem authoritatem concedere: non tamen posset emptorem mittere in possessionem, in alieno territorio; sed deberet rescribere iudici territorii; vt ita faceret; iuxta gloss. in *l. quædam puella in princ. vbi dixi. ff. de iurisdic. omn. iudic.* & sic in proposito delegatus, vel ordinarius ecclesiasticus, habent authoritatem in causa coram se pendente pronuncianti, aliquem esse mittendum in possessionem: non tamen possunt re ipsa mittere, sed debent requirere dominum seu iudicem territorii, vt dicit communis opinio. Nam aliud est, pronunciare; aliquem esse mittendum, ¶ & aliud **19** est, re ipsa mittere: quia per primum, nulla fit iniuria domino territorii; sed per secundum sic, si non requiratur; & quia in primo adest iurisdictionis, cuius exercitium impeditur in secundo, propter carentiam territorii: & maioris iurisdictionis est mittere in possessionem, re ipsa, tanquam sit mixti imperii, quam ferre sententiam ¶ de mixto **20** tendo in possessionem; quod est simplicis iurisdictionis gloss. in *l. prima. ff. de iurid. omn. iudic. in verbo. possessionem*; vbi comprobauit per multa, post Bald. & Alex. *rol. 6.* & ita in omnem euentum excusari non possunt d. condemnati, quin rem illicitam fecerint.

CAPVT IX.

De natura causarum, & quæ mixti fori dicantur.

SUMMARIUM.

- 1 Mixte actiones in iura.
- 2 Mixta causa, iuris scilicet diuini, & ecclesiasticæ.
- 3 Quare de mixtis hic agatur exemplo Cameræ doctur.
- 4 Sacrilegii crimen an sit canonici, vel ciuile, an vero mixti fori? Et eius questionis vsus. n. §. & decis. n. 11.
- 6 Blasphemia, est mixti fori.
- 7 Perurium Deum vltorem habet, & cuius fori?
- 8 Iuramentum quomodo Prator suatur.
- 9 Ex iuramento an actio nascatur.
- 10 Fidem frangens grauiter peccat.
- 12 Iuramenti ratione quando, & quibus casibus secularis cognoscat.
- 13 Baldi inuectiua in canonistas.
- 14 Sortilegium cuius fori, controuertitur.
- 15 Sodomia cuius fori?
- 16 Adulterium cuius fori late distinguendo euoluitur.
- 17 Adulterio quæ pœna constituta?
- 18 Stuprum est mixti fori.
- 19 Concubinatus cuius fori?
- 20 Concubinatum Aristoteles improbat.
- 21 Vsuræ cuius sit fori, varie distinguendo discutitur.
- 22 Patronatus ius cuius fori distinctione explicatur.
- 23 Decima cui foro ascribantur variis distinctionibus enodatur.
- 24 Quatuor regula, vel potius monita circa doctrinam de mixtis causis proponuntur, quæ omnino in consideratione, ne hic erretur, habenda sunt.

25 Regula seu monitum primum ex Castellion.

26 Regula secunda ex Coelnero.

27 Regula tertia ex Hyppolit. de Marsiliis.

28 Regula quarta ex Decio, & Agia.

CIRCA causas earumque naturam, non minor hic, imo exactior exigitur cura. Vix enim illa quæ infra, de modo procedendi, (in quo nervus totius tractationis consistit) intelligi possunt, nisi exacta hic causæ inquisitio instituat, unde enim ea, quæ ibi proponuntur, cognoscere licebit? nisi causas earumque naturam cognitam habeamus nihil enim prius ibi quaeritur; quam hoc; An causa sit mere canonici, an vero mixti fori? Quæ distinctio ratione mixtionis, non est inusitata. Sic enim, ut de iuriconsultis dicam, actiones quaedam mixtam causam obtinere tradit Imper. Iustinian. in §. actionum Instit. de act. Sic; ut & de Theologis §. agam; duo iura in vnum mixta reperiri sapere, diuinum scilicet, & humanum, diuersis tamen respectibus coniuncta, ita, ut substantia iuris diuini sit, determinatio autem ecclesiastica, demonstrat, & exemplis variis illustrat Franciscus Vargas, de episcop. iurisdictione axiomat. 12.

Et in specie huius nostræ distinctionis Camerale exemplum exstat apud Fridericum, c. 65. nu. 7. vbi sic ait: An etiam brachium seculare recte implore, & impartiat, pro executione sententiæ, de cuius cognitione laicus intrmittere se non potest? Et hoc similiter in eadem causa Halberstadenis motum est. Quidam generaliter tenebant præiudicia, in quibus Camerae auxilium ab ecclesiasticis imploratum est, accipienda esse eo casu, quando cognitio quoque seculari comperit, ratione sententiæ, & iudicis illius, qui brachium inuocauit. Iam autem ex tenore instrumenti copiaque sententiæ declaratoria, cuius potissimum executio vrgetur, constare, causam esse mere spirituales, de collatione præposituræ Ecclesiæ Halberstadenis; & non ipsum iudicem, executionem sententiæ, quæ principaliter in restitutione præposituræ consisteret, vrgere, sed potius quod ipsa Pars brachium inuocet: tum iudicem ecclesiasticum, qui sententiam tulerit esse plane extraneum ab imperio, ad cuius etiam mores, & constitutionem nullatenus pateretur se astringi, qui in sententia longe extra limites imperii dicta, tali quoque vltimo fundamento sit, quod in imperio, stante religionis pacificatione, sustineri non posset. Unde etiam executoriales denegatæ, &c. Et hæc etiam in consideratione habita fuerunt in causa Braunshweig contra Hildesheim. Ex itaque, non solum in criminalibus, sed, ob vicinitatem, quædam etiam in civilibus hic breuiter examinandæ, & ordine recensendæ sunt. Possunt autem hoc ordine recte distingui; quod, quæ sunt criminalia, de sua natura, aut committantur in Deum; aut non.

In Deum.

4 Primum, sacrilegium, quod non tantum furti rei sacræ, vel religiosæ, sed etiam aliis factis, ut contemptu Dei, & principis sit; de quo Iohan. Harprecht ad §. item lex 3. nu. 4. Instit. de publ. iud. Et licet id quidam civilis fori esse statuunt, per l. sacrilegii. ff. ad l. Iuliam peculatus, ut & poenam l. 1. C. neminem licere signum saluator. Et ita in praxi seruati notauit Clar. in pract. criminal. q. 37. de consuetud. Mediolan. Iacob. Mileus in praxi fol. 74. n. 7. Alii autem id

fori canonici esse, dicant. c. 8. cum sit coquestus 16 de foro compet. Bald. in authent. clericus C. de episcop. & cleric. Mixtum tamen esse probat text. in c. cum sit generali. de foro compet. c. fin. lib. 6. & Mantica conf. 226. in qua opinione etiam est Abbas, ad c. cum sit generale. de foro compet. & idcirco Ioan. Andri. in addit. ad Speculat. in rubr. de maior. & obediens. tradit, iudicem secularem capere laicum sacrilegum, ad instantiam iudicis ecclesiastici, non æque autoritate propria. Ac illud fortasse est, quod dicere voluit Hostiensis, ad d. c. cum sit generale, quod sacrilegium sit principaliter crimen ecclesiasticum: licet interdum puniatur per secularem iudicem, quando imponitur capitalis poena. c. nouit. de iudicis, quæ ecclesia non agnoscit, Cuius sane sententia maxime placet, ob causam illam, quam affert Lucius III. d. c. cum sit generale. In fauorem, inquit, Ecclesiæ est introduendum, ut malefactores suos, qui sacrilegi sunt censendi, venerabilium locorum Rectores possint, sub quo maluerint iudice, conuenire. Eandem rationem reddit Bonifacius Papa. VIII. c. fin. de penis. lib. 6. & quod plus est, statuit, ut qui in personam Cardinalium, & familiarium ipsius Pontificis deliquerit, licet ab ecclesiastico iudice castigatus, possit iterum à magistratibus civilibus, secundum Cæsareas constitutiones, puniri. In quibus quidem verbis innuere videtur Bonifacius: quod licet poena aduersus sacrilegos iure civili imposita sit; tamen magistratibus civilibus haud liceat se in huiusmodi criminibus interponere, sed in fauorem libertatis ecclesiasticæ facit, ut poenæ ita constitutæ, executioni mandentur. Vltimum huius rei proponit ex mente Cyn. Angel. in §. magistratibus in ff. de iuris. omn. iudic. Quæritque; an sententia lata per iudicem ecclesiasticum, super sacrilegio, possit executioni mandari per iudicem secularem, sine nouo processu: decidit quod non, propter defectum potestatis executionis, qua caret iudicans: allegat pro casu §. si vero crimen. in cor. de sanctissimus episc. Et dicit verum addit. Bar. & c. Et hanc Angelii doctrinam multis super additis confirmat Alex. in d. l. n. 10. & Decius distinguendo probans, contra ipsius mentem, Bar. n. 13. Secundo blasphemia, quod esse mixti fori, extra controuersiam hæctenus fuit. c. 2. de maled. & refert Iul. Clar. in pract. crim. §. blasphemia. vers. Hoc crimen lib. 5. Hyppolit. de banis. verb. iudices. n. 207.

Tertio, Periurium Deum spectare, ex eo constat, quod eum habeat vltorem. Et id quidem esse fori ecclesiastici voluit Io. Quint. Hædus, in Aristocrat. Christ. civil. fol. 57. Iurisiurandi inquit religio ad ecclesiæ iudicium duntaxat pertinet. Iurisiurandum, quos habeat iudices, plusquam manifestum est, quod hoc in capite Nouit. dicitur: videlicet, de iuramenti religione, quemadmodum de sacris, & religionis omnibus, solos pontifices esse iudices, interpretes, & disceptatores. Prisco etiã Romanorum more, ad pontifices, ut ad antistites deorum immortalium, populus adibat, dubius de pietate, de fide, ac iureiurando, & de votis omnibus, rite exoluendis: ut lib. de legib. 2. Cicero scriptum reliquit. Quod iuratum est, prior quidem tuetur, & pacifcentes cogere debet ad seruandum iurandum, non vi, nec dolo adactum. l. 5. de iureiur. ff. c. 2. eo. tit. in 6. Verum id agit tam religionis causa quam pacti precedentis ratione: sed religiosæ, an superstitiosæ sit iuratum, licitum, nec ne sit iuramentum, consulenda venit ecclesia sola: cuius est in ambiguo statue-

statuere, an & quatenus obligemur iuramento, quasque vires habeat. *cap. venerabilem. de elect. c. 2. de pactis. in 6.* Iusiurandum est affirmatio religiosa: quum quid affirmate (ait Cicero) quasi teste Deo, promittimus. *Officiorum 3.* Hoc, si iudice autore, p̄tetur, vel, si prius cōuentis accedat, iure obligat, & seruandum est, etiam à p̄beribus. auth. Sacramenta. *C. si aduers. vend. &c.* Nam ad iustitiam, & fidem contractuum, iudiciorumq; necnon ad pactorum confirmationem pertinet, quam qui violat, in publicas leges committit, & peierat: ideo punitur, vt infra diceimus. Est aliud quoddam iusiurandum, priuatim mutua conventionione datum, extra iudicia: † nulla civilis existit, sicuti nec ex promissione simplici, nascitur actio, nec inter legitimas cōventiones habetur. Bartolus Innocentium secutus, hoc probat in *l. si quis pro eo. ff. de fidei. Neq; enim verum est quod quidam dixerunt, iuramentum in se habere pactum: late per Albericum, dilerte per Iasonem, in l. iusiurandum quod ex conventionione. ff. de iureiura.* Quisquis tamen sic fallit,

10 & fidem frangit, † grauitur peccat. *Leuit. 5. cap.* Quare & hoc iusiurandū, si citra salutis æternæ dispendium, fieri potest, pariter seruandum est, ac Deo diligenter reddendum, si non bonis moribus, aut vtilitati publicæ repugnet. *c. si diligenti, de foro comp. c. debitores. de iureiur.* Nam creditit & gentilitas infensos esse, iratosq; Deos periurio. Tibulli carmen extat, *eleg. 1.* præter innumera alia exemplā: sed hoc imprimis occurrat,

Ab miser, & si quis primo periuria celat,

Sera tamen tacitis pœna venit pedibus.

Ad hunc ego sensum interpretor Alexandri constitutionem *l. 2. de reb. cred. C.* de qua tamen non omnes vno modo; sed post explicabitur. Ex qua patet, etiam Ethnicorum principum legibus, iuramenti causam creditam semper, & existimatam fuisse causam Dei, eiusque vindicem esse Deum, quo teste aliquid affirmauimus. Quod si causa Dei est, ergo non alibi agenda, quam pro Dei tribunali, quæ est ipsa Ecclesia. Quæ quidem, si nos iuramento soluerit, soluti sumus & in cœlis: si ligatos pronunciarit, ligati sumus & apud Deum. Conuenit huc & illud inter nos tritum verbum: Iuramentū addere forū foro. Nam ratione iuramenti, quoque de negotio, & in quemcunq; hominem ius dicit ecclesiasticus, alias incompetens iudex. *c. vit. de foro compet. lib. 6.* Hactenus Hæd. & late idem

11 *fol. 102. & 103.* Et mixti † fori esse periurium sine controuersia esse tradit Couarr. *lib. 4. decretal. p. 2. c. 6. n. 20.* cuius hæc sunt verba: Sic etiam lex civilis, contra periuros, pœnam potest statuere, licet crimen ecclesiasticum sit. Roma. *cons. 512. sic & periurium punit. l. si quis maior. C. de transact.* Nec inconueniens est, crimen aliquod ecclesiasticum esse: ita vt nullus, nisi iudex ecclesiasticus, de illo crimine censere possit. pœnas vero temporales, aduersus id crimen committentes, à secularib. principibus statui, idq; ad laicum potestatem p̄inere: vt probat erudite Alfonso à Castro *lib. 2. de iust. here. punitio. c. 26.* & probatur in *c. cū secundū. de here. li. 6.*

Ast quia non solum de periurio, sed aliis etiam speciebus iuramenti sæpe hic agitur, operæ precium erit de his, & aliis, inquirere idq; verbis Hyppol. in *verbo; iudice: tractat. de bannitis nū. 20.* q̄ ita habent:

12 Vtrum † autem iudex secularis super iuramento se intromittere possit, pulchra est quæstio, & quoti-

diana, sup qua, omiffis disputationibus, quæ fieri possent, notabis triplicem conclusionem: quæ e-
licio ex dictis Canonistarum communiter, in *c. 1. de iureiuran. præcipue per Felin. ibi:* Prima conclusio sit: quod iudex sæcularis nō potest absolvere à iuramento: & hoc ratione spiritualitatis, quam in se habet iuramentum: & est communis conclusio: quæ est euidentis, & clara, ex notatis per Doct. in *c. venerabilem, de electi. & in c. cum sit generale, post glo. fin. ibi. de foro compet. & per D. Abb. in c. significante. de pignor. & per omnes in c. ff. de foro compet. lib. 6.* Secunda conclusio sit firma, & absoluta: quod iudex secularis potest cogere quemlibet ad obseruantiam iuramenti, & non potest sibi opponi de incompetencia, per text. vbi est casus, & ibi per Doct. in *c. licet, de iureiur. lib. 6.* & huius ratione ampliant Doct. vt possit etiam compellere recipientem turpe iuramentum, ad ipsum relaxandum, vt expresse sentit Frederic. *cons. 272. statutum ciuitatis, prope finē, & de ipso festum facit Rom. in sing. 508.* Tertia conclusio est: quod iudex secularis potest declarare quem incurrisse periurium, casu quo de hoc esset dubium, vt voluit Roman. in *sing. 430. Ego corā magnis Doctoribus:* quia lex sæcularis, seu civilis punit periurium, vt in *l. 2. ff. ad Turpil. & in l. si quis maior. C. de transact.* ergo & iudex potest hoc declarare, & adducit, quod not. D. Ant. in *c. cū sit generale, de foro compet. vbi dicit:* q̄ etiā sæcularis iudex, potest punire, quia q̄ potest cognoscere consequens, poterit etiā cognoscere, q̄ est antecedens *vulg. l. illud ff. de acqui. hered. l. ad rem mobilē, & l. ad legatū. ff. de procur. sed intellige, vt supra dictum fuit, quando de hoc nō est quæstio iuris, sed facti, per not. in d. l. Titia. ff. soluto matrim. per Bart & alios, & D. Ant. & Abb. in d. c. tua, de ordin. cogn. possit etiam sæcularis iudex cognoscere de nullitate absolutionis à iuramento factæ per iudicem ecclesiasticum, secundū Pet. de Anchor. multum solenniter, *cons. 382. re-rento ordine dubiorum in 4. col.* mouetur per plura, de quibus ibi per eū q̄ tamen declaratur esse verum, vbi euidenter appareret nulla, vel iniqua, & sequitur Feli. vbi supra, & dicit esse notandum, & subdit q̄ istis modis acceptari possunt animosa, & insolentia verba Bald. in *l. 1. in prima col. vers. modo solet dubitari. C. de operi. lib. qui multū inuehit † contra* 13*

Canonistas virtute iuramenti omnia reuocantes ad suum imperium, & quicquid est dubium, trahentes ad suum molendinū, licet postea cedat, dicens, quod de facto cōmuniter Ecclesiæ defertur, & est pars mitior, secundum eum, & vide ad idem Felin. valde egregie loquentem in *c. 2. 8. col. ver. tertia conclusio, de relaxatione iudicis secularis, extra de sponsal. vbi in eff. cū idem renet, & cōcludit quod in præallegato. c. 1. de iureiur. more solito ponēs regulam cum fallentis suis, & per Abb. etiā notanter in *c. cum sit. de foro compet.* quas cōclusiones tanquam magistrales, veras & communes, bene nota, & memoriæ manda, in materia iuramenti.*

Quarto: sortilegium: † de quo non est consensus par omnium. Nā etsi mere ciuile crimen esse, constat, *ex l. 3. C. de maleficiis.* Tamen id esse mixti fori pulchre notat Panormit. in *c. 1. n. 3. & 4. de sortileg.* Clarus § hæresis. *vers. successiue:* nonnulli distinguunt, inter quos est Gemini. *consil. 54.* & Barbatæ *cons. 55. li. 1.* Quibus alii frequenter adherent, præcipue Afflic. *super 1. consil. Regni, rubr. 1. n. 17.* quod aut sortilegiū tale est, q̄ sapit hæresim manifestā,

aut non sapit: hoc casu cognitio vtriusq; iudicis erit: illo autem ecclesiastici tantum: quod videtur constituisse Alexand. II. c. 8. §. sane. de heret. lib. 6. dū prohibet hæreticæ prauitatis inquisitoribus, ne de diuinationibus, & sortilegiis se intrōmittāt, nisi hæresin sapiant manifeste, sed iubet eos relinqui suis iudicibus puniendos. Suis (inquam) iudicibus, hoc est seculari, & ecclesiastico. Adde Hypoli. de bannit. in verbo iudice. n. 207. Ad horū tamen explicationem vide monita Godelman. lib. 1. c. 11. in tractat. de venefic. Et conferunt hic quæ luculentissime ad propositum præsens edisserit Constantius Landi, in libello præsermissorum, in explicatione l. eorum C. de mathematic. fol. vlt.

In hominem quæ cōmittuntur, aut in corpus aut bona committuntur. In corpus.

15 Primo. † Sodomia; illam autem esse ciuilibi fori constat ex l. cum vir nubit in feminam. C. ad l. Iuliam de adulteriis. Canonistæ vero sibi ascribunt, c. 8. de excessu pralat. Esse vero mixti testatur Michael Agia, de exhib. auxil. fundamento 17. fol. 66. Cognitionem (aiens) huius horrendi criminis, ad iudicem ecclesiasticum sicut ad secularem, pertinere, constat, ex decreto Alexandri III. in Concilio Lateranensi, & habetur cap. 8. de excessibus Pralatorum. Quicumque (ait) illa incontinentia, quæ contra naturam est propter quam ira Dei venit in filios diffidentia, & quinque ciuitates igne cōsumpsit deprehensi fuerint laborare, si clerici fuerint, deiciantur à clero, vel ad agendam pœnitentiã in monasteriis detrudantur: si laici, ex cōmunicationi subdantur, & à cætu fidelium fiant penitus alieni. In nostro regno Valentino, huius facinoris cognitio inquisitoribus incumbit; & ita vsu receptum est.

16 Secundo; adulterium, † quod quidem mere ecclesiasticum putauerunt Anast. Germon. cap. 9. lib. 1. animaduersionum Couarru. cap. 7. §. vlt. num. 2. lib. 4. decretal. Quidam tamen id restringunt, si ad thori separationem agatur c. rna. de procurat. & sentiunt Decius conf. 212. n. 2. & Couarr. d. c. 7. §. 6. n. 8.

Alii distinguunt, & civilem esse cognitionem dicunt si adulter sit de iurisdictione magistratus ciuilibi. Vnde & pœnæ, de iure ciuili, ad mortem constitutæ Innocent. in d. cap. rna. & Alc. in c. 1. de offic. ordi. Et hæc distinctio in Germania multis locis obseruatur. Hypo. de bannit. in verb. iudice. n. 207. adde omnino Ioan. Papon. in præcept. non machabe-

37 ris. lib. 1. fol. 63. & seq. † vbi omnes pœnas erudite enarrat, nec à pposito erit videre, Constant. Landi, in libell. exercitation. in explicat. si adulter. ff. ad l. Iuliam de adultr. fol. 123. vt autem quæ iam dicta sunt, dexterior explicentur, audiamus & Flamin. de Rubeis, in tractat. de adulter. c. 10. n. 2. Iudex autem quis esse debeat, inde pendere videtur, num sit misti fori, vel non. Et esse quidem attestati sunt Doct. complures, inter quos Deci. conf. 212. n. 2. Abb. in c. cum haberet, de eo qui dux. in matrim. quam pollu. per adultr. no. 2. & in c. cum sit generale, n. 23. de foro compet. in cap. consuluit. 1. num. 1. de app. qui dicit ad ecclesiasticum spectare iudicem, nō modo, quando agitur ad separationem thori, sed & quando agitur ad vindictam. Idem quoq; in c. 1. num. 3. de offi. ordi. tenet, respectu laicorū cognoscibile crimen esse p vtrūq; præuentione etiam multū valente, & tenet Crot. conf. 413. n. 46. lib. 3. quod indubitata videtur quæstio, cum agitur de separatione thori: quia tunc indubie ad ecclesiasticum iudicem cognitio per-

tinet, Bellame. in c. cum laicus. 10. de foro compet. in 6. Franc. Marc. decis. 514. nu. 6. 7. par. 1. D. Tib. Dec. in pract. crim. c. 22. n. 7. fol. 199. par. 1. Clar. q. cōmunem dicit. q. 37. vers. quæro nunquid separatio thori est ecclesiastici, in §. adulterium vers. hoc crimen, & confirmat Soarez in thesaur. recept. sententiar. in vers. ficul. adulteriū. n. 38. qui tenent, adulteriū esse misti fori, id est, vt ecclesiasticus iudex possit de eo se impedire, & cognoscere, non tantum cum agitur ad vindictam, & ad pœnam, sed etiam eo casu, quo separatur, & eo, quo reintegratur matrimonium, vt desistatur ab ipso adulterii peccato; vnde ex eo text. ita dicit Abb. in d. c. cū haberent, quæ sequuntur Ang. in tract. malef. in verb. Che hai adulterato. Rom. sing. 157. Fed. de Sen. conf. 97. mulier accusata. & Abb. rursum in c. gaudemus. de conuersat. coniug. Anchara. in clem. dispensiosam, de iud. Bald. in l. quoties. C. de iud. quicquid contra tenuisse dicatur Io. And. in c. si. de for. cōp. in 6. q. tenuit, non se impedire ecclesiasticū iudicē de adulterio, nisi cū agitur de separatione thori p. c. rex debet. 23. q. 5. vbi habetur, q. ad seculare iudicem pertineat punitio adulterii. Sed Abb. in d. c. cum haberet, respondet per tex. in c. 1. de offi. ordi. vnde tenet, misti fori hoc crimen esse; & q. ecclesiasticus iudex cōpellere potest adulteriū, vt abiuret adulteram & redeat ad vxorem, ne mpe quod eam se amādabit, nec admittet vterq;. Ita etiā tenuit idem Abb. in c. intelleximus, n. 2. de adult. & sup. & Guid. Pap. decis. 178. & dicunt Doct. in præcatis locis potissimū Franc. Marc. post Abb. q. adulteriū ideo est misti fori; quia participat de pœna adulterii ppter separationē thori, & etiā ciuilibi dicitur, ppter lucrum dotis, & contradotis, q. veniunt accessorie ad matrimonium c. per vestras. c. plerumq. de don. inter vir. & vxor. Car. per Io. de Imol. in c. rna. de procur. Quamq; alii tenent posse mulierem etiam criminaliter accusari, coram ecclesiastico iudice, per d. c. gaudemus. de cōuers. coniug. quia hodie mulieri capitalis non imminet pœna pro adulterio: vnde potest Ecclesiasticus iudex cognoscere ppter matrimonii sacramentū; ex quo adulteri sacrilegi dicitur, vt superius pbauimus: ideo cū misti fori sit isthæc cognitio præuentioni locū fieri vult, Fran. Mar. d. decis. 514. nu. 7. par. 1. Sed pace omnium dixerim; neminem vidi, qui luculentius materiã hanc, & intelligibilius tractarit, q. D. Tib. Dec. in præcatis eius tract. cri. li. 4. tit. misti fori qui sint, n. 7. vbi septem distinguit casus, seu maus septē constituit regulas ex quib. clare dignoscitur; quando ad ecclesiasticū & quando ad seculare iudicem adulterii cognitio spectet. Ideo, ne alienos labores meos faciã, ne tanti viri gloriã videar inuidere, ad eum remitto candidum Lectorē, q. singulis quibusq; occurrentib. casib. decisiones accommodare poterit, & scire quādo ecclesiasticus iudex sit ad eundem, & quando secularis. Et quæ de adulterio dicta, † ad stuprū 18 etiam extenduntur. Bald. in l. consulta diuina C. de testam. sic si patres, vel domini velint prostituere filias, vel ancillas, ad episcopum confugi poterit vt eas à potestate Domini, vel patris, liberandas curet. l. si Lenones C. de episc. audien. Sed quid de concubinato † (qui dicitur à concubio, teste Marco 19 Vertrano lib. sing. de iure lib. c. 30. vers. alio modo) dicendum: hoc explicat Agia, d. loc. fol. 65. Godoffredus, quem citat Abbas Panorm. ad c. cū sit generale. n. 25. de foro cōp. tenet esse crimē mere ecclesiasticū ac p inde cognitionē eius, ad animaduersionē ad eccle-

ecclesiasticum magistratum pertinere; non item ad civilem. Iulius Clar. in sua praxi. q. 37. dicit opinionem hanc, quæ & communis est, proculdubio procedere, si admittamus, concubinatum de iure civili non esse delictum; secus vero, si eodem iure concubinatus prohibeatur: hoc enim casu esset communis fori. Sed dicendum est; quod cum crimen hoc sola lege Pontificia sit prohibitum, teste Didaco Couarruu. lib. 3. variar. resolutionum. c. 3. vers. ego vt libere. sequitur necessario, vt sit mere ecclesiasticum: ac proinde solus ecclesiasticus sit eius iudex competens. Vt autem hoc, quod Agia dicit, melius intelligatur, audiamus & Ioan. Papon. d. loc. sub rubrica, de concubinato. Hodie, inquit, iure nouissimo, concubinatus illicitus est: vt est præclarus textus, in auth. de lenon. §. sancimus igitur omnes quidem castitatem agere: quæ etiam sola cum fiducia possibilis est hominum animas præsentare: & §. mulieres ita caste viuere volumus, & oramus, vt nō luxur. h. cont. nat. & apertius, & recētius, in c. 1. de fil. natu. ex matr. ad morga. cont. & hunc text. ad id præclare inducit Bened. in repetit. sua, in notula. vt vxo. non adul. nu. 674. Ioan. Fab. in §. Inst. si quadrup. paup. fecis. dicat. Canones specialiter omnem concubiū, præter vxorium, interdixerunt: nec circa concubinatum antiquas attenderunt leges. c. nemo sibi blandiatur. de legib. c. hominum 32. q. 4. hæc tractatur p. Hostien. in c. lator. qui. fil. sint legitimi, & per gl. in c. a. iter 30. q. 5.

20 Idq; sancte constituerat Aristoteles † lib. politico- rum 7. c. 16. in fi. Coitus, inquit ille, omnis alterius, quam coniugis, penitus sit interdictus, quando- quidem sit, & appelletur coniux. Quod si quis deprehendatur, contra facere, pro delicto pœnam reportet: Hactenus Aristo.

In bona quæ committuntur.

21 Primum est vsura † licet enim, vsuram crimen esse mere ecclesiasticū, defendit gl. ad clem. 2. verb. vsur. de iud. Albe. de Rosat. ad rubr. de vsur. n. 5. Lopus allegat. 56. Alex. l. quoties n. 4. de iudiciis. R. pa. in l. qui pro tribunali n. 7. ff. de iudiciis. Contrariumq; tenuerit Couarr. lib. 3. variar. resolut. cap. 3. vers. ego vt libere quid & c. Vnde & pœnæ ab Imperatorib. l. 26. §. super vsurarum. C. de vsuris. desuper statuta: Mixti tamen fori esse: & si sit q̄stio iuris ad ecclesiasticum; si facti, ad sæcularem pertinere, tradunt Bald. ad l. quoties. circa finem. C. de iudiciis, quem communiter cæteri sequuntur, ad stipulante Blanco, in suo, de compromissu tract. fol. 94. nu. 9. & eodem Couarru. d. c. 3. vers. vt cumq;. & in epitom. lib. 4. part. 2. c. 6. num. 19. Eamq; communem fatentur Abb. ad. c. cum sit generale. n. 17. de foro compet. & Alex. ad d. l. quoties. & alii, quos recenset Iulius Clar. qui insuper tradit; iudicem laicum nō posse de cōtractu vsurario principaliter in iudicium deducto, cognoscere: posse tamen, quando incidenter opponitur, per modū exceptionis, etiam si q̄stio sit iuris, vt tradit Guido Pap. ex cōmuni interpretū sententia, in cōf. 180. n. 2.

Confirmant hæc, quæ notat Marquar. de iudic. c. 11. n. 10. dum inquit: Quod quidem crimen, cum sit Ecclesiasticum vt per gl. & Doct. in c. cum sit generale de foro compet. & in c. 1. de offi. ordi. & clem. dispendiosam, de iudi. ideo ad Ecclesiasticū spectare debet cognitio eius criminis, vt per Bar. in l. Titia ff. solut. matr. & ibi per Doct. maxime Alex. col. 4. Federi de Senis conf. 245. Dominum Andream, Calderi. conf. 3. incip. in causa vsurarum. per Barto. in l. quoties C. de

iudi. Quod procedit, quando est quæstio super iure, secus si super facto. Dicitur autem quæstio super iure; quando dubitatur, an contractus sit vsurarius, vel non; & hoc pertinet ad solum ecclesiasticum, vt per Doct. vbi supra. & lap. allegati. 57. 83. & gl. in c. ex literis, in verbo: occultata, extra de iureiuran. dicit; quod crimen vsurarum, est quasi spirituale: idem dicit gl. in clem. 2. de iudi. Quæstio autem facti est: quando non dubitatur, sed certū est contractum esse vsurarium; sed quæritur circa repetitionem vsurariū, & an sint soluta, vel non, vel quid simile, & tunc potest cognoscere tam iudex ecclesiasticus, quā secularis, vt per Bart. & omnes Doct. scribentes, in d. l. Titia. hinc Ang. in disputatione sua, incip. Altensis miles, prope fi. dicit; quod secularis potest publicare vsurarium manifestū, & Bal. in l. omni. C. de sacrosanct. eccles. & in l. cum allegas. C. de vsur. & Soci. in d. c. cum sit generale. col. 6. vers. 2. prim. op. ponens, & distinguens, & concludens tandem, prout supra. Et subdit; quod si diceremus, in quolibet temporali iniusto, ratione peccati commissi, adiri debere iudicem ecclesiasticum, quasi ex toto euacuaretur iurisdictio secularis, contra cap. nouit, de iudi. & quod hæc opinio plus sibi placeat, quam aliorum, tenentium, ecclesiasticum solum esse iudicem, non tantum, quando dubitatur, an contractus sit vsurarius; sed etiam si certum sit contractum fore vsurarium, & agatur de repetitione vsurariū; & quando est quæstio facti, & quando dicatur quæstio facti in crimine vsurarum, & quod possit adiri secularis vide melius, quam alibi Paul. de Cast. in cōf. 109. visa petitione, col. 2. & 3. vol. 2. secundum nouam impressionem. Pro qua re facit, quæ tradit Bald. in Auth. ad hac. col. 2. vers. deinde generaliter quæro. de vsur. Dicens quod illud, quod dicitur in causis, in quib. allegatur fraus, vel oppressio, quod potest ecclesiasticus adiri, est verum in causis pauperum, & miserabilium personarum, vel locorum piorum, puta hospitalium, nō autem nimis late: nam si contrarium diceretur, esset absorbere totum iudicium seculare, quod est falsum. c. venerabilem, extra de elect.

Idemq; pulchre declarat Ioan. Bolognet. in l. 2. ff. de iurisdic. omn. iudic. n. 46. & 47. Si dubitatur inquit: de facto: an fuerit promissa vsura, vel an fuerit factus contractus vsurarius, semper quæstio erit spiritualis; quia vsura est nomen iuris, & contractus vsurarius. Sed si solum dubitaretur, an esset factus contractus, sine appositione vsurarum, tunc bene esset quæstio facti, & hoc modo potest saluari dictum Bar. Si vero negaretur contractus vsurarius, quia tota pecunia vere dicitur interuenisse, & hoc esset probandum, an de facto interuenisset, esset quæstio vsurarum, & per cōsequens spiritualis, vt per Abbatem in c. cū sit generale. n. 17. vers. nunc discutiamus. Qui tamen subdit, q̄ si appareat contractum esse vsurarium, & agatur de repetitione vsurarum, causa erit profana, & idem, si diceretur contractum esse simulatū, vel alio modo obiceretur contra contractū, non discutendo de vsura. Et ideo vis stat in hoc solo; an quæstio facti sit, ad finem, vt appareat de vsura; quia pars opponit contractum vsurariū, & aduersarius negat, & quæstio est spiritualis: Si vero constat de vsura, & agatur, de repetitione, & annullando contractu, vel aliter opponatur contra contractū, sed

sed non dicendo eum usurariū; & tunc est questio profana, vt communiter concludunt Docto. in d. c. cum sit generale. Et propterea, cū aliquando causa possit esse spiritualis, & aliquando non, & quia calumniose potest opponi, vt differatur causa; ideo poterit iudex secularis cogere partem, ad producendum articulos, vt possit se informare, an calumniose petat, & an faciant ad causam, & agatur de iure spirituali, vt per Salicet. in quodam conf. incipiente; in questione vertente. cum aliis adductis. per Decium in d. cap. 2. de iud. col. 15. nu. 29. ver. & postremo. & Alex. in d. l. Titia. ver. 9. fallit; & vers. quarto fallit. & sequitur Iaso. in d. l. quotiens versic. in usuras illa. qui dixit, quod iudex potest se intromittere, interrogando partes: Sed tamen non potest assignare terminum infra quem pars opponens agat, vt dixit idem Alex. colu. penult. vers. iuxta predicta queritur. num. 18. Sed bene poterit assignare terminum, infra quem compareat coram iudice ecclesiastico, producturus iura sua, alias iudex secularis procedet in causa principali, tanquam calumniose opposita fuerit exceptio. vt per Bal. in l. 2. §. final. in lectura antiqua. infra. Qui satudare cogant. quem refert, & comprobat Alex. in d. l. Titia. nu. 18.

Quia tamen hęc paulo aliter explicat Christophorus de Castelliono, conf. 36. n. 3. 4. & 5. & eum audiamus: Quod inquit crimen usurarium sit ecclesiasticum, legitur per gl. nos. 11. q. 1. in summa. & extr. de foro compet. c. cum sit generale. & de offi. ord. c. 1. arg. etiam extr. de iudic. c. dispendiosam. in Cle. & ibidem tangitur in gl. lo. And. Et consequenter videtur tractandum duraxat coram iudice ecclesiastico, vt 6. q. 2. c. 1. Ceterū Vgonis, & Laurentii antiqua fuit opinio; quod & si crimen illud sit ecclesiasticum, quo etiam contra laicam valeat iudex ecclesiasticus, de eo. sibi facere processum: Nihilominus usura repeti possunt contra laicū, quamuis extortæ sint infra legitimam modum, etiā per seculare iudicium, & per cōsequens agitari corā eo iudice seculari illud crimen ecclesiasticum. arg. de iureiur. l. ad materiam la. 2. quorū sententiam asserit Archi. 14. q. 4. quam dicam secundum Gof. velut veram, reiectis omnibus aliis tenendam, quanquā licet crimen usurarium, velut ecclesiasticū, spectet ad ipsam ecclesiam: extr. de usu. c. cum tu. & c. quia in omnib. laici tamen coram seculari; clerici vero corā ecclesiastico iudice possunt conveniri, & hoc notauit Gof. extr. de foro. compet. c. cum sit generale. & Vicen. & Ber. ibid. Idem quoq; post longam disputationem finaliter approbat Ioan. mona. extr. de usu. super rubrica lib. 6. concludens; q; licet foret huiusmodi crimen usurarium prius punitū per iudicē ecclesiasticum, posset tamen postmodum puniri per iudicem secularem; saltem in eo q; excedit; & si obiciatur quomodo punit laicus, si non est de foro suo; sol. dicit ipse: imo est, quia utroque iure sunt usurae prohibita. Nouum igitur forum foro reperitur adiectum, secundum eum, vnde occupantis melior est conditio. ff. de iudi. l. si quis postea. Hactenus Castellionū qui tamen. n. 22. distinctione iam dicta, rem hanc componit. Sunt tamen qui hęc se se opponant, vt refert sequentibus verbis Io. de Monte Spertello conf. 22. n. 36. De articulo spirituali non pertinet cognoscere; etiam incidenter, quando est questio iuris, & non facti, vt in casu nostro, vt per Doc. in l. quotiens. C. de iudi. & in

l. Titia sol. mat. vbi Bar. hoc tenet, & Pan. de Lez. in clem. 1. de usur. & Ant. de But. in c. tuam. de ord. cog. & in c. cum sit generale. de foro comp. Imo plus dicit Io. de Imol. in d. l. Titia. quod etiam si questio sit facti, q; non potuit secularis cognoscere, etiam incidenter, de re spirituali, in puncto iuris, vt de questione usuraria, vel periurii, & ibi dicit Imol. & allegat. c. cum laicus. de foro compet. lib. 6. Secundo ad bona etiam pertinet ius patronatus, de quo sic Hyp. 12. pol. in verb. iudice. n. 116. Etiam iudex secularis poterit cognoscere de causa iuris patronatus, quādo est questio facti, & non iuris, etiam si agatur actione personali: vt quia tu pmisisti mihi donare tale ius, & modo negas: ita tenet D. Anton. in c. quanto. de iudic. pro quo solent adduci not. per Bar. in l. Titia. & clarus, in d. l. omni. nouatione. C. de sacrosanct. eccles. & in d. c. tua. per can. de ord. cognit. & in d. c. cum sit generale. Tertio, decimæ: quæ licet, diuerso re 23 spectu, sint diuini, & ecclesiastici iuris, de quibus Petrus Bellug. in speculo principum. rub. 113. §. tractamus. Honcala de decima Franciscus Vargas, de episco. iurid. axiomat. 12. fol. mihi 42. vers. sed vnum de decimis exemplum. Tamen quoad nostrum propositum, quatenus scil. sint fori ecclesiastici, vel civilis, notauit quidem recte Quintil. Mandos. in form. 25. in causa prophana. fol. mihi 25. hisce verbis: Nominetur etiam causa super Decimis: glossa tamen, ibi, in ver. decimis. restringit, & declarat, de quibus decimis sit intelligendum: Imo aliqui limitant dictam Clem. vt procedat solum; quando tractatur de iure decimandi, at si super fructibus decimarum, p̄sertim præteritis, quod non dicatur causa spiritualis imo iudex laicus adiri possit. Feder. de Senis conf. 245. D. Andrea. n. 1. q; sequitur, licet illud conf. corrupte citet Ludo. Roma. in l. Titia. nu. 6. ff. solut. matri. & c. Quæ quia neruosius expressit Alexand. Moneta, in tract. de decimis c. 8. eius verba subiicienda; quæ sic sonāt: Quæro primo: Quis sit iudex cōpetens in causa decimarum? Prima conclusio. Decimarum controuersia in petitorio, vbi questio iuris est, non facti, spectat ad iudicem ecclesiasticum: text. in clem. dispendiosam. de iudic. c. literas, de iure calum. c. fin. de rerum permutacione. cum aliis adductis, per And. Gail. pract. obs. lib. 1. obs. 38. n. 1. Papien. in for. libell. declin. causid. in verb. nec fuisse. & Anastas. Germon. de sacror. immuni. li. 3. c. 19. num. 84. & multis seqq. vbi id optime probat, idē not. Feder. de Sen. conf. 245. incip. Domino Andrea, Fel. c. causam. nu. 15. de prescript. Marchesan tract. de commiss. & rescr. c. 4. nu. 302. Thom. Zerol. in sua praxi episc. verb. decima vers. ad 6. Rebuff. d. tract. de decimis q. 10. n. 2. & 38. post alios, & probatur ex iis, quæ infra mox asseremus, ad ampliandam hęc conclusionem. Ratio illa est, quia ius decimandi spirituale est, vt late cap. 5. q. 3. in princip. ostendimus. De causa autem spirituali totus ecclesiasticus cognoscit, vbi questio sit iuris, cap. tua. de ordine cog. & c. cum sit generale, cum ibi not. de for. compet. Idem quoq; erit dicendum, quando causa possessoria mixtam habet proprietatis rationem, prout in qualibet re spirituali, tenet Abb. d. c. literas, vbi Butr. Barbat. & alii, in rubr. de iudic. n. 51. Quin etiam idem erit, licet curia mixta sit ex clericis, & laicis, nisi illi consilium dati sint à summo Pontifice: vt late & optime ostendit Germon. d. c. 19. n. 86. & trib. seqq. sed num. 93. & 94. idipsum extendit ad calum. si laicus se tueri vellet legitima

temporis præscriptione, ab huiusmodi solutione decimarum.

Secunda conclusio: Si quæstio sit meri facti; an talis percipiat, vel soluat decimas, vel quia agatur contra tertium detentorem fructuum decimandorum, iudex etiam laicus competens erit; ita Couarr. pract. q. c. 35. num. 2. Zerol. d. vers. ad 6. Rebuff. d. q. 10. n. 10. n. 3. Ludou. Gomez. in cap. si an. num. n. 15. & 16. de iud. in 6. Felin. & Feder. de Sen. loc. cit. Butr. c. fin. n. 20. de iud. Abb. d. c. literas. nu. 7. & seqq. Gail. obs. 38. n. 2. p. tex. c. petimus, 11. q. 1. Marchef. d. tract. de commiss. & rescript. c. 4. nu. 30. part. 2. post alios, & in qualibet materia spirituali, & ecclesiastica tradit. Ant. Grauat. in addit. ad Vestr. in sua Praxi. lib. 5. c. 1. Soar. in Thes. recept. sent. verb. spiritualium, & Turz. opin. 90. excommunicari. Poterit tamen etiam in hoc cognoscere ecclesiasticus, ut late, & optime probat Marchef. d. n. 30. Couar. d. num. 2 in princ. & Germon. d. c. 15. n. 95. & 96.

Tertia conclusio: Si agatur de possessorio decimandi, communis & vera omnium resolutio est, quod potest iudex laicus cognoscere: ita ex communi resoluit Andr. Gail. d. obs. 38. n. 2. auctoritate gloss. d. c. literas, in vers. reb. q̄ tamen gl. nihil de decimis, & est communiter reprobata teste Couar. d. c. 35. n. 1. & in qualibet causa spirituali, quâdo supermero possessorio agitur, tenet Guid. Pap. decis. 85. in princ. Boer. decis. 60. n. 23. Gram. decis. 78. per totam Afflict. decis. 2. & 24. cum aliis, quos referunt & sequuntur Gail. vbi sup. n. 3. & 4. Grauat. loco cit. Soarez. in Thesaur. recept. sentent. lit. P. n. 186. Menoch. de recap. poss. remed. 15. n. 211. comunem etiam asserit Couar. d. c. 35. n. 1. & in epit. de spons. & matr. 4. par. c. 8. §. 12. n. 3. à qua tamen etiam comuniori sententia, si simpliciter intelligatur, libenter recedo cū Lig. in clem. dispensationem, de iud. Guid. Pap. cons. 149. Rol. à Vall. cons. 23. n. 17. l. 2. Olasc. decis. 116. n. 1. Butr. d. c. fin. num. 20. de iud. Bero. in rub. de iud. numer. 71. Et Couarr. d. n. 1. vers. verum si diligenter. post Ioan. Damiam præm. pragmat. sanctionis. §. postremo. & alios, quos ipsi citant, & in specie, in materia decimarum, late tradit Rebuff. d. q. 10. n. 1. ad hoc allegans glo. in summa 10. q. 1. & text. in c. dudum, de decim. Et ratio illa optima est; quod causa ecclesiastica & spiritualis ad forum, iudiciumq; ecclesiasticum spectat, nõ autem ad laicos c. 2. de iud. c. tuam, de ord. cog. cū similib. causa autem possessoria rei ecclesiasticæ, etiam simpliciter, & absolute dicitur ecclesiastica, ut probatur ex clem. vnica, de causa posses. & propr. & clem. vnica, cum ibi notat. de seques. poss. & fruct. Nisi velimus dicere, eos Doctores omnes, q̄ contra sentiunt, vel aliquos saltim, intelligendos esse, vbi est solū q̄stio facti circa possessionem, hoc est, cū incidenter in iudicio q̄ritur, an talis exigat decimas; nõ a. cū principaliter agitur, ad hoc ut clericus manu teneatur in possessione percipiendi decimas Imo Marchef. d. n. 30. & Couar. d. n. 2. in princip. post Feder. de Sen. cons. 245. fatentur, posse etiã laicū in q̄stione facti conueniri corã iudice ecclesiastico, vbi agitur solū; an decimæ sint solutæ, vel an iste teneatur, vel alius; non a. cū de iure decimarum, aut de exemptione, aut privilegio circa solutionem, q̄ etiam tenere videatur Fel. d. c. causam nu. 15. de præscrip. & licet non bene videbit fortasse quis, quomodo possit constare cū eo, q̄ paulo ante hac eadẽ cõclusionem, ex eodẽ Couar. ostendimus, constat tamen, & vtrūq; sustineri potest: Veriores autẽ postremæ o-

pinionis restrictiones, & prioris intellectus hinc erant, quos duab. sequentib. conclusionibus complectemur. Quarta conclusio: Quoties ius decimas percipiendi ad laicos spectat, ex feudo, vel privilegio, iudex cõpetens, tam conueniendõ, q̄ excipiendõ, erit laicus, ita in his terminis tradit Rebuff. d. q. 10. n. 39. Germon. d. c. 19. n. 93. Couar. d. c. 35. n. 2. vers. 3. quoties decimæ, vbi alios refert, attestantes hanc consuetudinẽ Galliarum esse. Ratio esse potest, quia tunc persona laica est, neq; ius tunc spirituale est, sed temporale, cum tunc solum habeat fructuum cõmoditatem, iuxta notat. per Doct. in c. ad bar. & c. quamuis, de decim. Rebuff. d. q. 10. n. 34. & per nos tradita sup. c. 5. q. 3. concl. 1. Quinta conclusio. Laicus conductor decimarum, vbi non adfit contraria fori p̄scriptio, seu consuetudo, prout est in ciuitate, & diocesi Mediolanensi, potest, & debet etiã conueniri coram iudice laico: ita in specie Couar. d. n. 2. vers. 5. non video. Idem voluit Rebuff. d. q. 10. n. 4. & 38. Gemin. in c. vlt. in fin. de foro compet. in 6. gl. in c. vestr. a. de loc. Ratio est: quia seclusa tali consuetudine, regulariter laicus debet à clerico conueniri corã iudice laico, c. si clericus laicū, de foro cõpet. maxime, vbi nõ cõstat re esse ecclesiasticã: ut ibi tradit Dd. At tunc nõ agitur de iure decimarum, neq; de decimis soluendis ab his, qui tenentur eas soluere, sed de soluendo pretio, vel mensuris, quibus cõductæ fuerunt decimæ alicuius parochiæ. Contrarium tamen hac in re sentit Germon. d. c. 19. n. 97. volens, posse etiã iudicem ecclesiasticum cognoscere: quis enim, inquit, q̄stio facti sit; hoc tamen factum ex iure oritur decimarum, cuius cognitionem ad iudices ecclesiasticos spectare in manifesto est, q̄ propterea non redduntur incapaces cognitionis illius facti, quod ex iure ad ipsos spectante, prouenit. Et idem etiã Moneta: ad nostrum propositum redeundo; d. l. n. 57. concludit: contra pertinaces in solutione decimarum, inuocari potest brachium seculare; ita gl. d. clem. in verb. coerceri, per c. postulasti, de homic. quam ibi sequitur inter ceteros Imol. num. 12. Rebuff. d. q. vlt. num. 18. Exemplum autem practicum p̄dictorum in causa decimarum à iudice laico diiudicatarum, videre est apud Lud. Carond. lib. 1. respons. 34. Et hæc de præcipuis causis mixti fori dixisse sufficiant. Ne autem in aliis similibus hic t̄ erretur, illud pro regula tenendum. Primo quod notat Christophorus Castellion. cons. 37. n. 22. † Quotiens proponitur nudum factum ab omni re ecclesiastica nec non spiritualitate abstractum tunc iudex secularis cognoscit tantum. argument. ff. de sondic. indeb. leg. si non sortem. §. 1. in princ. Si autem includit spiritualitatem etiam si saltim, de necessitate, & consequenter, etiam q̄ratur de re spirituali; tunc non potest secularis iudex cognoscere. Imo ecclesiasticus tantum: Nam quia tunc inseparabiles sunt huiusmodi causæ, causa spiritualis trahit aliam, ad suum forum: ut extr. de ordi. cog. c. tuam, & qui si sine legit. c. lator. & c. tuam, & optime extra de sentent. excommunic. c. si iudex laicus lib. 6. Aliamq; tandem adducit limitationem idemmet Bald. in d. l. Titia cum si. secundum Guliel. Durand. in Spec. tit. de cõuentio. & recõuent. §. nũc dicamus. vers. sed nũquid. in quo etiã prima fronte videbatur Bart. contradicere in d. l. omni nouatione cessante, q̄ reuera nõ est contrarietas, sed alia limitatio, pulchra, Cum n. superius Bar. referendo, dixerat de causa spirituali, nec de

mere ecclesiastica laicum posse aliquo modo se impedire; addit illud verum esse, in modum contentiosæ jurisdictionis, secus in voluntaria jurisdictione: Unde, tenet confessio facta de plano coram ipso. Brevis igitur ex iam dictis omnibus est conclusio: Quod aut queritur de iure tantum, & tunc refert; An per modum jurisdictionis contentiosæ, aut voluntariæ: aut simul de facto, & de iure, velut inseparabili, & idem: aut de facto tantum; & illa non est causa usuraria; ideo recte apud iudicem laicum venit tractanda. Nec tunc possit laicus trahi inuitus ad iudicem ecclesiasticum.

26 Secundo iuniores, hanc regulam hic obseruabunt quam tradidit Iohan. Koeler, de Vanckel, in Summar. & conclus. sext. rit. de except. c. iam quidam, concl. i. hisce verbis: Ecclesiasticus in spiritualibus, & matrimonialibus, & annexis cognoscit etiam inter laicos. c. uiam. de ordin. cognit. c. causam, qui filii sunt legit. Similiter in articulis fidei, & in crimine hæresis; sed tunc executio finalis spectat ad iudicem secularem. c. excommunicamus i. supr. de hæresi. & c. cum secundum leges infr. de hæresi. In aliis criminibus distinguendum est; aut enim sunt introducta per ius canonicum, ut est crimen symoniæ: & ecclesiasticus cognoscet; c. cum sit generale. de foro competent. aut per vtrumq; ius, & sic locus est præuentioni. arg. c. tua. de procurato. de quo vide glossam, quæ est notabilis in c. nos inter. de pur. canoni.

7 Tertio illud etiam hic notandum, iudicium seculari, coram quo hæc causæ proponuntur, si dubitat, an calumniôsæ proponantur, bona cautela est, quod opponenti statuat terminum, ad producendum, coram eo, capitula, quæ vult probate in curia ecclesiastica: ut hic videat, an capitula releuent, & si non releuant, ad vltiora procedat. Alia cautela est singularis ad obuiandum calumniis taliter opponentium, iuxta clem. vt calumniis, de re iudic. quod detur opponenti terminus, ad se præsentandum coram ecclesiastico, quo elapso, si non præsentauerit poterit procedere contra eum, non obstante sua exceptione: ita singulariter voluit Bal. & Alex. post eum, in l. de die. §. tutor. ff. qui satisfacere cogant. & in d. l. Tertia, in vlt. col. ff. solut. matr. & illud verum est, in termino dato excipienti ad se præsentandum, non dico ad probandam exceptionem oppositam; quia talem terminum non potest assignare; vt in dictis locis notatur, & per Bart. etiam, in l. præses, C. de appellat. & per eundem Bart. & Ioan. de Imol. plenius, in l. 2. ff. de re iud. Hyppolit. de Matfil. in d. l.

Quarto addo pro complemento huius materiæ nobilem doctrinam Decii, in l. magistratib. nu. vlt. ff. de iuris. d. omn. iud. Licet vterq; iudex habeat jurisdictionem, tamen ille, qui præoccupauit, attendi debet, arg. l. i. C. de offi. consul. facit text. in vers. vbi caprum. in l. si quis postea. infr. de iudic. Et ideo si ecclesiasticus cognouit, & iudicauit, & pro faciliore executione committat executionem seculari, videtur quod secularis debeat exequi commissionem simpliciter in re de qua cognitum fuit & iudicatum: videtur tamen, quod dictum Doct. in 2. casu saluari possit, quando iudex secularis vellet nouum processum inchoare, ad alium finem: tunc quia punitur in foro canonico, etiam potest puniti in foro seculari: vt notat Bald. in l. placet circa finem. C. de sacrosanct. eccl. in versu. sic ergo: vbi inquit, quod pœna

spiritualis non tollit temporalem; nec è contra. & no Abb. in c. tua col. pen. de procu. & probatur in c. felicis. §. per hoc quoq; de pœnis in c. cum si. qua Fel. tradit in c. de his col. fi. de accu. Conueniunt hisce, quæ notat Agia fundament. 20 fol. 100. hisce verbis: Quæstio: an in prædictis mixtis iudicatum in auditorio ecclesiastico, possit iterum examinari & puniti in foro competenti. Sic communi consensu tradunt Doctores, Abb. ad c. i. circa fin. de officio ordinarij. & ad c. tua. de procurat. Bal. ad l. placet. C. de sacrosanct. eccl. & consil. 260. lib. 3. iterum Abbas, & cum eo Areti. & Fel. ad c. de his, de accusat. Ioann. Andr. Dominic. & Franc. ad c. felicis §. per hoc. de pœnis lib. 6. Couarr. lib. 2. variar. resolut. c. 10. nu. 6. Iulius Clarus in §. fin. pract. crim. q. 55. nu. 11. & 14. Cuius rei rationem illam afferre solent; quod iurisdictio ecclesiastica à laicali est prorsus leiuincta, & separata Can. 10. cum seq. 96. distinct. Ideo absolutionis sententia in vno iudicio lata, non parit cõtra aliud rei iudicatæ, exceptionem.

Negatiua fundatur in c. de his. de accusat. alij vt Ioan. Andr. Domin. Panorm. Aretin. teste Couarr. distinguunt: ac tunc locum affirmatiuum sibi sumere posse, quando pœna à iudice ecclesiastico inflata, non esset sufficiens ad criminis punitio-nem, & culpæ mensuram.

CAPVT X.

De casibus in quibus proprie locum habet brachii inuocatio.

SUMMARIUM.

- 1 Conciliorum executio fit per inuocationem brachii.
- 2 Iudex secularis quando in realibus sit aduendus.
- 3 Pœnas sanguinis exequuntur iudices seculares, impleto brachio.
- 4 Protestatio quando interponatur, cum de clerico plectendo agitur. (rem remittit.)
- 5 Iudex ecclesiasticus laicum incarcerandum ad secularem.
- 6 Et an clericos carcerare possit ecclesiasticus.
- 7 Laicus, si presidi non vult obedire, episcopus potest eum excommunicare.
- 8 Clerici inferentis episcopo iniuriarum pœna, à laico executioni mandatur.
- 9 Contumacia est delictum.
- 10 Brachii inuocatio loci habet ob contemptum sententiæ.
- 11 Vt & ob denegatam iustitiam.
- 12 De obligatione ad brachium remissive.
- 13 Brachii inuocatio habet locum quotiescung; inuenitur resistentia.
- 14 Alii casus recensentur, in quibus brachii remedio opus.

ET si ex supra deductis, magna ex parte, eliciantur ea, quæ ad explicationem huius capituli conferunt: ne tamen generalitas, vt fere semper fieri solet, lectori dubium, aut molestiam moueat, & in l. byrinthum deducat, casus non quidem omnes: id enim singularem tractatum exigeret, sed maxime notabiles; hic recensendo eo ordine duxi, vt alia facili labore, suo loco, & classibus hic notatis, inserti possint. Occupatur autem brachii inuocatio, vel circa ecclesiastica, vel secularia.

Circa ecclesiastica quæ versantur, maxime ex parte supra c. 8. sunt exposita. In specie autem hic illud notandum, quod executionem f. conciliorum hoc remedio fieri debere concedant: cuius rei exemplum est in pragmat. sanct. tit. de collation. sol. mibi 85. vbi hæc verba habentur: Item visum fuit eidem congregationi, quod licet conciliū statuerit, vt dictæ,

gratiae, si quae fiant, sint nullae, ipso facto, quod nihilominus debeant constitui, per concilium, graues poenae, aduersus omnes, & singulos, qui de cetero eas impetrabunt, seu acceptabunt, vel fouebunt, aut qui eis vti exinde praesument, vel conabuntur, inuocando etiam contra tales (si opus videant;) auxiliū brachii secularis. In secularibus quae versantur, aut sunt personalia, aut realia.

2 In realibus, ut supra demonstratum, ad iudicem secularem, maxime de consuetudine Galliae, recurrendum est. Quod sic expressit Io. Quintin, Hædu. in *aristocratia*, fol. 71. Inualuit & vetus, in Gallia, consuetudo, non alios, quam regios iudices, de mixtis, & realibus clericorum actionibus cognoscere, sed & de personalibus quibusdam, per Masuerium, in *ris & vsus forensis peritissimum*, in *tit. de iudi. & iurid.* Imo quoties ecclesia ipsa de re immobili profana experitur, adeundus est laicus iudex: Nam per regnum Franciae praetis omnibus actionum realium cognitio verita est. Proditum hoc inuenies à Io. Fabr. in *§. item feruiana. Instit. de acti.* Et apud Auferriam legitur arrelo parlamento grauius multatum episcopum quendam Cabilonensem, qui contra fuerat ausus, ante annos fere ducentos. Meminit & Baldus huiusce consuetudinis Franciae, in *auth. Clericus C. de episcop. & cler.* ut iniquam tamen reprobans. Huic inuocantur iudices regii, soliti quotidie pronunciare de possessionibus beneficiorum ecclesiasticorum, & decimarum, & quorumcumque talium spiritalium: ita ut ab illis solis remedia possessoria petantur, &c. Vbi pro, & contra disputat, quomodo impugnari & sustineri de consuetudo possit.

In personalibus quae consistunt, vel speciem delicti habent, aut ciuilia sunt.

Delicta, aut eius speciem habentia, sunt:

3 Primo, omnes quae poenam sanguinis inferentes: Nam maiora crimina, poenam sanguinis exigentia, sibi non assumunt canonicae, sed expressa dispositione à se remouent; quod latissime: cum iudicio tamen legendi, praeter antiquiores canonistas, tanquam pro aris & focis certantes, & alii recentiores explicant, inter ceteros Lælius Iordanus, de *maiorib. episc. caus. ad Pap. deferend. per totum tract. maxime c. 8.* Et Iosephus Stephanus Valent. in *tract. de potestat. coact. quam Roman. Pontif. exercet in negotio seculari*, maxime fol. 209. M. Anton. Cuchus in *Instit. iuris can. li. 4. tit. 10. §. suspensionis.* Et in specie Guedisaluus de Villadiego, in *tract. de heretic.* q. 11. n. 17. vbi expresse, ex hac ratione, brachium seculare fundant, docentque; quatenus etiam in criminalibus, poenas, non inuocato brachio, infligant ecclesiastici, adeo ut etiam in criminalibus iudici seculari, interroganti reum, qui se clericum asserit, non teneatur ipse respondere, quod contra Ioh. Mil. in *pract. crim. fol. 94. in verb. fori praescript. nu. 5.* qui ita Parisiis decimum fuisse refert, asserere non erubuerit Catarr. in *prax. interrogand. lib. 1. c. 1. n. 12.* Id tamen alii sic accipiunt, si habitum clericalem habuerit, alias, ut laicus, absque omni dubio, puniri possit, ut ita quendam Iohannem punitum notanter inquit Ioan. de Gres. in *summa rural. tit. de Gardes des prisons. vers. de cleric. fol. mibi 198.* Idem Iacob de Graffis in *decis. cas. consuet. lib. 4. c. 20. n. 153.* vbi comm. dicit ex Fulgof. & Couarr. vidi tamen haec aliter explicantem Alban. *conf. 13. n. 6 & 7.* Et alio modo tractantem ea omnia, quae supra dicta sunt, Beret-

tū *conf. 3. vi & 10.* Gerzon, in *resolut. supr. 12. considerat. circa materiam excommunicat.* Et quae contra praedictorum fere omnium hyperbolas, nouissime Italico idiomate edita, sub *tit. Resposta d' un dottor in Theologia sopra il breue de Papa Paulo V. Contra i signori Venetiani.* Circa quae tamen traditionem notandum, 4 saepe hic protestatione opus esse, quod apposite hisce verbis explicauit Francisc. Marcus *decis. 771.* Quæritur, an clericus, seu persona ecclesiastica, in causa ciuili, pro executione sententiae, possit petere auxiliū brachii secularis ciuilitate, & ad effectus ciuiles, & cum protestatione, quod non tendat ad poenam sanguinis? Et dicendum est, quod sic. *c. 2. de homicid. lib. 6.* secundum Panor. & Ioa. de Anan. in *c. postulasti. de homicid. nec impunitur clericus, si fiat executio via militari, si postea sequatur poena sanguinis, alia daretur materia laicis, clericos tunc iudicandi, eosque bonis spoliandi: Quia vna curia tenetur impartiri brachium suum alteri, in eorum subsidium, iust. notat. per gl. & Innoc. in *c. 1. de offi. ordi.* vide Io. Fabr. in *l. 1. C. de offi. milit. iud.* quod clerici isto casu non incurrant irregularitatem. Et istud vidi alias practice: dum essem in curia super executione arelli sententiae latae, in magno consilio, ad utilitatem reuerti domini Abbatis sancti Antonii, contra religiosos monasterii sancti Petri montis maioris Arelatensis, vbi petebatur fieri executio manu fortis, seu militari, pro parte dicti domini Abbatis sancti Antonii, eum protestatione ad effectus ciuiles, & quod non tendebat, ad vindictam sanguinis.*

Secundo, quod cum de laico incarcerando agitur: quod sic notanter expressit Io. à Royas, in *singular. in fauor. fidei. singul. 108.* hisce verbis: iudex ecclesiasticus, siue delegatus, seu ordinarius, cognoscens de aliqua causa ciuili vel criminali laicorum, cuius cognitio ad iudicem ecclesiasticum pertinet, non poterit laicos carcerare, neque suam sententiam ciuilem, vel criminalem propria autoritate exequi, sed iudicis secularis auxiliū inuocare, & implorare debet. *c. 1. c. quoniam. de offi. ordi.* vbi text. in *d. c. 1. disponit, quod episcopi habeant liberam potestatem adulteria, & scelera inquirendi, & iudicandi, & cum opus fuerit publicum innocentium auxiliū. Datur ergo facultas iudici ecclesiastico, ut possit aliquando contra laicos cognoscere, & uti mucrone spiritali, & inuocare auxiliū brachii secularis, quoad capturam, executionem faciendam: idem probat. *c. cum episcopus, de off. ordi. lib. 6. c. dilecto. de sent. excom. lib. 6. c. postulasti. de homicid. c. 2. de maledic. c. vt officii. §. compellendi, per argumentū à speciali, de here. lib. 6. l. episcopale. C. de episc. & cler. tenuit Oldrad. *conf. 86. incip. queritur* Io. And. in *d. c. cum episcopus, & in Spe. tit. de offi. ordi.* post prin. Anchara. in *reg. ea qua. q. 2. de reg. iur. li. 6.* vbi hanc dicit esse communem opinionem: *c. d. c. cum episcopus, & decisio Capella Tholo. 378. incip. item fuit quasi. Rom. sing. 703. incip. tu scis notauda. l. regia 7. tit. 3. ord. & in petitione facta in curiis Tolentanis in fine. anno 1525. & in curiis de Madrid. 2. in ordine an. 1534. optime Pala Rub. in *c. per vestras. par. 2. §. 1. n. 18. cum seq. fol. 81. col. 2. de dona. inter vir. & vxor. late Couarr. vbi concordat, & declarat hac communem opinionem in questionibus practi. c. 10. n. 2. cum seqq. Contrariam vero opinionem, quod iudex ecclesiasticus poterit laicos carcerare, & executionem in bonis eorum facere, tenuit Anania. in *rubr. de sorti. & in c. qualiter. in 2. §. ad corrigendos. de accusa. Felin. ponderando aliqua iura, in d. c. cum sit generale. nu. 20. de*****

foro compet. Domi. & Francus. in d. c. cum episcopus. & hęc vltima opinio in Hispania, in omnibus fere episcopatibus est de usu, & cōsuetudine præscripta, quæ seruanda est, vt dicit Bald. in c. significasti. de offi. ordi. Pala. Rubr. & Couarr. affirmant in locis modo citatis, sed non est de iure, sed tantū de consuetudine. & c. Eadem & Agia. fundamento 12. recitat, & limitat sequentib. verbis ecclesiasticus iudex, nec bona, nec psonam laici capere potest pro executione sententię ciuili a se prolata, sed debet seculare brachium inuocare: ita tenet Couarru. prædicar. quæst. c. 10. n. 2. atq; in hoc sensu intelligi potest opinio Ioan. Andr. in additionib. & Speculatorem in rubr. de offi. ordi. Petr. de Anchoran. in olo ad c. cum episcop. de offi. ordi. lib. 6. & aliorum, quos refert Feli. ad c. cum sit generale. de foro compet. existimantiū, ecclesiasticum magistratum, non posse laicum capere, & in carcerē detrudere: quam etsi communem testentur Aufrerius, in tractatu de potestate ecclesiastica, super laicis, n. 1. & seq. & Didac. Couarr. loco citato; eam tamen intelligendam esse existimo in sententiā nostri fundamenti, non item eum de ipso agitur crimine, prout superiori fundamento diximus: licet Menchara lib. 3. de testam. § 22. n. 17. opinionem Ioannis Andr. frequentiori calculo receptam dicat: subiicit tamen, tantum esse eorum numerum q̄ contrariam partem tuentur, vt fere nesciri possit, q̄ sit receptor. Quia autem idem Agia se ad præcedentia refert, etiam illa annectenda sunt quæ habentur fundamento 11. sequentibus verbis: Ecclesiasticus iudex, qui aduersus laicos in criminibus mixti fori, de iure censetur cōpetens, & legitimus, cū de ipso agitur crimine, valet eos personaliter capere, carcerare, atq; punire, vbi id consuetudine legitime præscripta obtendū est. Ita Bald. ad c. significasti. de offi. delegat. quem sequitur Ioan. Lupus referente Couarr. prædicar. q. c. 10. n. 2. & Iulius Clar. in prædicar. criminal. q. 37. vers. vnū. & ipse Couarr. loco citato atq; hanc cōsuetudinem, in plurib. Hispaniarum diocesisbus inueteratam Philippus II. Hispaniarū Rex Catholicus, nec tollere, nec abrogare voluit: etiā; vt idem ait Couarruias; haud raro in publicis totius regni conuentibus, fuerit rogatus, vt eam præxim aboleret. Ex hoc fundamento optime sequitur: q̄ si iudex ecclesiasticus canonice aduersus laicum, criminali iudicio, vel sententiam tulerit, vel cognitionē, & examen culpæ, ad punitionem instituerit, iure poterit laicum ipsum capere, & in carcerē trudere. Quod facile intelligi potest ex iis, q̄ ecclesiasticā tuentur iurisdictionem, atq; idem Couarruias verum esse putat d. c. 10. vers. 2. & probat text. in c. attendendum 17. q. 4. & in c. contra idolorum. 26. q. 5. tradit Roman. in singulari 660. Aufrerius in Clemen. 1. de offi. ordi. q. 5. Potest igitur iudex ecclesiasticus, cum de ipso agitur crimine, capere laicum, & in carcerem mittere: alioquin illusoria esset eius iurisdicō. nam si concedimus in causis mixti fori, ipsum habere iurisdictionem, fateri quoq; oportet, ea videri concessa, sine quib. iurisdicō se explicare nō potest l. vlt. §. vlt. ff. de offi. eius cui mādāt. est iurisd. l. 2. ff. de iurisd. 6 omnia iudic. & c. Idēq; ad clericos extendit. Possunt vero clerici, criminū mixtorū rei, in carcerem trudi ab ecclesiastico iudice, sicut & laici, quidam dubium reddunt: certum tamen est, posse, quotiescuq; de huiusmodi criminibus fuerint accusa-

ti: ex c. episcop. vbi notant omnes. de offi. ordin. lib. 6. Similiter ea quæ iam de carcere dicta, sunt, eo extendunt etiam, vt si laicus suo præsidit obedire non velit, episcopus requisitus, debeat eos excommunicare. Auiles. c. 20. Prætorum. n. 17.

Terrio, cum episcopo, vel superiori clericus intulit iniuriam, quod sequentibus declarat Paulus Fuscus. singul. 27. Episcopus potest excommunicare clericum inferentem sibi iniuriā, imo deponere, & tradere curię seculari. c. si quis sacerdotum 11. q. 1. Abb. in c. at si clerici vbi Decius n. 39. de iud. & dicit gl. in d. c. si quis. talem iniuriam reputari inferri, & episcopo, & eius ecclesię, ex quo sequitur, episcopum non posse remittere per se glo. in c. conquestus. de vsur. & in c. si diligenti de foro cōpet. Rau. sing. 418. & glo. antep. in c. saloniāna 63. dist. & q̄ possit excommunicare. gl. in c. si quis 2. q. 7. & alia, in c. inter querelas 23. q. 4. Quarto, cum contumacia sit delictum l. cōtumacia & ibi Dd. de re iudicat. l. sancimus. C. de iudicis. Tellaur. decis. 265. n. 1. Viu. decis. 138. nu. 25. Guil. li. 2. de pace publica: c. f. n. 14. ipsum iudicem, & partem, ac alios eludens, post gl. Viuius d. l. n. 26. & notauit de cōmiss. lib. 2. c. 13. n. 6. par. 2. Regulariter brachii inuocatio conceditur cum contemnitur contumaciter sententia, de quo supra actū, & notat Zasius, post Odofred. in parat. de rei vend. nu. 43. Quinto, etiam denegationem iustitię sapere speciem delicti arbitror, proindeq; ratione eius brachium fundari, notauit glo. latin. ad Sandrecht iuris Saxonie. tit. 1. li. 1. lit. d. Nota inquit hoc, q̄ dicitur de inuocacione brachii secularis, siue ecclesiastici, procedere, quādo alter fuerit negligens in administranda iustitia, in causis ad se pertinentibus, se eundem q̄ notat Abb. in c. quod super. n. 13. de voto & voti redemptione, & late per Rauennat. in summa decretal. tit. de offi. ordi. n. 5. & 6. Ex contractu etiam potest inuocari brachium, tum quis sese obligauit ad brachium, de quo quia superius actum, c. 6. in fin. id hic non repero. Et hęc sunt speciales causę; quibus & addi possunt alie generaliores, de quib. & similia facile potest argumentari.

Primo in omnib. & causis, vbi inuenit resistentiam, vt notat Hyppolit. de Martil. in tract. de bannitis, in verb. iudice. n. 178. vbi post Cardinal. & gl. dicit, q̄ iudex ecclesiasticus potest implorare brachium iudicis secularis, quando inuenit resistentiā, multa ad hoc adferuntur a Ioan. Koelner, d. loc. in tit. de sentent. excommunicat. in c. electo conclus. vlt. vbi dicit, prælatum ad temporalem gladium currere, tanquam ad malleum. Secundo alii casus acerbati a gl. in c. filius 16. q. 7. dicens tū demū pro corrigendis clericis esse recurrendum ad Regem seu iudicem secularem, quādo iudex ecclesiasticus deest, vel est negligens, vel quando non est habilis ad compescendos clericorum iniurias, & idem est respectu potestatis deficientis alia gl. in c. principes secuti. in verb. intra ecclesiam. 23. q. 5. per text. in c. 2. extra. de cleric. ex com. ministr. & in c. nec licuit. infr. distinct. 30. post Anton. Lopez. Fulu. Pacian. cons. 164. n. 31.

CAPVT XI.

De exceptionibus, seu excusationibus.

SYMMARIA.

I Excusationes admittenda: si legitime. n. 2. 7.

D 3

3 Ad-

- 3 Aduocatus: Legati, num. 4. Tutores, nu. 5. coguntur suscipere munera.
- 6 Excusationes quando proponenda.
- 8 Extrajudicialiter procedenti iudici, non obtemperandum.
- 9 Extrajudicialis actus non est actus.
- 10 Testamentum nullum abfufue dicitur testamentum.
- 11 Episcopi mere Theologi quo vitio laborent in concipiendis sententiis.
- 12 Assessores quales esse debeant.
- 13 Aduocati quales esse debeant.
- 14 Iudicis incompetens sententia non exequenda.
- 15 Sententia laici in clericum est nulla.
- 16 Religionis constitutio quoad competentiam quomodo accipienda.
- 17 Contumacia poena propria est excommunicatio.
- 18 Excommunicatio non habet locum in minoribus causis.
- 19 Extrajudicialiter, & nulliter procedere paria sunt.
- 20 Nullitas quid operetur, & an impediatur executionem.
- 21 Sententia lata ex falso instrumento non exequenda.
- 22 Nullitas probanda est.
- 23 Sententia cuius executio petitur per brachium, debet transisse in rem iudicatam.
- 24 Sententia à qua appellatum, non debet exequi per brachium: Si modo valida sit. n. 26.
- 25 Appellatione pendente procedens iudici iniuriam facit.
- 27 Sententiam iniquam hic, vt & alias non exequendam late demonstratur: etiam exemplis concil. nu. 31. vide nu. 32. Contrarium n. 33. distinctionem an notorie iniusta: & quis de eo cognoscat. nu. 34. Et attenditur iniquitas etiam non opposita n. 35.
- 28 Paria sunt, non esse, & nulliter esse.
- 29 Leges iniusta, non merentur nomen legis, & nu. 30.
- 36 Brachii imploratio potest reuocari.
- 37 Brachium non impartendum si iudex scientiam habeat pro condemnato.
- 38 De exceptionibus contra brachium, generalis doctrina.

Cum ita comparatum in iure reperiamus, vt illi qui ad officium aliquod expediendum compelli possunt, non absolute, sed tum demum si causas sufficientes non allegent, adigantur: si vero sufficientes allegent, excusentur, argumento l. 27. si quis. §. qui mandatum suscipit, ibi: si vero intelligit, id officium se explere non posse, id ipsum, cum primum poterit, debet mādatori nunciare, vt is si velit, alterius opera utatur. ff. mandat. nec infrequens id in Camera: vt cui aliquis à Camera iniungitur, si se imparem iudicet, excusetur. Ord. Camer. tit. 48. part. 3. §. vñd also; & sic nobilis se excusabat, quod non posset facere executionem in causa *Wodelschwing Herferdorff* mādati executorialis, 24. Octob. Anno 1573. Ratio est, quia excusans se, debet allegare causam iustam, & illam iustificare rationibus probabilibus, vt post Innocentium, Bart. Bald. & Speculat. prodidit Rebuff. in tractat. de excusat. nu. 10. & à munere publico: quale est hoc: vt quis excusetur, requiritur aliqua excusatio legitima, vt pro regula tradidit Petr. Corne. conf. 164. n. 2. lib. 4. §. 1. & ibi gl. in verb. publ. de excusat. tutor. Petrus Monta. de iure. c. 25. n. 1. Vnde & traditur, quando propter aliquem bonum respectum literæ principis ponuntur in executione, quod scribatur principi, & mit-

tantur testimonia de causis, quare mādatum non adimpleatur. Greg. Lopez in addit. ad partidas Hispanic. part. 2. tit. 8. l. 19. in verbo, fuga testigos. Hinc in simili dicitur: Quod licet aduocatus cogi possit, tamen id non habere locum, si se excuset, Bald. in l. prouidendum. C. de postulando. argument. l. humanitati. C. de excusat. tutor. Gail. lib. 1. obseruat. obser. 44. nu. 9. Idemque de legatis traditur, l. sciendum est. §. si accusatio. ff. de leg. & de tutore in l. 22. C. de excusat. tut. Et id in commissatio etiam locum obtinere, in feriorum Ordinationes testantur: vt in Münsterischer Ordnung tit. 50. disponitur sol der Commissarius, so fern er keine erhebliche Ursachen vorzuwenden/gezwungen vñ gehalten werden etc.

Et tunc superior, si modo debito tempore, hoc est non longo intervallo, sed statim atque potest, l. hi qui ad ciuilia, C. de appellat. Viuius decis. 44. num. 1. eas preponit, & ex sint iustæ, id est, quæ equitate nitantur, L. 1. de vacat. munerum: aliud enim est, si falsis excusationibus vtus §. fin. Instit. de excusat. & tot. tit. C. si tut. fals. alleg. l. 5. C. de prad. minor. tot. tit. si ex falso instr. debet illas attendere, nec potest quenquam supra vires suas onerare aut pati, vt per alium fiat, Molin. consuet. Paris. §. 1. num. 8. Itcirco hic nos de iis agemus: & quia iam diximus, exceptiones debere esse iustas: quæ sint iustæ exceptiones examinabimus: Quod vt dexterius fieri possit, notandum, quod aut processit iudex iudicialiter, aut extrajudicialiter. Nam si extrajudicialiter procedit, is qui inuocatur non tenetur ei inuocanti parere, Innoc. in c. 1. nu. 2. versic. item si nosceret Rex, iuncto versic. & intelligitur hoc, de offic. ordin. quem ibidem secuti sunt Ioan. Andr. num. 101. versic. & intelligit hoc, Innoc. Bellam. nu. 4. in 4. opposit. versic. quid dicendum. Anton. de Butt. nu. 24. versic. concludit ergo. & d. nu. 24. colu. 4. in princip. versic. in fine videtur: & cap. sic ergo, versic. in aliis extrajudicialibus. Imol. num. 16. versic. de muni. finaliter. & d. nu. 16. ante finem, versic. & ex predictis Zabar. col. 4. in princip. versic. & quod dixi Regem. Anchar. num. 6. versic. & hoc verum. Abb. nu. 11. versic. sed postea. Innoc. Nauarr. in c. cū contingat. 1. remed. num. 7. versic. tertio respondeo, extra de rescript. vbi ait, quod dictum Innocent. in d. c. 1. est cōmuniter receptum Ignat. Lopez. de c. 154. n. 19. Farinac. de poenis temperandis q. 97. nu. 97. Alciatus in c. 1. de offi. ordin. nu. 117: Rationes assignat Michael A-gia casu. 5. pag. 158. quia actus extrajudicialiter nullus, non dicitur actus. l. sicut ff. de oper. libertor. & l. non dubium. C. de legib. sicut testamentum, nullum, abfufue dicitur testamentum l. 2. §. 1. ff. quemadmodum. test. aper. Si ergo ecclesiasticus pcessit extrajudicialiter, & pro executione sententiæ implorauit auxilium magistratus ciuilis, tunc potest, & debet secularis iudex videre acta coram iudice ecclesiastico facta: & si reperiat, iudicē ecclesiasticū perperā processisse, maxime grauando partē, non tenetur, imo nō debet suum p̄stare auxiliū, maxime si erat casus seruandus & nō fuit seruatus: hoc n. vitio maxime laborant Episcopi mere Theologi, & q nulla callent iurispericia: p̄sertim quando non iuxta allegata, & probata, sed ex arbitrato suo iura pronuntiant, contra id quod expresse habetur tan. iudicet. 3. q. 7. in illis verbis: Bonus iudex nihil ex arbitrato suo facit, sed iuxta leges, & iura pronuntiat. Tenentur igitur episcopi assessores, vel vicarios habere in iure peritos, Deū Opt. M. x. timen-

rimentes, bonæ indolis, & timoratz conscientia, quorum confilio causas difcutiant, lites dirimant, & fententias ferant. Sunt enim (proh dolor) quidam aduocati, & affeffores teſte Alberic. de Roſat. in l. ab Anaſtaſio. C. mandati, cauilloſi, aſtuti, inuenientes argumenta contra legis intentionem, & difpoſitionem, mendaces, vaniloqui, ſeduſtores, ad malitiam proni, omnia mala inuenientes, vt in Authent. vt hi qui obliga. ſe habe. peri. res minarum, vltra principium, & huiuſmodi ſunt, qui videre faciunt malam cauſam, bonam, vt not. gloſ. in l. quod ſi nolit. §. mancipium. ff. de adil. edict. & qui nec Deum timēt, nec pœnas verentur æternas, c. cum æterni tribu. de re iudic. lib. 6. ſed interdum modico interueniente lucro, atq; vt pro negotiis alienis videantur periti, perdunt animas in perpetuum.

13 Debent igitur aduocati veraces eſſe in ſermone, iuſti in iudicio, & pleni in confilio, & qui tales inuenti fuerint recti, & iuſti, meliorem vitam ducunt, quam fratres prædicatores, vel religioſi ſecundum Hoſtienſ. in ſumma ſua præmio, in 4. col. & de iſtorum numero tenentur Epifcopi eligere ſibi aduocatos, quorum confilio atque prudentia recte, iuſte, & laudabiliter, ſicut decet Epifcopos, cuncta iudicent.

Si iudicialiter proceſſit, omnino conſiderandum, an iudex eccleſiaſticus ille fuerit competens in ꝑ cauſa. Nam quod ſententiam à iudice eccleſiaſtico incompetente latam iudex ſecularis exequi non debeat, probarunt Anton. de Butr. in cap. 1. num. 24. in fine, de offic. ordinar. & ibi etiam Imol. num. 16. in fine, verſic. 2. poteſt dici Boſſ. in tit. de ſentent. n. 115. vbi dicit, quod iſte caſus ſit clarus in dictis omnium Doſtorum. Rolandus conſil. 37. nu. 2. & ſeqq. lib. 1. vbi ex Bald. & Salycet, quem allegat, in l. criminali, col. 1. C. de iuriſd. omn. iud. & ex Feder. de Sen. in conſil. 251. col. 2. & Calcan. conſil. 219. etiam colu. 2. dixit, quod imo puniuntur iudices exequentes ſententias incompetentium, & quod propterea debeat iudex ſecularis, à quo per iudicem delegatum imploratur brachium, bene aduertere, an ille ſit competens, & ob id facere ſibi exhibere copiam ſuæ delegationis; & ſi erit incompetens, nullum obedientiæ, vel executionis miniſterium præbere debet, quod & Roland. refert, & ſequitur Menoch. in 3. remed. retinend. poſſeſſ. num. 360. Vbi etiam dicit communem, nec diſſentit Ignat. Lopez. in addit. ad Diaz. in pract. crim. canon. cap. 154. n. 8. verſ. eſt tamen neceſſarium. Hieron. Giacchar. in addit. ad Clar. in pract. crim. §. final. quaſt. 37. verſ. pen. lit. c. Farinae. d. loc. n. 94. Græuæus nu. 9. Hinc Agia d. loc. caſu 7. ait: Sententia magiſtratus

15 ciuiliſ lara in clericum, eſt penitus ꝑ nulla ex defectu iuriſdictionis, etiam ſi clericus tacuit, neque vſus eſt fori præſcriptione, vt optime dixerunt Socin. conſil. 12. & Petrus Auendan. in tractat. de exequen. mandat. c. 22. n. 2. Similiter ſententia Epifcopi in laicum ſuper crimine mere profano, ſiue temporali, ſuper quo nullam habet iuriſdictionem, vel quia illa vſus eſt extra ſuum territorium, (quod abſque peccato fieri minime potuit) teſte D. Thoma 22. q. 60. artic. 6. vel quia fait lata contra exemptum. clemens. ſape de verbor. ſignif. eſt proſus nulla, ex defectu iuriſdictionis. Vnde exceptio declinatoria fori, quæ reddit iudicium ab

initio nullum; ex defectu iuriſdictionis, poteſt quodocunque etiam poſt ſententiam opponi, & impedit executionem illius ſententiæ, & etiam executionem trium conformium ſententiarum, vt poſt gloſ. ad Clement. 1. de re iudic. & ad clemen. 1. de ſequeſtrat. poſſeſ. & fruct. bis aſſeuerat Couarru. pract. q. 6. 21. num. 4. & cap. 33. n. 3. Non igitur debet ſuum auxilium impartire magiſtratus ciuiliſ pro executione ſententiæ latæ in laicum, ſuper crimine mere profano, cum ſit omnino nulla ex defectu iuriſdictionis, vt dictum eſt.

16 Quomodo autem ꝑ hoc accipiendum ſit in noſtra conſtitutione religionis, explicat author deciſ. Cam. in verbo Brachium, §. quando, verſ. Nec obſtat, inquit. Si iudex ſecularis Auguſtanæ conſeſſionis opponat, officialis iuriſdictionem, vt notorie incompetentis iudicis, iure ſperni poſſe, per Innoc. & com. DD. in cap. 2. de dilat. Et ſic proceſſum contra non comparentes eſſe nullum. gloſ. in cap. ſi Epifcopus, verbo conuocari. 3. quaſt. 2. cap. veniens. cap. ſi duobus, & cap. ſi auidæ de Appellat. in 6. communiter Dd. in cap. 2. de dilat. Sicque executioni mandari non debere, quia quod nullum eſt, executionem non meretur. l. 4. §. condemnatum. & ibi Barr. Alexand. & Dd. de re iud. l. cum nulla d. tit. Bartol. l. 1. C. de execut. rei iudic. Marant. part. 6. tit. de execut. ſentent. n. 3. fol. 671. Reſponderetur enim quod licet in conſeſſo ſit, locum aliquem cum omni iuriſdictione, ad iudicem ſecularem pertinere, tamen id intelligendum eſt, de ea iuriſdictione, cuius capax ipſe laicus eſſe poteſt, non autem de ſpirituali, quæ ad eccleſiam tantum pertinet: Imperiali enim iudicio iura eccleſiaſtica diſſolui nequeunt. c. 1. c. certum c. imperium. c. quoniam 10. diſtinct. textus rotundus in c. 2. extra de iudiciis.

Cum autem cauſa talis ſit, ratione cuius laicus ad iudicem eccleſiaſticum vocari poteſt, quia agitur de rebus eccleſiæ, quæ non negentur eccleſiæ eſſe certe officialis Reum iure citare poteſt, per cap. ſi clericus laicum, de foro competent. & ibi Innoc. qualitercunque agatur de re, vel pro re Eccleſiæ, vel ipſius clerici, actione reali, vel personali; & hoc propter qualitatem rei. Quia res cuius occasione agitur, eſt Eccleſiaſtica: ſecus ſi agatur actione personali, pure, & non de re Eccleſiaſtica, quia tunc ſecularis cognofcit, & ita intelligendus eſt Inno. in c. cum ſit recto. Abb. d. c. ſi clericus. numer. 13. de foro compet. Et hoc probari inquit, ex litera illius textus: quia ſe non fundat text. ſuper rei vëdicatione, ſed videatur hoc priuilegium cōcedi iure, qualitercunque agatur de re Eccleſiaſtica, quia laici vt plurimum ſunt negligentes in exhibendo Clericis iuſtitiam c. cum ſit. infr. eod. vel quia ex detentione vel detentatione rei Eccleſiaſticæ mala præſumatur detentio. Idem tenet Zabarella, quem refert & ſequitur Marianus Socin. per fundamenta domini ſui Abb. d. c. Clericus. n. 13. de foro compet.

Quando etiam in literis monitorialibus officialis qualitas expreſſa eſt, quæ omnino fundat iuriſdictionem tuam, vt illegitima exactio cenſuum, & reddituum ad eccleſiam ſpectantium, vel quia emphyteutæ, coloni, cenſuarii & ruſtici d. Eccleſiæ vt poſſeſſores talium bonorum Eccleſiaſticorum, moniti, & citati ſunt, dubium non

est, quin officialis contra non comparentes, & contumaces procedere, eorumque contumaciam punire poruerit, & quidem ꝑ excommunicationis pœna, quæ proprie pœna est contumaciæ. Francit. in c. qua fronte 2. nos ab. de appel. c. quoniam in fin. extra, vt lite non contest. gl. in c. duo sunt. in verb. vi. 17
 18 debarur 96. distinct. Quæ dicit, quod ꝑ licet in minimis casibus non sit quis excommunicandus. cap. Episcopi. 2. quest. 3. tamen quæ habet contumacia digna ut excommunicatione, facit c. certa quest. 13. Host. in sum. de sentent. excom. n. 6. Non obstat etiam der Religionfried / cum hæc causa non concernat fidem, nec ministerium Religionis Augustanæ confessionis, eiusdemque exercitii, seu professionis ceremonias, in quibus casibus iurisdictionem Ecclesiasticam suspensam esse non diffiteor, sed concernat bona, casus, & iura ecclesiastica spectantia ad Capellaniam quandam, quo casu dubium non est officialem, vt ordinarium Ecclesiasticum, suam iurisdictionem exercere posse, per supra d. iura. quæ iurisdicção in tali casu per Religionfrieden Ecclesiasticis contra quoscunque etiam Augustanæ confessionis homines expresse reseruata, nedum suspensa est iuxta Reces. imp. Anno. 55. §. Damit auch/ibi. aber in andern Sachen vnd Fällent/ cum limitatio & dispositio illius §. intum, vel maxime illos concernat, vt limitatio & exceptio sit de regula: Venilata fuit hæc quæstio in causa Weiss contra Zinsheim: cum vero disparia imo omnino contraria essent vota, tandem tota hæc controuersia sopita est Meuse Julio, An. 75. &c.

Si vero competens fuit, videndum, an rite processerit, paria enim sunt, extra iudicialiter, & nulliter procedere, ꝑ Agia d. cas. 5. in prin. Nullæ enim sententiæ, vt in simili ex mente Nauar. in manual. de cens. eccl. ca. 27. supra examinat. breui Pauli. V. Doctor Theolog. inquit: Sono come vna scrittura formata nell' aqua, ò nell' ar a, cioè senza sostegno, & senza materia &c. h. est, sicut scriptura aquæ, vel aeri insculpta, hoc est sine substantia & materia, quibus accedit quod nulla dicatur iniustitia maior, quam nullitas, vt post Vantium notauit Personalis de iudic. & scriptura qu. 17. n. 17. quæ quæstio hic optime integra quadrat. Et ideo secularis talem sententiam non tenetur exequi Ioan. Andr. in cap. 1. n. 18. ante finem, col. 5. in prin. versic. dicens contraria loqui, & ibi etiam Bellam. num. 4. post med. vers. dicit Lignam, & num. 6. ad finem, vers. solutio, & c. Card. Zabbar. col. 4. in fi. versic. ad contrarias. Anchar. n. 7. vers. & contraria loquuntur, de offi. ordin. Idem Anchara. consil. 382. intip. retento ordine dubiorum, nu. 8. Felin. in cap. cum sit, nu. 8. de foro comp. Afflict. decis. 220. numer. 9. Vtil. in addit. ad eundem Afflict. decis. 24. num. 14. Vbi alios refert Natta d. cons. 529. nu. 6. Rolan. consil. 37. num. 8. lib. 1. Farinac. d. loc. num. 93. Idem post dictos & Marantam notauit pulchre Iacob. Beretti. consil. 3. n. 7. Gail. obseruat. 15. n. 4.

Ratio est, quia ꝑ exceptio nullitatis impedit sententiæ executionem, vt communiter tenent Doctores ad l. 4. §. condemnatum ff. de iure iudic. & c. cum in iure. post Innoc. de offic. delegat. & in l. à diuo Pio. §. si super rebus. ff. de re iudic.

Atque ad hoc allegat quam plures concordantias Alex. in dict. §. condemnatum, in 2. colum Et quod sententia nulla, non est appellanda sententia, neque parit effectus sententiæ, dict. §. condemnatum,

unde sicut iuris caret effectu, sic & autoritate, & nomine rei iudicatæ carere debet, nec nomen sententiæ mereitur habere, Clement. Pastoralis §. vt igitur eod. tit. & licet executor non possit cognoscere de iustitia, vel iniustitia sententiæ, potest tamen de nullitate, vt gl. in cap. Pastoralis. §. quia vero. de offic. deleg. quam ad id notat Imol. ibid. num. 4. & Panormitan. col. 2. cum communi hoc tenet, & ab omnibus esse receptum testatur Felin. in cap. de catero. col. 1. de re iudic. ad in l. ab execut. C. quor. appel. nõ recip. vbi dicitur, quod executor sententiæ potest cognoscere de exceptione nullitatis sententiæ opposita coram eo.

Idem erit iudicium, ꝑ si opponatur, quod sententia fuit lata prætextu falsi instrumenti, vel prætextu falsorum testium, vt in l. si prator. §. i. ff. de iudic. & habetur in cap. super literis. de rescript. Quod intelligendum est eo modo quo exponit Bartol. in l. à diuo Pio. in princip. ff. de re iudic. scilicet, quod si executor sententiæ sit iudex ordinarius, qui in aliis causis dicitur mixtus executor, iste potest de istis nullitatibus allegatis cognoscere, non vt pronuntiet, sententiam exequendam non esse, sed vt superseadeat in executione, & remittat ad iudicem primum ordinarium, qui protulit sententiam, per text. ibi. & in l. si prator. in princip. & in §. Marcellus ff. de iudic. & hoc tenet Innocentius & alii in cap. de catero de re iudicata.

Si vero esset merus executor sententiæ latæ, iste nullam habet causæ cognitionem, neque tenetur admittere dictas exceptiones nullitatis contra sententiam latam. Et sic loquitur dict. l. ab executione, & sic voluit Baldus in l. etsi non cognitio. C. si contra ius, vel vtil. pub. & Cardinal. Florentin. in cap. pastoralis, §. quia vero de offic. delegat. & in Clement. 1. §. penultimo, in §. quest. de foro compet. & Innocent. in cap. cum olim de priuilegiis. & Angelus, in leg. si vs proponit. C. de execut. rei iudic. Agia dict. loc. cas. 1. Gail. dict. loc. num. 4. & 5. Et hæc in Camera in consideratione habita in causa Braunschweig contra Episcopum Hildeshelm. vbi cum Papa legitimum tramitem dandi executoriales cum censuris ecclesiasticis omisisset, & per duo breuia Cæsarem ad executionem exhortaretur, nullitas taxata est. Illa tamen, quæ de nullitate dicta sunt, tum demum procedunt, si per opponentem, vel excusantem incontinenti fuerit probata nullitas alias male faceret iudex si superederet in executione, sub hoc prætextu Farinac. d. l. nu. 93. & idiplum Gail. sic effert dict. loc. nu. 4. De qua nullitate iudex secularis, antequam ad pœnam procedat, primum cognoscere debet, vt præclare docet Panor. in dict. cap. 1. de offic. iudic. ordin. num. 10. cum sequent. quem ad hoc omnino vide Oldrad. Affl. & Natta. Roland. & Marant. similiter in locis allegatis. Ita obseruatum in causa Einsims contra Nordlingen/ 3. Decemb. An. 65. vbi pœna executorialium bannti erat, & exceptiones litis pendentiæ & nullitatis, ad probandum admittæ fuerunt, nam si sententia sit nulla, idque exactis appareat iudex secularis nullo modo brachium vel auxilium suum iudici ecclesiastico impartiri debet, ne Pontifici quidem per text. in cap. si quando de rescript. vbi textus inquit, patienter sustinebimus, si non feceris quod praua nobis fuerit insinuatione suggestum, quemadmodum regulariter executor potest admittere-

mittere exceptiones nullitatis, & comperta nullitate executionem suspendere, vt notauit supra, d. *Obferu. 113. Natta. d. confil. 529. numer. 3. & numer. 6. Anton. de Butt. in dict. c. 1. num. 24. de offic. iud. ordin.* vbi dicit, brachiumulare contra sententiam ecclesiasticam non posse admittere alias exceptiones, nisi eas, quas quilibet executor admittere potest, de quibus in d. c. de catero, de re iudic. refert Natta d. confil. 529. n. 6.

23 Si nullitas nulla adfit, & illud attendendum, an sententia cuius ratione brachium imploratur, transferit in rem iudicatam: Inuocatio enim brachii secularis non habet locum, nisi sententia Ecclesiastica lata transferit in rem iudicatam, etiam si reus, contra quem mandatum pœnale petitur sit excommunicatus, aggravatus, reaggravatus, & interdictus, Autor dubiorum Camera, in verbo. *Brachium*, post Oldrad. confil. 89.

24 Vel an ab ea sit appellatum, Nam si ab ea sit appellatum, iudex secularis non tenetur iudici ecclesiastico impartiri suum brachium, pro executione sententiæ, à qua fuit appellatum. Oldrad. late confil. 89. incip. *Episcopus inuocat, n. 1. & seqq. relatis, & probatis ibi per eum contrariis, quod idem tenet Ioan. Andr. in cap. 1. num. 18. de offic. ordin.* Vbi pariter bene comprobat & respondet contrariis, & Ioan. Andr. sic dicentem, ibidem referendo, sequuti sunt Bellam. num. 7. in 2. quest. Anton. de Butt. num. 24. ad finem, versic. & per predicta. Zabaz. colum. 4. ad med. vers. 11. quarto. Ancharan. num. 7. versic. & predicta faciunt. Abb. num. 12. ad finem, vers. & per hoc deciditur alia questio, & numer. 13. Anan. num. 4. Franc. Marc. decis. 269. num. 1. part. 1. Diez. in pract. crimin. can. 144. secundam victimam impressionem num. 3. vers. & hoc precipue. Roland. confil. 37. num. 10. & seqq. lib. 1. Vbi aliis relatis testatur, ita alias fuisse decifum in consilio status Montisferrati, contra agentes pro Episcopo Alba. Menoch. de retinend. possess. remed. 3. num. 360. in fin. Farinac. dict. loc. num. 95. Idemque sic expressit Agia, cas. 6. Secularis iudex sciens fuisse appellatum à sententia iudicis ecclesiastici, & appellationem non esse per eum admittam, quæ debebat admitti, iuxta notata in cap. sape de appellat. non tenetur, nec debet suum auxilium impartiri iudici ecclesiastico, neque requiritur quod sententia sit iniusta, secundum acta, ad hoc vt reus possit de ea appellare, sed sufficit quod credatur esse iniusta, & peragenda de nouo, possit monstrari esse talem. cap. Regum. 23. q. 5. fallit tamen, si sententia lata per iudicem ecclesiasticum esset declaratoria excommunicationis ipso iure, puta, quia iniecit manus violentas in clericum: tunc enim iudex secularis deberet stare literis Episcopi, per notata in c. post cessionem. de probation. Quod intelligendum est, quoad effectum, hoc est, quod non obstante appellatione potest Episcopus denuntiare ipsum excommunicatum, vt euitetur ab aliis, post Vrsil. ad Affliet. decis. 24. num. 16. Grauzus conclus. 115. num. 11. Quod maxime locum habet, si appellatio est emissa ex causa probabili. Oldrad. confil. 89. Stephanus Austrerius, in tract. de potestat. secular. reg. 4. num. 32. tom. 5. tract. fol. 436. dicendo, quod si Episcopus inuocet brachiumulare contra clericum suum, qui tamen ab eo ex probabilibus causis ad sedem apostolicam appellauit, princeps vel

iudex secularis, non debet eum iuuare, quia eidem Episcopo postquam est appellatum ab eo, subditus potest resistere. l. prohibitum C. de iure fisci. lib. 10. & procedendo, appellatione pendente, videtur in superiori iniuriam facere, ca. nomen. 2. qu. 1. 25 & l. quoniam iudices. C. de appellat. vbi dicitur, quod officialis non resistens pertinaciter iudici non recipienti appellationem, punitur 30. pondo auri, ex qua lege potest sustineri, secundum Stephan. vbi supr. quod iudex temporalis possit impedire executionem sententiæ, præsertim irretractabilem, à qua fuit ad sedem apostolicam appellatum, donec releuandi tempus steterit, quod sæpe numero fieri vidit Auiles cap. 20. Pratorum num. 25. Idque etiam in interlocutoria locum habet. Agia dict. loc. cas. 4. prædicta tamen procedunt in casibus in quo appellatio sit de iure valida, & illi deferendum: si secus si inualida, & non admittenda, vt puta, si causa ipsa expressa esset falsa, Nauar. in c. cum contingat, in 1. remed. num. 5. in princip. & nu. 7. vers. 4. respondeo. & cap. 1. de rescript. Sigismund. Scacc. de iudic. causa. ciuil. & crim. lib. 1. c. 63. num. 7. vers. si vero delictum est mixtum, in fin. ad quæ etiam vide Ignat. Lopez. in addit. ad Diaz. in pract. crim. canon. d. ca. 154. num. 18. vbi bene declarat Farinac. dict. loc. num. 95. Agia dict. cas. 4. post Menoch. alleg. loc. num. 3. Grauz. dict. loc. num. 12. qui id de euidenti obstaculo accipit: in quibus casibus & Dd. loquuntur, quod ego intelligo de tali, quod faciat locum remissioni ad iudicem priorem pro executione.

Quia autem in appellatione non solum nullitas, sed etiam iniquitas consideratur, & illud monendum est, iniquam & iniustam sententiam non esse exequendam. Oldrad. confil. 89. nu. 4. vbi dicit quod debeat aliquammodo examinare, an talis sententia sit iusta, vel iniusta, & hoc dicit se credere verius. Bald. in cap. 1. nu. 16. in prin. de offic. ordinat. & ibi etiam Ancharan. num. 4. & Anan. num. 4. Marant. in sua disput. 1. n. 26. in fine versic. hoc præsupposito. Rolan. confil. 37. num. 7. lib. 1. allegans ad idem Anchar. in confil. 382. n. 8. colum. 2. & Feder. de Sen. confil. 251. col. fin. & Roland. refert, & sequitur Men. in 3. remed. retinend. possess. num. 360. vers. debet etiam iudex laicus animaduertere, & latius ultra omnes prædictos, Natta confil. 529. lib. 3. per totum. vbi amplius credidit super hoc audiendam, & citandam esse partem condemnatam, Farinac. d. loc. n. 88. Gail. dict. loc. n. 5. Aluar. Valalc. consult. 48. n. 13. qui ponderat, l. non tantum. ff. de appellat. melius facit tex. in d. c. fin. de excus. li. 6. vbi disponitur, non teneri iudicem vnus fori exequi sententiam alterius fori, quando imminet periculum animæ, & ibi ad hoc not. Do. Franciscus, & omnes, & Vanquellius in vit. conclus. licet alias regulariter, secus sit vt ibi, Grauzus dict. loc. num. 6. Rationem eius assignat Michael Agia cas. 2. in quia iniusto mandato iudicis ecclesiastici non est parendum, can. qui resistit. 1. q. 3. & cano. Iulianus. & can. si is qui præst. ead. q. 3. Pro quo facit cap. de catero 1. q. 5. cum sequent. & tex. in d. c. 1. de offi. ordin. Nec contra iura obediendum est iudici ecclesiastico, vt notatur in c. si quando. de rescript. & quæ contra ius fiunt, debent haberi pro infectis leg. non dubium. Cod. de legibus. paria liquidem sunt non esse, vel esse nulliter: sicut enim leges in iustis non sunt dicendæ leges, neque obligant in conscientia, teste Augutino. libro primo de arbit. cap. 5.

cap. 5. similiter sententia iniusta ex natura rei, non est sententia, neque obligat in conscientia: Quod non sit sententia docet imprimis Thomas 2. 2. quest. 70. art. 4. ubi asserit iudicium iniustum, non esse iudicium. Idem docent Caietanus, ubi supra, Thomas, opus. 72. q. 13. ad 2. & Scoto lib. 3. de iustit. & iure q. 4. artic. 5. & in 4. distinct. 22. q. 1. artic. 3. conclus. 4. Ratio huius rei est, quia cum iustitia respicit medium rei, tette Aristot. 2. Ethicor. cap. 6. & eodem Thom. 2. 2. q. 58. artic. 10. illa sententia, quæ est contra medium rei, erit iniusta. Quod autem non obliget in conscientia, patet ex eodem Thom. 2. 2. quest. 60. art. 1. & probatur, quia sententia iudicis, siue iudicium, eatenus obligat in conscientia, quatenus habet iudicii rationem, hoc est, quatenus est determinatio iuris, ac distinctio iusti, (in hoc enim consistit ratio iudicii) Iudicium autem iniustum non est iuris determinatio, nec distinctio iusti, igitur non obligat in conscientia. Neque ab hac Theologorum sententia abhorrent Iurisprudentiæ sapientes, qui in c. plerique de immunit. Ecclesiarum, illam acerrime tuentur, licet alio atque alio fundamento innixi: Iurisprudenti enim, cum potissimum respiciant forum exterius, eam tantum sententiam iudicant iniustam, & etiam nullam, quæ manifestum & intolerabilem continet errorem. Theologi vero, cum potissime attendant forum interius, omnem illam sententiam profus iudicant nullam, quæ aduersatur iustitiæ à parte rei. Hinc Auiles in cap. 20. pratorum l. u. 19. expresse hanc assignat, quia non debet esse executor ad malum contra conscientiam. facit l. non tantum ff. de appell. & idem tenet Cardi. in Clem. pastoralis. §. deniq. in fin. de re iudic. ubi ait, quod brachium seculare non debeat quis impertire, quando constaret quem fuisse iniuste condemnatum, & tunc non remitteret, alias ædificaret ad gehennam, tanquam faciens contra conscientiam, vt in c. literas de restit. spoliat. allegando Innoc. in d. c. 1. de offi. ordi. quia in bono tantum debet suum auxilium impendere, vt Innoc. ibi. & c. Vade & in simili iniquam & absurdam legem non mereri legis nomen † notauit Iacobus Omphalini de usurpat. legum. lib. 6. c. 15. ubi integre tractat leges humanas conscientias nostras obstringere, nisi sint iniustæ, & multa exempla iniquarum legum & quæ conscientias non stringunt, allegat. Addi possunt & aliæ rationes, notatæ à Ioan. Gersono, in examinat. assertionis. sententia pastoris etiam iniusta, timenda est & c. ubi, ex sententia Girolani, in epist. Pauli ad Philemon. fundata in Esaiæ c. 5. quod scabominandum sit coram Deo, si quis sententiam iniustam dicat, multis ostendit iniustæ sententiæ, etiam supremi, non obtemperandum. Idemq; notatum pulchre à doctore Theolog. in examinatione super Breu. Pauli V. contr. dom. Venetos propos. 8. Et hæc adeo vera sunt, vt etiam ex tam iniqua causa, liceat resistere Pontifici, quod tribus decisionibus desumptis † ex articulis, in concilio ecclesiæ Gallicanæ congregato, mense Septembri Anno 1510. in ciuitate Turonensi demonstrari potest videlicet concl. 6. Si quod iustalis Pontifex, ad leperitinerie contendat, vt patrimonii S. Ecclesiæ Romanæ partem: contra Princeps imperii, id iuris sui esse dicat, & de ea controuersia paratus sit, & offerat itate arbitrio, vel iudicio bonorum vi-

rorum, per compromissum, prout de iure: an eo casu liceat Pontifici, absque alia causæ cognitione, bellum inferre dicto principi: & si fecerit, an liceat principi armis resistere, & aliis etiam principibus, in huiusmodi diffidio ei adesse, eumque defendere, maxime illis, qui ei cognatione vel affinitate coniuncti sunt, cum etiam per centum annos proximos Ecclesia Romana in eius iuris controuersi possessione non fuerit, conclusum est per concilium, licere Principi hoc casu resistere de facto, & aliis ei adesse, in iure suo tuendo. Et conclus. V. II. Quid si Papa nolit acceptare, quod Princeps iuridice, & honeste offert, sed contra, non obseruato iuris ordine, contra talem principem pronunciet sententiam aliquam, an ei obtemperandum sit? maxime cum non est integrum, ac tutum, tali principi ad sedem Romanam ire, vel mittere, & ius suum, via iuris ciuilibus, & rationibus defendere? Conclusum est per concilium, non teneri talem principem patere tali sententiæ. Ac subsequenti conclus. V. III. Si Pontifex iniuste, ordine iuris non seruato, procedens, de facto & manu armata pronunciet, ac publice aliquas censuras contra principes sibi resistentes, eorumque subditos & confederatos, an eis parendum sit, & quod remedium adhibendum? Conclusum est unanimiter per concilium, talem sententiam nullam esse, nec de iure, vel alio quocunque modo ligare. Hæc refert Ioan. du Tillet, Prothonotarius, & secretarius Regis Christian. en le Memoire. & aduis saich. l'ann. 1551. sur les libertes de l'Eglise Gallicane.

Et eius rei, quo rectius illa assequatur, exemplum ex Respons. 9. lib. 3. respons. Lud. Carondæ annotare libet, dicit iudicem secularem saltem cognitionem habentem, non posse ad detentionem corporis procedere, sed debet requirere brachium ecclesiasticum, potest tamen decernere clericum capiendum, nec ab illo decreto posse appellari, & sic iudicatum 8. Martii 1603. hoc tamen dicit ita accipiendum, si iuste interpositum, alias recipitur appellatio, & sic iudicatum 24. April. 1563. Et licet hæc sint verissima, tamen † contra 32 riam opinionem multi tutati sunt, Innocent. in cap. 1. num. 2. vers. item si nosceret, de offic. ordin. & Innocent. sic dicentem, referendo, secuti sunt ibi Io. And. n. 9. in verbo, ad preiudicandum, iuncto n. 10. vers. & intelligit hoc Innocentius. Bellam. num. 4. in 4. opposit. colum. 3. in fin. vers. aut cum causa cognitione. Ant. de Butr. num. 24. col. 4. in princ. vers. puto quod secularis. Imol. n. 16. vers. demum finaliter. Vbi testatur de veriori opinione. Imol. num. 16. ad finem vers. si super causa ciuili. Zabar. col. 4. in princip. vers. sed si in iudicio damnatum. Ancharan. num. 6. vers. si autem condemnatum in iudicio. Vbi declarat id, quod supra in contrarium adnotauerat, num. 4. Abb. num. 11. vers. sed si petit, & n. 12. vers. sed si non traditur. Angel. consi. 276. in cap. punctus est talis. num. 4. ubi tamen loquitur de iniustitia occulta. Nauarr. in cap. cum contingat in 2. remed. nu. 6. & num. 7. vers. 3. re- respondeo. & num. 8. extra de re scriptis. ubi testatur dictum Innocent. in dict. cap. 1. esse communiter receptum, prout & communiter receptum esse, per Canonitas in dict. cap. 1. ex præallegatis negati non potest, nec dissentire videtur Iguar. Lopez in addit. ad Diaz in pract. criminal. canon. cap. 154.

num. 12. *versic. sed verius est.* Farinac. *quest. 97. nu. 87.*
 33 Qui num. 89. scdere distinctionis † controuersi-
 am hanc ita componit, quod quando sententia iu-
 dicis Ecclesiastici esset notorie iniusta, tunc, cum
 talis iniustitia nullitari æquiparetur: ideo sicut se-
 cularis iudex non tenetur exequi sententiam nul-
 lam iudicis ecclesiastici, secundum opinionem
 eorum, quos retuli infra, num. 92. Ita etiam nec te-
 nebitur exequi sententiam notorie iniustam (quic-
 quid fecus senserint in sententia non notorie iniu-
 sta Doctores allegati, in *praced. num. 88.* Ang. *consil.*
276. incip. Punctus est talis, num. 4. Imol. in *cap. 1. nu.*
17. versic. sed hoc intellige. & ibi etiam Cardin. Zabar.
col. 4. in princip. vers. sed & secundum ea, qua dico. Guid.
Pap. num. 9. in fin. extra de offic. ordin. Ancharan. dist.
consil. 382. num. 8. & 9. alioq; refert Ignat. Lopez.
ad Diaz. d. cap. 154. num. 12. in princip. Natta. d. consil.
529. in discursu. Et pro hac limitatione faciunt Do-
 ctor. allegati *supr. n. 87.* volentes, iudicem secula-
 rem non debere exequi sententiam iudicis eccle-
 siastici occulte iniustam. Ergo multo magis hoc
 voluisse dicendum est, si fuerit notorie iniusta.
 Verum ad præmissam limitationem aduertere, prout
 bene aduertit idem Ignat. Lopez. *d. cap. 154. nu.*
12. Quod si verum est, prout secundum veritatem
 communiter receptam testatur isto casu, iudicem
 ecclesiasticum, qui sententiam protulit
 non teneri iudici executori acta, ex quib; senten-
 tiam dixit, exhibere & patefacere, non potest
 idem secularis iudex dicere sententiam esse notorie
 iniquam, quamuis illius iniquitatem, aut extra
 processum ex particulari scientia, nouerit, aut etiam
 ipsum processum non tanquam publica persona,
 sed tanquam priuata perlegerit, prout etiam
 in simili dictum fuit, *infr. nu. 107.* Adde ego quod
 in omnem euentum melius isto casu faciet iudex
 34 ecclesiasticus, † se abstinere ab ista cognitione
 præsentæ notoriæ iniquitatis, & iniustitiæ senten-
 tiæ latæ per ecclesiasticum iudicem: cum senten-
 tia nunquam dicatur notorie iniusta, quando su-
 per ea aliquo dicitur dubium: sed ad effectum, vt
 notorie iniusta dicatur, necesse est, vt talis asserta
 iniustitia nullam offuscationem, seu disputatio-
 nem habeat, ad tradit, per Franchum in *cap. dilecto,*
num. 153. ad finem, vers. & intellige. & *n. 168. in fine ex-*
tra de appellat. Dec. in cap. ex parte, il. 2. versic. Quinto
fallit. de offic. deleg. Corn. consil. 10. colum. 2. vers. & si
forte alii. lib. 4. Capic. decis. 10. num. 19. & seqq. Boss. in
tit. de carcerat. fideiuss. commit. num. 17. Cephal. consil.
201. nu. 10. Rota coram Robulle. io decis. 85. nu. 4.
inter diuers. part. 1. Mascard. de probat. conclus. 1102.
num. 27. & 28. Afflic. fretas Vrsil. in addis. Neapol.
decis. 24. n. 14. 15. & decisione 220. sub num. 10. Affli-
ctum etiam ita, in §. consil. Neapolit. nu. 55. sentien-
tem induxit Ioan. Per. Surdus consil. 405. sub nu. 17.
 Vbi etiam scire firmat, quod sententiæ executio
 per nullitatis exceptionem non impediatur, nisi
 nullitas esset euidentis & notoria, & numero 18.
 subdit ex Rot. Roman. & Contardo, in *l. vn. limi-*
tat. 9. nu. 36. C. si de moment. pos. q. alleganti notori-
am iniquitatem, vel iniustitiam sententiæ incum-
bat probatio vtriusque, nimirum sententiæ esse
iniquam, & quod iniquitas sit euidentis. Adde Ber-
 mond. *de publ. concubin. fol. 300. n. 3. & 4. Beret. con-*
sil. 4. num. 7. & 74. Caualecan. p. 4. de brachio regio nu.
260. qui sic subiungit: sed quando est iusta vel de

iniustitia euidenter non apparet, tunc tenetur ex-
 equi, & cogi potest per censuras ecclesiasticas
 (non subsistente aliqua legitima causa non exe-
 quendi) Arch. in *c. 1. de statu regula. in 6. & in dubio*
 tenetur exequi Boer. *singul. in verbo. executio. num. 6.*
 & 9. Iaf. in *d. l. à diuo Pio. §. sententiam Roma. de re iud.*
 Afim. in *sua practica §. 31. cap. 17. Clar. quest. 54. vers.*
sed pene, & quest. 96. vers. item quaro nunquid. Boss. de
sentent. n. 114. & 115. Purpur. cons. 537. vo. 2. Henric.
 Boich. in *c. significasti. de offi. deleg. & c.*

Et quæ de iniquitate dicta † sunt, adeo vera 35
 perhibentur, vt etiam si à parte nihil opponatur,
 adhuc tamen ab executione desistere laicus de-
 beat Ioan. P. Surdus *consil. 379. num. 32. Græuæus.*
d. loc. num. 8.

Excusationem quoque præstat, † si reuocata 36
 imploratio: quod sequentibus verbis notat Ca-
 ualecan. *de brach. reg. part. 4. num. 267.* Si iudex tem-
 poralis fuerit in subsidium requisitus ab ecclesia-
 stico iudice, vt suam sententiam exequatur, & in
 rem, vel in personam executionem concessit, sine
 causæ cognitione, & executio facta non fuit, vt
 quia illam reuocauit, vel debitor latitabat, tunc
 non tenetur iudex tanquam ordinum contrauen-
 tor, ex Rui. *cons. 49. n. 6. vol. 5. Put. dist. cap. an si sent.*
ver. tamen aliud est pronunciare exequendum, a-
 liud exequi, & ad hæc vide infra in 5. part. in matè-
 ria syndicatus.

Item quando † secularis habet sententiam cer- 37
 tam pro condemnato, tunc enim non debet bra-
 chium concedere, per *cap. qui scandalizauerit de Re-*
gul. iuris. Alciat. in c. 1. n. 110. de offic. ordin.

Et hæc de præcipuis exceptionibus dixisse suffi-
 ciant. Ne autem lector, occurrentibus aliis, an-
 ceptis hæreat, & quo se vertere debeat ignoret, ob-
 seruabit doctrinam. Antonii de Butrio in *cap. 1.*
num. 24. de officio iudicis ordinarii. vbi dicit, brachium
 secularare contra sententiam ecclesiasticam non
 posse admittere alias exceptiones, † nisi eas, quas 38
 quilibet executor admittere potest, de quibus
c. de catero, de re iud. refert Natta d. cons. 529. num. 6.
 Sequitur Gail. *lib. 1. obseruat. 115. num. 6.* Quæ autem
 sint illæ exceptiones, explicat Imola, dicens, quod
 vbi lata est in ciuili sententia iudex secularis, vel al-
 lius, si obiciatur aliquid contra sententiam, non
 poterit de hoc cognoscere, vt possit sub tali obie-
 ctione pronunciare, sed bene posset se informa-
 re, vt referat illi qui sententiauit, si forte obiciatur
 exceptio, quæ sui natura consuevit impedire ex-
 ecutionem, de quo se remittit ad notat. in *dist. cap.*
pastoralis. & per Bartol. in l. à diuo Pio. in princip. ff. de
re iudic. Idem dicit Oldrad. consil. 89. Episcopus inuo-
cat. Natta. consil. 129. n. 3.

C A P V T XII.

De modo procedendi, tam à iudice pe-
 tente brachium, quam eo, contra
 quem petitur.

S Y M M A R I A.

- 1 Iudex cuius auxilium imploratur, causa cognita pro-
 cedit.
- 2 Brachium an inuocari non possit, nisi omnibus aliis
 remedijs, prius adhibitis. & n. 3.

48 Cap. XII. De modo proced. tam à Iud.

- 4 Iudex cuius brachium imploratur, requiri debet, per literas publicas. & n. 8.
- 5 Offitium iudex non imploratus non impartitur.
- 6 Partes sunt, non esse, & non apparere.
- 7 Mutanda non sunt, quæ certam interpretationem habent.
- 9 Imperator non ita ut alii compellitur ab eccle. fiat.
- 10 Post brachii implorationem quomodo procedendum in ipso executionis actu.
- 11 Pœna constituta contra non obedientes requirenti.
- 12 Repressa quando hic locum habeant.
- 13 Citationis opus esse docetur, & exemplis demonstratur: Et ad quid ea decernatur. n. 14.
- 15 Acta edenda per iudicem petentem, iudici à quo petitur executio. Contrarium n. 17.
- 16 Ecclesiastici quomodo sepe errent in iudicando exemplo demonstratur.
- 18 Acta in crimine hæreseos an edenda. & 21. 24.
- 19 Semel pronuntiatum non debet rescitari.
- 20 Acta an uterque iudex edere debeat, an sit differentia inter eos. Differentia Canonist. refutatur. numer. 21.
- 22 Clerici confessio coram laico, quid valeat.
- 23 Acta cum petuntur, an inter causas distinguendum. & num. 25.
- 26 Quoad acta transmittenda distinguitur, an reus remittatur condemnatus, vel condemnandus, & eius revisiones. n. 27, 28, 29.
- 30 Acta, cum de facto dubitatur exhibenda.
- 31 Ecclesiasticus an seculari genus pœna iniungere debeat.
- 32 Causa criminales cito exequenda.
- 33 In executione hac quam formam iudex servare debeat.
- 34 De familiis iudicum exequentium & eorum excessibus. num. 26, 27.
- 35 Executio semel facta non reiteranda.

EX præcedentibus satis superque constat quæ iudex observare debeat, antequam sententiam promulget, quæ & hic necessario repetenda sunt, tanquam antecedentia ipsam inuocationem, & sine quibus iudex legitime, ac bona conscientia non potest brachium implorare. Superest nunc, ut, quia vulgo traditur: quod iudex ꝑ secularis, ante concessionem dicti brachii secularis, debeat adhibere aliquam causæ cognitionem, an iustum sit quod petitur ab eo per delegatum, Ancharan. in consil. 382. col. 2. Fed. de Senis in d. consil. 251. col. fin. ubi concludit; quod si iudex secularis inuocatur præcedente sententia nulla, non debet concedere suum brachium, nisi iuste innocetur, & summam hoc debet examinare, per nos, per Innoc. in cap. 1. de sta. monach. in 6. Idem tenuit Oldrad. in d. consil. 89. col. 2. Paul. de Cast. in d. l. episcopale Calcan. in consil. 119. col. 2. pro qua opinione facit, quod notat Felin. in cap. cum sit in 5. colum. de foro compet. & Afflict. in decis. 220. nu. 9. Roland. à Valle. consil. 37. num. 1. vol. 1. ulterius nunc inquiramus, quid observatis rite prædictis omnibus facere debeat, ne repulsam patiat.

Primo, opinio eorum est, qui putant, tunc deum ecclesiasticum ꝑ iudicem posse inuocare brachiumulare ad suæ sententiæ executionem, si prius ipse fecerit, quicquid potuit, & non ha-

beat vitra, quid faciat, alias secus. Omnia enim iuriloquentia de huiusmodi brachio seculari, habent hanc clausulam, si opus fuerit, si necesse fuerit, ut in ca. 1. & in 6. quoniam in si. de offic. ordin. & in 6. statumus. de maledic. & in c. si. de excess. pralat. & in c. periculofo, circa finem de statu regular. Et sic temper videntur ponere hanc implorationem brachii secularis pro ultimo refugio, per quæ iura hanc limitationem firmat Oldrad. consil. 89. incip. Episcop. inuocat brachiumulare, n. 5. quem referendo secutus est Maranta in sua dispensat. 1. num. 26. vers. super hoc tamen, dicens insuper, quod si iudex ecclesiasticus aliter faciat, non dicitur seruasse iuris ordinem, & quod propterea cum literis Apostolicis potest simpliciter brachiumulare, conceditur conditionaliter, scilicet, si opus fuerit Francis. Marcus decis. 766. num. 3. part. 1. Vbi facit conclusionem, quod iudex secularis non teneatur impartiri brachium suum iudici Ecclesiastico, nisi in subsidium, quando scilicet idem iudex Ecclesiasticus aliter non potest exequi suam sententiam, secundum Bald. & Paul. de Cast. in locis ibi per eum relatis, & ibi etiam declarat, quomodo dicta conclusio procedat. Afflict. in consil. regni in proam. num. 54. Vbi testatur de communi, prout illum refert Ignatius Lopez in addi. ad Diaz in pract. crimin. canon. c. 154. num. 13. in fin. Hier. Giacchar. in addi. ad Clar. in pract. §. si. quest. 37. vers. penult. litera c. Roland. consil. 37. num. 5. & seq. lib. 1. Vbi eandem limitationem comprobatur, & ex ea infert, quod non possit iudex ecclesiasticus delegatus brachiumulare inuocare, nisi prius etiam requisierit alios ordinarios ecclesiasticos, ut suum impartirentur auxilium, & illud fuerit detestum insufficientes, ac ibi etiam testatur de communi Ioan. Lup. in c. per vestras in 2. notab. §. sed pulchra dubitatione nu. 17. de donat. inter vir. & vx. Vbi ex hac eadem limitatione infert, iudicem ecclesiasticum, antequamulare inuocet, debere prius contra laicos procedere, excommunicando, & deinde anathematizando: & postea cum ecclesia non habeat vitra, quid faciat, tunc poteritulare auxiliium implorare, aliter secus, quod & idem affirmant Innoc. Io. And. D. Franch. Beron. & Conar. Quorum aliqui testantur de communi, in locis relatis per Ignat. Lopez. Et hanc opinionem post Narram consil. 529. nu. 39. vol. 3. & alios, ex parte iam citatos, sequitur Gail. lib. 1. obseru. 115. nu. 3. Fuluius Pacian multis textibus & Dd. autoritatibus corroborat consil. 164. n. 33. & 34. glos. Landrecht/it. 1. lit. dict. libr. 1. Ioan. Wam. consil. 56. numer. 23. Tom. 1. ubi exemplum proponit iudicis, qui ab arresto incipiens implorauit brachium, & Bald. in l. 1. c. de in qui latron. occulta. per illum textum, notat ibi, & probat text. in cap. 2. verb. Si necesse fuerit. de maledic. & hoc tenent communiter Doctores, atque in hoc sensu (ni fallor) intelliguntur illa iura, quæ dicunt, quod Princeps secularis teneatur prestare auxiliium, seu brachium suum, ad requisitionem ecclesiastici magistratus, pro executione suæ sententiæ, ut in cap. cum ad verum. dist. 96. & cap. quoniam de offic. ordin. cap. & Princeps seculi 23. questione 5. & sic intelligitur Innocentius in dist. capit. 1. de offic. ordin. & firmiter Alex. in 4. volum. consil. 130. incip. in causa Stra. Carolus in 1. colum. n. versic. præterea adduco. & Petrus de Ancharan. in regul.

Regul. ea qua. in 10. quest. lib. 6. Agia. conclusio. 6. Martin. de Fano in tractat. de brach. secular. num. 22. versic. vnum. &c. & D. Anton. Mass. Gallef. in d. lib. in Camer. obligat. folio 189. cum non sit alius quærendus, ubi executio à seruientibus illi Iudici, qui protulit sententiam, fieri potest, l. 1. Cod. de sportul. & ibi Doct. Rebuff. in tractat. de precon. licit. in artic. 10. glo. 1. sciendum. num. 2. versic. & sic hac preconia. Nouissime idem asserit Caualecan. de brach. Regio part. 4. numero 266. post Baldum, Pur. Felinum, Berott. Bermon. de public. Conub. in verbo si opus fuerit. numero 1. folio 301.

Et hinc, cum Papa in causa Hildeſheimb contra Braunschweig non omnia remedia quæsiisset, nullitatis intumulus est processus, in Camer. Imper. alii tamen relati à Farinacio q. 97. nu. 98. vers. verum. vt & ipse, aliter hoc accipiunt, statuuntque Iudicem ecclesiasticum posse seculare brachium inuocare, etiam si non fecerit, quicquid potuerit, pro executione sue sententiæ. Iura enim præallegata, quibus proposita limitatio fundata est, non dicunt, in subsidium, vel pro ultimo refugio; prout male à Doctoribus interpretantur; sed tantummodo dicunt; cum opus fuerit, vel si necesse fuerit, prout etiam brachii secularis inuocationem esse faciendam, si opus fuerit, statutum est, in concilio Tridentino sess. 24. c. 8. de reform. Ex quibus nõ sequitur; quod illud non possit implorare, nisi quando Ecclesia nihil ultra habet, quod faciat; prout dicunt Doctores prædicti. Sed bene sequitur, quod in quacunque parte litis, & in quocunque tempore, cum opus fuerit, auxilium prædictum implorari possit, debeatque à iudicibus sine retardatione præstari. Et, vt bene in hoc aduertit Ignat. Lopez dict. cap. 154. numero 4. versic. nam vt verius ipse cenſeo, iuncto numero 5. si aliter diceremus, plura crimina remanerent impunita: Nam interim dum Iudex ante inuocationem brachii secularis, censuris vreretur, cum non statim, sed seruatis seruandis, sint proferendæ, facillimè reus posset bona occultare, aut fugere, indeq; alia deinde innumerabilia sequerentur mala. Et propterea hanc contrariam sententiam, & veriorum, & in iudiciis receptam ex Ioanne Segura, in loco per eum relato, testatur, illamque optime comprobatur ex decreto Concilii Tridentini. sessio. 25. cap. 3. de reformatione, ponderato, vt ibi, per eum. Et quod attinet ad illationem Rolandi, cum allegatis per eum. & in dict. cons. 37. num. 5. & seq. lib. 1. dicentis, non posse iudicem ecclesiasticum delegatum inuocare brachium seculare, nisi prius requisierit alios ordinarios ecclesiasticos, vt suum impartiantur auxilium, illudque insufficientem detectum fuerit, dicunt, quod ea vera non sit, sed opinio contraria, prout multis rationibus eam comprobatur Feder. de Senis in cons. 163. colum. 2. dicens posse delegatum Papæ, si velit prius ad ecclesiasticum ordinarium confugere, quam ad secularem iudicem; non tamen præcise ad hoc teneri, sequitur Franc. Marcus decisio. 72. num. 4. part. 1. Nauare. in cap. cum contingat. remed. 1. num. 4. de rescript. Nec dissentit Ignat. Lopez. d. c. 154. nu. 8. ad finem.

Secundo, cum omnia remedia quæsiuit, nec iis quid efficere potuit, dabit literas ad Iudicem, cuius & brachium inuocat, easque suo sigillo signa-

bit, alias fidem non faciunt, vt in simili de literis rogator. notat Rebuff. in princip. num. 7. l. si qua per calumniam, in fin. Cod. de Episcop. & cleric. cap. tertio loco. de probat.

Eas autem ita ordinabit, vt sint publicæ. Cladius consil. 124. l. isque eum requiret, quod hic opus. per l. 1. ff. de requirendis reu. Rebuff. d. loco num. 8. Nam de alieno processu non potest quis se intromittere, nisi requisitus: quo casu bene potest; quia tunc refert imaginem iudicis, qui sententiam protulit, iuxta Baldum in l. fin. Cod. de edict. diu. Adrian. tell. Quod tamen verum existimatum, nisi vel statuto, vel præscripta consuetudine diuersum fuerit introductum, & seruatum. Mynſinger. cent. 3. obseruat. 68. Ac etiam causam requisitionis addet Rebuff. num. 9. de quibus infra. Ex quibus omnibus consequitur, quod sine hisce literis non potest auxilium impetrari, per text. in l. 1. ibi. litera ad magistratus dentur. ff. de seruis fugit l. prima. de requir. reu. §. si quis vero comprehensorum, in authent. vt nulli iudic. collat. 9. text. in l. vna. Cod. de offic. comit. rerum priuar. & l. properandum, §. sin autem reus. Cod. de iudic. quem textum Paulus & Iason dicunt meliorem iuris: allegaui tamen superius vltra eos meliores, & clarius exprimentes, & si sine literis procederent, esset nullus processus, vel sententiæ executio, secundum eos. Tum primo, ¶ quia officium suum non debet impartiri non petitis, l. 4. §. hoc autem iudicium, ff. de damno infecto, ¶ & paria sunt, non esse, vel apparere, l. duo sunt, ff. de testamentaria tutel. & sine literis facile non appareret; tum etiam quia consuetudo, & vsus sic obrinuit. Cyn. Bald. & alii, in l. cum quadam puella, §. fin. ff. de iurisdi. om. iud. vbi dicunt, sic fuisse Florentiæ obtentum, & sic minime mutata sunt, quæ semper certam interpretationem thabuerunt, l. minime. ff. de 7 leg. Etiam consuetudo est, quod requisitus concedat literas, quas vocant, de pareatis, siue annexas, continentes, sibi placere executionem fieri in suo territorio. Rebuff. de liter. rogator. num. 33. in præfat. Schurff. cons. 33. num. 3. cent. 1. Quæ autem præterea hic faciendæ sunt, notat Veltius in praxi c. vlt. p. 8. num. 20. ¶ Exinde super inuocatione auxilii brachii sæcularis literæ expediuntur, quibus Iudex executionis apostolicus, autoritate apostolica, omnes & singulos Principes sæculares, cuiuscunque dignitatis, & præminentia, etiam si imperialis, existant, veluti executores iustitiæ, monet, & requirit etiam sub excommunicationis, & aliis pœnis, & censuris ecclesiasticis, ¶ (excepto Imperatore, quem in hoc duntaxat adhortatur) vt, quotiescunque fuerint pro parte victoris requisiti, contra aduersarium, exequantur, vel in personam, vt ea detineatur, donec omnibus & singulis, in sententiis, & literis executorialibus contentis, & victori integraliter ¶ satisfecerit; vel in bona, seruato tamen ordine, vt prius capiantur mobilia, deinde immobilia, & postremo ad nomina & iura perueniatur, l. a diuo Pio, §. in vendicatione, §. vtrum, & §. penult. ff. de re iudic. quibus adhortationibus, monitionibus, & iussionibus, si paruierint, vel parere paratos se exhibuerint, victor habebit intentum; si vero recusent, vel cessent; si victor ad Romanam Curiam reuertatur, cum relatione requisitionis suæ, procederet Romana Curia contra dominos temporales huiusmodi, ¶ ad de-

50 Cap. XII. De modo proced. tam à Iud.

claratoriam censurarum, & poenarum in literis inuocationis auxilii brachii secularis contentarum, parte volente, & instante, & Camera Apostolica, reproductis literis inuocationis brachii secularis, ac instrumento requisitionis dominorum temporalium, ad illarum executionem, ubi Patribus Cameralis audientiae visum fuerit, dominos temporales, sic requisitos recusasse, vel saltem cessasse in postulata executione, solent victori: utpote in casu denegatae iustitiae; repraesentias contra subditos illius domini temporalis, & literas oportunas desuper manu regia, concedere. Quae repraesentias, quibus casibus, & qualiter concedendae sint, & à quibus, habes apud Bar. in tract. suo repraesentiarum, ad quem semper poteris, ubi opus erit, recurrere. Et tantum de iudice petente.

Iudex autem, à quo petitum brachium, primo citabit partem aduersam. † In inuocatione enim brachii secularis opus esse citatione Partis aduersae, ut notauit Natta, *consil. 529. num. 16.* quem sequitur Gail, *d. loc. num. 6. & de pace publica, capit. 17. numer. 34.* Graeuus *conclusion. 115. numer. 34.* & notatum in dicta causa Hildebrandi contra Brauntschweig. Citatio autem illa † fit ad eum finem, ut opponantur exceptiones: nam hic, uti ex superioribus patet, multa occurrunt, quae possunt opponi, cuius rei exemplum Camerale extat in selectis sententiis Barthii, Anno 1559. 25. Inouat. liter. F. Doctor Sichten in Sachen J. G. wider Burgermeister / Rahmann / vnd Gericht zu R. & Consortes, gebettene Zeit / was sich in puncto Inuocationis Brachii secularis, auff Exceptiones, vnd Ableinungsschritt den 22. Nouembris, Anno. &c. 56. eynkommen / zuhandlen gebürt / vnd dann die Sigilla den Schrifften den 3. Decembris ermelts 56. Jars fürbracht / zu recognosciren, oder diffiniren, hiemit endtlich zugelassen / vnd angesetzt.

Et confirmant praecedentia notata Bossii titulo de foro competent. numer. 87. quae hic apposite quadant: Et ideo inquit in causa brachii secularis, transmissi nuper ab vrbe ad Senatum, in quo requiritur executio trium sententiarum latorum Romae: & in causa ciuili Senatus aliud non potest facere, quam exequi, etiam si esset causa, in qua haberet cognitionem, secus si esset criminalis. Est tamen verum, quod non denegatur Senatui illa cognitio, quae regulariter datur executori, iuxta notat. in d. l. 1. C. de iuris & facti ignorant. & ita Imola notat. in d. cap. 1. in versic. allegat. colum. pen. & colum. antepenult. versic. sed bene possit se informare. Et quicquid sit, saltem est citanda pars per requisitum, ut intelligat, an aliqua exceptio, quae posset impedire, vel morari executionem, ei competat, imo amplius Paulus de Castro *consilio 327. in fin.* vult, quod non solum possit circa executionem, sed etiam circa merita sententiae, & sic circa nullitatem cognoscere, & monere summum Pontificem, non autem iudicare, iuxta *cap. de cetero, de re iudicat.* ubi vide Felinum in *col. 1. & 2.* Quod videtur deuiare à dictis Doctor. in d. cap. 1. qui, ut supra dictum est, concludunt in his terminis, quando iudex implorat brachium alterius. Et vide ad praedicta etiam Felinum in *cap. cum sit generale, columna 6. versic. limita quinto, de foro com-*

petent. & omnino Doctor. in d. l. à diuo Pio. §. sententiam. ff. de re iudic. Vnde cum citatio possit fieri, saltem quoad effectum, de quo supra, non debuit Pontifex irasci contra Senatum nostrum, eo quod à praefato Senatu, petita executione brachii secularis, implorati à iudicibus ecclesiasticis, Senatus ipse iusserit citari partem, & adeo iratus fuit, quod tanquam sibi denegata fuerit iustitia, concesserit repraesentias contra mercatores Mediolanenses: & licet facta fuerit ingens instantia, & per ipsos mercatores, & per legatum Caesaris, & ostensum clare Pontifici, quod non denegabatur iustitia, imo fiebat iustitia: & quod Senatus volebat exequi, sed prius intelligere, ut supra, attamen perseuerauit in repraesentias, imo minatur velle alias iterare, pro pleniori satisfactione summæ contentæ in sententiis, de quibus in illo brachio seculari: quae res est miranda, &c. Quando autem hac citatione opus sit, declarat sequentibus verbis Caualean. *de brachio regio part. 4. num. 262.* Dicitur cum causæ cognitione, quando processum vidit, vel partem citari fecit, ad allegandum, quare exequi non debeat, secundum Nattam *consilio 529. numero 18. volum. 3.* Menoch. *de recuper. possess. remed. 8. numero 79.* Bursat. *consil. 225. numer. 86. volum. 2.* Nec poterit recusari suspectus, etiam si processum non viderit Balb. in *suis commun. opin. centur. 4. conclusio. 341. & vide num. 4.* & quoad citationem, Doctores supra dicti intelligunt eam requiri, in casu quo vnus Iudex sententiat, & alter sit requisitus exequi; verum si iudex requisitus opus non haberet concedendi executionem, sed per Iudicem ecclesiasticum iam concessa, & licentia ministris tradita, & per eos forte exequi incepta fuisset, tunc non est opus adhibere vllam causæ cognitionem, nec citationem, quia tanquam merus executor censetur. Natt. *consil. 529. num. 17.* quia dicitur quodammodo nudus executor facti, Menoch. *de arbit. quest. 38. in fin.* & imploratur tantummodo auxilium familiarum iudicis secularis, & ita intelligendus Carp. *super statut. mediol. cap. 158. fol. 219. num. 35.* ibi tamen indistincte practicator; sufficit tantum ostendere licentiam exequendi: & si iam exequi ceperint, & non fuerint repertae res, in quibus vel minus sufficienter executio realis fieri potuit, statim relationi publicorum executorum, ut in 2. p. dixi num. 73. 74. 77. & 78. quorum relatio si facta est penes acta curiae Episcopalis, sufficit, si ostendatur iudici laico, implorato, ad concedendum familiam, pro exequendo residuum in personam, iuxta ea, quae supra allegauimus num. 258. nec est citandus, capturandus, ne ad fugam instruat, Clar. *quest. 28. versic. scias autem, Matthes. singul. 86.* Natt. *d. consil. 229. numero 17.* multo minus posset condoleri de inobservantia ordinum, aut statutorum, de turbata iurisdictione, si Iudex laicus sic capturam concesserit, dummodo debitor ducatur in carceribus fori laicalis: sed si ante concessionem capturae, ex urbanitate, iusserit citari dictum debitorem, qui noluit comparere, sibi impuret, *cap. damnus, de regul. iur. in 6.* ad haec vide Oldrad. *consil. 89.* & Natt. *late d. consilio 529. volum. 3.* & si Iudex laicus, ad requisitionem eius subditi, potest solo iuramento capturari facere debitorem suspectum de fuga (dummodo intra quatuor dies iustifi-

iustificetur suspicio) potest detentionem, vt per adduct. à Caualc. *decis. 1. 2. & 3. in 1. part.* multo plus facere ad requisitionem iudicis spiritualis, qui pariter haberet iurisdictionem spiritualement in loco iudicis temporalis requisiti. Iacob. Beret. *d. consil. 3. num. 26.* vel ad instantiam creditorum, mediante licentia exequendi, obrenta à iudice spirituali, &c. Franc. Marcus *decis. 269. num. 3.* dicit, quod forte illud posset procedere, quoad capturam personæ, quando quis cecidit in profundo malorum; sed quoad concessionem familiæ iudicis sæcularis, bene posset fieri, iuxta notat. per Innocent. & Panormitan. *in cap. significasti. de offic. & potest. iudic. deleg.* quia in processu executoriali iudicis ecclesiastici, qui dirigitur iudicibus sæcularibus, inseruntur plures clausulæ, quæ possunt adaptari ad concessionem familiæ iudicis sæcularis, quoad missionem, in possessionem Beneficii, de quo agitur; quia mandatur præstare auxilium, & fauorem.

Idemque & sic notauit Rebuff. *de literis rogator. in princip. num. 22.* Solet tamen Index sæcularis citare partem, ad opponendum, si quam habet exceptionem in executione. Bart. *in l. à diuo Pio. §. in venditione. ff. de re iud. & l. prima. ff. Nil nou. appellat. penden. Cyn. in l. ab executore. C. quor. Appell. non recip. Innocent. & alii, in cap. ex ratione. de appell. vide Oldrad. consil. 89. incip. Episcopus.* Et istud est commune in omni ordinario, siue sit sæcularis requisitus, siue requires, siue vterque. Egid. Bellamera, *in d. §. contrahentes. col. 3. de for. comper. lib. 6.*

15 Secundo, ¶ acta postulat à iudice, qui eius implorat auxilium. De quo tamen, quia non conuenit inter omnes, res paulo altius repetenda est. Sunt enim qui simpliciter dicunt, in criminalibus Acta iudici esse exhibenda. Bartol. *in l. diuus, de custod. reorum.* Viuius *in commun. opin. 3. 96. per tot.* adde Ignar. Lopez. *in addit. ad Diaz. in pract. crimin. canon. cap. 154. numero 11.* Bartol. post Guilielm. de Cun. *in l. magistratibus, numero 4. ff. de iurisdictione. omnium iudic.* & ibi etiam Albericus numero 7. Angel. numero 6. Vbi hanc opinionem credit veram de iure, licet non sic vigore cuiusdam Extrauagantis ibi per eum relatæ, quod & idem dixit Fulgos. *ibidem numero 5.* Paul. de Castro numero 4. Imol. *in cap. 1. numero 16. post med.* Vbi licet Bart. opinionem non sequatur, eam tamen à Legistis communiter receptam testatur Card. Zabari. *ibid. colum. 4. ad med. versicul. & ex predictis infertur.* Anchar. numero 7. vbi opinionem Bart. tanquam ultimo loco ibi per eum relatam, sequi videtur. Igne. *in l. 1. §. cum dominus. numero 41. ff. ad Syllan.* Iodoc. *in pract. crimin. cap. 61. numer. 54.* Mant. *singul. 274. incip. crim. hæresis.* Vasquius *lib. 1. de success. creat. §. 6. numero 16. versicul. denique, &c.* Farin. *d. loc. numero 104.* Nam, vt iudex laicus, antequam brachium ecclesiastico impertiat, de causa primum aliquatiter debeat cognoscere, iusta ne sit, an minus, quæ exequenda à se petitur, post Alexandrum, Grammat. & alios, Cæsar. Vrsill. *in addition. ad Afflic. Neopolitan. decision. 24. numer. 16. 17.* Afflic. *decision. 220. numero 9.* vbi, quod ita sapius obseruauerit Senatus, Græuzus *conclusion. 115. numero 5.* adde hisce, quæ paulo ante ex Caualciano adducta sunt.

Et hanc sententiam in Camera obseruari, concludendum videtur ex notatis authoris *ad titu. 48. ordin.* sub nomine Magenhorst, vbi hæc verba reperuntur; Antequam, inquit, mandata decernuntur, oportet, quod prius exhibuerit in consilium priorem processum, & fulminationes. Nam si iura illa peracta reperiantur, iam primo decernitur mandatum; eius tamen procurator in supplicatione ordine totum processum indicare debet, ne scilicet cancellaria superfluo & nimio labore oneretur: vt decisum in causa Grentag contra N. vide hac de re Oldradi *consilio 89. & capis. dilecto. de sententiis excommun. libro 6. &c.* Et notatum in dicta causa Hildeßheimb. Nec ea videntur carere ratione: quam enim sæpe ¶ à 16 iudicibus ecclesiasticis erretur, manifestius est, quam vt longa demonstratione egeat: Vnicum eius rei exemplum proferre libet, quod Anno 1559. in factis contigisse refert Ludouicus Carond. *respons. 14. libro 1.* Canonicus quidam homicidii accusatus, à iudicibus ecclesiasticis, tribus sententiis conformibus condemnatur; quibus degradatur, & priuatur beneficiis; facta degradatione, executio remissa est ad iudicem sæcularem, qui eum condemnauit ad torturam; reus ad Parlamentum appellat, quod videns Iudices priores ita temerarios, & testium dicta contraria, & parum efficacis, vt de calumnia contra miserum carceratum constaret, recepit appellationem legitimeque de nouo instituto processu (qui ibidem egregie describitur) receptisque probationibus, canonicus ille absolvitur, vna sententia, altera restituntur bona, tanquam violenter ipsi ablata, & in expensas condemnantur aduersarii. Aliæ rationes mox ex ipso iure Canonico proferuntur.

Quibus non attentis, ¶ alii è diametro contrarium tenent: quod imo in criminalibus sæcularis iudex omnino teneatur exequi sententiam iudicis ecclesiastici absque eo, quod de aliqua prætenfa iniustitia cognoscat, illique impartiri debeat suum brachium, voluit Innocent. *in cap. 1. numer. 2. versicul. & intelligitur hoc, de offic. ordin.* quem ibidem referendo sequuntur Ioan. Andr. *post numerum 10. versicul. & intelligit hoc Innocent.* Bellam. *numero 4. columna 3. in fine. vers. aut cum causa cognitione.* Imol. *post numerum 16. versic. demum finaliter,* vbi testatur de veriori opinione. Cardin. Zabari. *colum. 4. in princip. versic. sed si in iudicio damnatum.* Ancharan. *numero 6. versicul. si autem condemnatum in iudicio.* Abb. *numero 11. versic. si petit, & numero 12. versicul. sed si non traditur,* qui omnes communiter concludunt, quod absque alia cognitione, Clericum degradatum, & Curie sæculari traditum sæcularis iudex teneatur morti tradere. Farinac. *d. loco numero 101.* adde Angelum *in l. Diuus, ff. de custod. reorum.* Bald. *in authent. Clericus, in fin. Cod. de Episcopis & cleric.* Abbas, Sichelus, Ancharanus, Imol. *in cap. 1. de offic. ordin. & idem Abbas in cap. fin. de statu regular.* Angel. *in l. diuus, ff. de custod. reorum.* Bald. *in authent. clericus, in fine, Cod. de Episcop. & cleric.* Agia *conclusion. 3.* Qui tamen in crimine hæreseos, ¶ & simoniæ loquitur, in quo etiam casu idem statuit Thom. *1. part. quest. 95. artic. 1.* Soto, *de iustitia & iure, libro 2. in principio.*

52 Cap. XII. De modo proced. tam à Iud.

Simanc. in *Cathol. institution. tit. 9. numero 36. & 45.*
 Bernard. Diaz. in *praxi crimin. cap. 114.* nouioris im-
 pressionis. Thesaurus Christianæ religionis. *cap.*
 19. Iulius Clarus. § *heresis. numero 14.* Rolandus
consilio 20. volumine 3. Iacobus Sahagum de Villa-
 fante. in *cap. decernimus. numero 74. de iudiciis.* Mas-
 fuerus in *cap. vt inquisitionis. §. prohibemus. de heret.*
libro 6. Nauarrus in *cap. nouis. notab. 6. numero 44.*
 Covarruias in *practic. question. capit. 33. numero 35.*
in fine.

Ratio, quæ præter has, pro hac militat, mihi
 19 videtur esse desumpta ex trito illo † De qua re se-
 mel pronuntiatum fuerit, quæri iterum, apud eun-
 dem, vel alium iudicem non debere, per *l. singulis,*
ff. de exception. rei iudicat quam luculenter ex aliis iu-
 ris locis classicisque scriptoribus illustrat Ianus
 Linglæus, in *otio semestri. lib. 5. c. 2.*

Hos nruos autem, vt alii euitarent, distin-
 guunt primo inter personas, secundo inter caus-
 las.

20 Inter personas, † quasi ecclesiasticus non re-
 neat indistincte, sed viso saltem processu, exe-
 qui, sæcularis sententiam; non e contra. Nam de
 sententia Innocent. in *d. cap. 1. de offic. ordin.* non te-
 netur Iudex ecclesiasticus iurare sæcularem mu-
 crone ecclesiastico contra rebelles, & inobedien-
 tes, nisi prius ei fiat fides de rebellione, vel ino-
 bedientia, per processum legitime factum. Quam
 sententiam communem iudicant ex Decio, in *ca-*
pit. at si clerici. de iudic. & Thoma Grammat. in *con-*
silio criminal. 42. numero 1. & Viuio in *lib. commun.*
opinion. verb. Iudex laicus, & Auiles in *cap. Pratorum,*
cap. 20. numero 20. quos citat, & sequitur Suarez.
 de Paz. in *praxi. tom. 2. in proem. numero 6.* vbi di-
 cit, in praxi obseruari, quod acta coram magi-
 stratu ciuili, extrahantur à prothocollo tabellio-
 nis sæcularis, & producantur coram ecclesiasti-
 co iudice, ad eius instructionem in causa, atque
 ita faciendum esse, asserit consuluisse Bernar-
 dum Diaz. in *practic. criminali canonica, capit. 116.*
 Et pro hoc faciunt omnia illa, quæ scripsit An-
 dreas de Isern. in *cap. 1. Quo tempore miles. & in cap.*
1. de feut. sine culpa non amittent.

21 Contra † hanc vero sententiam valde mea o-
 pinione pugnant sequentia. Et primo ratio illa,
 qua dicunt eos pares esse quoad processum, quam
 ex Panormitano & Innocentio *capit. 4.* supra ex-
 pendi.

Secundo in specie ipsum ius Canonicum dat
 laicis indistincte examinationem, textus expres-
 sus in *cap. administratoris. 26. questio. 25. ibi: Et secun-*
dum quod necessitas exegerit, absque negligentia exami-
nent. Tertio pondero textum, in *cap. 2. de cler. ex-*
com. vbi iudicio Regis committitur. Ergo cog-
 nitio necessaria est. Iudicium enim est, vbi alicui
 commissio, & cognitio concessa est: & ita hoc vo-
 cabulo, *iudicare,* vtuntur canones, vt in *cap. 1. de of-*
fic. ordin. Quarto, huic commodari possunt, quæ
 notat Hippolyt. in *tractat. de bannitis, in verbo. iudi-*
ce, numero 187. Iudex sæcularis debet iterum cau-
 sam examinare, quando sibi traditur per Episco-
 pum clericus puniendus, Angel. in *authent. de san-*
ctis episcopis, in §. si vero examen, & subdit ibi Angel.
 notabile verbum, quod potest frequenter in pra-
 ctica contingere, & est notab. pro Assessoribus,

qui procedunt contra clericum, & eis mandatæ
 per Episcopum, vt clericum remittant; nam de-
 bent eum remittere cum inquisitione, & toto
 processu, & super ipso debet Episcopus se funda-
 re, & si reperit illum culpabilem ex illo processu,
 debet ipsum degradare, quod dicit esse not. sed in
 hoc vit. contrarium tenent. Canonistæ commu-
 niter in *cap. at si clerici, in princip. extra de iudi.* Quod
 ficut in criminalibus iudex sæcularis non tene-
 tur stare processui iudicis ecclesiastici, sed econ-
 tra iudex ecclesiasticus non tenetur stare pro-
 cessui iudicis sæcularis, & acta facta coram sæcu-
 lari, non faciunt fidem coram eo, sed inchoa-
 bit nouum processum, hoc ponit etiam Barto-
 lus in *l. magistratibus, ff. de iurisdic. omnium iudicum.*
 & ibi omnino per Paulum de Castro, Alexand. &
 Modern. eleganter loquentes, & idem Bartol. in *l.*
diuus, l. secunda, ff. de custod. reorum, quam opinionem
 tenuit Felin. post Abbar. & alios, in *d. cap. at si clerici,*
 & dicit esse firmam, veram, & communem con-
 clusionem, quam tamen limita singulariter in ca-
 su quotidiano, videlicet, in hæretico condemna-
 to per iudicem ecclesiasticum, quia sæcularis iu-
 dex tenetur simpliciter exequi sententiam iudicis
 ecclesiastici, absque alia cognitione, vel nouo pro-
 cessu, text. est in *cap. inquisitionis. §. prohibemus. de*
heret. lib. 6. & ideo reprehenditur Bart. in *d. l. ma-*
gistratibus, vbi errauit de exemplo, quod posuit in
 hæretico, qui dixit contra casum *d. c. vt inquisitio-*
nis. §. prohibemus. Quia cum dictum crimen sit me-
 re ecclesiasticum, prohibetur iudex sæcularis quo-
 quo modo cognoscere, & iudicare, vt in illo tex-
 tu clare legitur; & ita communiter, transeunt
 Moderni contra Battolum & Baldum sibi con-
 trarium in *Authent. clericus, Cod. de Episcop. & cleric.* &
 Ang. etiam sibi contrarium, in *d. l. diuus, & in l. pri-*
ma, Cod. de exhib. reis. Salic. in *l. ea quidem. Cod. qui ac-*
cusare non possunt. Imol. & Abb. in *cap. primo, de offi. io-*
ordin. quod est notat, dignum, & quotidie contin-
 gens in punitione hæreticorum. Ecce casus hære-
 teos solus excipitur. Quæ licet valde fortia sint,
 nec facile euerri possint, tamen ipse Hippolyt. pa-
 rum iustis rationibus motus, priorem de iure Ca-
 nonico, confirmat, hisce verbis: Sed ego dico, di-
 ligenter aduertendum, quod illa decisio Angeli,
 quod Iudex sæcularis debeat iterum causam suam
 examinare, non potest procedere, saltem de iure
 Canonico. Quia Iudex sæcularis de nullo crimine
 cognoscere potest contra clericum, nec prin-
 cipaliter, nec incidenter, vt est casus in *d. c. si iudex*
laicus de senten. excomm. lib. 6. & pro absoluto ponit
 Archid. in *c. 1. de cleric. coniugat. eod. libro.* & firman-
 t communitè Scribentes in *dicto c. at si clerici, de iudic.*
 & ideo communiter improbatur dicta decisio
 Angel. per Modern. ibi per Felinum relatos, qui
 dicunt, quod text. in *Authent. de sanctis Episcop. §. si*
vero ignotos. & ibi Ang. (qui dicit, quod si Iudex sæ-
 cularis agitaui processum contra clericum, debet
 remittere ad Iudicem ecclesiasticum, cum processu,
 & tenebitur stare illi processui) non procedit, &
 quod Imperator non potuit ita disponere, *cap. ec-*
clesia sancta Maria, cum ibi notat. de consitut. plus
 dubitant, & late disputant Doctores ibid. nun-
 quid confessio † clerici facta coram iudice sæ- 22
 culari, valeat, saltem vt extraiudicialis, adeo, vt
 non

non possit discerni, quæ sit magis communis conclusio, Abbas namque; quem Moder- ni sequuntur, & Felinus tenuit, quod non va- leat, saltem vt extraiudicialis. Quicquid sit, illud est indubitanter verum, quod iudex sæ- laris est penitus incompetens, & incapax co- gnitionis, & processus contra clericum; quin- imo tenetur eum statim remittere ad Iudicem suum ecclesiasticum *dict. cap. si iudex laicus*, & per communiter tradita in *dict. cap. at si clerici*. Item clericum etiam in crimine deprehensum, debet remittere ad Episcopum, vt voluit etiam Ange- lus in l. eos, §. super his, de appellat. & si secus faceret, esset excommunicandus, vt etiam habetur in cap. nullus iudicum, & ibi per Felinum extra de fo- ro compet. Dicas tamen, quod poterit Iudex sæ- cularis vno casu absque metu excommunicatio- nis, vel peccati procedere contra clericum, quan- do scilicet illud facit, vt minister iudicis eccle- siastici, & cum assistentia alicuius clerici, pro- ut bis habet de facto, in ciuitate Firmi, contra duos clericos in flagranti crimine furti depre- hensos. Et hæc de prima distinctione.

Secundo inter causas ita distinguunt, quod aut sunt mere ecclesiasticæ, & in hisce sæcula- ris Iudex tenetur ꝑ sententiam Iudicis ecclesia- stici exequi, absque eo, quod in aliqua cog- nitione se intromittat, *textus est expressus in cap. vt In- quisitionis. §. prohibemus. de heretic. in 6.* per quem textum hanc firmarunt opinionem Alexandri in l. magistratibus, numero 8. & sequent. vbi alii referuntur concordantes, & ibi etiam hoc idem voluerunt Iacobin, de sancto Georg. vbi quod dictum Bartol. contrarium tenentis non est verum, & Iason. numero 10. ff. de iurisdictione omnium iudicum. & Angel. in l. Diuus. la. 2. ff. de custod. reorum. Cagnol. in l. cum quadam puella. sub numer. 33. ff. de iurisdictione omnium iudicum. Anton. de Butrio in cap. primo, numero 24. versicul. hoc casu. si cognitio cri- minis spectat ad solam Ecclesiam, & ibi etiam Imol. numero 16. vers. si autem fuisset lata, in causa cri- minali, iuncto versicul. sed aduerte, vbi propterea, quod Gulielmus & Bartolus contrarium tenen- tes, (& cum quibus, prout asserit, communi- ter transeunt Legistæ) male dicunt, Imol. nume- ro 16. ad finem, versicul. si autem emanat super causa criminali. Abbas numero duodecimo. Anan. nume- ro tertio versicul. contra quem. Bartol. & Alciatus nu- mero 20. extra de offic. ordin. Aretinus in cap. at si cle- rici, numero 20. & sequentibus. vbi etiam Bartoli o- pinionem falsam asserit, & ibi etiam Ancharan. numero 12. & 13. Bero. numero 79. & sequentibus, vbi reprobata Bartoli opinione, hanc dicit com- muniter receptam, & à Canonistis, & Legistis. Quamuis postea Bartoli sententiam in duobus casibus, ibi per eum relatis saluari posse con- tendat, sed in fine cogitandum relinquit. Dec. numero 10. extra de iudic. Anan. in cap. excommu- nicamus. il. 1. numero 27. de heret. Felinus in capit. ad abolendam, numero 5. de hereticis, vbi in hac opi- nione, tanquam vltimo loco per eum relata, re- sidere videtur; quamuis à nonnullis pro contra- ria parte allegetur, dum & ibidem, numero 4. contrarium tenentes refert Angel. de malefic. in verb. nec non ad denuntiationem, sub numer. 14. Chaf-

sanæus in consuetud. Burgund. rubric. Des Iustices, §. 8. circa finem. numero 14. Afflic. in proem. constitu- tio. Regni Sicilia, in gloss. Gladii. numero 56. versicul. se- cunda conclusio sit ista Corrad. Brunor. in tractatu de heretic. libro quarto, capit. 15. Grauius ad Vestr. in practic. libro vltimo, cap. final. sub numer. 41. vbi et- iam testatur, quod hæc est communis opinio Canonistarum. Boss. in titul. de denuntiati. numero 11. & in titul. de foro competent. numero 87. in princip. iuncto versic. & ita quando iudex ecclesiasticus, & nu- mero 90. in fine, vbi, quod iste casus est clarus, & in titul. de heretic. numero 10. & in tit. de sentent. nu- mero 114. versicul. & quando delictum, Ioan. Royas singul. 107. incip. Iudex. De qua re in tractat. de ha- ret. parte 2. question e 450. Alphonsus de Castro de iusta heret. punit. libro primo, cap. 23. Bernard. Co- men, in sua Lucerna: verbo. exequutio. §. 6. versicul. sed queritur. Simanc. cathol. institut. titul. 36. per totum. vbi relatis, & reprobatis contrariis, ac præser- tim Igneo, in l. i. §. cum dominus, numero 41. Ad Syl- lan, quem impudentem, & insanum, ac potius helleboro, quam confuratione dignum existimat, hanc opinionem veriore, receptiore, ac etiam Pontificum constitutionibus, & vsu comprobata existimat Diaz. in practic. crimin. can- non. cap. 144. secundum vltimam impressionem. nume- ro 2. & ibi Ignatius Lopez. in additionib. liter. A. vbi, relatis, & reprobatis contrariis, de veriori & com- munitiori, & de seruata apud eum opinione testa- tur. Albertin. in tract. de assert. cathol. & heret. q. 25. num. 43. versic. præterquam in crimine heresis, & n. 44. & seq. Brunor. à Sole quest. legal. 17. n. 56. Fran- cisc. Pegu. in directo. Inquisit. part. 3. comment. 85. q. 36. per totum, folio 608. vbi etiam testatur de ve- ra, & communi opinione. Eamque late com- probat, etiam ex constitutionibus summorum Pontificum in fine operis per eum positarum, quæ omnem prorsus tollunt difficultatem: subdunt insuper, quod sæculares iudices aliter facientes, puniendi sunt, tanquam hæreticorum fauores. Flamin. Cartar. de execution. sentent. capit. final. post numerum 7. Sigismund. Scacc. de iud. caus. ciuil. & crimin. libr. 1. capit. 63. numero 7. vbi etiam late hanc opinionem comprobat, tanquam verio- rem, & magis communem, & ab ea, quæ etiam, sine dubio, in practica communiter recepta est; in iudicando & consulendo minime receden- dum esse, tradit Farinacius d. loco numero 103. Agia conclusione 3. Baiard. ad Clar. questione 96. nume- ro 15. vide tamen, quæ circa hanc controuersiam notat Castrenf. in l. magistratibus, ff. de iurisdictione omnium iudicum, numero 4. sequentibus verbis. Quid autem si erat Iudex competens in cognoscendo: puta episcopus de suo clerico, vel inquisitor hæ- reticæ prauitatis de hæretico: non tamen, impo- nendo pœnam personalem, quam ecclesiasticus Iudex imponere non potest, condemnauit, sed declarauit ipsum criminofum, deinde remisit eum ad iudicem sæculem, vt imponeret pœ- nam personalem, an sæcularis debeat stare sim- pliciter processui illius: an autem debeat de no- uo cognoscere, & aliter non teneatur pœnam im- ponere? Guil. de Cumbic, hanc partem, per tex- tum notabilem, in authent. vt nulli iudic. §. si vero quidam, & idem Bartolus in dict. l. Diuus, allegans

Guil. hic. sed Baldus in *authent. clericis in fine*, Cod. de Episcopis & clericis, videtur tenere oppositum: quia tunc Episcopus, tanquam maior, remittit ad secularem, tanquam minorem; & sic erit potius executor, quam Iudex: Sed dubio, an per errorem ita sit locutus; quia dicit Guilielmum hoc velle hic: & tamen Guilielm. vult contrarium, vt & Bartol. quem ipse Baldus non allegat, non tamen dico, quod Iudex seularis debeat ipsum iterum condemnare: sed sufficit, quod reperiat criminofum; & ita debet exquirete, non tenetur stare relationi remittentis, quæ possit fieri malo zelo, vt dicit *l. diuus*, & Adde notata ab Oldrad. *conf. 83. num. 4.*

24 Alii tamen hoc tantum ad hæresim restringunt, vt supra notatum est, & meminit Auiles *capit. 20. prator. numero 20.* Ideo ait, dicit Bartol. in *l. diuus*, ff. de custod. reorum, quod tunc Iudex seularis potest summam cognoscere, cuius contrarium tenet Baldus in *authent. clericis. C. de episcopis & clericis*, & Guilielm. in *l. magistratibus*, ff. de iurisdiction. omnium iudic. & Doctor. in *d. Clement. pastoralis*, de re iudic. & in *cap. de catero*, eodem titul. quia est inferior, & Innocent. in *cap. cum in iure*, de offi. delegat. & contra Bartolum tenet Iason. in *dict. l. magistratibus*, numero 10 vsque ad finem, & Angel. in *d. l. diuus*, & in *l. i. Cod. de exhiben. reis*, & Abb. in *cap. at si clerici de iudi.* Angel. in *tractat. malefic.* in verbo nec non ad denuntiationem, numero 14. & ibi Aug. in *addition.* tenet quoque contra Bartolum, & sic, quod Iudex seularis non debeat de nouo cognoscere antequam puniat; de quo per Andre. Sicul. Barba. in *dict. cap. 1. de offic. delegat. colum. 28. cum sequentibus*, vbi vult sustinere opinionem Bartol. per 6. colum. Sed tu intellige, & salua Bartolum in aliis criminibus, excepto in crimine hæresis, quia in isto casu solummodo tenetur stare processui, & non in aliis casibus, vt tenet Abbas sic intelligendo Bartol. in *cap. final. in fin. de statu monachor.* vbi ait, quod si Iudex ecclesiasticus tradit clericum, vel laicum Iudici seulari, per eum puniendum, Iudex seularis non tenetur stare processui iudicis ecclesiastici, excepto in crimine hæresis, & solummodo in isto casu errauit Bartolus in *dicta l. diuus*, secundum eundem Abbatem, quod nota, facit text. in *ca. inquisitionis*, §. prohibemus, de heretic. in 6. & istammet opinionem vult tenere idem Abbas in *capit. primo*, de officio ordin. numero 12. *versicul. sed aduerte*, pro qua opinione est textus in *l. secunda*, titulo primo fori in libro quarto ibi; de que los obispos, y los pralados de la yglesia, los iuxgaren por hereges que los quemer. Sed quando Iudex seularis inuocat auxilium ecclesiasticum, tenetur facere fidem de processu, vt tradit Innocentius & Abbas in *dicto capitul. primo*, de officio ordin. & Barba. ibi *columna 27. vbi in columna 28. cum sequentibus*, tenet quoque contra Bartolum. Sed tene, vt dictum est, quod excepto delicto hæresis, Iudex laicus debet iterum causam examinare, quando sibi traditur per Episcopum clericus puniendus tenet Angelus in *authent. de sanctis. episcopis*, §. si vero examen, *columna nona*, & Abbas, vbi supra. Et istam conclusionem contra Bartolum tenet quoque Stephanus Auster. in *tractatu de potestate secular. contra ecclesiast.* tomo quinto, in

quarta regula, numero trigesimo primo, & trigesimo secundo, folio 436, vbi concludendo dicit, quod in criminibus aliis ab hæresi, Iudex seularis non teneatur stare processui Iudicis ecclesiastici. Et Peregrin. in *part. clericis, question. 10. in gloss. degradatue, in fine*, vbi idem tenet, quod quando episcopus remittit hæreticum ad Iudicem secularem, Iudex seularis teneatur stare actis Episcopi, quia ista remissio fit tanquam de superiori, ad inferiorem, vnde inferior habet exequi, non cognoscere de crimine, &c.

Aut sunt mixti fori; & licet in hisce Iudex seularis non exequatur, nisi sibi exhibitio processu iudicis ecclesiastici, & nisi sententiam viderit iustam, aliter secus. Tunc enim traditus Curia seulari, efficitur de foro illius iudicis, qui propterea debet ipsum, vt subditum iudicare, & non, vt purus exequitor, allegant textum in *§. si vero crimen, in authent. de sanctis. Episcop.* & per istum textum, ita tradiderunt Alexand. in *l. magistratibus, in fine* & ibi etiam Angelus numero sexto, vbi loquitur in crimine sacrilegii, & Iason. numero 10. in *fin. ff. de iurisdiction. omnium iudic.* Anchar. in *cap. at si clerici. numero 21. de iudic.* & ibi etiam Dec. numero 98. Anton. de Butrio in *cap. 1. numero 24. versic. tene hoc, iuncto versicul. si spectat ad ecclesiasticum*, & *versic. tene, quod nec etiam seularis*, & *dicto numero 24. colum. 4. post princip. versic. idem puta.* Imol. numero 16. *versic. si autem fuisset lata, in causa criminali*, & *dict. num. 16. post med. columna 6. in princip. versic. secus quando erit crimen, de quo possit se intrmittere.* Abb. numero 1 in *fine, versicul. & finaliter videtur concludere*, & numero 12. *versicul. sed vbi crimina non essent mere ecclesiastica.* Goid. Papæ. numero nono, *versicul. subdit tamen, de officio ordin.* Felinus in *cap. ad abolendam, numero quinto, de heretic.* Diaz. in *practis. crimin. canon. capit. 144. secundum ultimam impressionem, numero 2.* Albertina. de *assert. cathol. & heretic. questione 25. numero 43.* vbi bene comprobatur, & bonas reddit rationes, & numero 45. *ad med. ibi, quod hæc conclusio indubitanter procedit.* Boss. in *titul. de denuns. numero vndecimo, & in titul. de foro competens. numero 87. versicul. sed si potest cognoscere*, & numero 90. Vbi, quod ita tenent communiter Doctores, (quamuis Decius, vt ibi per eum relatus, aliquo modo contradicat.) Clarus in *practica criminal. §. final. question. 96. versicul. quero etiam in princip. & in fine.* vbi etiam de communi, ex Alciato & Curtio Iun. in locis ibi per eum relatis. Viuius opin. 936. numero primo, & sequentibus, vbi testatur de veriori, comuni, & tutiori opinione. Inuehitq; contra Iudices, quos imperitos existimat contrarium facientes. Brunor. à Sole, *question. legal. 27. numero 56.* Flamin. Cartar. de *execut. sent. contum. cap. ban. numer. 6. & seqq.* vbi aliis relatis concordantibus, ac etiam relatis, & reprobatis contrariis, testatur de communi, veriori & receptiori opinione, & ab ista communi non esse recedendum, dixit Sigisfinun. Scace. de *iudic. caus. ciuil. & crimin. lib. 1. cap. 63. versic. si vero delictum est mere ecclesiasticum, & seq. & name. 8.* ibi: propterea quod sunt exhibenda coram Iudice seulari omnia acta, & processus, vna cum ipsa sententia, Ignatius Lopez. in *addition. ad Diaz. in pract. crimin. canon. c. 154. numero 11. in fine.* Farinacius d. loco numero 102. Berett. *consilio 4. numero 15.*

Quæ

Quæ sententia etiam in Camera in consideratione habita, in causa H. Idefheim / contra Braunschweig.

26 Tercio etiam nonnulli et etiam distinguunt, quod aut remittitur condemnatus iusta pœna, sufficiente pro crimine mixti fori: aut non remittitur condemnatus, sed condemnandus.

Priori casu putant faciendam fidem de processu, ita notat Agia *conclus. quarta*. Ex mente Panormitan. in *capitulo primo de officio ordinari. numero duodecimo*. Decii in *l. magistratibus, numero decimotercio, de iuris. omn. iud.* Innocentius in *d. capitulo primo, de offic. ordinari.* Bartolus ut ex eius dictis satis aperte colligitur, in *dicta leg. magistratibus. ff. de iurisdict. omni. iudic.* cuius hæc est resolutio: Quotiescunque remissio fit ad exequendam pœnam infligendam à iudice ecclesiastico, tunc exequatur iudex secularis (inquit Bartolus) absque eo quod denuo cognoscat, vel ei fiat fides de processu. Si vero remissio fiat seculari ad diuersam pœnam, vel nouam infligendam, tunc denuo cognoscat, cum iudicio suo sit pœna infligenda: quæ est communis, & legitima interpretatio. §. *si vero crimen.* vt supra vidimus in 21. fundamento.

27 Probatur in prius hæc conclusio ex his, quæ proposita sunt fundamento 16. vbi de sententia Episcoporum sermonem fecimus. Tum etiam quia de iure præsumitur pro sententia iudicis, quæ transit in rem iudicatam, vt in *capitulo in presentia. de renunciatione, & text. in l. Herennius. §. Caia. ff. de euiction.* eo quod præsumitur iure factum, quod iudex fecit *leg. 2. Cod. de offic. iudic.* Quæ maiorem sibi vendicant locum in Episcoporum sententiis, cum sint homines sacrosancti, vt ait Imperator Constantinus, *leg. 1. Cod. Theodos. de episcop. iud. & sacrorum Canonum officios. cap. cum quibus, & sequent. 24. questio tertia.* Præterea quia si de iure præsumitur, quod vbi Iudicis decretum interuenit, interuenient ea, quæ de iure requiruntur, vt pluribus ostendit Alexand. in *1. volum. consilio centesimo vigesimo quinto. in quinta columna, & in 2. volum. consilio vigesimo secundo, & consilio octuagesimo quinto, in quarta columna.* & notatur in *capit. cum inter. & capit. sicut. de re iudic.* maior ratione id præsumendum est in Decretis, siue sententiis Episcoporum, propter rationem supradictam. Tum etiam per ea, quæ allegat Alber. de Rosar. in *l. Episcopale. C. de episcop. auarum.* His omnibus accedit, quod in criminibus mixtis, quorum cognitionem vtrique iudici competere certum est, illius iudicis iurisdictioni attenditur, qui eam præoccupauit: argumento. *leg. 1. ff. de offic. Consul. atque ad id est textus in leg. si quis postea, & in leg. vbi acceptum. ff. de iudic.* Quo fit (inquit Redin. loco in princip. allegat. numero centesimo quinquagesimo sexto) vt si ecclesiasticus, cognouerit & iudicauerit: ac, vt facilius exequi valeat, eam iudici seculari committendam duxerit, is iudex secularis eam exequi teneatur. Hactenus ille. Pro cuius sententia facit, quod in executione iustitiæ, inferior videtur iudex secularis. *can. Princeps, & Canon. administratores, 23. quest. 5.* Denique probatur ratione: quia secularis ideo petit, vt sibi fiat fides de processu, vt videat, & ex meritis processus sibi constet, an sententia lata per iudi-

cem ecclesiasticum, sit iusta, vel iniusta, & an teneatur illam executioni mandare, nec ne. Sed de iure præsumitur sententiam illam esse iustam: quia fuit lata à Iudice competente, & legitimo, seruato ordine iuris, cum omnibus aliis de iure requisitis: ergo tenetur iudex secularis illam executioni mandare, iustam saltem ex præsumptione iuris. Dum igitur non probatur, sententiam Iudicis Ecclesiastici esse iniustam, vel nullam, tenetur secularis illam exequi, absque eo, quod ei fiat fides de processu. Et si forte Episcopus verbo, aut scripto dixerit sententiam, quam tulit, esse iustam, tenetur secularis fidem habere simplici dicto Episcopi, cui creditur, sine iuramento, etiam in foro seculari, testimonio Abbat. & Felini *eodem cap. nuper. de testib.* non tanquam testi, cui non creditur sine iuramento. *capit. nuper nobis de testibus.* etiam si Cardinalatus dignitate fulgeat: vt tradit gloss. in *cap. cum olim. verb. Fratrum, de privilegiis,* sed tanquam Pontificii, in tanta, & tam sancta dignitate constituto: sicut creditur Cardinali non iuranti, sed aliquid simpliciter asserenti, etiam in grauioribus negotiis, vt si sedis Apostolicæ legatum se esse dixerit, testimonio Ioan. Andr. *ad cap. Apostolica, in verbo: Proponi. de re iudic. lib. 6.* Bald. *ad capitul. cum in iure. de offic. delegari.* Abb. in *consilio 18. in 2. volum. gloss. in extrauagant. execrabilis. de præbend.* Bartol. *ad l. 1. Cod. de superindict. libr. 10.*

Neque huic nostræ conclusioni aduersatur, quod secularis iurisdictioni sit prorsus seiuncta, & separata à iurisdictione ecclesiastica. *canon. 10. & sequent. distinctio. nonagesima sexta.* Neque quod reus, ratione mixti criminis offendisse videatur duas personas, scilicet Iudicem ecclesiasticum & secularem. Baldus in *l. placet. columna vltima. C. de sacrosanct. ecclesi.* Hæc inquam, minime aduersantur, quia solummodo locum habent, & procedunt, quotiescunque reus pro qualitate criminis non fuerit sufficienter multatus, si tamen fuit sufficienter punitus, non potest iterum pœnis affici, vt Coar. *libro 2. variar. resolut. cap. 10. numero 6.* eleganter, sicut cætera solet, adnotauit. Quare iure optimo cautum est, *capit. de his. de accusatio.* ne de his criminibus, de quibus sit quis absolutus, possit accusatio replicari: quia de delicto vnius hominis sapius quæri non debet. *leg. licet. §. vltimo. ff. naut. caup. & canon. veniam. 35. questio nona.*

28 Neque obest, quod communiter docent Doctores: nimirum absolutum à crimine et in foro ecclesiastico, posse iterum conueniri in foro seculari, vt late probat Petrus de Anchano in *capitulo ea qua. de Regulis iuris, libro sexto.* Antonius de Butrio, & Panormitan. in *capit. primo, de offic. ordinari.* & Ioannes Anan. in *capitulo secundo, de adulteris,* quia hoc intelligitur de absoluto in foro interiori, vel pœnitentiæ Ecclesiæ, non autem de absoluto iudicialiter, & in foro exteriori iudicis, siue magistratus ecclesiastici: quia vt optime Baldus dixit in *leg. placet. C. de sacrosanct. Ecclesi.* absolutio facta ab Ecclesia, non intelligitur in præiudicium fori secularis. Et hoc modo intelligenda est opinio glossæ in *dicto capitulo de his. de accusatiõibus,* & Doctorum ibi-

dem asserentium: punitum in foro pœnitentia-
 posse iterum accusari, & puniri in foro iudiciali:
 quod extendunt Panormitan. Mari. & Franciscus.
 etiam si reo imposta esset pœnitentia publica.
 Quorum sententia intelligenda est de absoluto
 pœnitentia-ter, non autem iudicialiter, vel de
 absoluto iudicialiter, non tamen sufficienter.
 Et hanc sententiam confirmat Iason, in *L. magi-*
stratibus numero decimo, ubi contrarias Doctorum
 sententias refert, & ita conciliat, ut hic, & supra
 notatum & hæc de primo casu, cum condemna-
 tus remittitur. Posteriori vero casu cum con-
 demnandus remittitur, posset, immo tenetur,
 secularis magistratus petere, ut fides fiat de pro-
 cessu, quam si ecclesiasticus facere noluerit, su-
 um auxilium non tenetur, nec debet impartiri.
 Agia conclusio. quinta, per autoritatem Bartoli.
 in *dicta lege magistratibus. ff. de iurisdictione omnium*
iudicum. & in leg. Diuus, & leg. non dubium. ff. de cu-
stodia reorum. Abbatis, Antonii de Butrio, Abba-
tis Siculi, in capitulo primo, de offic. ordinarij, Decii
in dicta lege magistratibus. numero decimotertio, &
Baldi, sibi contrarii, Authentic. clericus. Cod. de Episcop.
& cleric. columna final. & aliorum, qui ipsam
tuentur, ex §. si vero crimen, in Authentic. de sanctis-
sim. Episcop. collatione nona, in illis verbis: Et tunc
(id est, post degradationem) competens Iudex
hunc comprehendat, & secundum leges litem
examinans, causæ finem imponat: Sed non po-
test magistratus secularis causam secundum le-
ges examinare, & ei finem imponere, nisi prius
ei fiat fides de processu: ergo tenetur ecclesiasti-
cus illam facere. Si autem contra fecerit, non te-
nebitur magistratus civilis suum auxilium im-
partire. Ratio huius conclusionis est: nam sic-
ut exigitur in iudice scientia iuris, quæ petenda
est ex legibus; ita & scientia facti, quæ sumenda
est à testibus: Sed hanc non potest habere secu-
laris, absq; eo quod ei fiat fides de processu: ergo
ad condemnandum reum ab ecclesiastico remis-
sium, potest & tenetur secularis petere, ut sibi fiat
fides de processu. Præterea iudex tenetur iudicare
secundum leges. & iura. † canon. iudicet 3. qua-
stio. 7. & secundum leges, allegata, & probata,
sive ex fide eorum, quæ probantur in iudicio. l. i-
licitas. §. veritas. ff. de offic. presidis. & l. nouam. Co-
dic. de iudicis, & l. penultima. de probation. & capit.
primo, iuncto capit. laudabilem. de frigidis, & male-
ficiatis, ergo tenetur secularis videre acta, siue al-
legata, & probata coram iudice ecclesiastico, &
petere ut sibi fiat fides de processu, vel de nouo
causam inchoare. Denique, si Iudex viderit In-
strumenta, & probationes extra iudicium, &
certissime sciat, omnia quæ in illis continentur,
non potest secundum illas iudicare, nisi prius
ei exhibeantur in iudicio. l. adoptio. ff. de adoptioni-
bus. & capit. accepimus. & capitul. contingit. de fide in-
strumentorum, ergo semper requiritur in iudice
ad iudicandum, ut habeat notitiam iuridicam de
processu, quam non potest habere, nisi prius pet-
at, & ei fiat fides de ipso processu: Absurdum e-
nim maximum esset, iudicem secularem conde-
mnare verberibus, exilio, aut ultimo supplicio,
quem nunquam nouit iuridice nocentem.

30 Quarto. Alii distinguunt, † an de facto solo

dubitetur, quod tunc laicus cognoscat, quod ex-
 exemplo demonstrat Ioannes Kœlner de Van-
 kel professor quondam Colonienfis, in *sex. tit.*
de sentent. excommun. in capitul. decernimus. conclus.
vn. Concludo, inquit, quod Iudicem laicum
 compellat ecclesiasticus, ut excommunicatum
 repellat ab actibus iudicialibus sibi prohibitis:
 Probatur id hic in text. & qua pœna, patet in tex-
 tu, quia censura ecclesiastica quæ continet ex-
 communicationem, suspensionem, & interdi-
 ctum, ut hic *glossa prima*, & intellige de omnibus
 iudicibus ecclesiasticis qui iurisdictionem epi-
 scopalem, vel quasi in loco habent, secundum Io-
 annem Andream, & hoc casu debet iudex secu-
 laris credere ecclesiastico iudici dicenti quem ex-
 communicatum, secundum Ioannem Mona-
 chum, quia Iudicis secularis de hoc non est co-
 gnoscere, pro quo facit, *capitul. si Iudex in fin.* quod
 verum intelligit Domin. quando dubitatur de
 validitate excommunicationis. Nam quando du-
 bitatur de facto; an quis sit excommunicatus,
 vel non, potest iudex laicus cognoscere, secundum
 eum, de quo in *capitul. cum laicus.* supra dictum est.
de foro comper.

Sed quid si in † crimine mere ecclesiastico ve-
 niat imponenda pœna mortis; an præscribe-
 re id iudici seculari debet Ecclesiasticus, ne is
 forte leuiorem imponat? id exemplo in hæresi
 statuit Pegn. in *direct. inquisit. part. 3. canon. 85. qua-*
stio. trigesima sexta, versicul. quæsitum. & sequen. ubi
 in specie traditur; quid facere debeat Inquisi-
 tor, siue ordinarius, siue delegatus, si videat iu-
 dicem secularem negligentem hæreticos sibi
 traditos ultimo supplicio afficere; An scilicet
 expresse ipsi iubere debeat, ut ipsos morti, &
 combustionis pœna afficiat, an vero sufficiat,
 ne irregularitatis periculum incurrat, ut ei-
 dem seculari iudici in genere incurrat (quod tu-
 tius existimauit.) ut sub pœna excommunica-
 tionis, aut aliis censuris, sententias à se latas ex-
 secutioni mandet, iuxta formam rescripti Ale-
 xandri Quarti, & Leonis Decimi, de quibus ibi
 per eum, quem in occurrenti casu videas pon-
 entem etiam aliam formam præcipiendi secu-
 laribus iudicibus, ut hæreticos morti tradant,
 absque eo, quod dubitetur de incurfu irregula-
 ritatis, Ignatius Lopez in *additio. ad Diaz. in pract.*
criminal. canon. capit. centesimo quadragesimo quarto,
litera A. folio quingentesimo quadragesimo quarto, post
versic. Est equidem quæstio, Farinac. d. loc. num. 106.
 Et tantum de actis.

Tertio ubi Acta affectus, vel hic scrupulus ipsi
 exemptus fuerit, properabit, dabitque cum pri-
 mis operam, ne differat executionem; quia cum
 hic ut plurimum de criminalibus causis agatur,
 cito ex sunt exequendæ: † idque ex rationibus,
 quas ex iure, patrii moribus, & classicis scri-
 ptoribus luculenter adnotat more suo Ioannes
 Langæus, in *ocio semestri libro vndecimo, capitul. 2.*
per aliquot folia. Quod ita moderabitur, ne præ-
 cipitantia ipsi oblit, euitabit autem id, si secu-
 tus fuerit doctrinam Covarru. pract. quæst. ca-
 pitulo decimo.

Servabit autem † in executione facienda, for-
 mam & modum ibi vtitatum. Nam teste Ioann.

Platea in l. missi opinatores. C. de exact. tribut. num. 7. Quantum ad solennitates & formas executionis, inspicitur locus executionis, quando Iudex ex iura ordinaria iurisdictione exequitur; & dicit quod facit l. si quis in tra. C. de bonis damnato. & per Bartol. in l. à diuo Pio. §. sententiam. ff. de re iudic. Auiles cap. 10. prætor. fol. 160. Et quia non solum ipse, sed sæpe per famulos debet exequi, monebit ne vel ex avaritia, vel alio modo † quid omittant. Nam eorum conditio executorum, & famulorum officialium, est prava, quia sunt voraces, & fraudulentissimi. I. C. de mu. lib. 12. & facit l. quanta ff. de publica. 35 & quia executio semel facta non est † iterato faciendâ. tenet Bald. in l. Lucius Tiritus. ff. de leg. 2 in 1. resp. Item est eorum conditio rapax. l. omnes §. Præterea. C. de episcop. & cleric. vt tenet Paris de Pur. in tracta. syndicat. in parte familiaris, siue familia potestatis fol. 11. num. 6. vbi quoque dicit, quod idem dici potest de omnibus, qui obsequuntur, vt sunt actuarii tabelliones, perceptores, & scriniarii, & omnes executores, etiam præsumuntur malitiosi circa lites commorandas, vt ibi per eum. & vid. Iaf. in §. tripli vero. Instit. de actio. si. colum. num. 57. vbi dicit, quod sunt canes † curiarum, & devoratores ciuim. & idem tenet Plat. in l. ex aula. C. de privileg. eorum. libro 11. dicendo notarios appellari superbos, & rapaces, & alibi Imperator dicit vorax; & fraudulentum numerariorum propositum, quia diuersis obsequiis rectorib. obsequuntur, vt in l. 1. C. de muner. eodem libro. & idem dicit de publicanis, quantæ auidaciæ, quantæ etiam temeritatis † sint publicanorum factiones; nemo est qui nesciat, vt in d. l. quarta. & tenet Guiller. Robelli in tractat. de iustitia. & iniustitia libro 3. capit. 5. in fine, tomo. 17. fol. 105. loquendo contra istos, & aduocatos; & dicit quod contra eos insurgat Dauid, Psalm 51. Dilexisti omnia verba præcipitationis linguæ dolosæ, propterea Deus destruet te in finem, euellet te, & eradicabit te de tabernaculo tuo, & radicem tuam de terra Viuentium. Et contra istos nuntios & executores facit text. & ibi Plat. in l. 2. C. Nerustic. ad vllum obsequi. deuocent. libro 11. dicendo, quod si dicti nuntii, vel executores capiant animalia subiectorum rusticorum, eis nolentibus, vel inuitis, pro suis negotiis exercendis, puniuntur pœna publicationis bonorum, & perpetui exilii; quod nota, & vide quæ dixi supr. in capit. 8. in gloss. dineres. nota hæc Auiles in d. capit. 10. Prætor. in verbo Vnavez fol. 160.

C A P. XIII.

De Contrariis vtrique brachio.

- 1 Contrarium fere omnes res humane habent.
- 2 Clericos sese non debere secularibus immiscere, multis ostenditur.
- 3 Ecclesiastici iudices cum falcem in secularem messem inferre volunt, à Camera mandati arcentur.
- 4 Laicorum statuta contra libertatem ecclesiasticam facta non valent. & num. 16.
- 5 Ad collectas Imperij Clerici tenentur.
- 6 Religionis pacificatio in Germania salubriter statuta.
- 7 Statum Iuliacense arcens ab hereditate vel successione ecclesiasticos, in Camera approbatum: & numero 36.

- 8 Constitutiones Brabantia Caroli V. circa successionem recitantur. & iuribus confirmantur.
- 9 In Principe potestas faciendi presumitur.
- 10 Acquisitum nobis, sine factio nostro nobis auelli nequit.
- 11 Principis placitum fortius operatur, quam pactum.
- 12 Ecclesiis quouis modo relinquendi cuiuslibet est potestas.
- 13 Ecclesiastici recte contrahunt.
- 14 Ingressio in Monasterium ius sanguinis non tollit.
- 15 Ingressu Monasterii, ingredientis bona Monasterio acquiruntur.
- 16 Statuta contra libertatem ecclesie qua dicantur: non consentiunt Dd. num. 18.
- 19 Libertas: in quando auferre quis dicatur.
- 20 Statutum est conuentio ciuim: & num. 22.
- 21 Contrahere cuique liberum.
- 23 Princeps potest disponere de bonis laicorum ad Ecclesiam non deferendis. & num. 24.
- 25 Laici possunt facere statutum, quod clericis non prodest.
- 26 Pacta contractibus priuati adicere possunt prohibitiua.
- 27 Ratio Legis est anima Legis.
- 28 Malitius non indulgendum.
- 29 Salus Reipub. suprema lex est.
- 30 Constitutiones non astringuntur ad casus de quibus tempore constitutionis cogitatum non est.
- 31 Priuilegium exemptionis, cum grauiter incipit lade-re, restringendum est.
- 32 Publica utilitas priuata anteferenda est.
- 33 Licitum quod quis sibi putat: etiam in alterius persona admittere debet.
- 34 Si Ecclesiastici possunt statuere, ne bona Ecclesia in laicos, sine certis solennitatibus alienentur: idem & Laici de bonis laicorum statuere licebit.
- 35 Confirmata ordinationes magnum robur habent.
- 37 Ecclesiam primitiuam nulla tenuisse bona: & quid de iure diuino circa possessiones ecclesiasticorum statutum, numero 38. Et hac de re Patrum iudicia. num. 39.
- 40 Refutantur argumenta contra statuta laicorum formata.
- 41 Ciuile ius quid sit.
- 42 Galli quæ circa ecclesiastica statuerint.
- 43 Emphyteuta quando dominum requirere in alienatione debeat & num. 44.
- 45 Consuetudo quæ contra Regem, & Ecclesiam quid introducit, an valeat.
- 46 Ecclesiastici, quam cacutiant in allegatione suorum priuilegiorum.
- 47 Monachi non priuantur successione nisi aliter statuto inductum. & num. 49.
- 48 Equites Rhodij sunt ordinis S. Augustini.
- 50 Poloni quid in ecclesiasticos, quo ad contributiones, constituerint.
- 51 Reipubl. vno membro laborante aliis vita iucunda esse nequit.
- 52 Anglia quid circa ecclesiastica statuerit.
- 53 Veneta Respublica, quibus fundamentis nitatur in causa sua contra Pontificem.
- 54 Theologorum doctrina ab omni spe lucri aliena esse debet.
- 55 Potestas magistratus à Deo est.
- 56 Ecclesiastica iurisdictione à Iustiniano originem habet.

- 57 De dicto Constantini: vos à nemine iudicari potestis.
- 58 Magistratus sunt Dei.
- 59 Leges Imperatorum circa ecclesiastica.
- 60 Tributum ab omnibus soluendum.
- 61 Gladius spectat ad magistratum politicum.
- 62 Christus non exercuit potestatem temporalem: nec Apostoli. Et respondetur obiectionibus, numero 63. & 65.
- 64 Vicarius non est maior principali.
- 66 Carolus Magnus Imperium iure belli acquisiuit.
- 67 Excommunicandi potestas Petro Apostolo data conditionalis est.
- 68 Sacerdotes veteris testamenti subiecti fuerunt magistratui politico.
- 69 D. Paulus ad Cæsarem appellat.
- 70 Sententia iniusta, an parendum.
- 71 Sententia nulla non obtemperandum.
- 72 Imperatoris secularium principum auctoritatem qui curati sint remissive.

HVCVSQVE à nobis deductum est, quatenus iudex vnus alteri subuenire suppetiasque ferre debeat; Cum vero in rerum vniuersitate nihil tam foelix firmumque sit, quod hostem, vel contrarium non habeat, idemque & hic contingat, operæpretium erit quædam de iis, antequam ad finem deveniamus, inferere, idque superficialiter saltem: si enim hic, omnia commemorare, eaque qua par est, ratione, tractando procedere vellem, in infinitum opus hoc, quod limites suos habere debet, excresceret, multisque nauseam noueret. Includam autem hanc materiam sequenti dichotomia; Quod aut ecclesiasticum, aut secularis actum contrarium committat.

2 Circa Ecclesiasticos notandum: quod licet statutum sit, ne clerici secularibus negotiis se immisceant. *cap. 2. de iudic. cano. quoniam idem. dist. 10. & toto titulo. Ne clerici secularibus negot. in antiquis. & sexto. can. his igitur. distinct. 23. canon. pr. dist. 53. cano. clerici. de vita & honest. cleric. & indignum sit dare Deo, quod dedigneretur homo. can. fin. dist. 49. & à turpi lucro, & voluptatibus alieni debeant esse clerici, & secularibus negotiis, nisi iis quæ per necessitatem ipsis iniunguntur. can. pr. dist. 32. can. fin. dist. 86. Idem etiam, in dist. 88. per totam, ubi pulchra exempla, & auctoritates adducuntur, Cunctorumque sacerdotum vitam superiorem, sanctioremque, ac discretam à secularibus, & laicis hominibus, superque iis esse constitutos tradat *canon. beatus Petrus. quest. princ. & tanto sollicitius in laicis clericali statui aggregandis examinatio procedere debeat, quantum inter mundanam religiosamque vitam constat esse discriminis: quia utique conuenientia Ecclesie ministeria sunt deputanda, non inconuenientibus meritis ingerenda. canon. monachus. distinct. 77. Huc pertinet, quod à Paganis quoque, inter functionem iuris diuini, & humani obseruabatur.**

Dignum imperium, cum Ioue Cæsar habet. Et Clemens, scribens, clericis, ait, oportere summo studio niti, vt omnes vitæ huius occupationes fugiant: nam alioqui impietatis crimen est, neglectis verbi studiis, sollicitudines

seculares suscipere. *can. te quidem. & sequ. xi. quest. princ.* Item, Cuius portio Deus est, nihil curare debet, nisi Deum, ne alterius impediatur necessitatis munere; cum duo sint genera Christianorum; vnum quod mancipatum diuino officio, & deditum contemplationi & orationi, ab omni strepitu temporalium cessare conuenit: aliud, quibus licet temporalia ad vsum possidere. *can. cui portio. canon. duo sunt genera. 12. quest. princ.* Petrus de Prato in *gnos. general. iuris, libro quarto, titul. 16. cap. 3. §. Eadem proculdubio, &c.* Eo tamen non contentos esse ecclesiasticos, sed falcem in alienam messem inferre, in Legatis pontificiis, in Germania præsertim, sæpe videmus: quibus tamen præsertim, ad petitionem partium grauatarum, obuiam ire solent; cuius rei exempla plurima in promptu sunt, quæ recensentur ab authore Dub. Camer. in verbo: *Mandata inhibitoria.* Mandatum inhibitorium inquit: decretum fuit Iohanni Lecumulier de Corben / contra Nicolaum Bismachert / Episcopum Verdunens. pro abdendis processibus Romanis, iuxta tenorem concordatorum principum Germaniæ 6. Aprilis, Anno octuagesimo primo, Mandatum inhibitorium, sine clausula, fuit denegatum dem Erzbischoffen zu Bisanz / contra Ferdinandum 14. Nouembris, Anno octuagesimo septimo, Ferdinandus hat zu Rom contra Archiepiscopum erpracticirt gehabt: Denegatum autem fuit, ob defectum iurisdictionis: quia non narrabatur Ferdinandum esse subditum imperii. Item in causa Wernern zu Ramser / contra Officialem, vnd Deputaten des hoch Euffts Straßburg / in causa præbendæ, ubi excommunicatus Wtenheimb / processus super appellatione denegati, mandatum tamen inhibitorium, si peteretur, voluerunt domini decernere 22. Decemb. Anno 81. Mandatum inhibitorium decretum à Camera contra iudicem Spiritualem, seu Officialem, procedentem contra secularem, maxime Statum imperii. Ita processus decreti, in causa Escherfeldt / contra Erier / & in causa Rauenispurg / contra Officialem zu Costens / Anno 89. 4. Martii. Wenteim contra Ludolff Nagel / Thumbherrn zu Münster / wegen des Euffts Münster / vnd Euffts Cöln Officials geübter Nulliteten / An. 84. Bischoff zu Spener / vnd Abt zu Schwarzbach / contra Baden / exequit 18. Octob. Anno 85. Medium concludendi: Das man dem Pontifici, in temporalibus, in Germania keiner Iurisdiction geständig / tenore concordatorum principum Germaniæ. Item rem esse pessimi exempli quæ in Germania spectet ad seditionem: Vide Votum Wenteim / contra Officialem zu Münster / decreta citatio super nullitate, & inhibitione. 19. Augusti, Anno octuagesimo primo. Et in causa Mümpelgart / contra Episcopum Bisant. decretum mandatum cum clausula auff den Religionfrieden. 8. Ianuar. Anno, &c. Mandatum inhibitorium decretum Fiscali, contra Episcopum Bisuntinensem, 20. Iunii, Anno sexagesimo quinto, ne se protectioni alterius submittat, aut quicquam ad imperii diminutionem faciat, sub pœna 6. marcarum auri puri.

Et Anno 1589. 4. Jun. decretum mandatum inhibitorium Gubernatori civitatis Bisuntinensis, contra Episcopum Bisunt. qui voluit fenda, vicecomitatus, & maiorias, quæ quondam Dux Guilielmus Austriacus, ab imperio, in d. vrbe in feudum recognoscebat, in Regem Hispaniæ, & ejus gubernatorem alienare, &c. Et hæc de clericis.

4 Laici similiter actum contrarium libertati ecclesiæ constituunt. † si quid hæc actui detrahant, quæ recte annullantur, per authentic. cassa, & irrita. C. de sacrosanct. ecclesi. & aliis fundamentis infra adducendis.

Quod tamen, ne generalitate hac quis seducatur, ita accipiendum, nisi subsint causæ magnæ: tunc enim licitum est magistratui politico circa ecclesiasticos in suo territorio sæpe quid statuere. Quod diversarum nationum exemplis demonstrare sufficit. In Germania, tam in privatis, quam publicis negotiis hæc res est appobata:

5 Et quidem quo ad publica: certum est, tene-ri clericos, ex causa publicæ necessitatis, † collectas Imperii scilicet Rurensenstewer / æque atque alios præstare: vt & aliis multis casibus, quos notavi, in tractat. de Commis. cap. 6. libro 2. part. 4. numero 37. & multis sequentibus. Et tamen nemo hoc contra libertatem ecclesiæ esse dixerit.

6 Sicut † & pacificationem religionis, constitutam constat.

7 Privata quod attinet, non obstante hac regula, Statuta Juliacensia, vt ex seqq. quæ habentur, in decis. Camer. Imperia. in verbo: Statutum: apparet: confirmata constat. † Statutum Juliacense inquit author: quò prohibentur subditi bona sua immobilia den Geistlichen zu verschreiben, an valeat, tanquam contra libertatem Ecclesiæ, auth. cassa. C. de sacrosanct. Ecclesi. & atque ideo videtur non valere; sed illud ius, prohibens aliquid contra libertatem Ecclesiæ, cessat, si aliqua subsit causa iusta, vt hæc est favor publicus, ob quem princeps, vel civitas subdito cuius tertio laum privilegium eripere potest: quanto igitur magis, ob eum favorem publicum quo id agitur, ne omnia bona immobilia tandem deveniant ad ecclesiasticos, & nemo sit, qui onera gerat publica, quæ causa huius statuti finalis est; Et sic non modo in foro Ecclesiastico: sed etiam conscientia, valere videtur illud statutum. Et hæc sententia à Cameralibus approbata fuit. 3. Octobr. Anno 65.

8 In Brabantia quid D. † Carol. V. statuerit, patet ex sequentibus tribus articulis, iunctis gloss. extractis. ex addition. ad Latum introitum, prout habentur in editione Colonensi, de Anno 1577. folio 147.

Artic. 13.

Item / dat van nu voortane die Cloosters ende Geestelicheden van buyten ons Landts von Brabant geenderhande Erffschichheit binnen denselven Lande van Brabant gelegen / het sy gronden von Craen Zynsen / Pachten / oft Renten en sullen moegen coopen oft vercreygen.

Hoc est,

Item, quod deinceps Monasteria, & ecclesiastici extra regionem nostram Brabantia, nulla

bona immobilia in Brabantia sita, sive sint fundi sive census, aut redditus possint emere vel acquirere.

Vbi Addit. Georg. Vivien. I. C. ad verba.

Item / dat van nu voortane die Cloosters. Licet Lex, vel Statutum Principis sæcularis sit coactivum personarum, ad aliquid faciendum, & tamen prima fronte non liget clericos, vt ait Alberic. in cap. quod clericis solum. 7. in fin. de foro compet. Felin. in cap. Ecclesiæ s. Mar. colum. 38. versiq. quint. de constitut. tamen hisce tribus subleqq. artic. sustinuit, in favorem horum Privilegiarum, contrarium, atque sic consulti amplius, in Consilio meo, super causa cuiusdã Canonici Colon. contra Præpositũ quendã Abbatia cuiusdam, prope Mechliniam: Quod consilium etiam meum, post varias habitas inluper disputationes, & collationes, non solummodo Domini Cæcellarius, & Syndici, cum Ordinariis Professoribus facultatis vtriusque iuris publici Colonienf. verum etiam & aliarum famosarum Vniversitatum Doctores excellentissimi approbarunt imo subscribere; vt videre est in meorum Consiliorum volum. 1. cont. 11. & 12. vbi quamplurimos casus diligens Lector repetiat, super hisce tribus articulis aureis, in utilitatem Reipub. productos.

Artic. 14.

Item / dat gheene onberuerlycke Goeden / het sy eigen goeden / Leengoeden / Emphytecke goeden / oft Chynfgoeden in onsen Lande von Brabant / Limborch / vnde andere Duermasse gelegen / en sullen moege vercocht / gheedeeret / oft getransporreert worden / by wat Saccke oft Tytele het wesen mochte / tot behoeff von eenige Cloosteren / Godes huysen / Capellen / Collegien / oft andere doode handen: Ten ware / dat sulcke Coopingen / Cessien / Transpoorten / oft Transmutacien / gebuerden / ende geschieden / by gemeynen oirloue / ende Consente / van Ons / ende den Werhonderen / von den Hoofstedden / daeronder dat sulcke vercochte / Gheedeerte / Getransporreerde / ende getransmuteerde goeden gelegen sijn / En dat tot dien eynde / geene Schepenen / Mannen van Leene / Laten / oft andere Rechter daer by / noch overstaen en sullen moegen / daer sulcke vercoopingen / Cessien / Transpoorten / oft Transmutacien totter doode hand behoef / gedaen sullen worden Opte penne / van Onser Indignacien / ende voorts / opte Voete / ende Breucker / von eenen Marck Bondis / te committerende / ende / te verbeuren tot Onsen behoene / by allen den genen / die ter contrarien doen sullen / sonder verdrach / oft dissimulatie. Ende soo wat contrarie gedaen / geattempteert / oft vortfgekeert sal moegen worden / hebben wy vercleert / ende vercleeren mit deesen / in hem seluen te sijn / ende te blyuen mit machtelois / ende van onweerden / vnde door sulck / tot eewigen dagen / gheacht / ende gehouden te worden.

Id est:

Item *) quod nulla immobilia bona, sive allodialia, sive feudalia, sive emphyteutica, sive censitiva, in nostra Provincia Brabantia, Lymburgica, & aliis

aliis vltra Mosam sita, b) possint vendi, cedi, transportari (quæ ex causa, vel quocumque titulo etiam illud fiat) vllis Monasteriis, Cœnobiis, Capellis, Collegiis, aliisque manubiis mortuis: nisi tales venditiones, cessiones, transportationes, vel transmutationes, fiant communi permissione, & consensu nostro, & iudicum ciuitatum, sub quibus eiusmodi vendita, cessa, transportata, & permutata bona sita sunt: Et quod ad eum finem, nulli Scabini, Pares curiæ, vel alii Iudices iis adesse, vel præesse poterunt, vbi tales venditiones, cessiones, transportationes, aut transmutationes, ad commodum manus mortuæ fient, Sub pœna nostræ indignationis, & sub pœna ac multa, vnius libræ auri amittendæ, & applicandæ nostro vsui, contra omnes, qui contrarium facient absque transactione, aut dissimulatione. Et si quid contra factum, attentatum, aut machinatum fuerit, declarauimus, & declaramus, vigore præsentium, id in seipso esse, & manere debere infirmum, & nullum, & pro tali in perpetuum habendum.

ADDITIO Viuienni, ad prædicta verba.

Item, dat geene ouberuerende Goeden / etc. Quæstio iterum hic moueri solet; An Princeps contra Ecclesiasticos possit ita iuste statuere? Profecto præsumitur, † semper potentia in Principe faciendi, secundum Bald. *cons. 277. in 3. volum. in penult. colum. per Clem. 1. de probat. & Cyn. in l. rescripta, Cod. de prec. Imper. offer. de quo vide etiam tractatum meum de locis argumentandi legalibus, in loco, à loco ad personam.*

b) En sullen moegen vercocht. Concordat cum Mandato Casareo eiusdem Caroli V. Anni 1552. de feud. editum circa princip. articul. incip. Item, dat gheen onberuerlyke goeden / etc.

c) By wat saccke oft tijtsele. Adducat tamen aliquis: id quod nobis acquiritur est Ecclesiasticis, sine facto nostro, à nobis auelli non potest, † & probabit per l. id quod nostrum, ff. de regul. iur. cui occurro per auctoritatem Sebast. Neapol. in *consil. si Ecclesia, vers. sed quid de clericis*, quod illis non obstantibus, Clerici ligentur iure congrui, quod & confirmat Robert. Marant. *disput. 8. incip. assidue in palatis. num. 34. in fin.*

Artic. XV.

Item a) dat insghelyc geene Oubuerlycke goede de by Tytele van Generals oft Particuliere Succession / by Testamenten / oft eenige ander Wetsen wille / oft Ghiste / het sy Donacione causa mortis, oft van luestato, gheen sijn en sullen moegen toecomen / succedern / deuolueren tot Cloostern / Godshuiffen / Collegien / oft andere doode handen / vorsteruen. Vercleerende: insghelyc alle tghene des in contrarium van desen by yemanden ghe daen / oft gheattempereert mocht worden / tselue te synne ende te blyuen vor null ende onweerden / ende vor sulcx geacht te wordene b) tot eewigen dagen / als voere.

Hoc est:

Item quod similiter nulla immobilia bona titulo, vel generalis, vel particularis successionis, per testamentum, vel aliam quamlibet ultimam

voluntatem, vel donationem, siue causa mortis, siue ab intestato, nullo modo possint acquiri, succedere, deuolui, ad Monasteria, Cœnobia, Collegia, vel alias manus mortuas. Declarando similiter, omnia, quæ in contrarium à quocumque facta, attentataue fuerint, esse, & manere debere, nulla, & inualida, & pro talibus in perpetuum habenda.

Addit Viuieni.

a) Item, dat insghelyc geene onberuerlycke goeden / etc. Videmus denuo, quam à fronte & à tergo oculatus fuerit Princeps circa vtilitatem, & salutem totius Reipubl. hae constitutione sua, † quæ deberet fortius operari, quam vllum pactum, l. fin. de bonis libert. vbi Bald. in 3. notab.

b) Tot eewigen dagen / etc. Et sic videntur Pater, & Filius Principes sequuti illius Claudiani, ad bene re & que regendi imperium instructionem. Haec tenus textus & glossa Viuieni.

Et hæc ordinatio, etiam statutis ciuitatum hinc inde inferra, & haec tenus recepta fuit.

Idque Principis placitum, cum de eo in Camera controuerteretur, ego consultus, ante 14. annos, sequentibus pro, & contra disputando approbau, & in Camera exhiberi curau.

BREVIS FACTI NARRATIO.

Sancitum est publica constitutione Ducis Brabantiae, ne subditi dictæ regionis, (iustissimis sane, & grauissimis de causis, edicto comprehensis) immobilia vlla, pensiones, vel annuos redditus, sine Principis consensu, magistratusve, sub quo sita sunt, vlllo titulo, donationis, contractus, vltimæ voluntatis, vel successionis ab intestato, transferant, vel alienent in Ecclesiasticos. Quæstionis igitur est; an hoc statutum dicatur iuridicum, legitimum, an vero contra ecclesiasticam libertatem introductum, proindeq; non attendendum? Et licet prima facie videbatur dicendum, hoc statutum nullius esse valoris & momenti; Primo, quia tam leges iuris ciuilibus, quam Canones Pontificum, vnicuique donationis titulo simplici, vel mortis causa, quid quantumve velit Ecclesiæ earumque † personis, donandi, relinquendiue licentiam concedunt, l. 1. illud quod, l. vt inter diuinum, l. generali in lege, C. de sacros. eccles. c. Constaninus, 1. c. 2. 1. dist. 96.

Secundo, quia clerici à laicis tam immobilia, quam mobilia bona, annuos redditus, pensiones, & alia quæuis iura emere, perpetuoque sibi retinere & conducere, † ad instar laicorum, possunt, d. l. 1. vt inter. C. de sacros. eccles. c. futuram Ecclesiam, & seqq. 12. q. 1.

Tertio, si qui vitam secularem relinquentes elegerint se Monasterio, vel clero sociare, & reliquum vitæ tempus sanctimonialiter degere voluerint, non licet parentibus eos quasi ingratos à sua hæreditate repellere, nec à mortuorum intestatorum successionem, ea de causa, arceri possunt, Auth. ingressi, cum sequens. Cod. de sacrosanct. Eccles. l. Deo nobis, §. hoc etiam. C. de Episcop. & clericis, cap. nullam Nouel. 123. c. si qua mulier. & non liceat 19. quest. vltim. Notant Doctor. in c. placuit. 16. quest. 1. in c. in presentia, de probat. c. statutum 18. quest. 1. Ratio huius rei est, Quia per ingressum Monasterii ius san-

fanguinis non tollatur: est enim immutabile. l. iura sanguinis. ff. de R. l. l. ius agnationis. ff. de pactis. §. sed naturalia. Inst. de iure natur. gent. & civili.

Quarto quod omnia bona, & iura, quæcunq; in transitu, ad Monasterium ingrediens; tempore ingressus ꝑ habet, ipso ingressu Monasterio acquirantur, adeoque vt disponendi de iis postea, ingressus potestatem nullam habeat. (exceptis talibus aliquibus. in auth. si qua mulier. C. de sacros. Eccles. & alibi) auth. ingressi. cum seq. Cod. d. tit. l. spem. Cod. de donat. Auth. nisi rogati. Cod. ad Trebell. capit. in presentia de probat. cap. statutum. 18. qu. si. 1. cap. si qua mulier. Nouel. 123. cap. illud quoque. Nouel. 5. Et non solum id ita simpliciter iure sancitum est, sed nec statuta in cōtrariū fieri posse rescriptum est: ꝑ Imperatores enim cassā & irrita iubent esse omnia statuta, & consuetudines, quibus contra libertatem Ecclesiasticam, quid introducitur, & de capitularibus aboleri mandant seruo Auth. cassā & irrita. & l. placuit. C. de sacrosanct. Ecclesiis. l. illud. l. vt inter. cod. l. decernimus. & l. final. C. de Episcop. & Cleric. Et Pontifices, huiusmodi statuta edentes, & consuetudines introducentes, nisi intra duos menses aboleri fecerint, statuarios, scriptores statutorum, proconsules, Rēctores, consiliarios locorum, vbi huiusmodi statuta & consuetudines editæ, & sancitæ fuerint, & secundum illarum formam iudicantes, excommunicationis telo feriunt, Quam sententiam etiam approbant plurimi Dd. Alexan. consil. 140. num. vlt. Felin. in cap. de consit. Decius & Abbas. in capit. cum clericis. colum. antepen. de foro compet. Bald. cons. 246. Socin. cons. 81. vol. 1. Anchor. consil. 107. Kirchou. conclus. 86. cent. 5. Iason. in l. vlt. de pact. num. 24. Dec. num. 28. Richard. ad Villalob. tit. 8. num. 110. Zaf. in l. de quibus. num. 25. de legibus. Ex quibus omnibus concludendū videtur, Constitutionem, vel dictum statutum, cum superioribus ecclesiasticorum iuribus derogat, & contra ecclesiasticam libertatem introductum: (quippe quod prohibeat iulla bona immobilia, annuos redditus, & similia, in clericos, sine auctoritate magistratus, alienari) non solum nullum, cassum, & irritum esse, sed & statuentes, introducentes, defendentes, & secundum tenorem illius iudicantes, per pontificem, fulmine excommunicationis, puniendos.

His tamen non obstantibus, concludendum puto, hoc statutum omnino valere: idq; ex sequentibus validissimis rationibus, & argumentis, Quia autem tota quæstio hæc circa id versatur: An statutum valeat contra libertatem Ecclesiæ? Præmittendum est, Doctores inter se dissentire in definitione libertatis, Ecclesiæ: Quidam n. definiunt, ea dici contra libertatem Ecclesiæ esse, quando cauetur statuto aduersus ꝑ privilegia, iure diuino, à Romanis Pontificibus, Imperatoribus, vel iure communi, ipsis indulta Aleiat. in Authent. ingressi num. 1. Salicet. ibid. Paril. cons. 40. vol. 3. Schurff. cons. 67. n. 25. cent. 1. Chassa. rub. 9 §. 10. n. 50. vbi multa allegat. Alii tamen, & rectius definiunt, ꝑ ea statuta esse contra libertatem Ecclesiæ, quæ sunt contra privilegia, concessa Ecclesiis, seu ecclesiasticis personis, per Principem seu Papam. Barr. in Authent. cassā. post Innocentium & Cyn. num. 3. Cod. de sacros. Ecclesiis. Qua definitione retenta, certum est, hoc nostrū statutum, nō posse dici cōtra

libertatem Ecclesiæ: Ecclesia enim in successione vitur iure cōmuni: Ergo quod contra fit, non est contra libertatem Ecclesiæ. Dato tamen, nō concessio, ratione huius, de finitio nem hanc locū sibi nō vendicare, sed primo loco positam, huic præferri debere: nihilominus sequentibus rationibus & argumentis, statutū hoc nostrum, non esse contra libertatem Ecclesiæ, aperte demonstrari potest. Quæ n. naturali facultati Ecclesiæ, tam circa personas, quam res, in aliquo non ꝑ derogant, ea nō possunt dici contra libertatem eius. §. 1. Inst. de iur. personar. l. libertas. ff. de stat. hom. Sed hoc statutū nihil horum facit: quod sic declaro. Primo n. personis de iure suo nihil detrahit: quia licet subditos, ex quadam ratione speciali, prohibeat alienare bona immobilia, citra consensum principis in Ecclesiasticos, tamen, quo minus cum aliis contrahant, nihil vetat, cum ipsi incapaces rerū immobilium neutiquam fiant. Et licet subditi cum Ecclesia contrahere non velint (quæ voluntas factis apparet ex statuto: quod nihil aliud est, quam ciuium omnium expressa pactio ꝑ & conuentio in scriptis redacta. l. omnes popul. ff. de iustic. & iur. l. 1. 2. 35. l. de quib. ff. de legib.) tamen eo ipso, eorum libertati quicquam detrahi nullus vnquam dixerit, imo si contrahere cogantur illorum libertati quid detrahitur: quod vtiq; iniquum: ꝑ liberum est n. vnicuiq; contrahere, aut non contrahere. l. in commodato. §. 2. ff. commod. l. sicut. C. de Obligat. & Act. Nec obstat, si dicatur: imo contraria voluntas factis apparet, ex eo, quod postea de facto, cum ecclesiasticis contrahere, & immobilia transferre in ipsos, contra tenorem statuti, tentent: Quia hoc nō attenditur, cum priorē ꝑ voluntatem, quæ obligatoria fuit, inter omnes ciues. d. l. 1. 2. de legib. Glossa in l. vacuatis. C. de decurionibus. inuita altera parte, & de cuius præiudicio agitur, mutare non liceat l. in commodato. §. 2. ff. commod. l. sicut. de oblig. & Act. l. quod semel placuit. ff. de R. l. c. quod semel de R. l. in 6. & quod contractus ab initio sint voluntatis, ex post facto sunt necessitatis, vulg. iurib.

Deinde, non disponit aliquid de rebus Ecclesiasticis acquirendis, aut alienandis, sed solum modo de bonis subditorum ꝑ laicorum: quod vtiq; potest. l. cunctos populos. C. de sum. trinit. l. 1. l. eius dandi. l. pupillo. de tutor. & curat. dat. l. propter. §. licet. ff. de Excusat. tur. Bar. in l. fin. n. 24. Cod. de pactis. Ergo, &c.

His accedit aliud argumentum: Aut n. statuta laicorum disponunt super personis ꝑ Ecclesiasticis, iure, & re ipsa iam acquisitis, & tunc non valent, vnde Dd. statutum illud: videlicet quod ingressi Monasterium, non succedant: cum hic verba dirigantur cōtra personas Ecclesiasticas, & disponant super eis, in quas nullam iurisdictionem habent, nullius momenti esse dicunt, & nō obligatorium: Aut disponunt super personis, & reb. adhuc laicis: vt puta, quod ingrediens monasterium, vel si quis intrauerit monasterium, nō succedat: & hoc casu: quia verba dirigantur contra personas adhuc laicas, similiter de rebus laicis disponant, ratione competētis iurisdictionis, valent, & obligant, Bar. in l. fin. C. de pactis. Bald. in consilio. quod incipit, an per statutum possint ꝑ i. legitima priuari. Idem in consilio. quod incipit: statutum super quo petitur consilium tale: vbi dicit, quod in acquirendis Ecclesiæ, statutum laicorum valet: ratio

est, quia antequam essent acquisita Ecclesie, erant sub dominio, & potestate laicali, secus est in acquisitis: unde statutum prohibens rem alienari in nō subditos, etiam in Ecclesiasticos alienari vetat. Et istam conclusionem quod statutū laicorū, quatenus disponat de rebus & personis sibi subditis, valeat, quamuis aliquatenus præiudicet clericis, tenuit. D. Signor. de homod. tam consulendo. cōf. ai. quam disputando, quia est honestū, rationabile & irreprehensibile, nec contra libertatē Ecclesie: quā disputationem refert Alberic. de Ros. in opere statutor. 2. part. c. 1. q. dicens, quod dicta disputatio facta fuerit, presente Dom. Louico, Vicecom. publice, per d. Do. Signorol. & quod Paul. de Lizaciis ante d. Signorol. eam ipsam disputauerit publice, & istud idem ipse Alberic. sequitur, & refert in Auth. decernimus. C. de Episc. & cleric. quod sequitur Lauren. Cauale. cons. 7. Idem etiā tenuit Salic. in rep. l. 1. C. de sacros. Eccles. in vlt. col. dicens, quod statutum: ne quis rem suam immobilem alienet in non subditum, siue sit persona Ecclesiastica, siue secularis, nisi certa forma seruata, valeat: & tamen non est cōtra libertatem Ecclesiasticā. Concordat Cardinal. Florent. in c. perpendimus. de sentēt. Excom. in 9. & 10. q. vbi dicit: Quod si fiat statutū, quod non valeat alienatio in Ecclesiam, nisi prius fiat proclama in palatio, vel quid simile, & alienatio aliter facta nō tenebit, eo quod Ecclesia nullo iure in hoc est læsa, nec ex hoc in aliquo sibi præiudicatur: Eandemq; sententiam posuit Salicet. in authen. cass. C. de sacros. eccles. dum dicit, stante statuto, quod minor viginti quinq; annis, non potest alienare in clericū, sine dicta solennitate, & hoc, quia ex dicto statuto nullum ius deperit. At hic disponitur, q̄ sine consensu principū non possit fieri, quę est forma quędam. Ergo concludendū, hac dispositione, nihil libertati Ecclesiasticę officii. Bald. in l. de quib. ff. de legib. dicit quod laici possint

25 **facere statutum, † quod clericis non profit, nec per hoc dicetur contra libertatem Ecclesiasticam: quia nihil tollit, licet nihil deferat.**

26 **Superioribus addi potest aliud argumentum, pro opinione hac stabilienda. † Si pacta, solemnitates, leges, modi, contractibus priuatorum adiecti, huiusmodi scilicet, ne res extra familiam, ne in certū genus hominum, ne sine certis solemnitatib. ne absq; consensu eorum, quorū, &c. vel similes, alienetur, valent, si testatoris idem statuentis voluntas reputatur iusta, l. si ita quis. 134. §. eadem lege. ff. de V. O. l. peto. §. a fratre. l. cum pater. §. libertus. ff. de leg. 2. nec vnquā dixerit quis per prædicta, contra aliorū libertatem, qui nō acquirunt omnino aut in quos sine certa solemnitate quid nequit trāsferri, fieri quicquam: Cur non idem dicemus, si princeps cōstitutione, vel vniuersitas statuto suo (quod nihil aliud est, quam publica omnium ciuium conuentio & pactio, vt sup. est demonstratum) cuius maior authoritas eufenda. l. nemo potest. ff. de leg. 1. l. testandi. C. de testib. l. 1. l. de lege. l. non solum. ff. de nou. oper. nunc. c. disponat. Nou. de nupt. disponat, & sine certa aliqua obseruata forma quędam bona, in quosdam alienari vetat.**

Quibus & hoc coniungi potest, quod Iustin. per auth. cass. C. de sacros. eccles. cassā & irrita iubet esse, quę sunt contra libertatem Ecclesie. Sed pacta, solemnitates conditiones, de quibus in præce-

denti argumento, quibus dominorum alienandi liberū arbitriū quodāmodo cōstringitur, astringitur, item leges, quę ne furiosi, prodigi, pupilli omnino, minores, sine auctoritate curatorum, tutores, & curatores, sine auctoritate iudicis, quędam alienent, item ne fundus dotalis sine consensu vxoris alienari: cum consensu, ne obligari quidem possit, ne iudices in prouinciis, & qui cum iis sunt, contrahāt, & similes, prohibent: tam ecclesiasticas, quā seculares concernunt (passim scilicet, ne furiosus, minor, tutor, maritus, iudices, contra metem legum, alienent in Ecclesiasticos: quia verba generaliter posita, generaliter fumen- da sunt: præsertim cum in aliis locis nusquā exceptio inueniatur, & ratio legis, (quę alias anima legis dicitur. tex. in c. 1. de prob. feud. alien. per Frider.) 27 tam in his, quam laicis militat, & per d. Authen. cass. sublata aut correctæ non sunt. Ergo nec contra libertatem ecclesiasticam esse, dicendum: & per consequens, nec dictum statutum quod tale est. His & illud adiiciendum: quod qui iure suo vitare iniuriam facere non videtur. l. 232. ff. de Iniurijs. l. nullus. 55. & l. nihil dolo. ff. de R. l. 1. 25. & l. Proculus. 26. ff. de damn. infect. l. 3. §. 7. ff. de incend. ruina. naufragio. etiam si alteri noceat. l. 9. l. 14. ff. de seruitur. vrb. prædior. d. l. Proculus. l. 6. §. 6. ff. de hū. q̄ in fraud. creditorum. nisi solz malicia, cui non indulgēdū, l. in fundo. 38. ff. de rei vindic. & animo tantū nocendi faciat, l. 61. ff. de R. l. d. l. in fundo. 38 & d. l. Proculus. 26. l. 1. §. 12. & seqq. ff. de aqua pluuiar. l. 9. ff. de seruitur. Sed vniuersitas, & subditi, dum vigore dicti statuti non facile patiuntur bona sua immobilia alienari in extraneos, seu vt hoc casu in Ecclesiasticos, sed suis seruari volunt (ex ordine charitatis, qui sibi suisq; potius, & prius providere iubet, quā aliis) iure suo vtuntur: & licet per consequentiam, vt qudam Dd. volunt, hic ipsorum libertati, quid detrahi, (quod tamen falsum, & supra satis refutatum est) & ipsis aliquatenus noceri videatur, tamen id in considerationem venire non debet, l. si quis ff. de reb. credit. & l. verum, ff. de furtis. nec illud de iure prohibitum, vt infr. dictum. cum non ex mera malitia, & in odium Ecclesiasticorum, sed necessitate summa quodammodo exigente, propter cōseruationem communis & publici boni, unde singulorum salus dependet (& hinc apud Romanos illud: Salus Reip. summa † Lex esto: 29 volentes inuere imprimis, & ante omnia spectari, & animaduerti oportere, quid Reip. expediat, & vtile sit: hoc expedito, tum demum singulorum & priuatorum commodo consuli, & recte prouideri debere) id fecerint. Nam indies numero religiosorum & Monasteriorum crescente, crescentibus item opibus, & possessionibus illorum decrescētibus, hinc necessario laicorū viribus & potentia, (vnius enim generatio alterius corruptio est) tandē eo res (nisi salutari aliquo & presenti remedio huic ingravescētī malo occursū fuisset) deuenisset, vt eneruatis ita laicorum viribus exhaustis opibus, destitutis ipsis possessionibus, non reperti fuissent, quin munera & onera Reip. subirent, Imperatori, & secularibus. seruitia, & auxilia à subditis nulla p̄stari, & vix subditi inueniri potuissent. Hinc & Guil. Bened. in c. Raynus. super verba: & vxorē nomine Adelsiā n. 250. scribit (Gallię laudans cōsuetudinem, ex qua monachis ex successione-

nihil

nihil deferretur) in hunc modum: Alias iam fere periisset, exhaustaque fuisset, & in nudis titulis regni huius vniuersalis machina secularis confisteret, adeo, quod hodie Monasteria omnia pene bona temporalia possiderent, Cæsare in puris & nudis titulis relicto, de quo valde conqueritur Ioannes Petr. de Ferrariis. *in libell. de hered. diuid. sup. verb. omnis communio.* Cum vix nunc aliqua reperitur domus nobilis, aut potens, quæ non habeat religiosos, aut filias, vel alios parentes: Vnde si succedendi, & cum fratribus, vel aliis parentibus laicis, & secularibus bona paterna vel aliorum parentum diuidendi attributa esset facultas, vniuersi Regni meliores saltem possessiones, à manibus laicorum iam diu exulassent, & tota laicorum armata, & pecuniæ subsidiaria potentia Reipub. alumna, ipsiusque Ecclesiæ tutrix certe vacua remansisset: quod tolerandum non fuit. Et ita idem Guilielm. Bened. *in sequentibus* concludit, prædictas videlicet rationes solas sufficere, ad moderandum, vel etiam tollendum omnino priuilegium, *per text. in cap. suggestum. de decim. ibi:* Nam quando Romana Ecclesia ordini vestro, priuilegia de decimis dederat, ita erant raræ Abbatia vestri ordinis, quod exinde nulli poterat de iure scandalum suboriri, sed nunc in tantam augmentatæ sunt, ac possessionibus ditatæ, quod multi viri Ecclesiastici de vobis apud nos querelam sæpe pponunt, & *per l. 12. C. de sac. sanct. ecclesiis. & passim per tot. vbi Iustin. dicit, se egenis prospicere, & dare operam, ne salaria pauperibus deficiant: loquens de Ecclesiasticis priuilegiis: quia*

30 & ea, de quibus tempore ꝑ constitutionis non est cogitatum, & in quibus constituentium nõ militat ratio (quæ anima legis dicitur: nunquam consentur in dispositione comprehensa, imo exclusã. *l. Titius. 25. in princ. ff. de liber. & posthum. l. 29. vxorem. ff. de manumiss. testam. l. ex facto. ff. de vulg. & pupill. subscr. per ea quæ scribit Bald. in cap. cum Martinus. de Constitut. Præterea est communis decisio Dd. & Panormitani in cap. peruenit. de iur. eccle*

31 post Ioan. Andr. ibi, volentium: Quod, ꝑ quoties priuilegium exemptionis lædere grauius incipit subditos: vt quia princeps forte multitudinem exemit, aut multitudo ad gaudendum priuilegio, alicui ordini indulto, ad illum ordinem cõfluere incipit, ex quo ceteri subditi grauius læderentur, potest officium superioris implorari, vt exemptio tollatur: Dispositio illa non improbat tanquam contra libertatem Ecclesiæ, quæ publica necessitate exigente, tam personas, quàm res Ecclesiasticas grauat. *l. ad instructionem. C. de sacrosanc. eccles. c. ad hoc Nou. 13. s. peruenit. c. non minus. & c. aduersus. C. de immunit. E. des. Commune ꝑ autem bonum, vtilitas, & necessitas publica, priuatorum cõmodo anteponitur, & leges. *l. vnic. § p̄. C. de cad. toll. l. vtilitas. C. d. c. arripiat. Nou. 71. l. actione. § Labeo. ff. pro socio. c. scias. 7. q. 1.* Sed prædictum statutum necessitate publica ita exigente, non onerat Ecclesiasticos (quod tamen per supra allegata liceret) sed solummodo (quod multo minus est) non de-*

32 fert. E. non debet.

Insuper & hoc argumento vti libet. Quod quis

33 sibi licitum, & in sua ꝑ persona æquum putat, debet hoc idem reputare in proximum, *l. si duo. §. si*

quis. cum seq. ff. de iureiur. l. cum in eo. 44. ff. de pactis. l. cum hereditas. ff. de admin. tut. l. i. in princ. & tot. tit. ff. quod quisque iuris. cap. cum omnes. de constitut. Sed Ecclesiastici statuentes, ne sua immobilia vel alia alienari possint in laicos, sine cõsensu superiorum, omnium fratrum, vel altem sine alia certa quadam solemnitate, se, actum de iure licitum, nec prohibitum exercere sibi certo persuadent, cum super personis & rebus, suæ iurisdictioni ꝑ subie-

34 ctis, disponant. *c. irrita. c. nouit. c. tua nuper. de hõ qua fiunt à pralatis. c. hoc cõultrissima. de reb. Eccles. non alienandis. c. que in ecclesiis. de constitut. c. cum laicis. de reb. Eccles. non alienand.* Non debent ergo iniquum reputare id ipsum in personis laicorum, si similiter (vt illi supra) hi de rebus suæ iurisdictioni subiectis, disponentes vetent alienari bona immobilia, vel quæuis alia in Ecclesiasticos, sine cõsensu magistratus, vel alia quadam solemnitate. Nec si sincere agere & æqui iudices esse velint, (vt non dubito) vnquam dixerint, hoc statuto Laicorum Ecclesiasticæ libertati aliquid detrahi, si vero è cõtra statutum tale sit factum ab Ecclesiasticis, laicorum libertatẽ ne gry quidem minui: vel si derogent quodãmodo (vt quidem per cõsequentiam hic fieri hallucinantur) libertati laicorum, hoc sibi licere, nec iniuriæ adscribendum, sed laicis nõ licere, & pro iniuriã ipsis clericis illata reputandum, si tale quid fiat. Ex his, & aliis similib. rationib. non solum G. lliq̄ scriptores, ad vnum fere omnes, statuta huiusmodi approbarunt: sed etiam in Camera imperiali, ex his, & similib. argum. èis, pro iuridicis sunt agnita, & secundũ illa pronunciatum est. Quod vt manifestũ aliquo modo fiat, in facto incidisse disputatum q; memini. An statuta in ordinatione Iuliacensi, cõtra Ecclesiasticam libertatẽ posita, pro legitimis & iuridicis habẽda essent? Et decisum est: quod, quia illa quæ certũ modũ Ecclesiis, quid de ferendũ, vel relinquendum statuit, ordinatio, ab Imperatore non solum confirmata esset (qui vtiq; si ea cõtra libertatem Ecclesiæ esse cognouisset, nequaquã eas cõfirmatione muniisset,) Sed ꝑ etiam in diuersis & simili-

35 bus hic approbata ideoq; sequenda: id exemplo dilucidius patebit. Ordinatio Iuliacensis expresse disponit: vt ingrediens Monasterium, vsu fructũ tantũ acquirat Monasterio: quod videtur esse cõtra libertatem, est n. contra cõstitutionem *authẽt. cassã.* aliaq; iura, quæ successorem liberis de f. rúr. Eo ꝑ tamen non obstante, hanc cõstitutionẽ Du-

36 cis Iuliacensis valere cõclusum est ex sequentibus causis. 1. Quia fauore familiaritũ tales ordinationes ita disponunt. 2. Ne Monasteria nimium ditescãt, & religiosi in religione tẽgiores fiant: Ita Anno 6. 5. Sept. in causa *Wess Wendell* / contra *Peter Wendell* / pronũciatũ. Idem quoq; statutũ disputatũ in causa *Yhan von Reitte* / cõtra *Eberhardũ vnd Iohann. Eberschwein* / Anno 68. mense Dec. His præmissis antequã ad solutionem cõtrariorũ iuriũ & argumentorũ veniamus, prius de aliquo adhuc admonedi sumus: ꝑ Ex scriptis tam veterũ,

37 quã nouorũ certo cõsta: Ecclesiam catholicam à principio nulla tenuisse bona, prædiã, fundos, nec immobilia ulla possedisse, nec longo tẽpore post, ministros more Apostolico, in paupertate & miseria bona sua omnia vendẽtes, & Christũ sequentes, relictis mundanis omnib, nullã habentes pro-

prietatem, victu & amictu contentos vixisse. *c. duo sunt genera. & seqq. 12. q. 1. ibi fere per totū.* Quod idē confirmat vocabulum clericus κληρος græce, latine sortem significat, & hinc clerici, quasi fors, vel pars domini, qui autem pars domini est, talem se exhibere debet, vt & ipse possideat dominum, & possideatur à Domino. Qui dominū possidet, & cum Propheta dicitur (pars mea Dominus) *Psalm. 15.* nihil extra dominum habere potest. Quid si quippiam aliud habuerit præter Dominum, pars eius non erit Dominus, verbi gratia, si aurum, si argentum, si possessiones, si variam suppellectilem, cum istis partibus dominus fieri pars eius non dignatur, si autem ego pars Domini sum, & funiculus hereditatis. *1. Tim. 6.* eius, nec accipio partem inter cæteras tribus, sed quasi Leuita, & Sacerdos viuo de decimis, & altari seruiens, altaris oblatione sustentor: habens victum, & amictum: his cōtentus ero, & nudam crucem, nudus sequar. Verba sunt textus, *c. cleric. 12. q. 1. concordat, c. cum portio. & d. c. duo sunt. ibid.* Adde quod scriptum est. *Deuter. 18. in princ. ibi.* Non habebunt Sacerdotes, & Leuitæ, & omnes qui de eorum tribus sunt, partem & hereditatem, cum reliquo Israël: quia sacrificia domini & oblationes eius comedent, & nihil accipient de possessione fratrum suorum: Dominus enim ipse est hereditas eorum, sicut locutus est illis. Successu vero temporis bona temporalia oblata, acceptauerunt quidem, sed statim vendiderunt, & pretia in vsus suos conuertērunt. Tandem itaque paulatim staccescente Zelo pietatis, & amore verę religionis, in ministris Ecclesię, viuendi illa antiquorum austeritas, nec nō vitæ ista solitudo quodammodo displicere, & mundanę delicię & voluptates arridere cœperunt: hinc eo tandem deuentum, vt ecclesiastici, ad instar laicorum, bonis temporalibus (maximo tamen, & euidentissimo, proh dolor, cum Ecclesię detrimento) abundauerint. Nam antiquitus, cum ministri Ecclesię, simplices, humiles, pauperes, frugaliter, & sine sumptu viuentes, paucis, secundum naturā, contenti, tunc vera fides, vera religio, sinceri & pii ministri, verus Dei cultus erat: At nunc vbi possessionibus, aut prouentibus ditati sunt, apud successores illorum, virtus & Dei pietas elanguit, ita vt in luxum, parsimonia, in superfluas opes, paupertas, in fastum, humilitas, in lasciuiam, continentia in confusionem abierit: omnis vero ordo Ecclesiasticus nunc vniuersus parui habeatur: Vne Ecclesiam talibus abundare bonis non expedit, ita refert *G. Guin. lib. 6. c. 2. circa finem.* vide latius *Bossum in 3. parte, Epist. 97. incip. me beneuolentiam. ad Dandatum Episcopū Vicentinum.* Et cum hoc inusitatum, nec morib. receptum, imo constitutionib. Impp. quorundam *l. 20. l. 27. C. Theodos. de SS. Eccles.* prohibitum sit, ad quas Diuus Hieronymus alludere videtur, *ad Nepotium 7. part. 3.* dicens: Pudet dicere, sacerdotes idolorum, aurigæ nummi & scorta, hereditates capiunt, solis clericis, & monachis id lege prohibetur: non à persecutoribus, sed principibus Christianis. Nec de lege conqueror, sed doleo, cur meruimus hanc legem: Caeterum bonum est, sed quo mihi vulnus vt indigeam cauterio, prouida sanctaq; legis cautio, & tamen necesse, vt refrenetur auaritia, per fidei cōmissa legib. illudimus: prohibitum est, cō-

stitutionib. Impp. aliorum in Codice Iustinianęo relatis. *l. 1. l. generali lege, l. vt inter & similib. C. de S. S. Eccles.* confirmatum & approbatum est. Ex quibus omnib. luce meridiana clarius est, d. ll. & similib. quib. illis commercium bonorum immobilium permittitur: Impp. nihil aliud velle: quam laicos clericis posse donare, vendere, l. gare, quicquid & quantum velint, seu alio quouis modo, in eis vti, & in eos transferre: & contra, clericos posse ea oblata accipere, emere, & in perpetuum retinere, nec, vt antea, cogi vendere, & nullo modo illis derogare iure communi, quasi in illos (clericos scilicet) facilius sine solennitatib. iure ciuili præscriptis, aut vlla obseruantia legum, alienatio bonorum fieri possit. vt apparet ex *l. illud quod lex. et l. generali, lege. 13. C. de sacros. eccles.* vbi dicitur, si quis Ecclesię quid relinquat, testamento vel codicillo, hoc fieri debere instrumento solemnī, etiam si testator sit persona Ecclesiastica. Et sane sufficere istis, & eo contenti esse debuissent, quod iam possidere bona temporalia, & immobilia (quod tamen illorum voto, quo se in paupertate viuere, & solummodo decimis se immiscere, spiritualia curare tantum, relictis mundanis Dei cultum remorantibus, promiserunt, minime conueniens) sicut laici, & in perpetuum sibi seruare possunt, nec ita indulgendum affectib. nec proprio adeo, inhiantum lucro, vt iustitię penitus oblitī, vimque iniurięq; legi inferentes, menti constituentium contrarium quid facere non vereantur.

His ꝑ sic præmissis, facile erit ad argumenta in 40 contrarium allegata, respondere. Prima obiectio fundamenta duo continet: vnum, licere laicis mobilia & immobilia, & quantum velint, in clericos quouis donationis titulo, transferre: Alterum, clericis licere bona quęcunque ita, (legitimo tamen modo) oblata, suscipere, & in perpetuum sibi seruare. Primum illud, quoad liberam subditorum, bonorum suorum alienandi, in quesuis, voluntatem, in parte, nostro statuto, limitatur: dum immobilium alienationem sine consensu magistratus in clericos fieri nō permittit, quod vtique potest. vt supra in argumento 1. & 2. latius deductum: est n. statutum laicum disponens super rebus & personis laicis. Secundum illud, ius oblata acquirendi & retinendi monachis tributum, illibatum & intactum relinquatur. Vnde iam satis apparet, dictum statutum nihil illorum iuri detrahere, aut contra Ecclesiasticam libertatem introductum esse. Ad secundam obiectioem eadem est solutio. Tertium argumentum similiter non obstat: Nā licet ex eo quidem inferatur, liberos relinquentes secularē vitam: & sequentes Monasticam, à parentib. tanquā ingratos, vel in odium ecclesiasticorum, non posse exheredari, aut ab eorū successione excludi, de quo omnes leges, & Canones loquuntur, qui obiciuntur, & allegantur, in dicto 3. argumento: Tamen nihil impedit, quominus statuto vel cōsuetudine fieri possit, in fauorem familię, ob conseruationē publici & cōmunis boni, vel aliz quauis de causa, ne ingredientiē Monasteriū, titulo successiois, bona immobilia laicorū vlla, vel saltem sine interposita autoritate magistratus, transeant: imo etiam ne clerici laicis in vilo (vt supra ostensum) succedat, separata n. sunt, facere aliquid prin-

principaliter, ad iniuriam & odium alterius, aut aliquid principaliter agere, in fauorem commodumque sui, & suorum, & à separatis male fit illatio, & nihil concluditur. Non obstat & illud, quod dictum est, per ingressum Monasterii, ius sanguinis, quod alibi ius cognationis vocatur, mutari non posse: quod vtrique si de ipsa cognatione, & consanguinitate, intelligatur, omnino & generaliter verum; utpote quæ & in servis (qui tamen iure civili pro mortuis habentur) manet & durat, si vero intelligamus ius, propter hanc naturalem cōiunctionē alicui tributum, tunc hæc adhibenda cautio, ut ius illud, naturale scilicet, p. civile funditus tolli nō possit, aut quo ad genus; sed in parte, & in specie posse, *l. si ius civile ff. de iust. & iur. vbi ius civile definire videtur IC.* per hæc verba, † Ius civile est, quod neq; in totum, à naturali vel gentiū recedit, nec per omnia ei seruit, itaque cū aliquid addimus vel detrahimus iuri cōmuni, ius propriū civile efficitur. Quod in successione, ipsi antiquitus ita mutatum apparet, cum ex Lege Decemvirali nepos ex filia, in aui materni bona non admittebatur, donec Prætor eum per bonorū possessionem, vnde cognati, vocaret, similiter & emancipati sibi in paternis bonis nō succedebant, donec eos Prætor per bonorū successionem vocaret, vnde liberi. Quarto nec illud nobis obstat: quod bona & iura, quæ intrans tempore ingressus obtinet, omnia & singula, ipso ingressu, in Monasterium transferat: Nam hoc nō ita simpliciter, & generaliter, nullo alio attento, sed cum temperamento quodā, & ciuiliiter, vt loquuntur, intelligendū est, scilicet: quoad id per iura & leges alias licet: quod & in translatione rerum in clericos faciendā, respondendum, & attendum est. *ex l. 19. illud quod. & l. generali lege. C. de sacrosan. eccl.* At certum est, quædam pacto, quædam contractu, quædam testamento, quædam statuto, vel consuetudine, prohiberi alienari, in hos, vel illos, sine hac, vel illa solennitate, vel conditione: quibus non attētis, est ommissis, si alienatio facta est, aut omnino non valet, aut si valuerit, reuocatur, & irritatur, Ex quibus apparet, stante statuto nostro, bonorum immobilium alienationem, & translationem à subditis in clericos nullam fieri posse, aut factam reuocandam saltem esse, ac nihilo minus generalem istam superiorem regulam, veram esse & locum habere, in casibus non exceptis. Quinto ex superioribus apparet, statuto ex eo nihil derogari, quod Imperator & irrita esse iubet, omnia statuta, contra libertatem Ecclesiæ introducta: quia hoc tale non esse, satis ex superioribus omnibus patet. Finaliter itaque concludendum: statutum hoc esse legitimum, & iudicium, & omni iuri, Diuino, Naturali, & Ciuili consentaneum. Et tantum de Germania superiori ac inferiori.

42 In Gallis, quæ Reges, circa ecclesiastica, statuerint, si recensere vellem, dies deficeret: omnes n. Gallorū Interpretum, vel Doctorum libri illis abundant. Audiamus hic saltem vnicum Arnoldi Ferroni in *Cōmentar. ad consuetudines Burgundia. l. lib. 2. tit. 8. de feudis. §. 10.* hisce verbis differentem: Licet emphyteuta, alienare volens, dominum adire debeat, atque eum statuto tempore expectare, remque iure prælationis retinere possit dominus, nō tamen in emphyteuta facti, aut Augusti id obser-

uandum est, aut in emphyteuta Reipublicæ ecclesiæ; cum eorū venditiones, licet ab ipso etiam fisco factæ sint, à principe non possint retrahi, sed firmæ maneat. † *l. vniuersi. C. de fund. res priuata. l. eos 43 qui. C. de diuers. præd. urban. & rustic. l. hi quib. l. vniuersi. C. de fund. patrimonial. & saluens. lib. 11. neq; tunc in eorum alienatione Reipub. aut fisci consensus est necessarius Bart. in l. si finita. §. si de redigatibus. ff. de damn. infect. Bald. in l. 3. C. de seruitu. & aqu. Et ideo, qui prædium propriū in emphyteutum ab ecclesia acceperit, † si alienauerit postea, non poterit id ab ecclesia reuocari, neque ex alienatione in ecclesiam vllum dominium translatum videtur. Bart. in l. si aliquam. ff. de acquirend. possessio. Angelus Perusin. in leg. qui rem. C. locati. idem Angelus in §. emphyteutum in authent. de non alienand. Franc. Aretin. cons. 14. At hodie emphyteuta Ecclesiæ quin eide nūtiare debeat, & ea iure prælationis possit vti, superuacuum est dubitare. per c. potuit. Extra. de locat. nā idem ius ei cōpetit quod cōpetebat dominis. ex l. fin. C. de iur. emphyt. Ac priuilegiis iisdēq; iuribus eam gaudere æquum est, quibus priuati: sed cum propter innumera priuilegia, id nocere possit, ipe iudicatum est, posse eam cogi, ad rem retentam in priuatorum manum deferendam, data facultate cui deferat, contra c. primum. de immu. eccl. in 6 Hoc tamen loco, & Rex, & Ecclesia, priuantur iure prælationis. Sed nōne inuvalida est hæc cōsuetudo, † quæ neq; Regi (qui eis dominatur, qui eam condiderunt) ius potuit dicere, neq; Ecclesiæ, vllō pacto ius aut libertatem minuere. authent. cassā. C. de sacros. eccl. cap. qua in ecclesiarum. cap. ecclesia sancte Maria. extra de consuetudinib. l. priuilegia. C. de sacrosan. eccl. cap. bene quidem. 96. dist. 8. licet in Rege ius prælationis locum habere docuerit I. Gallus, in *Parisiensium arellis.* Ac mirum est, quantum inculcent sua nobis priuilegia, vbi datum timent, quæ oblata lucri spe, † alioquin negligunt, ideoque in clericum, à profano iudice agitatum iudicium capitis, quo ad condemnationem, improbant, quo ad abolitionem, probant: cum qui damnare non potest, absolueri non possit, & contra, c. 1. de immunitat. E. clef. in 6. cogitur à se abdicare res dominis obnoxias. Et certe non ideo minus valida est hæc consuetudo; tum quod aduersus eos præscriptione longi temporis, ita hoc inualuit: tum etiam, quia nouissime ita sancitū est ex ecclesiæ, ecclesiasticorumq; cōsensu, qui ad has consuetudines, in scriptis redigendas vocati sunt, à Rege etiam ipso postea cōfirmate: Itaq; eis etiam sacerdotes ligantur: etiam Pōtificii iuris amatores, qui pro libertate Ecclesiæ non aliter atq; pro aris & focis certare soliti sunt, non inuiti dissentirent: nam & pleraq; alia aduersus eos recepta sunt. Nā licet iure Monachi † successione, quin Monasterio eo acquiratur, nō priuentur. *l. Deo nobis. C. de Episc. & cler.* Aquitania tamen, & totius etiā Galliæ generali cōsuetudine, & Monachos, & Monasteria à successione excludi certissimū est: quod etiā pertrahitur ad equites Rhodios, & S. Ioannis. Nam & eos Raph. Volateran. lib. *Antropologia* 21. † ait ordinis conferri diui Augustini, orationemq; dominicā certo numero repetitam pro canonicis horis pronunciare: idq; cōprobari potest ex his, quæ docet Andr. Siculus in *tit. extra de feud. Bald. cons. 170. lib. 2. & Hieronymus**

Paulus, magni iudicii Iuris peritus, ordinis eos esse Augustiniani ait, in eo libro, quo *provincia ecclesiarum declarantur*. Eis tamen nomine alimentorum certa pars bonorum assignanda est titulo usufructus, ad legitimos heredes post eorum mortem reditura. † Carthusiani diplomata multa producebant Pontificum, quibus succederent: sed ut pro his iudicaret senatus, impetrare non potuerunt, &c.

50 Polonos. † etiam, ex causis, in Ecclesiasticos quid statuere audere, constat ex notatis Andreæ Fricii tractatu de *Republ. emendanda lib. 3. de bello. cap. 11. nu. 4. fol. mibi 197.* ubi sic ait: Montem pietatis, sicuti ego accepi, clarissimus, & sapientissimus vir Ioan. Lassius, religionis & Reipub. nostræ princeps, quodam in conuentu Petricouia habito, ad hunc modum erigendum censebat, ut quasdam vocaret summas primarias, alias secundarias, alias tertiarias. Primarias dimidiis fructibus aestimabat, quas semel tantum numerari satis esse iudicabat: computatis quidem in fructibus, & censibus pecuniariis, & agrorum emolumentis. Secundarias, ex vigesimis reddituum partibus conficiebat: quas omni anno solui volebat. Tertiaria fortuita essent, de quibus, infra dicemus, primariis, & secundariis constitutis: Et quauis nec primarie, nec secundariae constitui possent, nisi redditibus singulorum aestimatis, ideo vix quicquam sanciri potest ad perpetuitatem, nisi primum censu constituto: Sed quoniam primariae non, nisi semel soluendae essent, non desperabat Lassius, omnes Reipublicae amantes, ea bonitate fore, ut libenter, & prolixè eas soluerent, siue fortunarum & bonorum suorum exacta aestimatione. Si forte propter difficultatem numariam arduum esse videretur, ut tota summa primaria simul numeraretur: credebat tamè, sine magna molestia biennio, vel ad summum triennio numeratū iri, & à Rege, & ab omnibus possessiones perpetuas habentibus, atque adeo omnibus ecclesiastici ordinis viris, iis quidem qui beneficia sacerdotalia perpetua perciperent. Eximendos n. hoc numero putabat eos, qui anno vertente, quasi motoriam fabulam agere ac praesidium suorum voluntate, loco cedere cogatur. Sed qui sacerdotis gaudent perpetuis, ab his pro facultatum vniuscuiusque sacerdotii, & reddituum ratione (eorum quidem qui ex agris, & censibus proueniunt) & primarias & secundarias summas, numerandum esse. Idem & de principibus prophanis, & de equestri ordinis viris, possessiones agrorum, & census alios habentibus, intelligendum esse censebat. Haec erat, de monte pietatis, Lassii sententia. Quae in eo, quod primariam summam semel tantum numerari satis esse dicebat, ea interpretatione explicanda videtur, ut quisque bonorum aliquorum possessor semel in vita sua soluat, in cuius locum qui succedat, semel etiā in vita soluat, & sic de aliis in priorum loca succedentibus, intelligendum. Nam si in possessiones bonorum Ecclesiae venientes, singuli pro se numerant aliquid vel Papae, vel aliis Pontificibus, certe æquum est, ut oēs, aliquas possessiones adentes, numerent Reip. cuius totum hoc est, quod inter multos nomine, vel hereditatis, vel meritorum diuisum est. Nō erit autē difficile, Ecclesiasticos homines ad contribuendum inducere, si quemadmodum Rom. Pōtifici, pensiones ob sacerdotia adepta, ita Reip.

eandem ob causam, pecuniam, quam diximus, solvere essent deuincti. Quis n. est, qui non libenter vel integros anni vnius prouentus semel in vita sua numeret, ut deinceps, vita suppetere, eis fruatur? Ergo, qui in sacerdotium aliquid venire vellet, hoc nexu in primis obligaretur. Ne autem aliquid fraudis admitteretur contribuendo, sacerdotiorum omnium indices (Registra vocant) iussu loci ordinarij scriberentur: & vel ad synodos ecclesiasticas, vel ad conuentum vniuersorum perferrentur: eorumque sacerdotiorum aestimationes, per possessores legitime citatos fierent, ac in tabulas publicas referrentur, ut tandem secundum eas solutiones fierent, Lex etiam poneretur: ut qui falsa aestimationis conuictus esset, is & periurus iudicaretur, & sacerdotio priuaretur: Ac ne tanta liberalitas sacerdotibus fraudi esset, violatores rerum sacerdotalium grauib. pœnis punirentur: primum quintupli (loquimur enim exēpli causa) solutio, deinde decupli, postremo exilio. Ex bonis autem exulis solutio fieret iniuriā passo: reliquum monti pietatis addiceretur. Si violator non tantum haberet rerum, ut ex eis damnum sarciri posset: hic ad praesidem loci delatus, ipsius sumptu, & labore quaeretur: & vel in carcerem coniceretur vel seruituti eius quod dāno affectus sit, addiceretur, vel aliis pœnis subiiceretur. Praeses id non faciens, praefectura priuaretur, ac contra Reipub. fecisse iudicaretur. Quod si homines ecclesiastici, quibus immunitates legibus ac moribus nostris datae sunt, tanta liberalitate vterentur erga Reipub. quid tandem facere conuenit homines prophanos? quorum defensio Reipub. est propria, qui bonorum suorum certos habent heredes, qui priuilegiis multis donati sunt à Rep. Certe contribuente vna parte, alias iactare aliquas libertates iniquum est: Omnes vehimur quasi vna naui Reipublicae: † Vno membro corporis laborante, aliis vita iucunda esse requirit. Hoste etiam, quem Deus auertat, grassante, eodem in periculo sunt bona omnium, tum profanorum, tum sacris initiatorum.

Anglia † quid saepe etiam ante nostram memoriam circa ecclesiastica statuerit, si ordine hic recensere vellem, tempus deficeret: videatur quae post alios omnes, de eo breuibus scripta extant apud Georg. Liliū, in *Chronis. Reg. Angl.*

In Italia † recentissimum quod in oculis omnium est: cum illa quae sunt oculis subiecta plurimum moueant: adfero Serenissimorum Dominorum nunquam satis laudatorum Venetorum exemplum, quod, quia à Doctore quodam Theologo apposite satis defensum, eius iudicium hic ex Italico in latinam linguam translatum subiicere libet quod ita sese habet.

Litteras tuas, Reuerende Dominè, legi, & magnopere miratus sum, quod quum alias, quae apud vos noua occurrunt, ptimus mihi communicare soleas, maxime ubi quid offertur, in quo iudicium meum exquiras, hoc praesertim tempore, quo in ciuitate vestra tantè oriuntur diffamationes in tam arduis negotiis, quae tanti sunt momenti, & litem extiteris eorum, qui me de istis rebus fecerunt certiore. Et tamen non dubitas tanta animi sollicitudine, quaerere ex me, quid sentiam de literis

literis Pontificiis publicatis contra Rempub. & de Protestationibus à Rep. factis, super nullitate & inualiditate earum, ad defendendum se, & sustinendum rationes partis suæ.

Ego quanquam videbar mihi prospicere causam huius tarditatis tuæ, quam tribuebam difficultati materiæ, licet certo mihi persuadere non poteram, quis scrupulus turbaret animum tuum; tamen, ut tibi gratificer, excusabo te, propter extraordinarias occupationes tuas, quas allegas. Et, quum tibi omnia, quæ placent, uti soleo, præstare constituerim, spero etiam melico, ut petis, satis facturum desiderio tuo, præsertim quum me, per exactissimam considerationem, in quam hisce diebus exquisito studio propositam materiam deduxi, præparauerim. Dico igitur, (si bene adsequutus sum mentem tuam) quod scire ex mecupias.

An Censuræ publicatæ, per sanctiss. Dom. nostrum Papam Paulum V. contra Venetos Dominos vestros (sunt inualidæ ac nullæ, quales publico scripto ipsorum declarantur? Et, si sunt nullæ; an possis in Ecclesia tua pergere, celebrando, & administrando sanctissima Sacramenta, & exercendo omnia illa sacra & diuina ministeria, quæ exercebas ante publicationem dictarum Censurarum, citra vllum aliquem conscientiarum scrupulum.

Quamobrem, ut ordine ac perspicue ad hæc quæ sita tua respondeam, complectar omne id, quod in proposita materia dici potest, octo propositionibus, iuxta consuetudinem Theologorum: † Quorum doctrina, uti aliena debet esse ab omni ipe lucri, & adulatione; ita fundari debet in sacra & diuina scriptura, in sententiis & expositionibus sanctorum Patrum, ut ita sapiat omnipotentem vim Veritatis, & rationis, nemoque sit, qui, (nisi extreme proteruus esse velit) contradicere audeat.

Prima Propositio.

Potestas, † quam habent Principes sæculares, imo ipse summus Pontifex, tanquam Princeps sæcularis, in Rebus publ. & Prouinciis, quas possident, a Deo immediate illis concessa est, citra vllam exceptionem.

Ad intelligendam, & dilucidandam hanc propositionem, aduertendum est, quod dominium, & seruitus, Imperium Principis, & obedientia subditi, iure gentium introducta sint, quatuor modis: per Electionem, per Hæreditatem, per Donationem, vel denique iure belli; ita ut omnes Principes, qui vnum quatuor horum modorum adepti, & per illam in thronum Principatus sui euecti, & collocati sunt, veri, & legitimi sint Domini. Hi, inquam, sunt, qui à Deo habent auctoritatem, ac potestatem imperandi, condendi leges, exigendi tributum, iudicandi, puniendi subditos, sine vlla exceptione.

Hanc doctrinam non profero ego, sed profert eam Diuus Paulus Apostolus in epistola ad Roman. capite 13. imo ipse Spiritus Sanctus, qui per os Pauli loquutus est, & penna ipsius scripsit. Verba illius sunt hæc: Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit; non est enim potestas nisi à Deo. Hunc locum exponens Diuus Ioann. Chrysostomus, dicit: Facit hoc Apostolus, ut ostendat, Christum leges suas non ad hoc induxisse, ut poli-

tias euertat, sed ut ad melius instituat: ostendens, quod ista omnibus imperentur, & Monachis, & Sacerdotibus, non solum sæcularibus, id quod statim in initio declarat; Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit, etiam si Apostolus sit, etiam si Euangelista, etiam si Propheta, siue tandem quisquis fueris. Neque tamen pietatem subuertit ista subiectio. Vnde & in veteri lege, licet haberint Aaron summum Sacerdotem: nihilominus tamen in negotiis & causis sæcularibus, atq; in iudiciis subiecti fuerunt Moyfi Principi suo mundano, uti pulchre probat Couarruias *pract. quæst. cap. 31. numero 3.* & in primitiua ecclesia nulla fuit distinctio fori.

Quia Imperator Iustinianus primus extitit, qui ad petitionem Episcopi Constantinopol. indulgit Ecclesiasticis, ut in causis ciuilibus iudicarentur à suo Prælato, ipso tamen non impedito. Quo casu: & in delictis criminalibus permitti t vt Ecclesiastici sint subiecti Principi, & ministris Principis sæcularis, ut expresse legitur in Imperatore Iustinian. *nouell. Constitut. 85.*

Neque ex eo, quod Constantinus † Magnus Imperator, quum ei insinuarentur processus aliqui aduersus personas ecclesiasticas, dicebat: Vos à nemine iudicari potestis, quia ad Dei iudicium reseruamini, quemadmodum refert Gratian. in *c. Futuram, 12. q. 1.* inferri aut cõcludi poterit, Ecclesiasticos non subiacere Principi sæculari: Fuit enim excessus aliquis Imperatoris, benignum, & pium erga ecclesiam sese gerentis; non autem quod ita reuera senserit. Quippe quum, si id quod Cõstantinus dixit, simpliciter verum esset, nec ipsi Ecclesiastici possent iudicari à suis Prælati, dum dicit, ad Dei iudicium reseruamini, qui error esset grauissimus. Sunt igitur omnes Ecclesiastici & sæculares, iure diuino, Principi sæculari subiecti: Omnis anima, inquit, potestatibus sublimioribus subdita sit. Et ratio est; quia, sicut nemo exemptus est ab obedientia, quæ debetur Deo; ita nemo exemptus est ab obedientia, quæ debetur Principi. Siquidem ut subiungit Apostolus: Omnis potestas est à Deo. Vnde & Propheta David, Reges & Principes sæculares Deos appellat: Deus stetit in Synagoga Deorum, in medio autem Deos diiudicat. Ideoque, ut hoc ipsum explicat Rex Iosaphat *lib. 2. Paralip. cap. 19.* iudices sæculares, non hominum, sed Dei iudicia exercent. Huc ipsum locum, de Principibus sæcularib. loquentem, citat Christus in *Euangel. Ioan. cap. 10.* confirmatq; illis competere nomen Deorum. † Si illos dixit Deos, ad quos sermo Dei factus est: quemadmodum erudite notat Cardinalis Bellarminus in *lib. de Laicis. c. 3.*

Pergit Apostolus, dicens: Qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit. Hic mihi perpède auctoritatem, quam habent Principes sæculares, nimirum, ut condant super omni negotio leges, quæ obligent omnes homines. † Quemadmodum etiam Deus ipse in *Prouerbiis Salomonis*: Per me ait, Reges regnant, & legum conditores iusta decernunt. Hinc est, quod Christianissimi Imperatores, Iustinianus & Theodosius in Codice suo plurimas leges condiderunt, pertinentes ad personas, bona, & disciplinam ecclesiasticam, *sub tit. de Episc. & cler. de sacros. eccles. &c.* Hisce legib. mandat Apostolus, ut obtemperetur, non resistatur.

Quia qui resistunt, ipsi sibi damnationē acquirūt, id est, cōmittunt peccatum mortale, in quo si morerentur, æterno igni essent additi. Iubet prætereā Apostolus, vt ab omnib. persoluantur Principi tributum; quod qui illud exsoluit Principi, Deo soluat. Cui vētigal, vētigal, cui tributum, tributum. Sunt enim ministri Dei ad tributa. Quem locum explicās Angelicus Doctor S. Thom. Aquin. omnium Theologorum primus, vnicum Catholicæ Scholæ lumen, & Sol splendidiss. dicit: Quod si Clerici liberi, & immunes sūt à tributis, habeant hoc, non, vt aliqui putant, de iure diuino; sed ex priuilegio Principum, & loquitur de Principibus secularibus.

Tandem concludo cum Diuo Paulo, de auctoritate Principis. Non enim sine causa gladiū portat; Dei enim minister est ad vindictam. Audis auctoritatem Principis secularis? quæ consistit in puniēdo pœna sanguinis. Quam potestatis quæ a Deo non habeant Prælati Ecclesiastici. Clericos maleficos committentes gradu saltem exuunt, & ad eum diutius gerendum inhabiles pronuntiant, nec ulterius progrediuntur: sed vt pœna mortis adficiantur, tradunt illos brachio seculari. Et ne quis existimet, verba Apostoli tantum consilii, non præcepti loco esse, vt mandatum stabiliat, subnectit: Ideo necessitate subditi estote, non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam, a deo vt obstringamur in corde & conscientia nostra, obedire Principi seculari, in omnibus rebus, quarum supra facta est mentio, edocui ab Apostolo D. Paulo.

Secunda Propositio.

Christus Saluator noster, quanquam vt Filius Dei, æqualis Patri, est Rex regum, & Dominus dominantium: tamen, quum induisset mortale corpus nostrum, tam ante, quam post sanctissimā resurrectionem suam, non exercuit potestatem Principis temporalis: Sed habuit regnum, quale prædicat Pilato interroganti, num sit Rex? Tu dicis, inquit: sed aduerte, quod, etiam si Rex sum, tamen Regnum meum non est de hoc mundo, id est temporale. Ideoque, quum populus iste, qui in per miraculū satiauerat quinque panibus, & duobus piscibus, velle ipsum creare Regem, aufugit, ne raperent, & facerent eum Regem. Neque voluit iudicare vllum. Quare quum rogarent aliqui, vt sententiam ferret super causa inter se controuersa, respondet: Quis me constituit iudicem super vos?

Imo agnouit Pilatum, ministrum Cæsaris, suū iudicem. Non haberes, ait, in me potestatem, nisi tibi data esset desuper, quod notat S. Thom. in epist. ad Rom. Denique præcepit, vt tributum penderetur Principi seculari, hoc est Cæsari. Reddite, quæ sunt Cæsaris, Cæsari.

Obiiciunt aliqui huic propositioni nostræ, quæ, etsi tributum Christus persoluerit Cæsari pro se & Beato Petro: tamen dixerit, se non obligari, vt soluat. Numquid si debent soluere tributum in quo commonstrauit auctoritatem Principis secularis, qui à tributo immunis est. Huic dubio respondent quidam Doctorum; quod illi, qui in populo Iudaico ex Iudæis nati erant, nominabantur filii, nec obligati erant, vt tributum penderent;

Cumq; ipsum Christo & Petro patrocinari posset, non fuisse obstructos. Alii dicunt, quod melius est, Christum voluisse subobscurè indicare, sanctissimam suam Diuinitatem, & innuere, quod tanquam Filius Dei nō tenebatur tributum pendere. Sed, quoniā, allegare hanc rationem, nimis excelsum erat, & profundum Sacramentum, cuius omnino incapaces erant illi tributorum exactores, dixit: Sed ne scandalizentur, vbi apparet, quam sollicitè Saluator cauerit, ne ministros saltem, Principis secularis scandalizaret, si opposuisset illis hanc exemptionem, veram illam quidem & realem, sed ab ipsis haud intellectam. Sunt porro, qui, vt contradicant propositioni nostræ mouent, quod Christus eiecerit ementes & vendentes è templo. At fecit hoc tanquam Propheta per zelum, & vnde & Euangelista adducit verbum Dauidis: Zelus domus tuæ comedit me. Alii mouēt, quod, quando ablegauit discipulos suos, vt adducerent ipsi asinam, pullumque eius, præcepit illis, vt dicerent, quia Dominus his opus habet, id est, Dominus totius mundi. Verum non potest intelligi hic locus, vt inde auctoritas Principis colligatur, sed bene, vt significetur, Dominum cœli & terræ nunc eo paupertatis redactum, vt iumenta ista cogatur commodato petere, vt explicant Doctores. Ratio est in promptu; quia si voluisset auctoritatem Principis exercere, nō utique dixisset, his opus habet, sed, quia Dominus ita præcipit, vel alio modo.

Postremo, qui hanc propositionem nostram haud ita facile probati posse autumant, vniuersaliter dicunt, Christum, vbi per triumphum die palmarum ingrediebatur Hierosolymam, vsurpasse sibi auctoritatem Principis temporalis, ideoque allegare Euangelistam vaticinium Prophetæ: Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus, sedens super asinam, & super pullum filii asinæ: Verum qui factum rectè considerat, facile intellexerit, quod Saluator, etiam si erat promissus ille Rex & Messias, tamen dum ingreditur Hierosolymam, tam vili, & abiecto modo, non vsurpauerit auctoritatem Principis secularis, imo potius demonstrauerit, suum Regnum (vti Pilato respōdebat) non esse de hoc mundo, sed spirituale, & æternum. Si quidem Reges mundum intrant longe alia pompa in ciuitates Regni sui, quam Christus, qui intravit Hierosolymam in summa paupertate, sedens super asinam, & pullum suum Asinæ.

Tertia Propositio.

Quandoquidem Dominus noster Iesus Christus non vsurpauit sibi auctoritatem Principis mundani, non debet dici, se hanc auctoritatem reliquisse S. Petro, suisque successoribus, qui sunt sui Vicarii, maxime, & cum Vicarius non sit maior suo Principali. Quamobrem rectè dicunt, Soto, lib. 4. sentent. vbi tractat hanc materiam, & Cardinalis Bellarmin. auctor. Papa, se mirari, Canonistas, sine vlla ratione, & auctoritate noui testamenti, ausos fuisse adfirmare, quod Papa est Dominus totius orbis directè, in temporalibus. Doctrina meretricule scandalosa, & parum fundata.

Scio, quod aliqui, præter Canones, (qui, tanquam leges humane, quoties concurrunt cum diuinis, non possunt fortiri æqualem auctoritatem) refe-

referunt S. Thom. Aquin. *de Regimine Principum*, cap. 10. & 19. vbi dicit, quod summus Pontifex est Dominus totius orbis in temporalibus & spiritualibus. Sed iste liber non est S. Thomæ, vt recte demonstrat Cardinal. Bellarmin. *in lib. de potestat. Papæ*. Nam, præter alias certissimas coniecturas, hæc est, quod *lib. 3. c. 20.* facit mentionem successionis Adolphi Imperat. post Rudolphum, & successionis Alberti, post Adolphum, quæ contigerunt anno 1292. hæc est prima, & secunda, anno 1299. & S. Thomas mortuus est anno 1274.

Adducunt præterea locum S. Thomæ, *libro 2. sentent. dist. 44.* vbi dicit: Esse in summo Pontifice apicem vtriusque potestatis, temporalis & spiritualis. Verum qui textum recte legit, animaduertit, S. Thomam in contraria fuisse opinione: Nam, quum dixisset, in rebus temporalibus potius obediendum esse Principi temporali, quam spirituali, & in rebus spiritualibus potius spirituali, quam temporali; Cõcludit, nisi esset summus Pontifex, qui, quum habeat in Prouincijs sibi subiectis vtramque iurisdictionem, debet illi à subditis suis vno & altero modo æqualiter obtemperari.

87 Deinde ad labefactandam vim propositionis nostræ, dicunt aliqui, Alexand. VI. Papam distribuisse Indias Regib. Hispaniæ, & Portugaliæ; quia ille, tanquam Vicarius Christi, earum erat naturalis Princeps secularis. Item Leonē III. dedisse Imperium occidentis Carolo Magno ex hac ipsa ratione. At falluntur isti magnopere. Siquidem Alexander, non tanquam Dominus Indiarum, sed vt iudex compromissarius, ab ipsis Regib. electus, ad tollendâ & extinguendam discordiâ, inter eos concordiam, per sententiam determinauit, vt maria in vicem distribuerent, & vt vnus classis per hoc, alterius per illud mare nauigaret, & quod quisq; ita sibi adquisiturus esset, iure belli spectaret ad eum, qui acquisuerat iuxta diuisionem à se factâ, vt memoria prodiderit Historici illorum temporum.

De Leone III. verum est, q. quum à populo Romano sede pulsus, & fugatus, & à Carolo Magno restitutus esset, tantum effecerit, & adsequutus sit, vt populus eum vocaret Imperatorem, sicut Platina refert. Quod factum modo tribuunt Historici populo Rom. qui quum videret, Imperium à Grecis male administrari, elegit iure antiquo, alium Imperatorem, modo dicunt; Carolum, qui propugnator ac dominus erat illius Reipub. comparasse sibi titulum ab Irene, & Nicephoro Imperatoribus; modo aiunt Irenem & Nicephorum consensisse, & acquiescisse in illa diuisione: in summa, quidquid sit, illud certum est, Papam, qui sede pulsus erat, & nihil quidquam possidebat, non dedisse Imperium Occidentis Carolo, qui iam illud habebat, & iure belli Dominus istius erat. At neque illud certum est, Papam absolute ei contulisse titulum Imperatoris, maxime, quum, & in hoc, & in alijs casibus, quicumq; adferri possunt aduersus hanc nostram propositionem, respondendum sit, Papam non habuisse auctoritatem in temporalibus, à Christo, vt dictum est, & dicitur clarius in sequenti propositione; & si eâ exercuit, aut fecit hoc ex consensu eorum, quorum intererat: aut, quia adhuc habet aliquam potestatem temporalem vno quatuor modorum supra relatorum: sed tamen hinc ideo non cõsequitur, quod directe habuerit

auctoritatem in temporalibus à Christo Salvatore nostro, vt taceam, quod multa fiant ab aliquibus, de quibus si inquiras, quo iure fiant, haud facile repereris.

Quarta Propositio.

Auctoritas promissa S. Petro, à Christo Salvatore nostro, sub metaphora clauium, est mere spiritualis: Tibi, inquit, dabo clauem regni cælorum: non dicit, regni terrarum, idq; ipsum ratio docet, quæ in hymno Ecclesiæ expressa est: Non eripit mortalia, qui regna dat cælestia. Quia, quomodo regnum temporale & Monarchia gubernanda erant, iam dudum à principio mundi auctoritate magni Monarchæ totius vniversi, Dei, constitutum fuerat, ita vt Christo Salvatore nostro non veniret instauranda Monarchia temporalis: instaurauit igitur spiritualement, quod manifeste patet ex 20. c. *D. Ioan.* vbi, quum dixisset: Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra, dat eam Apostolis, & S. Petro, in omnem modum limitatam: Insefflauit in eos, & dixit: accipite Spiritum S. quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt. Vbi, & ex actu, quem Christus parat, & ex verbis, quæ pronunciat, perspicitur, auctoritatem summi Pontificis esse spiritualement, & super peccato, & super animis solû, secundum verba illius precatiois Ecclesiæ ad S. Petrum, Qui beato Petro potestatem animas ligandi atq; soluendi tradidisti, quæ, vt dixi, limitata est. Imo auctoritas ꝑ excommunicandi data ipsi Petro, conditionalis est, *Matth. 18.* Si peccauerit in te frater tuus, & Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus. quo in loco Saluator dat auctoritatem excommunicandi, sed præsupposito peccato, & obstinato peccandi proposito.

Quinta Propositio.

Personas, & bona ecclesiastica nõ subiacere potestati Principis secularis, etsi quidam, nescio ex quo fundamento teneant, id esse iuris diuini: contraria tamen opinio, videlicet quod sit saltem de iure humano, melior est, & conuenientior sacre scripturæ, dictis sanctorum Patrum, & historiis.

Quoniam, præter id, quod diximus in prima propositione, Sacerdotes in vereri lege subiectos fuisse ꝑ Principi seculari, & Salomonem priuasse *68* Abiatar summo Hebræorum sacerdotio, quem admodum legitur in *3. lib. Reg. cap. 2.* toto tempore primitiue Ecclesiæ vtique ad Iustinianum Imper. non extat in iure priuilegium vllum exemptionis factæ Ecclesiasticis.

S. Paulus dixit, ad tribunal Cæsaris sto, Cæsarem appello: ꝑ Et, vt præteream alia infinita exempla, legitur in vita Ottonis I. Imp. Christianiss. q. deposuerit auctoritate propria Ioannem XII. Papam, quia erat homo pessimus. Et, si illa exemptio propterea est de iure diuino, quod Papa Hadrianus I. voluit, Carolum Magnum habere potestatem eligendi Romani Pontificis, in capitulo *Hadrianus*, quod & confirmauit Leo VIII. in fauorem Ottonis I. vt constat ex illa ipsa distinctione, quæ est *63. can. in Synodo.* Hæc doctrina non tantum est Diui Pauli, vt deduxi in prima propositione, sed & S. Ioan. Chrysostomi, S. Thomæ Aquinat. Soti,

Soti, præstantissimi Theologi, lib. 4. *Sentent. distinctio. 25.* Couarruias, excellentissimi Canonistæ 6. 31. *pract. quest.* qui pro se adducit Innoc. III. Papam, Alciat. Pet. de Ferrar. Medinam, & alios. Et hi duo Doctor. Sotus & Couarruias, ideo magis hoc in casu æstimari debet, quod vterque scripserit post concilium Tridentinum. Et ipsorum demonstratio maximam vim habet: Quia, præter auctoritatem adfirmatiuam D. Pauli, S. Ioan. Chrysostomi, & S. Thomæ, ac præter vsus primitiue ecclesiæ, adducunt in super duo argumenta maximi pòderis: Nimirum, si Clerici, & bona ecclesiastica gaudent beneficio exemptionis de iure diuino, vbi nam scriptum extat eiusmodi ius in quo Euangelio, in qua epistola Apostolica, in quo libro noui testamenti, vel, vt amplius dicam, etiam Veteris? Alterum argumentum est, quod nullus Princeps secularis Christianus, cupidus tranquillitatis, & boni status suæ Reipub. illud respicit aut obseruat, sed permittit Ecclesiasticis talem exemptionem, quæ sibi commoda videtur, quæ non videtur, non permittit. Et quanquã aliqui Canonem accipiant pro lege humana: tamen, quantum percipitur ex doctrina primæ propositionis nostræ, debet accipi priuilegium Principis, vel cõsuetudo ab ipso dissimulata, vel canon receptus, qui neutiquam est supra ius diuinum: adeo, vt nesciam, quomodo Principi seculari, habenti imperiũ in omnes suos subditos, potestas hæc, vel minui, vel auferri possit à Canone, qui ius humanum est, per vulgatam regulam Legistarum, quod, quoriscunque concurrunt duo iura, minus debet cedere maiori.

Sexta Propositio.

Quoriscunque Princeps Venetiarum, legitimus & naturalis Dominus suæ Reipub. qui, præter Deum, nullum vnquã agnouit superiorem in temporalibus, leges condit super bonis Ecclesiasticis, quæ suo Dominio subiacent, & animaduertit in personas ecclesiasticas grauius atque atrociter delinquentes, ac disponit super bonis nondũ spectantibus ad Ecclesiasticos, pro auctoritate, quã immediate à Deo habet, qua nunquam spoliatus est, aut se abdicauit, vel per priuilegiũ concessum, vel per Canonem receptum, sed est in possessione illius iuris, per immemoriam consuetudinem, non tantum plurimorum annorum, sed & sæculorum, neutiquam peccat. Ratio est; quia, Qui nõ facit contra aliquam legem, nõ peccat, minus debet dici peccare, qui obseruat legem, & quod magis est, qui retinet quod suum est, non peccat, neque debet cogi, vt sequatur opinionem eorũ, qui putant, exemptionem esse de iure diuino. Liberũ enim vniciquẽ Christiano est, quam velit opinionem cõsectari, modo sit Catholica, Imo sequi opinionem rationabilem alicuius Doctoris, contra vulgaram, non est peccatum, vt recte probat Nauarrus in suis *prælud.* Non igitur erit peccatum, sequi doctrinam Pauli, ac tot, tantorumque insignium Doctorum, allegatorum in prima & quinta propositione. Nam profecto, vt verum fatear, non possum excusare illos, qui tenent exemptionem Ecclesiasticam esse de iure diuino, quum mihi modo videantur, vel parum fundati, vel parum perspicaces, modo vel nimis periclitantes, vel nimis aduantes.

Septima Propositio.

Quandoquidem igitur sereniss. Respub. Veneta non est culpæ rea, neque peccatum vllum admittit, faciendo quod præcedenti propositione est expressum, si propterea excommunicatur à summo Pontifice Paulo V. si locis sacris ipsi interdicitur, & c. sententia eius est nulla: non tantum de iure positiuo, quia non obseruatus est legitimus ordo, præscriptus in *Canone de sent. excomm. in 6.* vt in Manifesto est deductum, sed etiam de iure diuino. Quia auctoritas excommunicandi est cõditionalis: Si peccauerit in te frater tuus, adeo vt, vbi peccatum non est, non habeat locum excommunicatio, & sententia fulminata aduersus eum, qui peccatum non admisit, sit nulla, ex defectu materiæ. Neq; existat aliquis adeo inops mentis, qui existimet, quod, etiam si incluta Respub. vt probatum est, crimine & culpa vacet, neque peccet, retinendo quod suũ est, peccet nihilominus, non obtemperando Pontifici, & in opinione sua persistendo. Constantia enim & perseuerãtia in bona opinione, non est pertinacia, & qui peccato caret, nõ debet dici inobediens vel obstinatus. Etenim qui obseruat legem, facit opus sanctissimum, & meritorium; quique non præstat obsequium in illis rebus, quæ sibi mandari non possunt, peccati notam euadit.

Octaua Propositio.

Dicit quidem S. Gregor. Papa, Sententiam Pastoris iustam, siue iniustam timendam. † Sed nihil hoc facit ad præsentem casum: Siquidem lōga est differentia inter sententiam Iudicis ecclesiastici iniustam, & nullam: quemadmodum erudite docuerunt Nauarrus de *cenfuris ecclesiæ*, & Sotus 4. *sentent. dist. 22.* & quod iniusta sit timenda, nulla vero, nõ obseruanda. Quam obrem, quum cenfura publicata à summo Pontifice Paulo V. vt supra demonstratũ est, nullæ sint: quia sunt instar scripturæ formatæ in aqua, vel aere, hoc est sine fundamento, & sine materia, existimo, quod non debeatis illas obseruare, nec innouare quidquam in ecclesia vestra. Nã, licet Nauarrus loco citato, vbi tractat de excommunicatione inualida, & nulla, dicat: Sententiam (intellige Iudicis ecclesiastici) inualidam, seu nullam nihil aliud operari in foro interiori, siue exteriori, quam quod obligat excommunicatum ad seruandum eam, quoad Populus sibi persuadeat, vel persuadere debeat causas nullitatis, propter scandalũ: tamen hæc doctrinã valde pro me facit: Quia constat satis populo Veneto de causa nullitatis, & si forte alicui non constaret, debuisset sane manifesta fieri per illud, quod in edicto suo sereniss. Princeps omnibus notũ fecit, adeo, vt non tantum scandalum vllum metendum non sit, verum etiam, vt non videam, quomodo excusari possint aliqui religiosi, qui siue ex errore ignorantie, siue ex alio sinistro affectu, maluerunt ciuitate exire, quã persistere in celebratione & administratione Sacramentorũ, sicut ob Religionem, & Reipublic. bonum Princeps mandauerat. Quo facto scandalum præbuerunt omnib. Siquidem ipsi sibi fuerunt lex, nolueruntq; imitari exemplum Ecclesiæ cathedralis, omniumq; aliarum antiquissimarum & sanctissimarum Religionum, & Parochiarum: Quibus, dicam cum Christo,

Christo, expediret, vt suspenderetur molæ afluatiz in colla eorum, vt non scandalizarent pufilos istos. Præterquã quod, defendere libertatẽ Principis sui naturalis, qui tuetur & conseruet pacem in populo, libertatem & religionem, est de iure Naturæ, hoc est diuino, & sententiæ ecclesiasticæ sunt de iure positiuo, quod illi cedere debet, maxime quando constat de nullitate. † Vnde falluntur isti, qui existimant, hanc controuersiam esse de fide, quum saltem sit de moribus, & si quid expressum est in factis literis, ex quibus metimur negotium fidei, est profecto opinio sereniss. Reipub. manifeste tradita à Diuo Paulo: Quapropter, Domine mi, pergito strenue celebrare, communicare, & exercere omnia officia, quæ exercebas in ecclesia tua ante publicationem: non ideo saltem, quod hæc, vt i scribis, animo tuo stet sententia, verum etiam, vt euites scandalum, non modo, quia sententia nulla minime est obseruanda, cum constat de nullitate, sed etiam ne sine vlla probabili ratione separet te, à capite tuo. quod est Princeps in controuersis iurisdictionis. Imo existimo, per hanc ipsam rationem, illum, qui nõ audit Misissam, ad minimum die festo, peccatum admittere. Nam intermittit eam sine vlla legitima causa, quã ubiq; celebretur, & sententia nulla sit. Noli agnoscere timorem, vbi timor non est: noli trepidare vbi nõ est tremor, noli committere, vt dicatur de te, qui Principi tuo, & sereniss. Reipub. semper fidelis exististi, filii matris meæ pugnauerunt contra me, sed admittere in plere præceptum Apostolicum: Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit, non solum propter iram, sed etiã propter conscientiam. Hoc dico, non quod de constantia tua dubitem. Scio enim, & audeo mihi polliceri, tam de te, quam de omnibus aliis ciuitatis vestræ, quod vitam & sanguinem pro vestro Principe profundere non recuses, sed vt iustitia causæ, quæ tibi quidem cognita est, magis magisque inclarescat per hoc meum responsum. Sub finem illud etiam monere volui, Dominos vestros Veneros, quanquam sub pœna vitæ mandauerint, vt Religiosi omnia templa aperta teneant, sacrisque ministeriis vacent, id metu non fecisse; quasi illi, qui bene adfecti sunt, quique sciunt & sequuntur veram doctrinam, cuiusmodi fere omnes sunt, aliter facere deberent, quam fecerant in celebrandis & exercendis omnibus diuinis ministeriis, sed ne ex vano metu prætermittentur ab aliquibus exercitia in illa ciuitate, quæ semper fuit catholica, neq; vnquam magis id professa est, quam hoc ipso tempore. Vnde nec committere vult, vt in exercitiis pietatis vlla existat mutatio, vel vt intermissio ipsorum quibusdam det occasionem præcipitandi; Cui malo remedium quærere, propter interesse Ecclesiæ, Princeps tenetur, omnib. modis, quibus de iure diuino fieri potest.

Multas alias auctoritates & rationes potuissem adducere, quas propter festinationem, & studium breuitatis, omitto, referuans mihi facultatem futuri de hac materia scribendi in peculiari libro, quem statim edam in lingua latina, de suprema auctoritate Principis sæcularis. Interim moneo, vt legas doctrinam fundatissimi Doctoris Nauarri, qui in omnibus quæ dicta sunt, pro nobis facit, maxime in 6. Nouit. de iudic. notab. 3. & in Ma-

nualic. 27. de censuris. Et, vt omne periculum effugias, recipe te in securissimum portum huius notabilis doctrinæ, quod omnes ecclesiastici, si gaudent vlla exemptione, gaudent ea, non de iure diuino, sed ex priuilegio Principum, qui possunt retractare, minere, & dilatare dicta priuilegia pro suo lubitu, quotiescunque id ex vsu atque vtilitate Reipubl. futurum prospiciunt, haud aliter quam summus Põtifex facit super priuilegiis indulgentiarum, altarumque rerum dependentium ex auctoritate sua spiritali, quæ modo annihilat, modo imminuit, modo auget pro placito. Et quoniã doctrina, quam retuli, non est mea, sed omnino magni momenti, deprompta ex libris Sanctorum & catholicorum Doctorum, non adferam nunc plura pro confirmatione eius. Dominus noster te consoletur.

FINIS.

Conueniunt † hisce quæ notant sequentes:

Primo author in defensore Pacis, ad Ludouic. Cæs. ex Bauarorum familia, ante annos 300. conscripto.

Secundo author de iure Imperatoris in approbandis Rom. Pontif.

Tertio author commonefactionis de fine Iuriconsulti.

Quarto author libri verifimilium Theologor. Iuridic. & Polit. hoc anno editi.

CAP. XIII L

De Remediis, seu Actionibus Iudicium, & Partium.

SUMMARI A.

- 1 Mandata in Camera ratione brachij impetrantur: & an illa cum, vel sine clausula decernantur.
- 2 An illa mandata sub pœna banni, vel pecuniaria emanare soleant.
- 3 Si iudices non obediunt prius benigne ratione brachij monendi. Et quomodo hoc accipiendum, numer. 4. Alij dictam opinionem improbant. n. 5. & n. 12.
- 6 Iudex secularis non obediens, an ipso iure sit excommunicatus.
- 7 Excommunicatio dupliciter contingit, vel à iudice, vel ipso iure. Et quid differant. n. 11. (deueniatur.
- 8 Ad excommunicationem, quæ per hominẽ fit, quomodo?
- 9 Legatus à latere quando absoluat excommunicatum?
- 10 Excommunicatio à iure quæ fit? (titur.
- 13 Pœna nõ impartientis brachij arbitrio iudicis committitur.
- 14 Animaduersionis appellatione quæ veniant.
- 15 Ecclesiasticus iudex, an & quomodo cogatur. & n. 17. Præsertim in Gallia. n. 16. (punisur.
- 18 Temere accusans iudicẽ de denegato brachij auxilio.
- 19 Remediã quæ contra priuatos competant.

VT in omnibus aliis, ita & hic remediã supra suscipienda sunt, quibus res debita ratione in actũ perducatur. Et quia in modũ executionis hæc petuntur, illud certũ est, mandata executorialia hic locũ sibi sumere; & si Camera adeatur, ibidem illa impetrari, vt testis est Gail. obs. 17. n. 9. quẽ sequitur Frider. c. 65. nu. 5. lib. 2. de mandar. † An aut cum, an sine clausula decernantur, quæstionis est? Pro re subiecta, ego cum, vel sine clausula decerni posse cõpertum habeo; Sine clausula mandatorũ exempla extant in causã Wortms contra Stouden/ 5. Febr. anno 91. Item Theumen contra Ruyr/ 19. Augusti, anno 1591

Ali-

Aliquando tamen mandata executorialia sine clausula decreta, etiam in causa matrimonii, à Iudice & officiali Monasteriensis sententia lata 17. Augusti. Anno 91. in causa Annæ von der Kuer / contra Binsfeld von Trumen zum Bensfeld / Gail. obs. 115. & lib. 2. de pace publ. ca. 2. c. 13. & 17. num. 34. Item in causa Ulrichi Weissen Caplan & Cathari n. Altars zu Speier / in S. Peters Kirchen / contra Rudolffen von Zwisken / & Consorten, §. Septembr. Anno 71. Et in causa Lucia Buchelberger rit contra Abraham Kerckel Apotecern zu Franckfurt / 19. Aprilian. 1592. Decis. Cam. in verb. brachii.

2 Sed hic & illa quaestio incidit, si An hæc mandata sub pœna pecuniaria, an banni decernantur? quod ita Gail. d. loc. 2. 3. declarat; In Camera, quando iudex ecclesiasticus implorat brachium sæculare, hoc est, Cæsaris, contra partem victā & contumacem, madata executorialia sine clausula, sub pecuniaria, raro banni pœna decernuntur, propter annexam citationem ad docendum de partitione: sequitur Frider. d. loco.

3 Sed quid si nolit Iudex sæcularis mandata illa impartiri? sunt qui prius benigne procedi debere existimant. Lopez. in addit. ad Diaz. in pract. crim. can. c. 154. nu. 9. vers. in hac. qui putat id obinere in supremis iudicibus, quos propterea, nō per modum iussionis, ac sub pœna censuratum cogēdos ad eorum auxilium præstandum, sed bene, benigne, & honorificis precibus ad id exhortandos esse. Idque in Hispania quandoque receptum testatur ex Segur. in loco per eum relato. Alii tamen dicunt, quod hoc respicit requisitionem, & illius modum, quo uti debet ecclesiasticus Iudex, quando à supremis iudicibus implorat auxilium brachii sæcularis. † Dubitandum enim non esse, quin antequam deueniatur ad coactionem, & comminationem pœnarum, præcedere debeant literæ requisitoria, prout aduertit Hier. Giacch. in addit. ad Clarum in pract. crim. §. fin. 37. vers. penult. litera C. in fine additionis. Quod autem si requisitus Iudex recuset suum brachium præstare, tunc, quod sub pœnis prædictis quicumque Iudex, etiam supremus, possit iuberi, & cogi ad illud præstandum, & iura indistincte loquentia, sunt, ut præfertur, clara, & Doctores cōmuniter admittunt, nec illa ratio potest contrarium suadere. Imo si aliter diceremus, sequeretur, quod supremi iudices possent recusare ad eorum libitum brachium sæculare ecclesiastico iudici impartiri, quod omnino & absurdissimum est, & contra iura præcitata, prout bene aduertit idem Lopez d. nu. 9. in princ. Farinacius d. l. num. 82.

4 Recuset si itaq; priori, alii hanc rem sic decidunt, Iudicem sæcularem, si auxilium petatum denegeret, excommunicati posse, id que explorati iuris esse, per text. in c. 3. de offi. iud. ordin. glo. ibid. in verb. publicū. Panorm. similiter, nu. 5. & 11. & communiter Canonist. tex. in c. statumimus, §. fin. de maledic. & tex. not. in l. 2. C. de his qui latron. vel aliis criminibus reos occultant. pulchre Oltad. conf. 89 per totum, incipit. Episcopus inuocat. Aff. d. in const. Sicil. ad proœm. num. 54. cum seq. Marant d. sp. 1. num. 26. Gail. obser. 115. nu. 1. Mich. Agia conclus. 7. Prosper Farin. q. 97. num. 82. per plures auctoritates post Alciat. in cap. perniciosam de offic. ord. & Grauat. ad Vestr. in prax. lib. 8. c. fin. Communiter receptum esse testatur Soarez in

thes. com. opin. liter. E. nu. 21. accedunt notat Marant. in disput. 1. sub num. 8. Mynsing. conf. 6. nu. 5. centur. 1. Grau. concl. 115. num. 4.

An autem ipso iure † sit excommunicatus sæcularis Iudex, vide Bellamer. in c. 1. num. 3. vers. quia, & num. 4. vers. & excommunicandi. Ut autem à iudicibus hoc rectius percipiatur, efficaciaque eius dignoscatur, sciendum; Dupliciter contingere excommunicationem, vel ab homine, vel à iure, quod, quam efficaciam habeat, quia præter ceteros notanter profecutus est Nicolaus Mongeargius, in Codice, de Mosaisco, & veteri iure enucleand. folio mihi 227. quæ hic (maxime cum superiora ferre omnia rite explicent, & modum exequēdi, per brachium sæculare præscribant) adicienda duxi.

Quartus (inquit) est modus, quando vinculo maioris excommunicationis quis subicitur, quæ est propria excommunicatio, dupliciter † cōtingens; 7 aut ab homine, aut à iure: ab homine excommunicatio est, quando cōpetens ecclesiasticus Iudex, per solemnem quendam modum profert, quæ propterea anathema dicitur, consueta proferri, adhibito sono campanæ, & candelarum solemnitate; ad hoc, ut tunc eo populo magis innotescat totius criminis, & facti qualitas, occasione enormioris delicti, quam in alia, maiori tamen excommunicatione, quæ non dicitur anathema, quam Octavianus Vestrius in praxi sua, sic exhiberi contuuisse describit: † Reus monetur in executorialibus ad omnes iudices directis, ut quotiescunq; pro instantiis à Parte fuerint requisiti, infra 6. dierum spatium, quorum duos pro primo, duos pro secundo, & duos pro tertio peremptorio termino eis assignat, debeant conuentum reum, Apostolica auctoritate, monuisse, quatenus infra triginta dierum spatium, post huiusmodi monitionem, quorum decem pro primo, decem pro secundo, & decem pro tertio peremptorio termino, ac monitione canonica præfigit, debeat omnibus ac singulis, in sententia contentis, parere; quo elapso termino, si supradictis parere recusauerit, præcipit, ut eundem publice denunciet excommunicatum: & si excommunicationem ipsam instituerit: per decem dies eadem censura reiteratur, & aggrauatur, solemniter compulsatis campanis, extinctis candelis, in maledictionisque signum, in terrā proiectis; sin vero per alios decem dies prædicta sustinuerit reus, tunc aggrauatur censura, nec non omnibus Christi fidelibus, familiaribus, consanguineis, affinibus, seruientibusque, cum prædicto excommunicato, sub eisdem censuris, & pœnis interdicitur commercium. Ac si huiusmodi grauamen vlterius per alios decem dies sustinuerit, tunc omnes & singulas ciuitates, castra, oppida, villas, & loca ecclesiastica, collegia, ecclesias, nec non omnes, sub quibus, & ad quas iidem sic præmoniti degunt, & peruenerint, quamdiu ibi fuerint, ecclesiastico supponantur interdicto: sin vero huiusmodi interdictum sustinuerit idem reus, tunc inuocatur brachii sæcularis auxilium, ut post hæc capiantur mobilia, deinde immobilia: vltime loco deuenitur ad iura & nomina. † Excō- 9 municatio à iure ea vero est, in quam absque villo hominis facto incidimus, ut quoties ipso iure canon facit executionem, per verba videlicet præteriti temporis, ut nuper est dictum, quo calu ab-
solutio

solutio spectat ad summum Pontificem, ex ea vulgari regula; nihil tam naturale est, quam vnumquodque eo iure dissoluere quo colligatum est, nisi in mortis articulo, † propterea legatus à latere, habens amplissimas in omnem calum dispensandi facultates, cōsequitur facultatem absoluedi eum, qui iniecerit manum in clericos, & incidit in canonem latæ sententiæ: absoluedi vero ius excommunicatum nominatim, à Papa minime consequitur, ex quavis generali concessa facultate, nisi specialiter sibi concedatur, insuperq; differentiæ excommunicationis à iure, & ab homine ea fult ratio, quia si aduersus beneficium clericum † proferatur ab homine, statim & immediate, post ipsam excommunicationem prolata, beneficia vacāt; sed si proferatur à iure: quāuis semper vigeat in viridi obseruantia, nihilominus tamen adhuc requiritur declaratoria sententia, ac à possessione beneficii amotio, quo fit, vt post crimen commissum, idem clericus possit interrim renūciare, cui velit in fauorem, si regulariter is modus in curia renunciādi fuerit in vsu, &c.

Nonnulli vero hac pœna non sunt contenti, Ignat. Lopez. in addit. ad Diaz. in pract. crimin. canon. cap. 154. nu. 20. & num. 29. vbi addit, quod adhuc: si iudex sæcularis denegauerit ecclesiastico iudici suum auxiliū: possit vltra † censuras ab eodem ecclesiastico iudice pro modo culpæ arbitraria pœna plecti, ex Salyc. in loco per eum citato. Quibus impari tamen ratione, conueniunt, Cæteri qui iudicis † arbitrio simpliciter id cōmittunt. Menoch. de arbit. cas. 452. quod & innuit in simili Wesenbec. conf. 96. num. 24. quomodo animaduertendum, vbi nota animaduersionis appellacione, præter excommunicationem, etiā alias pœnas venire, † notante pulchre Petr. Molognato de appellat. verb. sig. fol. 14. & hæc de sæculari. Sed quid si nolit iudex ecclesiasticus exequi, inuocatus & requisitus, † quo remedio sæcularis vtetur? Id notat Agia d. concl. 7. hisce verbis: Ecclesiasticus compellere potest sæcularem censuris, ad exhibendum sibi auxiliū c. 2. de maled. at vero sæcularis compellere non potest ecclesiasticum: sed eius superiorem adire tenetur, atque ab eo humiliter petere, vt Iudicem ecclesiasticum inferiorem cogat ad præstandum sibi auxiliū pro suæ sententiæ executione, secundum Innocent. Panorm. & Alciatum nu. 26. & nu. 123. in c. 1. de offic. ord.

Rebuff. hanc rem ita complectitur, in tractat. de lit. requisitor. glo. 3. n. 8. Sæcularis vero non coget ecclesiasticum cap. 2. de except. Henric. in c. 1. de raptor. Fab. & Cyn. in authent. que in prouincia, Cod. vbi de erim. agi. oport. Bellamera, & Iacob. de Bellouif. in d. 5. contrahentes. quæst. 3. de foro competent. & ista opinio est tutior, & melior. Vidi tamen quandoque in hoc regno iudices Regios compellere clericos, † capiendo † temporalitatem, quam vocant, spectantes ad Iudicem ecclesiasticum, sub manu Regia, donec fecerit, quæ mandat dictus sæcularis, Alciatus sic hoc determinat in cap. 1. de officio ordin. numero 123. Quod vero ad Iudicem sæcularem, licet Innoc. dicat, quod non possit compellere ecclesiasticum, intellige istud esse verum, ex sui persona, sed bene poterit recurrere ad superiorem † ipsius ecclesiastici, † puta Archiepiscopum, qui coget Episcopum, vt illi det auxiliū d. cap. final.

de except. in 6. & argum. §. 1. in authent. vt different. iud. & quod notat Bartolus in d. l. à diuo Pio. §. 1. in 4. quæst. & per Butr. in cap. postulasti. de foro competent. Et ita intelligo quod notat Bald. in cap. licet vndique, in vlt. colum. supr. tit. 2. vbi dicit, quod Episcopus tenetur obedire literis potestatis ei seruientis, & habentis temporalem iurisdictionem, quia hoc facit autoritate legis, aliter superior eius eum puniet, allegat gloss. in l. ex ea in gloss. final. ff. de postulat. &c.

Non tamen temere implorabunt hæc remedia pœnalia, nisi bene sint instructi de facto iudices. Nam, vt Montaluis docet; querelans de iudice iniuste, patietur talem pœnam, † qualem iudex, si verum esset, allegat Bartol. in l. seruo inuito. §. cum Prætor. ff. ad Trebellianum. Et licet Bartol. ibi non dicat, tenet Paris de Puteo in dicto tractat. in parte syndicatorum folio 25. vbi tenet, quod in syndicatu non debent calumniari, & vexari contra honorem, & dignitatem suam, & prouidere, quod quis non frustretur friuolis petitionibus, vel ineptis, & calumiosis, & quod debeant reici tales conuitiantes officialibus in fine sui officii, & eos puniri: quod nota: verba sunt Auilis in cap. Prætorum 1. in verbo, Donation. n. 41. fol. 68.

Et tantum de Remediis † contra magistratum competentibus; superest, vt addamus remedia, quibus illi contra priuatos litigantes vtuntur, quam rem verbis Alciati explicare libet, d. loc. nu. 122. Quæstio est, inquit, quo genere auxilii debeat alter alterum iuuare. Et Abbas hic sentit, quod Episcopus debeat adiuuare sæcularem, per viam excommunicationis: sæcularis vero adiuuabit Episcopum, per banna, & relegationes. Tu aduerte, quia cum per implorationem talis auxilii, videatur negotium fieri de foro adiuuantis, non debet iste adiuuans grauiori remedio vtī, quam ipse in foro suo esset vsurus. Et propterea Episcopus non excommunicabit, nisi prius cognito, an inobediencia rei sit animæ præiudicialis, vt per Gemin. in d. c. final. & an tale sit delictum, quod illam pœnam mereatur. Et eodem modo non procedet ad excommunicationem, nisi præmissa monitione, de qua in d. c. nouit, per Baldum & Doct. hic: Idem est dicendum ex parte sæcularis, prout est aliquis aduersus Episcopum contumax: nam propter hoc sæcularis ad petitionem Episcopi eum relegabit, seu concedet familiam Episcopo, vt mittat in possessionem ex primo decreto, vt est de mente Doct. in d. l. magistratibus.

CAP. XV.

De Expensis.

SUMMARI.

- 1 Expensas, in materia remissionis, in criminalibus, facit iudex.
- 2 Expensas quando partes in remissionibus faciant.
- 3 Executoriales pars vincens suis sumptibus in Camera impetrat.
- 4 Pauperibus quis subministret expensas. An partes disputatur num. 5. Quando iudex, num. 6. Et quod Iudex eas repetat, etiamsi ab officio remotus fuerit, num. 7.

8 *Expensis quomodo in Camera Partes exponant, & reposcant.*

Cum plurimæ soleant fieri in imploratione hac expensæ, quæritur unde eas sumendæ? Et quidem prima facie videbatur Iudicē petentem eas præstare debere, exemplo remissionis in criminalibus, quæ fit expensis iudicis petentis. † Ita per *l. si culpa, ff. de rei vend. & l. si hereditas, §. 1. ad exhib. Rebuff. de liter. rogatoriis. §. 11. tit. requisi. num. 12.* Aut (vt alii volunt) nempe Ioan. Faber. in *l. vnic. de off. procons. & leg. partem impetrantē eas exponere debere per Bald. in c. nonnulli. col. 3. de rescri. la. in l. à diuo Pio. §. sententiā. col. 2. ff. de re iud. rursus idem Bal. in c. 1. si Iudex de pace tenenda. & Matth. de Afflict. in consil. Neapol. lib. 1. rubr. 41. n. 13. qui similiter in ea sunt sententiæ, vt opinentur, has expensas expendendas esse ab ipso accusatore, si is remissionem petierit, vel eo petente, fuerit à Iudice loci delicti postulata: alioqui ab ipso Iudice publico ex ærario præstandas, qui remissionem petit. Primum deducitur ex argumento *l. cum sape. C. de erogat. milit. anno. vltimum ex l. mulier inops. ff. de capitu. & hæc iure communi, &c. Couarr. pract. quest. c. 11. num. 15.* Eamque opinionem tenet Caraita. *super rit. mag. cur. rit. 23. num. 13.* Sic & videmus partem impetrantem in Commissionibus facere expensas, & eas postmodum repetere per taxam iudicis. Et hæc in remissione & commissione.*

Ego tamen hæc in re brachii implorationem concernente, quia non in omnibus, quoad hæc, remissionis materia hic conuenit, sic distinguendum sentio, quod aut Magistratus, aut Pars brachium impetrat: Si magistratus, sumptus hocce eum faceret, sed tamen à partibus repetere: Magistratus enim hic suum officium impartitur ad partium inuocationem: vt ergo pars vincens tenetur
3 impetrare executoriales † & pro iis sportulas soluere. quod quotidie fieri in Camera Imperiali videmus; idem quoque hic statuendum: cum hæc res succedat executioni. Quod tamen eatenus verum
4 dixerim, nisi partes essent pauperes: † tunc enim Iudex, vel ex suo expensas faciet, vel partem, contra quam, vt eas faciat, interpellabit, vt in materia remissionis *d. loco* notauit Farinac. n. 39. in fin. autoritate Boer. Carait. Couarr. & Afm. † Nam diuites pauperibus tenentur subministrare expensas, per tradita Paridis de Puteo, *de syndicat. in verb. expensa.* Coler. *de processib. executiu. 1. part. c. 2. nu. 95.* Idque maxime locum habet, cum petitio hereditatis instituta est, *l. si instituta 27. de inoffic. testam. l. 2. C. de Carbon. edit.* Confirmantur prædicta ex tradi-

tis Adamantii Dionysii in tractat. de diuision. act. c. 4. Sed quia hoc indifferenter non obtinet, obstante quod in Camera Imperiali, regulariter, in hoc puncto id non obseruetur: quod & iuri cõsonum est. *l. Imperatores. 17. ff. de tutel. & racion. distr.* vbi Iurisconsultus pupillo, petenti expensas litis à tutoribus, contra quos agebat, respondet, Impetratores rescripsisse: Non habet rationem postulatio tua, volentis in sumptum litis tibi pecuniam subministrari. Ex quo regulariter notat Bal. ibi: quod nemo teneatur aduersario suo, contra se ipsum, suppeditare sumptus litis. Et est etiam de mente Bartoli, dum ibi respondet ad iura supra in cõtrarium adducta: & sequitur Aretin. in *c. si qui restium, de testibus.* & ibi Felin. vbi pro hoc ponderat tex. in *l. si procuratorem. §. si ignoranter. ff. mandati,* & tenuit etiam Boer. in *decis. 303. num. 4.* qui ait, se non vidisse seruari id, quod Angel. in supradicto loco asserit. Ioan. Lupus in *c. per vestras §. 39. num. 3. de donat. inter virum & vxor.* Matth. de Afflict. in *consil. Neapolitan. lib. 1. rubr. 33. incip. lege præsentis, num. 7.* Hartman. Pistor. *quest. 20. nu. 2. lib. 1.* & Rebuff. in *tit. de Inquisitor. seu commiss. art. 9. nu. 3.* hæc ego notauit, in tract. de commissionib. lib. 6. part. 1. c. 13. num. 2. Idcirco Iudex † sæpe ex suo, pro re nata, & circumstantiis rerum & personarum, subministrat. Quod tamen ita intelligendum, vt cum iam per executionem, quod petiere, obtinuerunt, ex iis reddere debeant: quod exemplo demonstraui *d. loco. nu. 11.* † Idque non solum cū est in officio, sed etiam cum est depositus. Nā in simili notatur ab Auila, in *c. 33. Prator. in verbo Oenotra manera.* Quod si Iudex de suo impendit in his operibus, possit recuperare à ciuitate, licet sit remotus ab officio, vel expirauit officium eius: quia licet quis remoueat ab actu, non tamen perdit iura, quæ quæsiuit medio tempore, vt tenet Bald. in *l. à tutela. ff. de contrar. tutel. act.* loquendo in rectoribus ecclesiarum, qui de suo impenderunt, & sunt remoti, quod recuperant ab Ecclesia: quod nota, & idem Bald. in *c. à crapula, de vita & honest. cleric. nu. 2.* per *d. l. à tutela remotus.* idem tenet. Et facit in simili *l. 20. tit. 16. part. 6.* & Abb. in *c. cum pro causa. de procurat. num. 1.* & quæ dixi infra *c. 54. in gl. ha. he. hacet, quasi in fin. & in c. 3. in gloss. iurisdiction. num. 31.*

Si vero pars ipsa impetret brachium: iterum distinguendum, an diues sit vel pauper? † Si pauper, gratis obtinebit in Camera: Si diues, ex suo expensas faciet, & facta executione, eas exhibita designatione, in Camera efflagitabit.

E X P L I C I T.

VNI ET TRINO DEO GLORIA.

IN

I N D E X
R E R V M A C M A T E -
R I A R V M

T R A C T A T V S D E I N V O C A -
T I O N E B R A C H I I S Æ C V L A R I S,
D N. R V T G E R I R V L A N D I I C.

Locuples & absolutus.

Cuius primus numerus Caput, alter marginalem
numerum denotat.

A.	
A bbates regali prouisione electi. 1.52	Brachium an gradatim implorandum. 6.3
A ccusans temere iudicem de negato brachii auxilio punitur. 14.18	Brachium an inuocari non possit nisi omnibus aliis reme- diis prius adhibitis. 12.2. & n.3. ibid.
A cta an uterque Iudex edere debeat, & an sit differentia inter eos. 12.20	Brachium an ipsamet vincentes partes possint implorare. 71. & n.2. at 3. ibid.
A cta, cum de facto dubitatur, exhibenda. 12.30	Brachium contra singulares successores inuocatur. ib. n.5
A cta cum petuntur, an inter causas distinguendum. 12. 23. & n.28. ibid.	Brachium Dei Messias vocatur. ibid. n.6
A ctiones mixtae in iuro. 9.1	Brachium duplex seculare & ecclesiasticum. 4.1
A cta in crimine hereseos an edenda. 12.18	Brachium seculare & ecclesiasticum in quibus conue- niant. ibid. n.2
A cta edenda per iudicem petentem, iudici à quo petitur executio. ibid. nu. 15. Contrarium ibid. num. 17	Brachium & indultum quomodo inter se differant §. 27. & n.28. ibid.
A ctus in transmittendis distinguitur, an reus remittatur condemnatus vel condemnandus. 12.26	Brachium ex contractu etiam potest inuocari. 10.12
Eius rationes ponuntur ibid. n.27. 28. 29 (15)	Brachium inuocatur etiam si ambo sint sub vno superiore 6.6 (7.4)
A ctus qui fecit in omnib. dependebus consensisse videtur. 1.	Brachium imploratur contra contemnentem sententiam. Brachium iurisconsultis viam regiam significat, & quid sit brachium implorare. 3.17
A ctus extraiudicialis non est actus. 1.9	Brachium non impartendum, si Iudex scientiam habeat pro condemnato. 11.37
A cquisitum nobis, sine facto nostro auelli nequit. 13.10	Brachium ob denegatam iustitiam recte inuocatur. 10.11
A dulterium cuius fori late distinguendo euoluitur. 9.16	ad Brachium seculare an quis se in instrumento valide obligare possit. 7.6
A dulterio qua pena constituta. ibid. n.17	Brachium implorare volens omnia prius debet tētare. 6.4
A duocati quales esse debeant. 11.13	Brachij imploratio vt immediate fiat, an exigatur dene- gatio iustitiae. ibid. n.5
A duocatus cogitur accipere munera. 11.3	Brachij inuocatio nihil iudicib. in sua iurisdictione pra- iudicat. ibid. n.8
A edificatio & refectio templorum ad Regem spectat. 1.44	Brachij inuocatio locum habet ob contemptum sententiae. 10.10
i n Equipollentibus eadem iura seruantur. 5.7	Brachij inuocatio habet locum, quotiescunque inuenitur resistentia. ibid. n.13
i n Alienatione quando emphyteuta dominum requirere debeat. 13.43. & n.44. ibid.	Brachij inuocatio potest reuocari. 11.36
A nglia quid circa Ecclesiastica statuerit. 13.52	de Brachij origine Interpretes nihil certi tradunt. 2.8
A nimaduersionis appellatione qua veniant. 14.14	Brachij post implorationem quomodo procedendum in i- pso executionis actu. 12.10
A ntecedente concessio & consequentia, sine quibus id ex- pediri non potest, concessa censentur. 6.21	Brachij secularis inuocatio in iure canonico fundata. 1.34
A postoli quare inuocantur brachium seculare. 1.65	Brachij secularis inuocandi materia, quibus frequens, quibusq. incognita. 1.2
A ppellatio gradatim interponenda. 6.7	Brachij secularis inuocationem qui Interpretes tracta- runt: Et quibus rationibus approbent. 1.35
A ppellatione pendente procedens, iudici iniuriā facit. 11.25	Brachij secularis origo iuri canonico adscribitur. 2.12
A pprehensio in alterius territorio quibus casibus locum habeat, & quomodo à brachio differat. 5.40	Brachij verbo Patres quomodo vsi. 3.10
A rgumentū à remittente ad delegantem non valet. 6.31	Brachij vocabulum hic figuratē sumitur. ibid. n.6
A rgumenta à similitudine ducta, de iure sunt valida. 5. 2. & n.3. at 7.	Brachij vocabulum à fortitudine est ibid. n.7
A rgumenta à simili probabilia sunt. ibid. n.5 (40)	Brachij vocabulum exemplis testamenti veteris ac noui deducitur. ibid. n.8
A rgumenta iura laicorū statuta formata refutantur. 13.	Brachij vocabulū quomodo scholastici accipiant. 3.12
A rgumenta à diuini scripturarum genus quomodo describatur à Bertrando d' Argentre. 4.14	Brachij vocabulum in quo significatū Poetus. ibid. n.13
A sseffores quales esse debeant. 11.12	Brachij vocabuli vim pauci intellexerunt. 3.5
A uthoritatem Imperatoris seculariumq. Principum qui tutati sint, remissive. 13.72	Brachio implorato Iudices seculares sanguinis penas exe- quantur. 10.3
B.	Brachia extendere inermia, victoria signum fuit. 3.16
B aldi inuectiua in canonicis. 9.13	
B laspheemia est mixta fori. ibid. n.6	
B ona ecclesiastica num veniant in statuto de parata exe- cutione, si collatum quid sit ecclesia sub conditione ali- quid faciendi 8.3. & n.5. ibid. (13.15)	
B ona ingrediētis monasteriū, ipso acquiruntur monasterio.	

I N D E X.

Brachia Poeta Iunoni tribuunt. *ibid.* num. 14.

C.

Camera Imperialis per literas musui compassus agit apud Ecclesiasticos. 4.4
 Camera Imperialis mandatis arcet iudices ecclesiasticos, falcem in saecularem messem inferentes. 13.3
 in Camera impetrantur Mandata ratione brachij, & an illa cum vel sine clausula decernantur. 14.1
 Camera mandata ratione brachij impetrata, an sub poena hanni vel pecuniaria emanare soleant. *ibid.* n. 2.
 Canonistarum genus argumentandi quomodo describatur à Bertrando d'Argentre. 4.14
 Canonum conciliarium efficacia. 1.18
 Canonista forum conscientia pro se allegant, & ideo tenentur dicto: Quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris. 4.19
 Carolus Magnus imperium iure belli acquisiuit. 13.66
 Caroli Magni ordinationes circa ecclesiastica. 1.49
 Caroli V. Constitutiones Brabantia circa successionem iuribus confirmantur. 13.8
 Causa criminales cito exequenda. 12.32
 Censura diuina quid Tertulliano. 2.10
 de Clausula commissioni addita: Cum incidentibus, dependentibus, &c. 6.22
 Clericus an à laico cogi possit ferre testimonium. 5.32
 Clericus an saeculari genus poena iniungere debeat. 12.31
 Clericus coram alio ecclesiastico litigare volens, consensu Episcopi opus habet. 1.14
 Clericus cum consensu superioris potest adire saecularem. *ibid.* num. 54.
 Clericus executionem non potest petere coram laico, nec ad id se instrumento obligare. 1.5
 Clericus hares laici obarati, ubi pro executione conueniatur. num. 6. *ibid.*
 Clericus in Vniuersitate studens, an subsit Rectori laico. *ibid.* num. 6.
 Clericus non potest ferre testimonium coram laico. 1.4.
 Et quando possit. *ibid.* num. 57
 Clericus non potest mittere in possessionem in rebus laicorum, sed brachium saeculare inuocare debet. 8.16
 Ratio ponitur. *ibid.* num. 17. & 18.
 Clericus non potest prorogare iurisdictionem superioris. 1.11
 Clericus ob enormitatem criminis à laico, punitur. *ibid.* num. 60
 Clerici confessio coram laico quid valeat. 12.22
 Clerici criminaliter condemnati bona quo deueniant. 8.10
 Clerici inferentis Episcopo iniuriam poena à laico executioni mandatur. 10.8
 Clericis quatenus causas sanguinis agitare liceat. 1.58
 Clerico de plebendo cum agitur, quando protestatio interponatur. 10.4
 Clericum non punit laicus. 1.22
 Clericum saecularis citare non potest. 1.7
 Clerici ad collectas Imperij tenentur. 13.5
 Clerici criminaliter condemnati bona immobilia merum imperium habenti cedunt. 8.11. Etiam in crimine hereseos. *ibid.* n. 12. Mobilia Episcopis cedunt. *ibid.* num. 13. & 14.
 Clerici exempti sunt à potestate laicorum. 5.31
 Clerici sese saecularibus immiscere non debent. 13.2
 Clericorum in bonis immobilibus potest fieri executio, si sub magistratu laico sita sint. 8.1
 Christus non exercuit potestatem temporalem, nec Apostoli. 13.62. Et respondetur obiectionibus. *ibid.* n. 63. ac 65
 Citare clericum saecularis non potest. 1.7
 Citare prohibetur delegatus per edictum. 5.24
 Citat Princeps ex qualibet provincia. *ibid.* n. 23.

pro Citato habetur, qui impedit quo minus citetur. 5.22
 Citatione opus est petita executione. 12.13. & n. 14. *ibid.*
 Ciuile ius quid. 13.41
 Conciliū inter & voluntariā obedientiā distinctio. 4.16
 ad Collectas Imperij clerici tenentur. 13.5
 Commissarius an possit iuris subsidiales ad extraneos iudices dirigere. 6.21
 Commissario liberum est in Indulto exhibere commissionem. 5.29
 Compensatio mutua tolluntur paria delicta. 5.4
 Concilium Imperator conuocare potest. 1.41
 Conciliorum executio fit per inuocationem brachij. 10.1
 Concubinatus cuius fori. 9.19
 Concubinatum Aristoteles improbat. *ibid.* num. 20.
 Confessio clerici coram laico quid valeat. 12.22
 Confirmata ordinationes magnum robur habent. 13.5
 Congregationes ex mala causa praesumuntur, nisi probentur contrarium. 1.28
 Conspiraciones & federa quomodo discernantur. 1.27
 Constantini dictum: (Vos à nemine iudicari potestis) quomodo intelligendum. 13.57
 Constitutiones Brabantia Caroli V. circa successionem, confirmantur iuribus. 13.8
 Constitutiones Gallica regia multa ecclesiastica continet. 1.43
 Constitutiones non adstringuntur ad casus, de quibus tempore constitutionis non cogitatum est. 13.30
 Consuetudo an valeat, ut clericus à laico cogi possit ferre testimonium. 5.32
 Consuetudo, qua contra Regem & Ecclesiam quid introducit, an valeat. 13.44
 ob Contemptum sententia brachij inuocatio locum habet. 10.10
 Contrahere cuique liberum. 13.21
 Contractus qui aequitatis origine caret, praescriptione non firmatur. 2.7
 ex Contractu etiam potest inuocari brachium. 10.12
 Contractibus prohibitiua pacta priuati etiam adijcere possunt. 13.26
 Contrarium fere omnes res humane habent. 13.1
 Consumacia est delictum. 10.9
 Consumacia poena propria est excommunicatio. 11.17
 Crimen enorme quod. 1.61
 Crimen sacrilegij an sit canonici vel ciuilis, an vero mixti fori. 9.4
 Huius questionis vsus. *ibid.* num. 5.
 Deciso *ibid.* num. 11. (1.60)

D.

Decima cui foro adscribantur, varijs distinctionibus enodatur. 9.23
 Delegatus an prius delegantem, an iudicem laicum immediate requirere debeat. 6.27
 Delegatus an recte exequatur. 6.13
 Delegatus debet iudici, cuius brachium implorat delegationis instrumentum exhibere. *ibid.* num. 28.
 Delegatus fungitur vice delegantis. 6.19
 Delegatus summi Principis ab aliorum principum differt, quoad executionem. 6.15 (num. 16)
 Item ratione facultatis in commissione addita. *ibid.*
 Delegato per edictum citare vetitum. 5.24
 Delegatorium mandatum strictè sequendum. 6.17
 Delicta

I N D E X.

- Debita paria mutua compensatione tolluntur.* 8.4
Diuina inuocatio quare premitenda. 1.1
Diuino iure quid circa Ecclesiasticorum possessiones statutum. 13.38
Iudicia Patrum de hac re, ibid. num. 39.
Dominium Ecclesia semel quasitum secundum Innocent. est Sanctum sanctorum domino. 8.4
Donator potest ab initio conditionem rei adicere. 8.9
Donatum Ecclesie, non potest etiam ex causa reuocari, facta traditione. 8.6
Limitatur ibid. num. 7.

E.

Ecclesia primitiua num bona tenuerit. 13.37
Ecclesia bona non veniunt in statuto de parata executione. 8.3
Ecclesia bona num veniant in statuto de parata executione si collatum quid sit Ecclesia sub conditione aliquid faciendi, ibid. n. 5.
Ecclesia libertatem qua statuta dicantur non consentiunt Dd. 13.17 & n. 18. ibid.
Ecclesia donatum non potest etiam ex causa reuocari, facta traditione. 8.6
Limitatur ibid. num. 7.
Ecclesia semel quasitum dominium secundum Innocent. est sanctum sanctorum domino. 8.4
ad Ecclesiam ne laicorum bona deferantur Princeps disponere potest. 13.23 & n. 24. ibid.
Ecclesiis quouis modo relinquenda cuiuslibet est potestas. 13.12
Ecclesiastica iurisdictione antiquitus erat excommunicatio. 2.11
Ecclesiastica iurisdictione à Iustiniano originē habet. 13.56
Ecclesiastica persona etiam si in lite sit, nihilominus iurisdictione est Imperatoris, quando agitur de Regalibus Imperij. 8.2
Ecclesiastica statuta Imperatorum. 13.59
Ecclesiastica statuta Anglia. 13.52
Ecclesiasticam contra libertatem facta statuta laicorum, non valent. 13.4. & n. 16. ibid.
Ecclesiastica & Seculares hic summum personarum genus constituunt. 6.1 (12.31)
Ecclesiasticus an seculari genus pena iniungere debeat.
Ecclesiasticus iudex an & quomodo cogatur. 14.15. & n. 17. ibid. Praesertim in Gallijs. ibid. n. 16.
Ecclesiasticus iudex laicum incarcerandum, ad secularem remittit. 10.5
Ecclesiasticus iudex an clericos possit carcerare. ibid. n. 6.
Ecclesiasticus num seculari teneatur ostendere acta. 4.17
Ecclesiasticus princeps, cum iudiciis secularibus sibi subditis, non remedio brachij, sed directo procedit. 6.11
Ecclesiasticum & inter seculare differentia, à Canonistis Italiae & Hispanis tradita, quasi cogi secularis non Ecclesiasticus possit. 4.15
Ecclesiastici iudices cum falcem in secularem messem inferre volunt à Camera mandatis arcantur. 13.3
Ecclesiastici, quam occutiant in allegatione suorum privilegiorum. ibid. n. 46.
Ecclesiastici quomodo saepe errent in iudicando. 12.16
Ecclesiastici recte contrahunt. 13.13
Ecclesiastici si possunt statuere ne bona Ecclesia in laicos sine certis solennitatibus alienentur, idem & laici de bonis laicorum statuere licebit. ibid. n. 34.
Ecclesiasticorum circa possessiones quid de iure diuino statutum. ibid. n. 38.
Patrum iudicia hac de re. ibid. n. 39.
Ecclesiasticos ab hereditate vel successione arcens statutum Isliacense, in Camera approbatum 13.7. & numero 36. ibid.

in Ecclesiasticos ratione contributionis quod Poloni constituerint. ibid. num. 50.
Ecclesiasticis in rebus quando mutatio admittenda. 1.51
Edictales contra absentes locum habent. 5.25
Emphyteuta quando dominum requirere in alienatione debeat. 13.43. & n. 44. ibid.
Enorme quid. 1.61
Episcopus tenetur obedire literis potestatis. 4.11
Episcopus turbans quietē publicam sede detruditur. 1.47
Episcopo an laici ratione delicti subfint. 6.12
Episcopo iniuriam inferenti clerici poena, à laico executioni mandatur. 10.8
Episcopi, Abbates, regali prouisione electi. 1.52
Episcopi mere theologi quo vitio laborent in concipiendis sententiis. 11.11
Equites Rhodij sunt ordinis S. Augustini. 13.48
Etymologias Iurisconsulti in consideratione habent. 3.3
Exceptiones contra brachium. 11.38
Excommunicare potest Episcopus laicum Praesidi non obedientem. 10.7
Excommunicandi potestas Petro Apostolo data, condicionalis est. 13.67
Excommunicatio à iure qua fit. 14.10
Excommunicatio, antiqua iurisdictione ecclesiasticorum. 2.11
Excommunicatio dupliciter contingit, vel à iudice, vel ab ipso iure. 14.7
Et quid differant, ibid. n. 11.
Excommunicatio non habet locum in minoribus causis. 11.18
ad Excommunicationem qua per hominem fit, quomodo deueniatur. 14.8
Excusationes admittenda si legitima. 11.1 & n. 2. ac 7.
Excusationes quando proponenda. 11.6
Exemptionis privilegium cum grauiter incipit ladere, restringendum est. 13.31
Executio, ab alio facienda iudice, si pronunciauerit secundum leges, non secundum statuta. 5.26
Executio conciliorum fit per inuocationem brachij. 10.1
Executio iuridica excusat à sacrilegio. 8.8
Executio semel facta non reiteranda. 12.35
Executionis ordinarium remedium. 5.41
in executione causarum criminalium quam formam iudex seruare debeat. 12.33
Executores mixti qui sint, & quos actus exercent. 5.43
Executoriales pars vincens suis sumptibus in Camera impetrat. 15.3
Expensas in materia remissionis in Criminalibus facit iudex. 15.1
Expensas quando partes in remissionibus faciant. ibidem num. 2.
Expensas quis pauperib. ministrare debeat. ibid. n. 14
Vide hac de questione etiam numerum 5.6. ac 7. 17a. Etantem. ibid.
Expensas quomodo in Camera partes exponant & repositant. ibid. num. 8.
Extraiudicialis actus non est actus. 11.9
Extraiudicialiter & nulliter procedere paria sunt. 11.19

F.

Falso ex instrumento sententia lata non exequenda. 11.21.
de Famulis iudicum exequentium & eorum excessibus. 12.34. & n. 36. 37. ibid.
Fidei in causis, quatenus seculares sese intronittere possint, ex ipsis canonistarum traditionibus. 1.40
Fidem frangens grauiter peccat. 9.10
Fideiussor datus per clericum in iudicio laico conuentum, non obligatur. 1.19

I N D E X.

- Finis, cum habet necessariam consequentiam ad principium, hoc inspicendum est. 2.5
- Federa quando licita, & quomodo à conspiratione discernantur. 1.27
- conFraternitatum iura valent. 1.26
- G.
- G**alli interpretes inuocatione bra: hij approbantes. 139
- Galli qua circa Ecclesiastica statuerint. 13.24
- Gallica regia constitutiones multa ecclesiastica continent. 1.43
- Germani interpretes, qui de inuocatione brachij tractarint & quib: rationib: eam appobarint. 1.36
- Gladus spectat ad magistratum politicum. 13.61
- Grammaticis an alligentur iurisperiti. 3.1
- H.
- H**Aereditate vel successione interdicens Ecclesiasticis statutū in Camera approbatū. 13.7. & n.36. ib.
- Hereseos in crimine an acta edenda. 12.18
- Hispani interpretes, qui inuocationem brachij secularis approbarint. 1.37
- Humana res omnes fere habent contrarium. 13.1
- I.
- I**mmisio ipsa differt à sententia qua immisio decernitur. 8. 19. & num. 20
- Imperator non ita ut alij, cōpellitur ab Ecclesiasticis. 12.9
- Imperatoris iurisdicō est, quando agitur de Regalib: Imperij, etiam si persona Ecclesiastica in lite sit. 8.2
- Imperatoris lex an tollat Pontificiam. 1.17
- Imperatoris, seculariumq; principum auctoritatem qui tutati sint remissive. 13.72
- Imperatorem posse conuocare concilium, eiusq; exempla. 1.41 (trasere. 2.9)
- Imperatores Romani dignitates cōsentiente populo ad se Imperatores seculares plurimas leges ecclesiasticas tulisse, eaq; ecclesiasticos sequi, etiam ratione cōsuetudinaria. 1.48 & num. 52. ibid.
- Imperatorum leges circa Ecclesiastica. 13.59
- Indultum, & brachium quomodo inter se differant. 5.27 & num. 28. ibid.
- in Indulto an Ecclesiasticus cogi possit. 5.30
- in Indulto liberum est commissario exhibere commissio- nem. ibid. nu. 29
- Inuocatio diuina quare pramittenda. 1.1
- Irregularitas non est à iure diuino. 1.59
- Itali Authores I.C. quis brachij secularis inuocationem tractando approbarint. 1.38
- Iudex cuius auxilium imploratur causa cognita procedit. 12.1
- Iudex cuius brachium imploratur, requiri debet per literas publicas. ibid. n. 4. & n. 8. ibid. (cor. 5.42)
- Iudex cuius brachium imploratur non est nudus executio- nis, sed debet vitare proscriptionem alterius iudicis. 4.7
- Iudex ecclesiasticus, quando à se abdicat iurisdictionem, laicus iudex administrationem supra clericos apprehendit. 1.55
- Iudex Ecclesiasticus laicum in carcerandum ad secularem remittit. 10.5
- Iudex Ecclesiasticus an, & quomodo cogatur. 14.15. & num. 17. ibid.
- Præsertim in Gallijs, ibid. n. 16 (sas. 15.1)
- Iudex in criminalib: in materia remissionis facit expen- dit. 12.5
- Iudex non imploratus officium non impartitur. 12.5
- Iudex quam formam seruare debeat in executione cau- sarum criminalium. 12.13
- Iudex, qui non facit iustitiam periturus est, & tenetur ad interesse. 5.18. & n. 19. ibid. (ibid. n. 21)
- Iudex negligenter iustitiam administrans facit litem suam, Iudex secularis, quando in realibus sit ad eundem. 10.2
- Iudex secularis quid in inuocationis actu exequendo faci- at. 5.44 (agere debeat. 4.12)
- Iudex secularis quo modo cum excommunicatis ab Episcopo Iudex secularis ratione brachij requisitus, non obediens an ipso iure excommunicatus. 14.6
- Iudex semel pronunciando functus est suo officio. 6.14
- Iudicis arbitrio committitur pœna non impartientis bra- chium. 14.13
- Iudicis incompetentis iurisdictionem, quomodo satisfacens iudicio sibi, proroget. 0
- Iudicis incompetentis sententia non exequenda. 11.14
- Iudici à quo petitur executio acta edenda sunt. 12.15 contrarium ibid. num. 17 (11.8)
- Iudici extrajudicialiter procedendi non obtemperandum. Iudicem secularem adire potest clericus, cum consensu su- perioris. 1.54
- Iunoni brachia poeta tribuunt. 3.14
- Iunoni Regna adscribuntur ibi. n. 15
- Iuramenti ratione, quando & quibus casibus secularis cognoscatur. ibid. num. 12.
- Iuramentum quomodo prator teneatur. 9.8
- ex iuramento an actio nascatur. 9.9
- Iure diuino quid circa possessiones Ecclesiasticorum sta- tutum. 13.38. Patrum iudicia de hac re. ibid. n. 39.
- Iuris quod quisq; in aliū statuit, eo & uti debet ipse. 5.17
- Iuris consulti an grammaticis alligentur. 3.1
- Iurisdicō Ecclesiastica à Iustitiano originem habet. 13.56
- Iurisdicō Ecclesiastica antiquitus sola in excommuni- catione consistebat. 2.11
- Iurisdictionis confusionem ius ciuile & canonicum hor- ret. 1.30. & n. 33. ibid.
- Iurisdictionem prerogare potest Vasallus. 1.10
- Iurisdictionem superioris clericus non potest prerogare, ibid. num. 11
- Ius ciuile quid. 13.41
- Ius dicenti extra territorium, non paretur. 1.31
- Iustinianus auctor Ecclesiastica iurisdictionis. 13.56
- Iustitia cum denegatur repressalia conceduntur. 5.20
- Iustitiam ob denegatā brachij inuocatio locū habet. 10.11
- L.
- L**aicus an cogere possit clericum ferre testimonium. 5.32
- Laiicus non potest clericum punire. 1.12
- Laiici sententia in clericum est nulla. 11.15
- Laiicum Præsidi non obedientem Episcopus potest excommuni- care. 10.7
- Laico coram iudice, non potest testimonium ferre cleri- cus. 1.4
- Laico coram iudice non potest clericus executionem pete- re, nec ad id se instrumento obligare. 1.5
- Laico sub magistratu si bona immobilia clericorum sita sunt, in iis potest fieri executio. 8.1
- Laiici possunt facere statutum, quod clericis non prodest, 13.25
- Laiici ratione delicti an subsint Episcopo. 6.12
- Laiici si obedire præsidi nolunt, ab episcopo excommuni- cari debent. 4.6
- Laiicorum à potestate clerici sunt exempti. 5.31
- Laiicorum contra statuta formata argumenta refutan- tur. 13.40
- Laiicorum de bonis ne ad Ecclesiam adferantur Princeps disponere potest. 13.23. & n. 24. ibid.
- Laiicorum statuta cōtra libertatem Ecclesiasticam facta, non valent. 13.4. & num. 16. ibid.
- Laiicis idē de bonis laicorum statuere licet, quod Ecclesi- astici de bonis Ecclesie sibi præsumunt. ibid. n. 34
- Legatus

I N D E X.

Legatus à latere quando absoluat excommunicatū. 14.9
 Legati coguntur suscipere munera. 11.4
 Lex suprema, salus Reipub. 13.29
 Legis anima est ratio. 13.27
 Leges Imperatorum circa Ecclesiastica. ib. n. 59.
 Leges iniusta non merentur legis nomen. 11.29
 Leges sine moribus parum proficiunt. 1.45
 Libertatem quando auferre quis dicatur. 13.19
 Licet quod quis sibi putat, etiam in alterius persona
 admittere debet. ibid. n. 33. (chii. 5. 14)
 Litera compassus quomodo differant ab inuocatione bra-
 chii. 13.19
 Litera mutui compassus ita barbatae dicuntur, alias Ro-
 gatorias subsidiales, &c. ibid. n. 9.
 Literas musui compassus quando locum habeant. ibidem
 num. 10. (num. 15)
 in Literis iuris subsidialibus causa cognitio requiritur. ib.
 Literis mutui compassus laicus contra laicum: & Eccle-
 siasticus contra Ecclesiasticum utitur. 5.13
 Ludouici Imp. Synodus & ordinationes ecclesiasticae. 1.59
 M.
Magistratus vnus alteri manum porrigit. 1.32
 Magistratus potestas à Deo est. 13.55
 Magistratus sunt Dij. 13.58
 ad Magistratum politicum spectat gladius, ibid. n. 61.
 Malefactores stipendijs Regis capiendi. 4.10
 Malitjs non indulgendum. 13.28
 Mandatum delegatorium stricte sequendum. 6.17
 Mandatum transgredi solet vel defectu vel excessu, ibid.
 num. 18. (num. 23)
 Mandati extensio fit ad ea quae sunt eiusdem speciei. ibid.
 Mandata Camerae ratione brachii impetrata, an sub poe-
 na banni vel penuniaria emanare soleant. 14.2
 Mandata executorialia, ad executores contra bannitos
 ordinando quomodo differant ab inuocatione brachij.
 5.45 & n. 46. ibid.
 Mandata in Camerae ratione Brachij impetrantur: &
 an illa cum, vel sine clausula decernantur? 14.1
 Media via tutissima. 7.3
 Merum imperium habens, si locus desit, in loco vicino po-
 test exercere actum. 4.9
 Messias Brachium Dei vocatur. 3.9
 Mixta actiones in iure. 9.1
 Monachi non priuantur successione, nisi aliter statuta
 inducant. 13.47 & n. 49. ibid.
 Monasterij ingressu, ingredientis bona monasterio acqui-
 rantur. ib. n. 15
 in Monasterium ingressio, non tollit ius sanguinis. 13.14
 Mutanda non sunt quae certam interpretationem habent. 12.7
 Mutatio in ecclesiasticis quando admittenda. 1.51
 N. (num. 64.)
Negatiuis ab exemplis non argumentandum. ibidem
 Necessitas facit de illicito licitum. 6.6
 Nullitas probanda est. 11.22
 Nullitas quid operetur, & an impediatur executionem. 11.20
 O.
Obedientiam inter coactiuam & voluntariam di-
 stinctio. 4.16
 non Obedientium requirenti poena. 12.11
 Obligatio est mater actionis. 4.20
 Officialis si non habet satis virium, pro capiendo, alium
 in auxilium vocare potest. 4.8
 Ope alterius utitur qui ipse non potest. 1.24
 Ordinationes Caroli M. circa ecclesiastica. ibid. n. 49
 Ordinationes confirmatae magnum robur habent. 13.35
 Ordinationis Ecclesiasticae, & Synodus Ludouici Imp. 1.59
 Origine sublata imago non debet relinqui. ibid. n. 6
 de Origine an tractare liceat. 2.1

Pacificatio religionis in Germania salubriter instituta
 13.6 (ibid. n. 26)
 Pacta prohibitiua possunt priuati contractibus adiacere.
 Papa non parendum cum turbatur status Ecclesiae. 1.53
 Par in parem non habet imperium. 6.10
 Paria sunt, non esse, & non apparere. 12.6
 Paria sunt non esse, & nulliter esse. 11.28
 Patres quomodo brachij verbo vsi. 3.10
 Patronatus ius cuius fieri distinctione explicatur. 9.22
 D. Paulus coram ethnicis litigauit. 1.63
 D. Paulus ad Caesarem appellat. 13.69
 Pauperibus, quis expensas subministrare debeat. 15.4
 Vide etiam num. 5.6. & 7. ibid. sequentes.
 Peritium Deum ultorem habet, & cuius fori. 9.7
 Petrus Apostolus conditionalem excommunicandi pote-
 statem accepit. 13.67
 Placitum Principis fortius operatur quam pactum. 13.11
 Poena propria contumacia est excommunicatio. 11.17
 Poena constituta contra non obedientem requirenti. 12.11
 Poena iudicum non parentibus iuris subsidialibus. 5.16
 Poena non impartientis brachium arbitrio iudicum com-
 mittitur. 14.13 (brachio. 10.3)
 Poenas sanguinis exequantur iudices seculares in plorato
 Poenis in quo significatu, sit brachij vocabulum. 3.13
 Poeta Iunoni brachia tribuunt. ibid. n. 14.
 ad Politicum magistratum spectat gladius. 13.61
 Poloni quid in Ecclesiasticos quoad contributiones consti-
 tuerint. 13.50
 Pontificia lex an ab Imperatoria tollatur. 1.17
 Pontifices, Episcopi, Abbates Regali prouisione electi. 1.52
 Possessiones circa Ecclesiasticas quid de iure diuino statu-
 rum. 13.38
 Patrum haec de re iudicia. ibid. n. 39.
 Potestas magistratus à Deo est. ibid. n. 55.
 Primitiua Ecclesia num bona tenuerit. 13.37.
 Praescriptione non firmatur contractus, qui aequitatis ori-
 gine caret. 2.7
 Princeps Ecclesiasticus, cum iudicijs secularibus, sibi sub-
 ditis, non remedio brachij, sed directe procedit. 6.11
 Princeps ex qualibet prouincia citat. 5.23
 Princeps potest disponere de bonis laicorum ad Ecclesiam
 non deferendis. 13.23 & n. 24. ibid.
 Princeps secularis corrigere debet Sacerdotes, si aliter quā
 debent, viuunt. 1.42
 Principis placitum fortius operatur quam pactum. 13.11
 in Principe potestas faciendi praesumitur. 13.9
 Principium cuiusq; rei pars potissima. 2.4
 Priuata utilitati publica anteferenda. 13.32
 Priuilegium exemptionis cum grauiter incipit ledere,
 restringendum est. ibid. num. 31.
 Priuilegia propria singulorum qua dicantur. 1.8
 in Priuilegiorum suorum allegatione, quam cacuciant
 Ecclesiastici. 13.46. (13.26)
 Prohibitiua pacta possunt priuati contractibus adiacere.
 Pronunciatum semel non debet resuscitari. 12.19
 Prorogare iurisdictionem Iudicis incompetentis, quomo-
 do Sacerdos iudicio fisci possit. 1.20
 Prorogatio quid. 1.9 (de agitur. 10.4)
 Protestatio quando interponatur cum de clerico pleben-
 Publica utilitas priuata anteferenda. 13.32
 R.
Ratio est legis anima. 13.17
 Ratio ubi eadem, ibi idem ius. 5.8
 de Regalibus imperii si agatur, & etiam si persona Ecclesia-
 stica in lite sit: Imperatoris est iurisdiclio. 8.2
 Regali prouisione electi Abbates, Episcopi, Pontifices. 1.52
 Reipub. Salus suprema lex. 13.29
 Reipub.

I N D E X.

- Reipub. vno membro laborante, alijs vita iucunda esse nequit. *ibid.* num. 51.
- Religionis cōstitutio, quoad competentiam, quomodo accipienda. 11.16
- Religionis pacificatio in Germania salubriter instituta. 13.6.
- Remedia qua contra priuatos competant. 14.19
- Remissio an morte remittentis expiret. 6.30
- Remissio in ciuilibus, quomodo differat à brachio. 5.34
- Remissio in delictis, vnde originem habeat. *ibid.* n. 35
- Remissio in delictis quomodo à brachio differat. *ibid.* n. 36
- Remissio est uoluntatis. *ibid.*
- Remissiones in Germania, non, nisi sub reuersalib. fiunt. *ibid.* n. 37.
- Remissio in leuiorib. non habet locum. *ibid.* n. 38.
- Remissio cause cognitionem desiderat. *ibid.* n. 39.
- Repressalia conceduntur cum iustitia denegatur. 5.20
- Repressalia quando locum habeant. 12.12
- Rex Francia de facto non recognoscit superiorem. 1.16
- ad Regem spectat adificatio & resectio templorū. *ib.* n. 44
- Rhody equites sunt ordinis S. Augustini. 13.48
- S.
- S**acerdotem vere agere difficile, & in quo peccent hodie. 1.46
- Sacerdotes in veteri testamento gladio vsor demonstrantur exemplis. 1.21
- Sacerdotes si aliter quam debent, viuant, Princeps secularis hoc corrigere debet. *ibid.* n. 42.
- Sacerdotes veteris testamenti subiecti fuerunt magistratui politico. 13.68
- Sacrilegij crimen an sit canonici vel ciuilis, an vero mixti fori. 9.4
- Eius questionis vsus. *ibid.* num. 5.
- Decisio. *ibid.* num. 11
- à Sacrilegio excusat iuridica executio. 8.8
- Sanguinis ius non tollit ingresso in Monasterium. 13.14
- Sanguinis penas iudices seculares exequantur implorato brachio 10.3
- Sapiens etiam ex paucis multa intelligit 3.4
- Satiandus iudicio sisti, iudicis incompetentis iurisdictionem quomodo proroget 1.20
- Scholastici quomodo accipiant vocabulum Brachij. 3.12
- Secularis iudex quando in realibus sit aduendus. 10.2
- Secularis non potest citare clericum 1.7
- Secularis, quando & quibus casibus iuramenti ratione cognoscat. 9.12
- Secularis brachii inuocatio iure canonico fundatur. 1.34
- Secularem inter & Ecclesiasticum differentia à Canonistis, Italis & Hispanis tradita, quasi cogi secularis non Ecclesiasticus possit. 4.15
- Seculares, quatenus in causis fidei sese intromittere possint, ex ipsis Canonistarum traditionibus. 1.40
- Secularib. in causa fidei canones viam praevident. 1.3
- Secularib. se immiscere non debent clerici. 13.2
- Seditiosorum poena capitalis 1.29
- Sententia à qua appellatum non debet exequi per brachium. 11.24
- Si modo valida sit. *ibid.* num. 26
- Sententia cuius executio petitur per brachium debet transisse in rem iudicatam. 11.23
- Sententia iniqua non exequenda. *ibid.* n. 27.
- Exemplis monstratur. *ibid.* n. 31
- Contrarium, num. 33.
- Distinguitur an notorie iniusta, num. 34.
- Et attenditur iniquitas etiam non opposita, *ibidem* num. 35.
- Sententia laici in clericum est nulla. 11.15
- Sententia lata ex falso instrumento, non exequenda, *ibid.* num. 21.
- Sententia per Iudicem alterius iurisdictionis lata, nulla est. 5.11
- Sententia qua immisio decernitur differt ab ipsa immisssione. 8.19. & n. 20.
- Sententia iniusta an parendum. 13.70
- Sententia nulle non parendum. *ibid.* n. 7.1.
- Sententia ob contemptum Brachij inuocatio locum habet. 10.10
- Societas valet, vbi vnus pecuniam alter operā confert. 125
- Similia non decernere in scitiam sapit. 5.1
- à Simili argumenta probabilia sunt. *ibid.* n. 5.
- à Similitudine ducta argumenta de iure sunt valida. 5.2.
- & num. 3. ac. 7.
- Sodomia cuius fori. 9.15
- Sorilegium cuius fori controuertitur. 9.14
- Statutum est conuentio ciuium. 13.20. & n. 22. *ibid.*
- Statutum Iuliacense arcens ab hereditate vel successione ecclesiasticos, in camera approbatum, 13.7. & num. 36. *ibid.* (13.25)
- Statutum possunt laici facere, quod clericis non prodest.
- Statuta contra laicorum formata argumenta refutantur. *ibid.* n. 40.
- Statuta contra libertatem Ecclesia qua dicantur, nō consentiunt Dd. 13.17. & n. 18. *ibid.*
- Statuta laicorum contra libertatem Ecclesiasticam facta, non valent. 13.4. & n. 16. *ibid.*
- Stuprum est mixti fori. 9.18
- Successione non priuatur Monachi, nisi aliter statuto inductum. 13.47. & n. 49. *ibid.*
- Successor an teneatur parere literis pro inuocatione ad praedecessorem missis. 6.29
- in Symbolizantibus facilis est transitus. 5.6
- T.
- T**emplorum adificatio & resectio ad regem spectat. 1.44.
- Territorium extra suum ius dicenti non paretur. 1.31
- Testamentū nullam abusive dicitur testamentum. 11.10
- Testimonium corā laico ferre quando clericus possit. 1.57
- Theologorum doctrina ab omni spe lucri aliena esse debet. 13.54
- Traditio quid significet. 1.62
- Tributum ab omnibus soluendum. 13.60
- Tutores coguntur suscipere munera. 11.5
- V.
- V**asallus potest prorogare iurisdictionem. 1.10
- Veneta Respub. quibus fundamentis nitatur in causa sua contra Pontificem. 13.53
- Verbis sua est antiquitas & ideo de ijs disputandum. 3.2
- Vicarius non est maior principali. 13.64
- Victoria signum fuit brachia inermia extendere. 3.16
- Victrix pars suis sumptibus executoriales in Camera impetrat. 15.3
- Voluntariam inter & coactiuam obedientiam distinguit. 4.16
- Voluptas sua quemque trahit. 2.2
- Vsura cuius sit fori, varie distinguendo discutitur. 9.28

F I N I S.